

vos, quibus forte labor iste desudat, quam eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, ut quæ diligenter emendavi, cum cura et diligentia^a transcribantur. Notet sibi unusquisque vel jacentem lineam, vel signa radiantia : id est, ^b vel obelos ÷ vel asteriscos ✕. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem ÷, ab ea usque ad duo puncta : quæ impressimus, sciat in Septuaginta translatoribus [*Al. interpretibus*] plus haberi. Ubi autem stellæ ✕ similitu-

^a Vetus editio anni 149.; active habet *transcribant* ferme rectius.

^b Addidimus *vel* voculam, quæ deerat, ex Palatini, Regiæ, aliorumque librorum auctoritate.

^c Palatin. ms. *et usque* prætermittit.

^d Idem ms., *videre*. Diximus vero ad geminam istius sententiam in præfatione Psalterii ex Hebraico ad Sophronium, videri nobis legendum et *invidere* : ea-

A dinem perspexerit, de Hebræis voluminibus additum noverit, æque^e usque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui simplicitate sermonis a Septuaginta interpretibus non discordat. Hæc ergo et vobis et studioso cuique fecisse me sciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel supercilio malint contemnere^d videri præclara, quam discere, et de turbulento magis rivulo [*Al. rivo*], quam de purissimo fonte potare.

que esse Plinii verba, quæ in sua transtulerit S. Pater. Et vero in alia præfatione inferius recudenda in libros Paralipomenon juxta LXX, sub finem de hac ipsa lectione fidejussor S. ipsemet doctor accedit, ubi de nomine Plinium laudat : *Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemnere, et invidere plerique, quam discere.*

INCIPIT LIBER PSALMORUM

JUXTA

SEPTUAGINTA INTERPRETES

AB HIERONYMO SEMEL ET ITERUM EMENDATUS

Atque in hac editione Obelis et Asteriscis ab eodem illustratus.

PSALMUS I.

• GALLICANUM PSALTERIUM.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit :^b et in cathedra pestilentie non sedit.

Sed in lege Domini voluntas ejus : et in lege ejus meditabitur die ac nocte.

Et erit, tanquam lignum, ÷ quod ; plantatum ÷ est secus decursus aquarum : quod fructum suum dabit in tempore suo.

Et folium ejus non defluet : et omnia quæcumque faciet, prosperabuntur.

^a In ms. Regio 3561 ac in Colbertino 2200 hanc legimus epigraphen in fronte hujus editionis : *Incipit Psalterium de translatione Septuaginta Interpretum, emendatum a S. Hieronymo presbytero, in novo. Posteriorem editionem vocabant Psalterium emendatum a novo, id est, de novo. MART.*

^b Ms. Colbertinus n. 2200 male notat obelum pro conjunctione *et*, quæ legitur in Hebræo. Similem ms. habuit Carus, qui prænotavit et ipse obelum ad eandem particulam. Alii mss. pure legunt absque obelo. MART.

^c Romanum hoc dicitur, quod sive Damasi, sive aliorum etiam de Urbe amicorum rogatu in ejus certe Ecclesiæ gratiam atque usum fuerit ab Hieronymo elaboratum, ut ex primis statim prologi verbis didicimus : *Psalterium Romæ dudum positus emendatum et juxta LXX interpretes, licet cursim, magna illud ex parte correxeram.* Alterum obelis atque asteriscis distinctum, et posteriori accuratiorique studio a S. Doctore ad Græcum Hexapla emendatum, Gallicanum ea de causa dicitur, quod eo jam pridem Gallicana Ecclesia in divinis officiis usæ est. Cum

B

• ROMANUM PSALTERIUM.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit : et in cathedra pestilentie non sedit.

Sed in lege Domini fuit voluntas ejus : et in lege ejus meditabitur die ac nocte.

Et erit, tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.

Quod fructum suum dabit in tempore suo : et folium ejus non decidet, et omnia quæcumque fecerit, prosperabuntur.

igitur de hac ipsa recognitione Psalterii ait S. Pater lib. xi contra Rufinum, *Psalterium emendatissimum juxta LXX interpretes nostro labore dudum Roma susceptum* : non ita accipiendus est, quasi in ejus Ecclesiæ usum hoc quoque acceptum fuisse dicat : quæ priore correctione contenta, eam tenet etiamnum in Vaticana basilica ; sed illud modo significat, quod et Romanum laborem hunc suum transmiserit : quem admodum et superius laudati Palatini codicis nota indicat. Hoc porro Gallicanum Psalterium cum obelis atque asteriscis commentario Brunonis episcopi Herbitopolensis illustratum primo typis vulgatum est anno 1694, ac deinde anno 1618, in Bibliotheca Patrum Colonienſi, tomo xi recusum ex Joannis Cochleæ recognitione. Aliam hujus editionem anni 1539 laudat Usserius de LXX versione, capite 9. Denique aliam ven. cardin. Thomasius, sub nomine Josephi Mariæ Cari presbyteri et Vaticanis mss. summo studio ac diligentia concinnavit, quam et Marianæus usurpavit, et nos de verbo ad verbum continenter expendimus.

Non sic impii + non sic : sed, tamquam pulvis, A quem projicit ventus ÷ a facie terræ :

Ideo non ^a resurgent impii in judicio, neque peccatores in concilio justorum :

Quoniam novit Dominus viam justorum : et iter impiorum peribit.

PSALMUS II.

PSALMUS DAVID.

Quare fremuerunt gentes : et populi meditati sunt inania?

Asiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum : adversus Dominum et adversus Christum ejus + DIAPSALMA :

Dirumpamus vincula eorum : et projiciamus ^b a nobis jugum ipsorum.

+ Qui : habitat in cœlis, + ir : ridebit + eos : et : Dominus subsannabit eos.

Tunc loquetur ad eos, in ira sua : et in furore suo conturbabit eos.

Ego autem constitutus sum rex + ab eo : super Sion montem sanctum ejus : prædicans præceptum ejus.

Dominus dixit ad me, Filius meus es tu : ego hodie genui te. ^c

Postula a me, et dabo tibi gentes, hæreditatem tuam : et possessionem tuam, terminos terræ.

Reges eos in virga ferrea : ^d + et : tamquam vas figuli confringes eos.

Et nunc, reges, intelligite : erudimini + qui : judicatis terram.

Servite Domino in timore : et ^e exsultate + ei : cum tremore.

Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur + Dominus : et pereatis de via + justa :

Cum exarserit in brevi ira ejus : beati omnes, qui confidunt in eo.

PSALMUS III.

PSALMUS DAVID, CUM FUGERET A FACIE AB'SALOM FILII SUI.

Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me? Multi insurgunt adversum me.

Multi dicunt animæ meæ : Non est salus ipsi in Deo + ejus : ^f DIAPSALMA.

^a Et vero ἀναστήσονται Græcus quoque habet textus, quem plerique alii codices Latini referunt. Palatinus tamen ms. in instanti mavult resurgunt.

^b Tota pars isthæc versiculi corrupte prænotatur obelo in edito ac mss. jam dictis. Duo vero signa obelorum immediate sequentia suppleta sunt ex mss. codicibus nostris. MART.

— Verba dumtaxat a nobis Palatinus ms. obelo jugulat: editio autem Cari etiam quæ subsequuntur duo, jugum ipsorum. Nenter bene. Sed et subsequenti versu in obelis prænotandis fallitur, qui Palatinum codicem ita descripsit ÷ Qui habitat in cœlis + in : ridebit eos + et Dominus : subsannabit eos.

^c Addit Palatin. ms. Diapsalma, quod libri alii omnes retinent.

^d Idem ms. utrumque prætermittit obelum, atque et copulam. Carus obelum dumtaxat.

^e Neque hic satis bene Palatin. ms. exsultate ei + in : tremore.

^f Non addit Palatinus ms. Diapsalma, quod neque in vetustiori versione extitisse, Veronensis, alique mss. codices indicio sunt. Atque hic sane asterisco

Non sic impii, non sic : sed, tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ.

Ideo non resurgunt impii in judicio : neque peccatores ^g in concilio justorum.

Quoniam novit Dominus viam justorum : et iter impiorum peribit.

PSALMUS DAVID.

Quare ^h fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania?

Asiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum : adversus Dominum, et ⁱ adversus Christum ejus. DIAPSALMA.

Dirumpamus vincula eorum : et projiciamus a nobis jugum ipsorum.

Qui habitat in cœlis, irridebit eos : et Dominus ^B subsannabit eos.

Tunc loquetur ad eos, in ira sua : et in ⁱ furore suo conturbabit eos.

Ego autem constitutus sum rex ab eo, super Sion montem sanctum ejus : prædicans præceptum Domini.

Dominus dixit ad me, Filius meus es tu : ego hodie genui te.

Postula a me, et dabo tibi gentes, hæreditatem tuam : et ^k possessionem tuam, terminos terræ.

Reges eos in virga ferrea : et, tamquam vas figuli, confringes eos.

Et nunc, reges, intelligite : erudimini, omnes, qui judicatis terram.

Servite Domino in timore : et exsultate ei cum tremore.

Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus : ^l ne pereatis de via justa.

Cum exarserit in brevi ira ejus : beati omnes qui confidunt in eo.

PSALMUS DAVID, CUM FUGERET A FACIE AB'SALOM FILII SUI.

Domine, ^m quid multiplicati sunt, qui tribulant me? Multi insurgunt adversum me, multi dicunt animæ meæ : Non est salus illi in Deo ejus. DIAPSALMA.

prænotandum erat, quemadmodum in Græca codicis Alexandrini editione fit, ut scires suffectum fuisse ab Origene in Hexaplis ex Symmacho aut Theodotione, cum in Vulgatis exemplaribus, ejusmodi erat Aldinum, desideraretur. Vide, si libet, epist. in nostra recensione 28, ad Marcellam.

^D ^g Alii libri in concilio : quodidem est tamen hic loci.

^h Veronens. codex. Ut quid.

ⁱ Perperam idem liber, quod erat notatu dignum, hic apponit Diapsalma, quod fuerat in fine versiculi subjungendum.

^j Idem ms. in indignatione sua.

^k Manifesto antiquarii mendo erat in eodem ms. tuas, pro tuam, quod non ausus castigare ejus editor, præcedens nomen quod minori numero recte habebat, depravare maluit in possessiones, deditque pro se vadem Syriacum interpretem.

^l Veronensis, alique passim Psalterii codices et pro ne, quod erat animadvertendum.

^m Idem ms., qui pro quid legit, tum super me pro aduersum me, denique Diapsalma, in fine versiculi prætermittit, quod præstabat monuisse.

Tu autem, Domine, susceptor meus ⁊ es ⁊ gloria mea, et exaltans caput meum.

Voce mea ad Dominum clamavi : et exaudivit me de monte sancto suo. DIAPSALMA.

Ego dormivi, et soporatus sum : et ⁊ ex ⁊ surrexi, quia Dominus suscepit me.

Non timebo millia populi circumdantis me : ⁊ Ex ⁊ surge, Domine, salvum me fac, Deus meus.

Quoniam ⁊ tu ⁊ percussisti omnes adversantes mihi sine causa : dentes peccatorum contrivisti.

Domini est salus, ⁊ et ⁊ super populum tuum benedictio tua ✕ DIAPSALMA.

Tu autem, Domine, susceptor meus es : gloria mea, et exaltans caput meum.

Voce mea ad Dominum clamavi : et exaudivit me de monte sancto suo. DIAPSALMA.

Ego dormivi, et somnum ⁊ cepi, et resurrexi : quoniam Dominus suscipiet me.

Non timebo millia populi circumdantis me : Exsurge, Domine, salvum me fac, Deus meus.

Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa : dentes peccatorum ⁊ contrivisti.

Domini est salus : et super populum tuum benedictio tua.

PSALMUS IV.

IN FINEM, IN CARMINIBUS, PSALMUS DAVID.

Cum invocarem, exaudivit me Deus justitiæ meæ : B in tribulatione dilatasti mihi.

Miserere mei : et ⁊ exaudi orationem meam.

Filii hominum, usquequo gravi corde ? ⁊ ut quid ⁊ diligitis vanitatem, ⁊ et ⁊ quæritis mendacium. DIAPSALMA.

✕ ⁊ Et ⁊ scitote, quoniam intrificavit Dominus sanctum suum : Dominus exaudiet ⁊ me ⁊ cum clamavero ad eum.

Irascimini, et nolite peccare, ⁊ quæ dicitis in cordibus vestris : in cubilibus vestris compungimini. DIAPSALMA.

Sacrificate sacrificium justitiæ, et sperate in Domino : Multi dicunt : Quis ostendit nobis bona ?

Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine : dedisti lætitiã in corde meo.

A fructu frumenti, ⁊ et vini ⁊ et olei ⁊ sui : multi- C plicati sunt.

In pace, in idipsum, dormiam et requiescam.

Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.

IN FINEM, PSALMUS DAVID, CANTICUM.

Cum invocarem te, exaudisti me, Deus justitiæ meæ : in tribulatione dilatasti ⁊ me.

Miserere mihi, Domine, et exaudi orationem meam.

Filii hominum, usquequo gravi corde ? ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium ? DIAPSALMA.

Scitote quoniam ⁊ magnificavit Dominus sanctum suum : Dominus exaudiet me, dum clamavero ad eum.

Irascimini, et nolite peccare : quæ dicitis in cordibus vestris, et in cubilibus vestris compungimini. DIAPSALMA.

Sacrificate sacrificium justitiæ, et sperate in Domino.

Multi dicunt : Quis ostendit nobis bona ? Signatum est, super nos, lumen vultus tui, Domine.

Dedisti lætitiã in corde meo : A tempore frumenti, vini et olei ⁊ sui, multiplicati sunt.

In pace, in idipsum, obdormiam et requiescam : quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.

PSALMUS V.

IN FINEM PRO EA, QUÆ HÆREDITATEM CONSEQUITUR, PSALMUS DAVID.

Verba mea ⁊ auribus percipe, Domine, intellige clamorem meum.

^a Ad hunc modum præpositiones, quibus verba componuntur, obelo jugulant mss. quod et plerumque Palatinus facit, non tamen hic loci ; sed hæc momenti perquam exigui visa res est.

^b Nimirum hoc loco præpositionem obelo transverberat Palatinus, et ⁊ ex ⁊ audi, etc.

^c Nec tamen jure videntur obelo prænotandæ vocalæ, ut *quid* ; neque enim proprie abundant, sed verbo *obelo* respondent, ut LXX quidem acceperunt, qui duobus verbis לכה לכה legerunt pro unico לכה. ^d Deerat, quem ad codicis Palatini fidem præposuimus, obelum et copulam : nempe et in Hebræo tantum est תבקש, nec ⁊, sive et, præponitur.

^e Idem ms. Sorbonicus prænotavit veru sive obelo hanc particulam et, sed ms. codex monasterii nostri Sagensis notat asteriscum ✕, idque merito, cum particula conjunctiva et legatur in Hebraico fonte. MANT.

—Rectius, puto, prætermittit Palatin. ms. hunc asteriscum, neque enim si quæ exstiterint aliquando Gr. exemplaria, quæ xal copulam omitterent, comper- tum est. In subsequenti isocolo ad verbum *exaudiet*, præpositionem de more idem Palatin. confodit.

^f Videtur veru transigenda, quæ, vocula, quod et codicis Alexandrini editori probatur. Scilicet in

IN FINEM, ^h PRO HÆREDITATE, PSALMUS DAVID.

Verba mea auribus percipe, Domine : intellige clamorem meum.

Hebr. tantum est אמרן Porro quod est in fine versiculi *Diapsalma*, Palatin. ms. ignorat, neque olim Aldinum Græcum exemplar habuit.

^g Et copulam Palatin. ms. hic supplet. Melius autem a tempore in Romano legitur, quam a fructu : videturque ipse textus Gr. juxta Heb. רץ religendus, ac rescribendum *καρπὸν* pro *καρπὸν*.

^h Ms. Sorbonicus, anteposito veru ⁊, jugulat verbum *auribus*, quod tamen ad sensum Scripturæ exprimentum necessario usurpari videtur. Idem exemplar, etsi optimum ac præcipuum nobis sit, frustra tamen in consequentibus apposuit multa signa obelorum, quæ in aliis mss. non visuntur. MANT.

ⁱ In eodem ms., *somnium cepi, exurrexi*, etc. ; tum subsequenti versu a *millibus pro millia*.

^j Denuo idem ms., *conteristi*, quod æque Latinum est, non librarii mendum, ut editor ejus putat.

^k Idem ms., *dilatasti mihi. Miserere mei* : tum infra *graves corde pro gravi*, etc.

^l Veronensis ms., *admirabilem fecit cum Augusto* : non et subsequenti versu, *cubiculis pro cubilibus*.

^m Tacet idem ms. sui : in fine *habitare fecisti me* legit, pro *constituisti*, etc.

ⁿ In eodem ms., *quæ hæreditate accepit*.

Intende voci orationis meæ: rex meus, et Deus meus. A
Quoniam ad te orabo, Domine: mane + ex: au-
diens vocem meam.

Mane astabo tibi, et videbo: quoniam non, Deus,
volens iniquitatem tu + es:

Neque habitabit iuxta te malignus, neque permane-
bunt iniqui ante oculos tuos.

Odisti omnes, a + qui: operantur iniquitatem:
perdes + omnes qui: loquuntur mendacium.

Virum sanguinum, et dolosum abominabitur Domi-
nus: Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ.

Introibo in domum tuam: adorabo ad templum
sanctum tuum, in timore tuo.

Domine, deduc me in justitia tua, propter inimicos
meos, dirige in conspectu meo b viam tuam.

Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum B
vanum est.

Sepulcrum patens + est: guttur eorum, c linguis
suis dolose agebant: judica illos, Deus.

Decidant a cogitationibus suis, secundum multitu-
dinem impietatum eorum expelle eos: quoniam irrita-
verunt te, + Domine:

Et lætentur omnes, qui sperant in te: in æternum
exultabunt, et habitabis in eis.

Et gloriabuntur in te + omnes: qui diligunt nomen
tuum: quoniam tu benedices justo.

Domine, ut scuto d bonæ voluntatis: coronasti nos.

Intende voci orationis meæ, rex meus, et Deus meus.
Quoniam ad te orabo, Domine: mane exaudies
vocem meam.

Mane astabo tibi, b et videbo: quoniam non vo-
lens, Deus, iniquitatem tu es.

Non habitabit iuxta te malignus; neque permane-
bunt iniqui ante oculos tuos.

Odisti, Domine, omnes qui operantur iniquita-
tem: perdes eos qui loquuntur mendacium.

Virum sanguinum, et dolosum abominabitur Do-
minus: Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ.

Introibo, l Domine, in domum tuam: adorabo ad
templum sanctum tuum in timore tuo.

Deduc me, Domine, in tua justitia: propter ini-
micos l meos dirige in conspectu tuo viam meam.

Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum B
vanum est.

Sepulcrum patens est guttur eorum: linguis suis
dolose agebant, judica illos, Deus.

Decidant a cogitationibus suis: secundum multitu-
digem impietatum eorum, expelle eos: quoniam k
exacerbaverunt te, Domine.

Et lætentur omnes qui sperant in te: in æternum
exultabunt, et inhabitabis in eis, et gloriabuntur in
te omnes qui diligunt nomen tuum.

Quoniam tu, Domine [Ms. tacet Domine], benedi-
ces justum: Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ
coronasti nos.

PSALMUS VI.

IN c FINEM IN CARMINIBUS, PRO OCTAVA PSALMUS DAVID. C

Domine, ne in furore tuo arguas me: neque in ira
tua corripias me.

Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum:
sana me, Domine, quoniam l conturbata sunt ossa mea.

Et anima mea turbata est valde: sed tu, Domine,
usquequo?

Convertere, Domine, s + et: eripe animam meam:
salvum me fac, propter misericordiam tuam.

^a Nunc obelum haud satis recte Palatin. cod. prætermittit.

^b Aliquot mss. legunt: *In conspectu tuo viam meam.* Illoque monet scholion marginale ms. codicis Syrbonici, qui in textu retinet puram Hieronymi lectionem, quam edidimus. Puram dixi dilectionem, quia S. Hieronymus docet nos epist. ad Sunniam et Fretelam: *Dirige in conspectu tuo viam meam, non haberi, nec apud Septuaginta, nec apud alios interpretes; sed in sola editione Vulgata, quæ xovñ dicebatur.* MART.

^c Ms. Palatin., *in linguis.*

^d Haud bene penes Martian. obelus verbo bonæ, prægebat, quem nos ad cod. Palat. sicut ipsiusque Cari edit. inde amovimus; nam quod Hebr. textus tantum habet רצון neque addit, sive præponit

רצון ea nimirum causa est, quod nomen illud non *voluntatem*, sed *bonam voluntatem, beneplacitum, benevolentiam*, Gr. εὐδοκίαν sonat: neque adeo illud bonæ in Latino abundat, aut in Hebr. רצון addi poterat. Tum aliud eju-dem ms. ope atque auctoritate mendam sustulimus, addebatur enim in Martian. edit. verbo *voluntatis* pronomen tuæ, quod nedum Hebr. textus, ne ipsi quidem Septuaginta agnoscent, eaque propter a nobis inductum est.

IN FINEM, l IN HYMNIS, PRO OCTAVA, PSALMUS DAVID.

Domine, ne in ira tuæ arguas me: neque in furore tuo corripias me.

Miserere mihi, Domine, quoniam infirmus sum: sana me, Domine, quoniam conturbata m sunt omnia ossa mea, et anima mea turbata est valde.

Et tu, Domine, usquequo? convertere n, et eripe animam meam: salvum me fac, propter misericordiam tuam.

^e Palatinus: *In finem pro octava in carminibus David.*

^f De more idem ms. præpositionem ita jugulat, *quoniam = conturbata*, etc. Mox, *et tu, Domine, pro sed tu*, etc., legit ferme rectius juxta Gr. xal sv.

^g Juxta Palatinum Cari quoque editio obelum hunc et qui proxime sequitur, prætermittit: haud tamen bene.

^h Idem ms., *et contemplabor te, quoniam non Deus volens iniquitates tu es. Non erit incola tibi malignus.* Confer. epist. 106, ad Sunniam et Fretelam, n. 3.

ⁱ Non est in Veronensi ms. τὸ Domine, rectius.

^j In eodem ms., *propter inimicos tuos, dirige in conspectu tuo iter meum.*

^k Veronensis ms., *Quoniam inamaricaverunt te: mox et jucundentur pro lætentur*, ex Augustino, ut cætera quæ sequuntur, ne eadem continuo repetam.

^l In Veronensi ms. *In finem ipsi David. Domine, ne in indignatione tua arguas me, neque in ira tua emendaveris me. Miserere mei*, etc.

^m Idem ms., *quoniam turbata sunt ossa mea: sed neque Gr. addit omnia.*

ⁿ Alterum, *Domine*, rectius hic addit Veronensis ms. rectiusque subsequentem et copulam ta cet.

Quoniam non est in morte, † qui : memor sit tui : A in inferno † autem : quis confitebitur tibi ?

Laboravi in gemitu meo : lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. a-

Turbatus est a furore oculus meus : inveteravi inter omnes inimicos meos.

Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem : quoniam † ex : audivit Dominus vocem fletus mei.

† Ex : audivit Dominus deprecationem meam : Dominus orationem meam suscepit.

Erubescant et conturbentur * vehementer : omnes inimici mei, convertantur et erubescant † valde : velociter.

Quoniam non est in morte, qui memor sit tui : in inferno autem quis confitebitur tibi ?

Laboravi in gemitu meo : lavabo per singulas noctes lectum meum : lacrymis stratum meum rigabo.

Turbatus est præ ira oculus meus : inveteravi inter omnes inimicos meos.

Discedite a me, omnes qui operamini iniquitatem : quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

Exaudivit Dominus deprecationem meam : Dominus orationem meam assumpsit.

Erubescant et conturbentur omnes inimici mei : avertantur † retrorsum, et erubescant valde velociter.

PSALMUS VII.

PSALMUS DAVID, QUEM CANTAVIT DOMINO, PRO VERBIS B CHUSI, FILII JEMINI.

PSALMUS 6 DAVID, QUEM CANTAVIT DOMINO, PRO VERBIS CHUSI, FILII JEMINI.

Domine, Deus meus, in te speravi : salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et libera me.

Domine Deus meus, in te speravi : libera me ab omnibus persequentibus me, et eripe me.

Ne quando rapiat, ut leo, animam meam : dum non est, qui redimat, neque qui salvum faciat.

Ne quando rapiat, ut leo, animam meam : dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat.

Domine Deus meus, si feci istud : si est iniquitas in manibus meis.

Domine Deus meus, si feci istud : si est iniquitas in manibus meis.

Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.

Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.

Persequatur inimicus animam meam, et comprehendat, et conculcet in terra vitam meam : et gloriam meam in pulverem deducat. b * DIAPSALMA.

Persequatur inimicus animam meam, et comprehendat eam, et conculcet in terra vitam meam : et gloriam meam in pulverem deducat. DIAPSALMA.

† Ex : surge, Domine, in ira tua : et exaltare in finibus inimicorum meorum. * : Exsurge, † Domine, c : Deus meus in præcepto quod mandasti : et C synagoga populorum circumdabit te.

† Exsurge, Domine, in ira tua : et exaltare in finibus inimicorum tuorum.

Et propter hanc, in altum regredere : Dominus judicat populos.

Exsurge, Domine, Deus meus, in præcepto quod mandasti : et synagoga populorum circumdabit te.

Judica me, Domine, secundum justitiam meam, et secundum innocentiam meam, super me.

Et propter hanc, in altum regredere : Domine, judica populos.

Consumetur nequitia peccatorum, et diriges justum, d * et : scrutans corda et renes, Deus.

Judica me, Domine, secundum justitiam meam, et secundum innocentiam manuum mearum, super me.

Justum adjutorium meum a Domino ; qui salvos facit rectos corde.

Consummetur nequitia peccatorum, et dirige justum, scrutans corda et renes, Deus.

Justum i adjutorium meum a Domino : qui salvos facit rectos corde.

a E regione hujus versiculi, ut et ab hoc tertii ac rursus postremi apponit Palat. ms. Dp., hoc est, Diapsalma : neque hoc tamen vero.

b Male cod. Palatinus a-teriscum æque atque Diapsalma hic omittit.

c Hic vero omnium optime duo finalia puncta apponit idem ms. quæ Martianæus subsequentibus, Deus meus, subdiderat. Nempè una vox, Domine, supra Hebraicum textum abundat.

d Curiose ms. Sorbonicus observat ad marginem hujus loci, et particulam haberi in quibusdam locis cum obelo, id est, † et scrutans corda : sed curiosius observandum eandem particulam inveniri in ms. Regio supra memorato, cum asterisco in hunc modum *, et : scrutans corda. Sic pro voluntate scriptorum ponunt sæpius asterisci vel obeli. MART.

— Asteriscum atque ipsam et copulam ex eodem Palatino ms. suffecimus, quæ cum in uno Regio Martianæus invenisset, repudiavit tamen, neque sane animadvertit, aperte in Hebræo esse וְיִשְׁכַּח, et scrutans.

* Item ms., in lacrymis : tum, Turbatus est ab indignatione oculus meus ; inveteravi in omnibus inimicis

meis. Abscedite, etc.

f Veronensis ms. convertantur et confundantur valde, etc., quæ Augustini emendatio est.

g Interserit idem ms. ipsi, quod et fere continenter in sequentium psalmorum titulis nomini David præponit, satisque adeo erit semel atque iterum annotasse. Ita porro exorditur : Dominus Deus, etc., salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et eripe me, de more juxta Augustin.

h Item ex Augustino ms., decidam ergo, et mox Persequatur ergo inimicus, etc. Græcè utroque in loco est ἔργα.

i Idem, Et exsurge, tum congregatio pro synagoga : denique inferius, Dominus judicat, proprius Græco, pro Domine, judica : quæ pridein omnia Augustin. reposuerat.

j In eodem ms., auxilium : tum subsequenti versu, non in iram adducens, pro numquid irascitur, pressius iterum Græco, ad exemplar autem Augustini, qui ad hunc locum, Significantius, inquit, fortasse dicitur iram adducens, quam irascens ; et ita in exemplaribus Græcis invenimus, etc.

Deus, iudex justus, fortis et patiens : numquid irascitur per singulos dies ?

Nisi converſi fueritis, gladium suum vibrabit : arcum suum tetendit, et paravit illum.

Et in eo paravit vasa mortis ; sagittas suas ardentibus effecit.

Ecce parturivit injustitiam * a et ; concepit dolorem, et peperit iniquitatem.

Lacum aperuit, et effodit eum ; et incidit in foveam, quam fecit.

Convertetur dolor ejus in caput ejus ; et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.

Confitebor Domino secundum justitiam ejus : et psallam nomini Domini altissimi.

Deus, iudex justus, fortis et longanimis : numquid irascitur per singulos dies ?

Nisi convertamini, gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, et paravit illum.

Et in ipso paravit vasa mortis : sagittas suas ardentibus effecit.

Ecce parturivit injustitiam : concepit dolorem, et peperit iniquitatem.

Lacum aperuit, et effodit eum : et incidet in foveam, quam fecit.

Convertetur dolor ejus in caput ejus ; et in verticem ejus iniquitas ejus descendet.

Confitebor Domino secundum justitiam ejus : et psallam nomini Domini Altissimi.

PSALMUS VIII.

IN FINEM, PRO TORCULARIBUS, PSALMUS DAVID. B

Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra !

Quoniam elevata est magnificentia tua super caelos.

Ex ore infantium et lactentium, perfecisti laudem, propter inimicos tuos : ut destruas inimicum et defensorem.

Quoniam videbo caelos tuos ; opera digitorum tuorum ; lunam et stellas quae tu fundasti.

Quid est homo, quod memor es ejus ? aut filius hominis, quoniam visitas eum ?

Minuisti eum paulo minus ab angelis : gloria et honore coronasti eum : et constituisti eum super opera manuum tuarum.

Omnia subjecisti sub pedibus ejus : oves et boves universas, insuper et pecora campi.

Volucres caeli, et pisces maris : qui perambulant semitas maris.

Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra !

IN FINEM, PRO LASIIS, PSALMUS DAVID.

Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra !

Quoniam elevata est magnificentia tua, super caelos.

Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem, propter inimicos tuos : ut destruas inimicum et defensorem.

Quoniam videbo caelos, opera digitorum tuorum : lunam et stellas, quas tu fundasti.

Quid est homo, quod [Ms. quoniam] memor es ejus ? aut filius hominis, quoniam visitas eum ?

Minuisti eum paulo minus ab angelis : gloria et honore coronasti eum : et constituisti eum super opera manuum tuarum.

Omnia subjecisti sub pedibus ejus : oves et boves universas, insuper et pecora campi.

Volucres caeli, et pisces maris ; qui perambulant semitas maris.

Domine, Dominus [Ms. Deus] noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra !

PSALMUS IX.

IN FINEM, PRO OCCULTIS FILII, PSALMUS DAVID.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo : narrabo omnia mirabilia tua.

Lætabor et exultabo in te : psallam nomini tuo, Altissime.

In convertendo inimicum meum retrorsum, infirmabuntur et peribunt a facie tua.

Quoniam fecisti iudicium meum et causam meam : sedisti super thronum, et qui iudicas justitiam.

IN FINEM, PROPTER OCCULTA FILII, PSALMUS DAVID.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo : narrabo omnia mirabilia tua.

Lætabor et exultabo in te : psallam nomini tuo, Altissime :

In convertendo inimicum meum retrorsum, infirmabuntur et perient a facie tua.

Quoniam fecisti iudicium meum et causam meam : sedes [Ms. sedisti] super thronum, qui iudicas aequitatem.

* Iterum et copulam, praefixo etiam asterisco, ex Regio, quem Martianæus respuit, ms. suffecimus, cogente nos insuper Hebræo textu הרה. Sed et Palatinus apud nos et voculam praepōnit, tamenetsi asteriscum omittit.

^b Tacet Palatin. ms. in finem.

^c idem ms., lactentium, tum praepositionem subsequentis verbi de more jugulat et per ; fecisti.

^d Annotanda quæ et Martianæus laudat, Hieronymi ad hunc locum verba in epist. ad Sunniam et Prebendam, num. 7 : Quoniam videbo caelos tuos : et dicitis quod tuos in Græco non habeat. Verum est ; sed in Hebræo legitur סמאחא, quod interpretatur caelos tuos : et de editione Theodotionis in Septuaginta in-

terpretibus additum est sub asterisco, etc.

^e Pro obelo asteriscum nupera codicis Alexandri ineditio hic appōnit. Palatinus e regione versiculi *Dia-psalma* ascribit, utrumque contra hodiernum Hebræum textum.

^f Beest in Palatino ms. vox filii.

^g Idem ms., operatus est, quo item verbo utitur inferius pro fecit, cum Augustino, etc.

^h Ex Augustino, et pressius Græco πόνος, labor est in Veronensi ms. pro dolor, et mox descendat pro descendet.

ⁱ Idem, Pro torcularibus Psalmus ipse David.

^j Totum Veronens. ms. hic titulum praetermittit.

*Increpasti gentes, ⁊ et ⁊ perit implus : nomen eo- A
rum delesti, in æternum, et ⁊ in ⁊ sæculum ⁊ sæ-
culi :*

*Inimici defecerunt fraxæ in finem : et civitates
destruxisti.*

*Perit memoria eorum cum sonitu : et Dominus in
æternum permanet.*

*Paravit in iudicio thronum suum : et ipse iudicabit
orbem ⁊ b terræ ⁊ in æquitate : iudicabit populos in
ustitia.*

*Et factus est Dominus refugium pauperi : adjutor
in opportunitatibus, in tribulatione.*

*Et sperent in te, qui noverunt nomen tuum : quo-
niam non dereliquisti quærentes te, Domine.*

*Psallite Domino, ⁊ c qui ⁊ habitat ⁊ in ⁊ Sion :
annuntiate, inter gentes, studia ejus.*

*Quoniam, requirens sanguinem eorum, recordatus
est : non est oblitus clamorem pauperum.*

*Miserere mei, Domine : vide humilitatem meam, de
inimicis meis.*

^d *Qui exaltas me de portis mortis : ut annuntiem
omnes laudationes tuas, in portis filie Sion.*

*Exultabo in salutari tuo : infixæ sunt gentes in
interitu, e quem fecerunt.*

*In laqueo isto quem absconderunt, comprehensus
est pes eorum.*

*Cognoscetur Dominus, iudicia faciens : in operi-
bus manuum suarum comprehensus est peccator.*

CANTICUM DIAPSALMATIS.

*Convertantur peccatores in infernum : omnes gentes, C
quæ obliviscuntur Deum.*

*Quoniam non in finem oblivio erit pauperis : patien-
tia pauperum non peribit in finem.*

*⁊ Ex ⁊ surge, Domine, non confortetur homo :
iudicentur gentes, in conspectu tuo.*

*Constituë, Domine, legislatorem super eos : ⁊ sciant
gentes ⁊ quoniam ⁊ homines sunt. ✕ DIAPSALMA :*

*Ut quid, Domine, recessisti longe ? despicias in op-
portunitatibus, in tribulatione ?*

*Dum superbit impius, incenditur pauper : compre-
henduntur in consiliis, quibus cogitant.*

^a Obelum in voculæ, quem præcedenti et Palati-
nus præponebat, ab ipso ejus errore edocti nos præ-
fiximus. Carus; subsequenti versu, *civitates ⁊ eo- D
rum* : prænotato, ut vides, obelo præfert; sed et
paulo superius in hisce apponendis notis fallitur
cum Palatino ms. quæ singulis quibusque locis an-
notare nihil interest.

^b In Hebræo est *תבל*, quod non simpliciter orbem,
sed orbem terræ, sive ut Græcus habet; *τὴν οὐρανὴν*
significat : ut fere expungendus obelus iste videat-
ur.

^c Palat. ms. et Cari editio obelos hos nesciunt.

^d Hic vero obelum idem ms. præfigit ⁊ *Qui
exaltas, etc.*

^e Præstabat quem veru prænotari, a quo nos sub-
sequenti statim versu excimimus vocem isto, juxta
Palatinum ms. et Cari editionem, facem præferente
Hebræo textu, *בְּשֵׁתֵי*.

^f Ad ms. Palatini, tum Hebræi textus et Græci

*Increpasti gentes, et porit implus : nomen eorum
delesti, in æternum et in sæculum sæculi.*

*Inimici defecerunt ⁊ fraxæ in finem : et civita-
tes eorum destruxisti.*

*Perit memoria eorum cum sonitu [Ms. streplitu] :
et Dominus in æternum permanet.*

*Paravit in iudicio sedem suam : et ipse iudicabit
[Ms. iudicavit] orbem terræ in æquitate : iudicabit
populos cum iustitia.*

*Et factus est Dominus refugium pauperum : ad-
jutor in opportunitatibus, in tribulatione.*

*Et sperent in te b omnes, qui noverunt nomen
tuum : quoniam non derelinquis [Ms. derelinques]
quærentes te, Domine.*

*Psallite Domino, qui habitat in Sion : annuntiate
B inter gentes [Ms. in quibus] mirabilia ejus.*

*Quoniam requirens sanguinem eorum, memoratus
est, et non est oblitus orationis [Ms. clamorem]
pauperum.*

*Miserere mihi [Ms. mei], Domine, et vide humili-
tatem meam, de inimicis meis, qui exaltas me de
portis mortis : ut annuntiem omnes laudes tuas in
portis filie Sion.*

*Exultabo ¹ in salutari tuo : infixæ sunt gentes in
interitu, quem fecerunt : In laqueo isto, quem oc-
cultaverunt mihi, comprehensus est pes eorum.*

*Cognoscetur [Ms. cognoscitur] Dominus, iudicia
faciens : in operibus manuum suarum comprehen-
sus est peccator.*

CANTICUM DIAPSALMATIS.

*Convertantur peccatores in infernum : omnes gen-
tes, quæ [Ms. qui] obliviscuntur Dominum.*

*Quoniam non in finem l oblivio erit pauperum :
patientia pauperum non peribit in finem.*

*Exsurge : Domine, non prævaleat homo : iudicen-
tur gentes in conspectu tuo.*

*Constituë, Domine, legislatorem super eos : k ut
sciant gentes, quoniam homines sunt. DIAPSALMA.*

*Ut quid, Domine, recessisti [Ms. discessisti] longe ?
despicias in opportunitatibus, in tribulatione ?*

*Dum [Ms. cum] superbit implus, incenditur pau-
per : ¹ comprehenduntur in cogitationibus suis,
quas cogitant.*

fidem ut voculam expunximus. Carus subsequentes
duas obeli atque asterisci notas cum eodem Palati-
no cod. omittit.

⁸ In veronensi codice, *fraxæ*, qui et rectius pro-
nomen *eorum* mox tacet cum Gallicano et plerisque
aliis.

^h Rursus tacet idem ms. vocem *omnes*, quæ et a
Græcis olim codicibus aberat : tum *ferme* rectius
agnoscent pro *noverunt*, cum solo Augustino legit.

ⁱ Idem ms., *super salutare tuum, tum in corruptione*,
oro in interitu : quas ex solo Augustino mutuavit lectio-
nes ut et in *muscipula ista quam, etc., pro in laqueo*,
etc., etiam prætermisso, quod hic additur, *mihi*, et
in Græco ipso textu desideratur.

^j Idem in *oblivione erit pauper* : tum, *non periet
in æternum* : continentur ex Augustino.

^k Ut voculam cum Augustino et plerisque aliis Lati-
nis codicibus et Græco, Veronensis quoque tacet.

^l Idem ms., *comprehendantur in cogitationibus suis*,

Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ : A et iniquus benedicitur.

Exacerbavit Dominum peccator : secundum multitudinem iræ suæ, non quæret.

Non est Deus in conspectu ejus : inquinatæ sunt viæ illius, in omni tempore.

Auferuntur judicia tua a facie ejus : omnium inimicorum suorum dominabitur.

Dixit + enim : in corde suo : Non movebor, a generatione in generationem, sine malo.

Cujus, maledictione, os plenum est, et amaritudine et dolo : sub lingua ejus, labor et dolor.

Sedet in insidiis, cum divitibus, in occultis, ut interficiat innocentem.

Oculi ejus in pauperem respiciunt : insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca + sua :

Insidiatur, ut rapiat pauperem, rapere pauperem ; dum attrahit eum.

In laqueo suo humiliabit eum : inclinabit se, et cadet cum dominatus fuerit pauperum.

Dixit + enim : in corde suo, Oblitus est Deus : avertit faciem suam, ne videat in finem.

+ Ex : surge, Domine Deus, exaltetur manus tua : ne obliviscaris pauperum.

Propter quid irritavit impius Deum ? Dixit enim in corde suo : Non requiret.

Vides, quoniam tu laborem et dolorem consideras, ut tradas eos in manus tuas.

Tibi derelictus est pauper : orphano tu eris adjutor.

Contere brachium peccatoris et maligni : quæretur peccatum illius, et non inveniatur.

Dominus regnabit in æternum, et in sæculum + sæculi : peribitis gentes de terra b illius.

Desiderium pauperum + ex : audivit Dominus : præparationem cordis eorum audivit auris tua.

Judicare pupillo et humili : ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.

Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ : et qui iniqua gerit, benedicitur [Ms. Benedicitur].

Irritavit Dominum peccator : secundum multitudinem iræ suæ non inquiret [Ms. exquiret].

Non est Deus in conspectu ejus : e polluuntur viæ ejus, in tempore.

Auferuntur judicia tua a facie ejus : omnium inimicorum suorum dominabitur.

Dixit enim in corde suo : Non movebor, de [Ms. In] generatione in generationem [Ms. et generatione], sine malo.

Cujus os, maledictione et amaritudine plenum est et dolo : sub lingua ejus, labor et dolor.

Sedet in insidiis, cum divitibus, in occultis, ut B interficiat innocentem ?

Oculi ejus in pauperem respiciunt : insidiatur in occulto, sicut leo in cubili suo.

Insidiatur, ut rapiat pauperem [Ms. inopem], rapere pauperem, dum attrahit eum.

In d laqueo suo humiliabit eum : inclinabit se, et cadet, dum dominabitur pauperis.

Dixit enim in corde suo, Oblitus est Deus : avertit faciem suam, ne videat usque in finem.

Exsurge, Domine Deus meus, et exaltetur manus tua : ne obliviscaris e pauperem in finem.

Propter quid [Ms. quod] irritavit impius Dominum [Ms. Deum] ? Dixit enim in corde suo : Non requiret f Deus.

Vides, quoniam tu laborem et dolorem consideras : ut tradas eos in manibus tuis : tibi enim derelictus est pauper : pupillo tu eris adjutor.

Conteres brachium peccatoris et maligni : requiratur delictum ejus, nec inveniatur. s

Regnabit [Ms. Regnavit] Dominus in æternum et in sæculum sæculi, peribitis gentes de terra ejus.

Desiderium pauperum exaudivit Dominus : desideria [Ms. præparationem] cordis eorum exaudivit auris tua.

Judicare pupillo et humili : ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.

PSALMUS X.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

In Domino confido, quomodo dicetis animæ meæ : transmigra in montem, sicut passer ?

Quoniam, ecce peccatores intenderunt arcum : para-

quibus cogitant. Ubi uno verbo comprehendantur, pro comprehenduntur ab edito Augustino variat : cætera quæ subnotamus, ejus sunt adamussim omnia.

a Hunc quoque obelum Palatinus ms. et Carus nesciunt.

b In Græci codicis Alexandrini nupera editione vox isthæc, illius, asterisco prænotatur.

c Idem ms. contaminantur viæ ejus in omni tempore.

d Idem ms., in muscipula sua, tum inclinabitur, et cadet, dum dominabitur pauperum.

e Rursus idem, pauperum, ubi et sequiori manu additur tuorum.

f Non addit Veronensis nomen, Deus, tum sequenti

IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

In Domino confido, quomodo dicetis animæ meæ : transmigra in montem [Ms. montes], sicut passer ?

Quoniam, ecce peccatores tetenderunt [Ms. intem-

versu iram, pro dolorem, legit. Infra etiam cum Gallicano in manus tuas : tibi derelictus est pauper : et contere brachium, pro contere, etc.

g Veronensis ms. et non inveniatur, subjungitque propter illud, quæ duo verba cum ejus editor Psalterii dicat deleta a recentiori manu mendose, quid sibi velit, haud equidem intelligo, nisi mendose, pro temere, aut perperam dixit, nostra autem hoc scire intererat. Ac sunt revera quædam etiam Græca exemplaria, quæ addunt δι' αὐτῶν, id est, ἀπαρτίων propter illud (scil. peccatum), sicque etiam in Veronensis ms. Græca Latinis litteris columna scriptum esse velim, di autem, non di autem, ut vere mendose legitur. Piget repetere Augustini hæc esse.

verunt sagittas ^a suas in pharetra : ut sagittent in ob-
scuro rectos corde.

Quoniam, quæ perfecisti, destruxerunt : justus +
autem ; quid fecit ?

Dominus in templo sancto suo : Dominus in cælo se-
des ejus.

Oculi ejus + in pauperem ; respiciunt : palpebræ
ejus interrogant filios hominum.

Dominus interrogat justum et impium : + ^b qui ;
autem diligit iniquitatem, odit animam suam.

Pluit super peccatores laqueos, ignis ✕ et ; sul-
phur ✕ et ; spiritus procellarum, pars calicis eorum.

Quoniam justus Dominus, ^c + et ; justitias di-
lexit : æquitatem vidit vultus ejus.

PSALMUS XI.

IN FINEM, PRO OCTAVA, PSALMUS DAVID.

Salvum + me ; fac, Domine, quoniam defecit sanc-
ctus : quoniam diminutæ sunt veritates a filiis homi-
num.

Vana locuti sunt, unusquisque ad proximum suum ;
labia dolosa, in corde et corde ^d locuti sunt ;

Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam
magniloquam,

Qui dixerunt : Linguam nostram magnificabimus,
labia nostra, a nobis sunt : quis noster Dominus est ?

Propter miseriam inopum et gemitum pauperum,
nunc exurgam, dicit Dominus.

Ponam in salutari : fiducialiter agam in eo.

Eloquia Domini, eloquia casta : argentum igne exa-
minatum, probatum ^e terræ, purgatum septuplum.

Tu, Domine, servabis nos, et custodies nos a gene-
ratione hac in æternum.

In circuitu impii ambulant : secundum altitudinem
tuam multiplicasti filios hominum.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Usquequo, ^f Domine, oblivisceris me in finem ? us-
quequo avertis faciem tuam a me ?

Quamdiu ponam consilia in anima mea : dolorem
in corde meo per diem ?

Usquequo exaltabitur inimicus meus super me ? Res-
pice + et ; exaudi me, Domine Deus meus. ^g

^a Videtur asterisco illustrandum pronomen hoc, **D**
suas, quod in hodierno quidem Hebræo resonat, non
autem et in Græco τῶν LXX, et facile ex Aquila aut
Symmacho suppletur.

^b Obelum prætermittunt Palatinus ms. et Carus.
^c Hic præter obelum etiam et copulam idem ms.
omittit.

^d Neque hic bene Palatinus ms. et Carus sine
asterisco legunt.

^e Qui Palatinum codicem descripsit, temere, suo-
que pro captu verba hæc nectens, sic depravat : *pro-
batum per, repurgatum septuplum*, quæ lectio He-
bræum textum sive etiam Græcum non attendenti,
facile fraudi esse potuisset.

^f Denno fallitur codicis Palatini descriptor, qui
vocem hanc, *Domine*, veru prænotat.

^g E regione ponitur in Palatin. ms. *Diapsalma*.

derunt] arcum : paraverunt sagittas ^b suas in phare-
tra : ut sagittent in obscuro rectos corde.

Quoniam, quem perfecisti, destruxerunt justus
autem quid fecit ?

Dominus in templo sancto suo : Dominus in cælo
sedes ejus.

Oculi ejus in pauperem respiciunt : palpebræ ejus
interrogant filios hominum.

Dominus interrogat justum et impium : qui autem
diligit iniquitatem, odit animam suam.

Pluit [Ms. Pluet] super peccatores laqueos : ignis,
sulphur [Ms. et sulphur] et spiritus procellarum
[Ms. procellæ], pars calicis eorum.

Quoniam justus Dominus justitiam dilexit : æqui-
tatem vidit vultus ejus.

IN FINEM PRO OCTAVA ⁱ DIE, PSALMUS DAVID.

Salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus :
quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum.

Vana locuti sunt [Ms. locutus est], unusquisque
ad proximum suum : labia dolosa in corde et corde
locuti sunt mala.

Disperdat Dominus universa labia dolosa et lin-
guam magniloquam.

Qui dixerunt : Linguam nostram magnificabimus
[Ms. magnificavimus], labia nostra, ⁱ a nobis sunt :
quis noster est Dominus ?

Propter miseriam inopum, et gemitum pauperum,
nunc exurgam, dicit Dominus.

Ponam super ^k salutarem meum : fiducialiter agam
in eo.

Eloquia Domini, eloquia casta : argentum, ig-
e examinatum terræ, purgatum septuplum.

Tu, Domine, servabis nos et custodies nos, a gene-
ratione hac in [Ms. et in] æternum.

In circuitu impii ^l ambulant : secundum altitudi-
nem tuam multiplicasti filios hominum.

PSALMUS XII.

IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem :
quousque [Ms. usquequo] avertis faciem tuam a me ?

Quamdiu ponam consilium in anima mea [Ms. ani-
mam meam] : dolorem in corde meo per diem ?

Usquequo exaltabitur inimicus meus super me ?
Respice : et exaudi me, Domine Deus meus.

^h Tacet Veronens. pronomen *suas* : de quo in op-
posita versione diximus. Habet præterea in *obscura*
luna, pro in *obsuro* tantum : idque ex Græco σπο-
ρομένη contentiose factum videtur ab Augustino.
Videbis Tomi hujus præfationem.

ⁱ Idem ms., *Pro octavo Psalmus ipsi David*.
^j Veronensis ms., *apud nos* : iterum uno c Latinis
Augustino concinente.

^k Idem, in *salutari* dumtaxat, absque *meo*.

^l In futuro idem ms., *ambulabunt*, quæ Hexapla-
rium est lectio Interpretum. Tum *secundum multitu-
dinem*, pro *altitudinem*, quæ hujus unice est codicis,
sive lectio, sive, ut putare malim, error. Tacet vero
hic editor, qui minutissimas quasque variantes le-
ctiones, immo et scripturas ad fastidium usque con-
tinuo ingerit.

Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in A morte: ne quando dicat inimicus meus: Prævalui adversus eum.

Qui tribulant me, exsultabunt, si motus fuero: ego autem in misericordia tua speravi.

Exsultabit cor meum in salutari tuo; cantabo Domino, qui + a bona: tribuit mihi + et psallam nomini Domini altissimi:

PSALMUS XIII.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.

Corrupti sunt + et: abominabiles facti sunt in studiis b suis: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum:

Dominus de cælo prospexit super filios hominum: ut videat, si est intelligens + aut: requirens Deum.

Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. c

d + Sepulcrum patens est guttur eorum: + linguis suis dolose agebant: + venenum aspidum sub labiis eorum:

+ Quorum os maledictione et amaritudine plenum est: + veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem:

+ Contritio et infelicitas in viis eorum: + et viam pacis non cognoverunt: + non est timor Dei ante oculos eorum:

Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem: qui devorant plebem meam, sicut escam panis?

e Dominum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore + ubi non erat timor:

Quoniam Dominus in generatione justa est: consilium inopis confudistis: quoniam Dominus spes ejus est.

Quis dabit ex Sion salutare Israel? Cum averterit Dominus captivitatem plebis suæ, exsultabit Jacob + et: lætabitur Israel.

PSALMUS DAVID.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? + aut: quis requiescet in monte sancto tuo?

a Quod est in Hebræo verbum, cum alibi, tum hic certe loci, significat benefacere, remunerari. Fortasse adeo veru, quo vox, bona, prænotatur, satius esset expungi.

b Sed neque in Græco additur suis: Hebraice autem D est ייך: sed qui suis primum addidit, videtur subsequenter Hebraici contextus vocem ייך, hen negandi particulam pro hem suffixo accepisse, atque una serie continuasse. Palatinus supra atque infra in versibus ascribendis non semel peccat.

c In Palatino hæc apponitur ex minio, et grandioribus palato litteris nota: Hi octo versus in Hebræis codicibus non habentur: et consequenter singuli singulis obelis confodiuntur. Notum et Hieronymi ipsius testimonium præfatione libri xvi Commentariorum. in Isaiam: Omnes Græciæ Tractatores, qui nobis eruditionis suæ in Psalmos Commentarios reliquerunt, hos versiculos veru annotant, atque prætereunt: liquido confidentes in Hebraico non haberi, nec esse in septuaginta Interpretibus, sed in editione Vulgata, quæ Græce 20 vj dicitur, et in toto orbe diversa est. Docuerat vero paulo superius, ex quo quisque loco versus cset ascitus: Nam, inquit, duo primi versus: Sepulcrum

PATROL. XXIX.

Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte [Ms. mortem]: ne quando dicat inimicus meus: Prævalui adversus eum.

Qui tribulant me, exsultabunt, si motus fuero: ego autem in tua misericordia sperabo [Ms. speravi].

Exsultabit [Ms. exsultavit] cor meum in salutari tuo; cantabo Domino, qui bona tribuit mihi: et psallam nomini Domini altissimi.

IN FINEM PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in voluntatibus suis.

Non est qui faciat bonum: non est usque ad unum.

Dominus de cælo prospexit super filios hominum: ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum.

Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant: venenum aspidum sub labiis eorum.

Quorum os maledictione, et amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Contritio et infelicitas in viis eorum: et viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum.

Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem: qui devorant e plebem meam, sicut escam panis?

Deum [Ms. Dominum] non invocaverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

Quoniam Deus in generatione justa est: consilium inopis h confudistis, quoniam Deus [Ms. Dominus] spes ejus est.

Quis dabit ex Sion salutare Israel? Dum i avertet Dominus captivitatem plebis suæ.

Lætetur Jacob, et exsultet Israel.

PSALMUS XIV.

IN FINEM, j PSALMUS DAVID.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?

patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, quinti psalmi sunt. Illud autem quod sequitur: Venenum aspidum sub labiis eorum, centesimi trigesimi noni psalmi est. Rursumque quod dicitur: Quorum os maledictione et amaritudine plenum est, de nono psalmo sumptum est. Tres autem versiculi qui sequuntur, veloces pedes eorum, usque, viam pacis non cognoverunt, in Isaiâ propheta reperi, etc. Supposititius Hieronymus in Breviario in psalmos etiam de Deuteronomio asciscit, quod a veri omni specie distat.

d De octo versibus obelo hic prænotatis fuse disputat Hieronymus respondens ad objecta Eustochii virginis, proœmio Comment. lib. xvi in Isaiam. Consulat locum citatum qui voluerit. MART.

e Alterum hic et post subsequenter versiculum Diapsalma, ad libri oram Palatin. ms. apponit. f Veronens. ms. imprudens, et mox affectionibus, pro voluntatibus: continenter ex Augustino.

g Idem ms. devorant populum meum, ut cibum panis. h Vitiose lectum minori numero e Veronensi ms. confudisti.

i In eodem ms. avertit: et in fine, Exsultabit Jacob, et lætabitur Israel.

j Verbis, in finem, prætermissis, in Veron. ms.

Qui ingreditur sine macula : et operatur justitiam : ^a A
 ÷ Qui ; loquitur veritatem in corde suo : qui non
 egit dolum in lingua sua.

Nec fecit proximo suo malum : et opprobrium non
 accepit adversus proximos suos.

Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus :
 timentes autem Dominum , glorificat.

÷ Qui ; jurat ^b proximo suo, et non decipit : ÷ qui
 ; pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera su-
 per ^c innocentem, non accepit.

Qui facit hæc : non movebitur in æternum.

Qui ingreditur sine macula, et operatur justitiam.
 Qui loquitur veritatem in corde suo : et [Ms. qui]
 non egit dolum in lingua sua.

Nec fecit proximo suo malum : et opprobrium non
 accepit adversus proximum suum.

Ad nihilum deductus est in conspectu ejus mali-
 gnus : timentes autem Dominum, magnificat. [Ms.
 glorificat].

Qui jurat proximo suo, et non decipit ^f eum : qui
 pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera su-
 per innocentem non accepit.

Qui facit hæc : non commovebitur [Ms. movebi-
 tur] in æternum.

PSALMUS XV.

^d TITULI INSCRIPTIO IPSI DAVID.

Conserva me, Domine, quoniam speravi in te : dixi
 Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum
 non eges.

Sanctis, qui sunt in terra ^e ejus ; mirificavit ✕ om-
 nes ; voluntates meas in eis.

Multiplicatæ sunt infirmitates eorum : postea acce-
 leraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus :
 nec memor ero nominum eorum, per labia mea.

Dominus, pars hæreditatis meæ et calicis mei : tu es,
 qui restitues hæreditatem meam mihi.

Funes ceciderunt mihi in præclaris : et ÷ enim ;
 hæreditas mea præclara est mihi.

Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectum :
 insuper, et usque ad noctem, increpaverunt me renes
 mei.

Providebam Dominum in conspectu meo semper :
 quoniam a dextris est mihi, ne commovear.

Propter hoc lætatum est cor meum, et exultavi lin-
 gua mea ÷ insuper ; et caro mea requiescet in spe.

Quoniam non derelinques animam meam in inferno :
 nec dabis sanctum tuum ridere corruptionem.

Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia
 cum vultu tuo : delectationes in dextera tua ÷ usque
 : in finem.

⁸ IN TITULI INSCRIPTIONE, IPSI DAVID.

Conserva me, Domine, quoniam in te speravi :
 dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum
 meorum non indiges [Ms. eges].

Sanctis qui in terra sunt ejus, mirificavit omnes
 voluntates meas inter illos [Ms. in illis].

Multiplicatæ sunt enim [Ms. tac. enim] infirmita-
 tes eorum : postea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguini-
 bus : nec memor ero nominum [Ms. omnium] illo-
 rum, per labia mea.

Dominus, pars hæreditatis meæ et calicis mei : tu es
 qui restituisti [Ms. restitues] mihi hæreditatem meam.

Funes ceciderunt mihi in præclaris : etenim hæ-
 reditas mea præclara est mihi.

^C Benedicam Dominum, qui mihi tribuit intellectum :
 insuper, ^h et usque ad noctem, increpaverunt me
 renes mei.

Providebam Dominum in conspectu meo, semper :
 quoniam a dextris est mihi, ne commovear.

Propter hoc ^f delectatum est cor meum, et exul-
 tavit lingua mea : insuper et caro mea requiescet in spe.

Quoniam non derelinques animam meam in infer-
 no [Ms. infernum] : nec [Ms. neque] dabis sanctum
 tuum videre corruptionem.

Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia
 cum vultu tuo : ÷ delectationes in dextera tua, usque
 in finem.

PSALMUS XVI.

ORATIO DAVID.

÷ Ex ; audi, Domine, justitiam ÷ meam ; intende
 deprecationem meam.

ORATIO DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Exaudi, Domine [Ms. Deus], justitiam meam : in-
 tende deprecationi meæ.

tantum est. *Psalmus ipsi David, tum peregrinabitur* D
 pro habitabit, quod pridem Augustinus rescripserat.
^a Illic e regione *Diapsalma* Palat. codex ascribit.
 Obelus autem priori ac tertio qui, relativo præfi-
 gendus videtur pari de causa, qua secundo annotatur.
^b Perperam in Martiano. editione obelus præpone-
 batur verbis proximo suo, quæ satis resonant in
 Hebr. לִרְדֵּעַ. Nos illud ad codicis Palatini fidem sus-
 tulimus.

^c Idem ms. *innocentes* : variat et in Gr. ἐπ' ἀθώων,
 et ἐπ' ἀθώων.

^d Palatin. ms. *In tituli inscriptione.*

^e Obelum hunc, et qui infra proxime occurrit sexto

versu idem ms. et Cari editio prætermittunt : e cujus
 etiam regione versiculi *Diapsalma* Palat. apponit.

^f Voculas, *eum qui*, Veronensis ms. omittit tum
 plurium numero *innocentes* pro *innocentem* legit.

^g Idem ms. *Tituli inscriptio*, juxta Gallieanum, quo-
 cum alius infra concinit, ubi a Romano abluvit.

^h Idem ms. *insuper autem, et usque ad noctem*
emendaverunt me, etc. quo novo indicio merc An-
 gustinianus apographum esse se prodit.

ⁱ Iterum ex Augustini Psalterio, quoniam unice
 facit Veronensis cod., *jucundatum* pro *delectatum*.

^j Denuo ad verbum cum uno Augustino Veronens.
 habet ms. minori numero, *delectatio*.

Auribus percipe orationem meam : non in labiis A dolosis.

De vultu tuo iudicium meum prodeat : oculi tui videant æquitates.

Probasti cor meum ⁊ et ⁊ visitasti nocte : igne me examinasti, et non est inventa in me iniquitas.

Ut non loquatur os meum opera hominum : propter verba laborum tuorum, ego custodi vias duras.

Perfice gressus meos in semitis tuis : ut non moveantur vestigia mea.

Ego clamavi, quoniam exaudisti me, Deus : inclina aurem tuam mihi ⁊ et ex ⁊ audi verba mea ⁊.

Mirifica misericordias tuas, ⁊ qui ⁊ salvos facies sperantes ⁊ in te ⁊.

A resistentibus dexteræ tuæ custodi me, ut pupillam oculi.

Sub umbra alarum tuarum protege me, a facie impiorum, qui me affixerunt.

Inimici mei animam meam circumdederunt : adipei suam concluserunt : os eorum locutum est superbiam.

Projicientes me, nunc circumdederunt me : oculos suos statuerunt declinare in terram.

Susceperunt me, sicut leo paratus ad prædam : et sicut catulus leonis habitans in abditis.

⁊ Ex ⁊ surge, Domine, præveni eum, et supplantam eum, eripe animam meam ab impio : frameam tuam ab inimicis manus tuæ.

Domine, a paucis de terra divide eos in vita eorum : de absconditis tuis adimpletus [A. repletus] est venter eorum.

Saturati sunt filii : et dimiserunt reliquias suas parvulis suis.

Ego ⁊ autem ⁊ in justitia apparebo conspectui tuo : satiabor, cum apparuerit gloria tua.

Auribus percipe orationem meam, non in labiis dolosis ; de [Ms. a] vultu tuo iudicium meum prodeat : oculi mei videant æquitatem.

Probasti cor meum, et visitasti nocte : igne me examinasti : et non est inventa in me iniquitas.

Ut non loquatur os meum opera hominum : propter verba laborum tuorum, ego custodi vias duras.

Perfice ^d gressus meos in semitis tuis : ut non moveantur vestigia mea.

Ego clamavi, quoniam exaudisti me, Deus : inclina aurem tuam mihi, et exaudi verba mea.

Mirifica misericordias tuas : qui salvos facies sperantes in te, a resistentibus dexteræ tuæ.

Custodi me, Domine [Ms. tac. Domine], ut pupillam oculi : sub ^e umbra alarum tuarum protege me, a facie impiorum, qui me affixerunt.

Inimici mei animam meam circumdederunt, adipei suum concluserunt : os eorum locutum est superbiam.

Projicientes me, nunc circumdederunt me : oculos suos statuerunt declinare in terram.

Susceperunt me, sicut leo paratus ad prædam : et sicut catulus leonis habitans in ^f abditis.

Exsurge, Domine, præveni eos, et subverte eos : eripe animam meam ab impio, frameam inimicorum de manu tua.

Domine, a paucis, ^s a terra dispertire eos : et supplantam eos, in vita ipsorum.

De absconditis tuis adimpletus est venter eorum : C saturati sunt porcini, et reliquerunt, ^h quæ superfuere, parvulis suis.

Ego autem cum justitia apparebo in conspectu tuo : satiabor, dum manifestabitur gloria tua.

PSALMUS XVII.

IN FINEM, PUERO DOMINI DAVID, QUÆ LOCUTUS EST DOMINO VERBA CANTICI HUIUS, IN DIE QUÆ ERIPUIT EUM DOMINUS ^b DE MANU OMNIUM INIMICORUM EJUS, ET DE MANU SAUL, ET DIXIT :

Diligam te, Domine, fortitudo mea : Dominus firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus.

Deus meus, adjutor meus, et sperabo in eum.

Protector meus, et cornu salutis meæ, ⁊ et ⁊ susceptor meus.

Laudans invocabo Dominum : et ab inimicis meis salvens ero ^c.

^b Iterum hic et ad decimum tertium versum in libri albo Palatin. plus habet *Diapsalma* : carent vero cum ipse, tum Carus, eo, qui subsequitur, obelo.

^b Palatin. de manu Saul, et de manu inimicorum ejus, et dixit, etc.

^c In eodem *Diapsalma* hic annotatur.

^d Idem, qui etiam cum a cæteris omnibus, numquam ab Augustino abludit, Ad perficiendos legit pro perfice.

^e Et hoc se Augustinianum probat Veronens. cod. quod in tegmine pro sub umbra, cum solo legit Augustino.

IN FINEM, PUERO DOMINI, DAVID, QUI [Ms. ipsi DAVID QUÆ] LOCUTUS EST AD DOMINUM VERBA CANTICI HUIUS, IN DIE QUÆ ERIPUIT [Ms. ERUIT] EUM D MINUS DE MANU SAUL, [Ms. cum Gallic.] ET DE MANU OMNIUM INIMICORUM EJUS ET DIXIT.

Diligam te, Domine, virtus mea : Dominus [Ms. Domine], firmamentum meum et refugium meum.

Et liberator meus, Deus meus : adjutor meus sperabo in eum.

Protector meus, et cornu salutis meæ, ⁱ adjutor meus : laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvens ero.

ⁱ Idem unice juxta Augustinum, in oculis : ut et mox erue, et ab impiis, pro eripe, et ab impio. Cætera, frameam tuam ab inimicis manus tuæ, concinunt et Gallicano.

^s Tædet eadem continenter repetere, et est tamen hic eadem Veronensis cod. et Augustini, quæ a reliquis omnibus variat, lectio : Domine, perdens de terra, dispertire eos in vita eorum : Et de, etc.

^h Ms. Veronens. cum uno Augustino, reliquias parvulis ejus. Ego autem in tua justitia appareo (pro apparebo) in conspectu tuo : saturabor, etc.

ⁱ Idem ex Augustino, et redemptor meus.

Circumdede- runt me dolores mortis : et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.

Dolores inferni circumdede- runt me : præoccupave- runt me laquei mortis.

+ *Et in tribulatione mea invocavi Dominum : et ad Deum meum clamavi.*

+ *Et ex templo suo vocem meam, et clamor meus in conspectu ejus introibit in aures ejus.*

Commota est, et contremuit terra : et fundamenta montium conturbata sunt et commota sunt : quoniam iratus est + eis.

Ascendit fumus in ira ejus : et ignis a facie ejus exarsit, carbones succensi sunt ab eo.

Inclinavit cælos, et descendit : et caligo sub pedibus ejus.

Et ascendit super Cherubim, et volavit : volavit super pennas ventorum.

+ *Et posuit tenebras, latibulum suum : in circuitu ejus tabernaculum ejus, tenebrosa aqua in nubibus aeris.*

Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, et grando et carbones ignis.

Et intonuit de cælo Dominus : et Altissimus dedit vocem suam : grando et carbones ignis.

Et misit sagittas suas, et dissipavit eos : fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.

Et apparuerunt fontes aquarum : et revelata sunt fundamenta orbis + terrarum.

Ab increpatione tua, Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.

Misit de summo, et accepit me : et assumpsit me de aquis multis.

Eripuit me de inimicis meis fortissimis, et ab iis, qui oderunt me : quoniam confortati sunt super me.

Prævenere me in die afflictionis meæ, et factus est Dominus protector meus :

Et eduxit me in latitudinem : salvum me fecit, quoniam voluit me.

+ *Et retribuere mihi Dominus secundum justitiam meam : et secundum puritatem manuum mearum retribuere mihi.*

Quia custodivi vias Domini : nec impie gessi a Deo meo.

Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo : et justitias ejus non repuli a me.

^a *Aberat obelus, ipsaque et copula, quæ originales alii libri sufficiunt : infra leviora alia eorundem ope emendatur, ut est paulo post introibit pro introivit : tum et fundamenta, etc. cum decesset et copula, etc.*

^b *Sagensis ms. codex prænotat præpositionem in asterisco : In tribulatione mea, etc. Alii nullum signum adhibent ; sicut nec editio Romana Cari. MART.*

^c *Non bene fulget hic in editione Cari imago stellæ. Neque vero abfuit apud LXX præsens versiculus ; sed repetitio ejusdem, juxta quod docuit Hieronymus epist. sæpius laudata in nostris annotationibus : Et queritis, inquit, cur Græcus istum versiculum secundo non habeat, interpositis duobus versi-*

Circumdede- runt me gemitus [Ms. dolores] mortis : et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.

Dolores inferni circumdede- runt me : et [Ms. tac. et] prævenere me laquei mortis.

Et in tribulatione [Ms. pressura] mea invocavi Dominum : et ad Deum meum clamavi.

Et exaudivit, de templo sancto suo, vocem meam, et clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus.

Et commota est, et contremuit terra : fundamenta montium conturbata sunt et commota sunt : quoniam iratus est eis Deus.

Ascendit fumus in ira ejus : et ignis a facie ejus exardescit [Ms. exardescet], carbones succensi sunt ab eo.

Et inclinavit cælos [Ms. cælum], et descendit : et caligo sub pedibus ejus.

Et ascendit super Cherubim, et volavit : volavit super pennas ventorum.

Et posuit tenebras, latibulum suum : in circuitu ejus tabernaculum ejus, tenebrosa aqua in nubibus aeris.

Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, et grando et carbones ignis.

Et intonuit de cælo Dominus : et Altissimus dedit vocem suam.

Misit sagittas suas, et dissipavit eos : fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.

Et apparuerunt fontes aquarum : et revelata sunt fundamenta orbis terræ.

Ab increpatione tua, Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.

Misit de summo, et accepit me : et assumpsit me de multitudine aquarum.

Eripuit [Ms. eruit] me de inimicis meis fortissimis, et ab his qui oderunt me : quoniam confortati sunt super me.

Prævenere me in die afflictionis meæ, et factus est Dominus protector meus : et eduxit me in latitudinem, salvum me fecit, quoniam voluit me.

Et retribuere mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum innocentiam [Ms. puritatem] manuum mearum retribuere mihi.

Quia custodivi vias Domini : nec impie gessi a Deo meo.

Quoniam omnia judicia ejus, in conspectu meo sunt semper : et justitiam ejus non repuli a me.

bus? Sed sciendum quia de Hebraico et de Theodotionis editione in Septuaginta Interpretibus sub asterisco additum sit. MART.

^d *Diximus et paulo superius, quod est in Hebræo בָּרָא, non orbem ἀρκῶς, sed terrarum orbem significare ; atque adeo hunc posse obelum induci. Palatinus paulo post et voculam veru prænotat, misit de summo + et accepit me.*

^e *Veronensis ms. juxta Augustinum, et emisit sagittas, et dispersit eos, et coruscationes multiplicavit.*

^f *Duo iidem libri Veronens. et Augustin., firmamentum meum, et mox eruet, sive eruit me, pro salvum me fecit.*

^g *Tacet in Veronensi ms. semper, ut et in Augustinianis melioris notæ libris : tum justitias pro jus-*

Et ero immaculatus cum eo : et observabo me ab iniquitate mea.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris.

Et cum electo electus eris : et cum perverso, perverteris.

Quoniam tu populum humilem saluum facies ; et oculos superborum humiliabis.

Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine : Deus meus, illumina tenebras meas.

Quoniam in te eripiar a tentatione : et in Deo meo transgrediar murum.

Deus meus, impolluta via ejus ; eloquia Domini, igne examinata : protector est omnium sperantium in se.

Quoniam quis Deus, præter Dominum ? aut quis Deus, præter Deum nostrum ?

Deus, qui præcinxit me virtute, et posuit immaculatam viam meam.

Qui perfecit pedes meos, tanquam cervorum : et super excelsa statuens me.

Qui docet manus meas ad prælium : et posuisti, ut arcum æreum, brachia mea.

Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ : et dextera tua suscepit me.

Et disciplina tua corripit me in finem : et disciplina tua ipsa docebit.

Dilatasti grassus meos subtus me, et non sunt infirmata vestigia mea.

Persequar inimicos meos, et comprehendam illos : et non convertar, donec deficiant.

Confringant illos, nec potuerunt stare : cadent subtus pedes meos.

Et præcinxisti me virtute ab bellum : et supplantasti insurgentes in me, subtus me.

Et ero immaculatus coram eo : et observabo me ab iniquitate mea.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : et secundum innocentiam manuum mearum, in conspectu oculorum ejus.

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris : et cum electo electus eris, et cum perverso, subverteris.

Quoniam tu populum humilem saluum facies : et oculos superborum humiliabis :

Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine : Deus meus, illumina tenebras meas.

Quoniam in te eripiar a tentatione : et in Deo meo transgrediar murum.

Deus meus, impolluta via ejus ; eloquia Domini, igne examinata : protector est omnium sperantium in se.

Quoniam quis Deus præter Dominum ? aut quis Deus præter Deum nostrum ?

Deus, qui præcinxit me virtute : posuit immaculatam viam meam.

Qui perfecit pedes meos, tanquam cervi : et super excelsa statuit me.

Qui docet manus meas ad prælium : et posuit, ut arcum æreum, brachia mea.

Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ : et dextera tua suscepit me, et disciplina tua ipsa me docebit.

Dilatasti gressus meos subtus me : et non sunt infirmata vestigia mea.

Persequar inimicos meos, et comprehendam illos : et non convertar, donec deficiant.

Affigam illos, nec poterunt stare : cadent subtus pedes meos.

Et præcinxisti me virtute, ad bellum : et supplantasti omnes insurgentes in me, subtus me.

titiam legitur, et quod subsequenti versu ad verbum *observabo* additur *me*, rursus tacet.

^a Desiderator in Palatino ms. et vocula.

^b Rescripsit sequior manus in eodem codice, *Et quis, pro aut*, etc. Græce etiam est *καὶ*. E regione versiculi *Diapsalma* insuper annotatur.

^c Palatin. ms. *posuit*, sequiori tamen manu.

^d Maluisset Martianæus *meæ*, rescribi pro *tuæ*, juxta Græcum *τῆς σωτηρίας μου*. Sed præterquam quod Græci exemplaris mendum illud est manifestum, ac facile obvium, ubi *σου* et *μου* sæpius a librariis male permutata sunt : id ipsum luculentissime notatum Hieronymo in epist. ad Sunniam et Fretelam : *In Græco vos legisse dixistis, salutis meæ : sed in Hebræo Jesach, salutis tuæ, significat, non meæ, quod et omnes Interpretes translulerunt.*

^e Perperam Palatin. ms. pronomen *illos* veru prænotat ; sed et superius in hisce ascribendis notis non semel peccat, quæ manifesta menda scire nihil interest.

^f *Et copulam ad Palatini ms. tum Hebræi textus et Græci fidem hinc amovimus. Male autem subsequenti statim versu idem ms. et Carus obelum prænotant : Et inimicos meos, etc.*

^g Addebatur in eodem ms. iterum *retribuit mihi*,

quod sequior manus cum hic, tum in adversa Græca columna delevit ad Augustinianum exemplar : ac sane etiam in codicis Alexandrini nupera editione aliquo prænotari signo debuisset, cum manifesto abundent.

^h Exciderat Antiquarii errore postremum hoc verbum in Veronens. ms. in quo *illuminabis* utroque in loco mox legitur pro *illumina* : tum in *te eruar a tentatione*, quæ omnia ex Augustino descripta sunt. Quod autem verbis, *Deo meo*, additur *sperans*, nostri est amanuensis interpolatio.

ⁱ Mavult cum Augustino Veronensis ms. *meæ*, tamenetsi minus recte ; nam quod et Græca quedam exemplaria sic præferant, sæpe obvius amanuensium error est, qui, ut paulo superius animadvertimus, vocalus *μου* et *σου* perquam similes inter se confundunt. Mox quod repetit, *et disciplina tua direxit me in finem, et disciplina tua ipsa me docebit*, commune habet, ut et cætera omnia, cum Augustino, iterum minus bene ; nam alterutrum ex his hemistichiiis abundat : immo et vetus Scholion monet, τὸ « καὶ ἡ παιδεία σου αὐτῇ με διδάξει, » Θεοδοτιανός ἔστιν, ἀντὶ τοῦ, « καὶ ἡ παιδεία σου ἀνθρώπων με εἰς τέλος, » εἰρημίου τοῖς Ο'. Confer quæ in opposita Gallicani columna obelis verba confodiuntur.

Circumdede- runt me dolores mortis : et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.

Dolores inferni circumdede- runt me : præoccupave- runt me laquei mortis.

→ ^a *Et* ; ^b *in tribulatione mea invocavi Dominum : et ad Deum meum clamavi.*

→ *Et ex* ; *audivit de templo → sancto* ; *suo vocem meam, et clamor meus in conspectu ejus introibit in aures ejus.*

Commota est, et contremuit terra : et fundamenta montium conturbata sunt et commota sunt, quoniam iratus est → eis.

Ascendit fumus in ira ejus : et ignis a facie ejus exarsit, carbones succensi sunt ab eo.

Inclinavit cælos, et descendit : et caligo sub pedibus ejus.

Et ascendit super Cherubim, et volavit : volavit super pennas ventorum.

→ *Et* ; *posuit tenebras, latibulum suum : in circuitu ejus tabernaculum ejus, tenebrosa aqua in nubibus aeris.*

Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, et grando et carbones ignis.

Et intonuit de cælo Dominus : et Altissimus dedit vocem suam : ✕ grando et carbones ignis ;

Et misit sagittas suas, et dissipavit eos : fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.

Et apparuerunt fontes aquarum : et revelata sunt fundamenta orbis → ^d terrarum ;

Ab increpatione tua, Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.

Misit de summo, et accepit me : et assumpsit me de aquis multis.

Eripuit me de inimicis meis fortissimis, et ab iis, qui oderunt me : quoniam confortati sunt super me.

Prævenereunt me in die afflictionis meæ, et factus est Dominus protector meus :

Et eduxit me in latitudinem : salvum me fecit, quoniam voluit me.

→ *Et* ; *retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : → et* ; *secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi.*

Quia custodivi vias Domini : nec impie gessi a Deo meo.

Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo : et justitias ejus non repuli a me.

^a *Aberat obelus, ipsaque et copula, quæ originales alii libri sufficiunt : infra leviora alia eorumdem ope emendatur, ut est paulo post introibit pro introivit : tum et fundamenta, etc. cum decesset et copula, etc.*

^b *Sagensis ms. codex prænotat præpositionem in asterisco : ✕ In tribulatione mea, etc. Alii nullum signum adhibent ; sicut nec editio Romana Cari. MART.*

^c *Non bene fulget hic in editione Cari imago stellæ ✕. Neque vero absuit apud LXX præsens versiculus ; sed repetitio ejusdem, juxta quod docuit Hieronymus epist. sæpius laudata in nostris annotationibus : Et quæritis, inquit, cur Græcus istum versiculum secundo non habeat, interpositis ductibus versi-*

Circumdede- runt me gemitus [Ms. dolores] mortis : et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.

Dolores inferni circumdede- runt me : et [Ms. tac. et] prævenereunt me laquei mortis.

Et in tribulatione [Ms. pressura] mea invocavi Dominum : et ad Deum meum clamavi.

Et exaudivit, de templo sancto suo, vocem meam, et clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus.

Et commota est, et contremuit terra : fundamenta montium conturbata sunt et commota sunt : quoniam iratus est eis Deus.

Ascendit fumus in ira ejus : et ignis a facie ejus exardescit [Ms. exardescet], carbones succensi sunt ab eo.

Et inclinavit cælos [Ms. cælum], et descendit : et caligo sub pedibus ejus.

Et ascendit super Cherubim, et volavit : volavit super pennas ventorum.

Et posuit tenebras, latibulum suum : in circuitu ejus tabernaculum ejus, tenebrosa aqua in nubibus aeris.

Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando et carbones ignis.

Et intonuit de cælo Dominus : et Altissimus dedit vocem suam.

Misit ^e sagittas suas, et dissipavit eos : fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.

Et apparuerunt fontes aquarum : et revelata sunt fundamenta orbis terræ.

Ab increpatione tua, Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.

Misit de summo, et accepit me : et assumpsit me de multitudine aquarum.

Eripuit [Ms. eruit] me de inimicis meis fortissimis, et ab his qui oderunt me : quoniam confortati sunt super me.

Prævenereunt me in die afflictionis meæ, et factus est Dominus ^f protector meus : et eduxit me in latitudinem, salvum me fecit, quoniam voluit me.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum innocentiam [Ms. puritatem] manuum mearum retribuet mihi.

Quia custodivi vias Domini : nec impie gessi a Deo meo.

Quoniam omnia judicia ejus, in conspectu meo sunt ^g semper : et justitiam ejus non repuli a me.

bus ? Sed sciendum quia de Hebraico et de Theodotionis editione in Septuaginta Interpretibus sub asterisco additum sit. MART.

^d *Diximus et paulo superius, quod est in Hebræo בְּרַחֲמָיִם, non orbem ἀπλω̄ς, sed terrarum orbem significare ; atque adeo hunc posse obelum induci. Palatinus paulo post et voculam veru prænotat, misit de summo → et ; accepit me.*

^e *Veronensis ms. juxta Augustinum, et emisit sagittas, et dispersit eos, et coruscationes multiplicavit.*

^f *duo iidem libri Veronens. et Augustin., firmamentum meum, et mox eruet, sive eruit me, pro salvum me fecit.*

^g *Tacet in Veronensi ms. semper, ut et in Augustiniani melioris notæ libris : tum justitias pro jus-*

Et ero immaculatus cum eo : et observabo me ab iniquitate mea.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : ⁊ et : secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris.

⁊ Et : cum electo electus eris : et cum perverso, perverseris.

Quoniam tu populum humilem saluum facies ; et oculos superborum humiliabis.

Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine : Deus meus, illumina tenebras meas.

Quoniam in te eripiar a tentatione : ⁊ et in Deo meo transgrediar murum.

Deus ⁊ meus, impolluta via ejus ; eloquia Domini, igne examinata : protector est omnium sperantium in se.

Quoniam quis Deus, præter Dominum ? ⁊ aut quis Deus, præter Deum nostrum ?

Deus, qui præcinxit me virtute, et posuit immaculatam viam meam.

Qui perfecit pedes meos, tanquam cervorum : et super excelsa statuens me.

Qui docet manus meas ad prælium : et ⁊ posuisti, ut arcum æreum, brachia mea.

Et dedisti mihi protectionem salutis ⁊ tuæ : et dextera tua suscepit me.

Et disciplina tua correxit me ⁊ in finem : et disciplina tua ipsa docebit :

Dilatasti gressus meos subtus me, et non sunt infirmata vestigia mea.

Persequar inimicos meos, et comprehendam ⁊ illos : et non convertar, donec deficiant.

Confringam illos, nec potuerunt stare : cadent subtus pedes meos.

Et præcinxisti me virtute ab bellum : ⁊ supplantasti insurgentes in me, subtus me.

Et ero immaculatus coram eo : et observabo me ab iniquitate mea.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : et secundum innocentiam [Ms. puritatem] manuum mearum ⁊, in conspectu oculorum ejus.

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris : et cum electo electus eris, et cum perverso, subverteris [Ms. perversus eris.]

Quoniam tu populum humilem saluum facies : et oculos superborum ⁊ humiliabis :

Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine : Deus meus, illumina tenebras meas.

Quoniam in te eripiar a tentatione : et in Deo meo transgrediar murum.

Deus meus, impolluta [Ms. immaculata] via ejus ; eloquia Domini, igne examinata : protector est omnium sperantium in se.

Quoniam quis Deus præter Dominum [Ms. Deum] ? aut quis Deus præter Deum nostrum ?

Deus, qui præcinxit [Ms. præcingit] me virtutem : posuit immaculatam viam meam.

Qui perfecit pedes meos, tanquam cervi : et super excelsa statuit [Ms. statuens] me.

Qui docet manus meas ad prælium [Ms. in prælio] et posuit, ut [Ms. et posuisti ut] arcum æreum, brachia mea.

Et dedisti mihi protectionem salutis ⁊ tuæ : et dextera tua suscepit me, et disciplina tua ipsa me docebit.

Dilatasti gressus meos subtus [Ms. subter hic atque infra] me : et non sunt infirmata vestigia mea.

Persequar inimicos meos, et comprehendam illos : et non convertar, donec deficiant.

Amigam [Ms. configam] illos, nec poterunt [Ms. potuerunt] stare : cadent subtus pedes meos.

Et præcinxisti me virtutem, ad [Ms. in] bellum : supplantasti omnes insurgentes in me, subtus me.

titiam legitur, et quod subsequenti versu ad verbum observabo additur me, rursus tacet.

^a Desiderator in Palatino ms. et vocula.

^b Rescripsit sequior manus in eodem codice, Et quis, pro aut, etc. Græce etiam est xai. E regione versiculi Diapsalma insuper annotatur.

^c Palatin. ms. posuit, sequiori tamen manu.

^d Maluisset Martianæus meæ, rescribi pro tuæ, juxta Græcum τῆς σωτηρίας μου. Sed præterquam quod Græci exemplaris mendum illud est manifestum, ac facile obvium, ubi σου et μου sæpius a librariis male permutata sunt : id ipsum luculentissime notatum Hieronymo in epist. ad Sunniam et Fretelam : In Græco vos legisse dixistis, salutis meæ : sed in Hebræo Jesach, salutis tuæ, significat, non meæ, quod et omnes Interpretes transtulerunt.

^e Perperam Palatin. ms. pronomen illos veru prænotat ; sed et superius in hisce ascribendis notis non semel peccat, quæ manifesta menda scire nihil interest.

^f Et copulam ad Palatini ms. tum Hebræi textus et Græci fidem hinc amovimus. Male autem subsequenti statim versu idem ms. et Carus obelum prænotant : ⁊ Et : inimicos meos, etc.

^g Addebatur in eodem ms. iterum retribuit mihi,

quod sequior manus cum hic, tum in adversa Græca columna delevit ad Augustinianum exemplar : ac sane etiam in codicis Alexandrini nupera editione aliquo prænotari signo debuisset, cum manifesto abundent.

^h Exciderat Antiquarii errore postremum hoc verbum in Veronens. ms. in quo illuminabis utroque in loco mox legitur pro illumina : tum in te eruar a tentatione, quæ omnia ex Augustino descripta sunt. Quod autem verbis, Deo meo, additur sperans, nostri est amanuensis interpolatio.

ⁱ Mavult cum Augustino Veronensis ms. meæ, tamenetsi minus recte ; nam quod et Græca quædam exemplaria sic præferant, sæpe obvius amanuensium error est, qui, ut paulo superius animadvertimus, voculas μου et σου perquam similes inter se confundunt. Mox quod repetit, et disciplina tua direxit me in finem, et disciplina tua ipsa me docebit, commune habet, ut et cætera omnia, cum Augustino, iterum minus bene ; nam alterutrum ex his hemistichiis abundat : immo et vetus Scholion monet, τὸ ⁊ καὶ ἡ παιδεία σου ἀπὲρ με διδάξει, ⁊ Θεοδοσιανὸς ἔστιν, ἀπὲρ τοῦ, ⁊ καὶ ἡ παιδεία σου ἀνώρθωσέν με εἰς τέλος, ⁊ εἰρημίου τοῖς Ὁ. Confer quæ in opposita Gallicani columna obelis verba confodiuntur.

Et inimicos meos dedisti mihi dorsum : et odientes A me disperdisti.

Clamaverunt (nec erat qui salvos faceret) ad Dominum, nec exaudivit eos.

Et comminuum eos, ut pulverem ante faciem venti : ut lutum platearum delebo eos.

Eripies me de contradictionibus populi : constitues me in caput gentium.

Populus, quem non cognovi, servivit mihi : in auditu auris obedivit mihi.

Filii alieni mentiti sunt mihi : filii alieni inveterati sunt, et claudicaverunt a semitis suis.

Vivit Dominus, et benedictus Deus meus : et exaltetur Deus salutis meæ. a

Deus, qui das vindictam mihi, et subdis populos sub me : liberator meus de inimicis meis + b iracundis ; B

✕ Et : ab insurgentibus in me, exaltabis me : a viro iniqua eripies me.

Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine, et nomini tuo psalmum dicam.

Magnificans salutes regis ejus : et faciens misericordiam Christo suo, David et semini ejus, usque in sæculum.

PSALMUS XVIII.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Cæli enarrant gloriam Dei : et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

Dies diei eructat verbum : et nox nocti indicat scientiam.

^a Hic annotat Palatin. cod. *Diapsalma* : tum et C *subdes pro subdis legit.*

^b S. Interpres ad hunc locum in epist. ad Sunniam et Fretelam, cujus verba, utpote sinceri pectoris ac modestæ insigne testimonium, Martianæus quoque laudat : *Quia, inquit, semel veritati studemus, si quid vel transferentis festinatione, vel scribentium vitio depravatum est, simpliciter constiteri et emendare debemus. In Hebræo nihil aliud habes, liberator meus ab inimicis meis. Septuaginta autem iracundis addiderunt. Hæc scilicet causa est, cur obelo vox ista confoditur. Nihilosecius, si rem licet attentius expendere, quod in laudate epist. recognitione non animadvertimus, facile se queant Septuaginta a S. Patris criminatione tueri, falsumque illud ostendere, quod de suo quidpiam addiderint. Nempe quæ in Hebræo textu post vocem בְּאֵינֵי inimicis meis, vox אֶת immediate subsequitur, si alterum ex ea hemistichium exordiaris, significat etiam, et verumtamen : si præcedenti subjungas, nomen est, quod iram denotat, ac si alteri substantivo jungitur, vices adjectivi gerit, ac sonat iracundum. Sic Prov. xxii, 24: בְּאֵינֵי אִישׁ, homini iracundo, et xxix, 22: אִישׁ אִירָאצוּס, vir iracundus, ab ipsomet Hieronymo interpretatur quæ ante nos loca nuperus codicis Alexandrini editor annotavit. Igitur non de suo illud ὀργισμῶν, id est iracundis, assuerunt Septuaginta ; sed satis ita recte ex Hebræo textu vocem illam pro nomine acceperunt, non adverbio. Re autem ipsa subsequens hemistichium non a xal, et, sive alia particula, aut adverbio inchoat : sed simpliciter Ἀπὸ τῶν ἐκασταρχαμένων : Ab insurgentibus, etc. Placuit Hieronymo magis habere pro et, sive etiam adverbio : oraque hoc illi integrum ; tantum interpolationis redarguenda Septuaginta viralis versio non erat. At erat revera sa S. Patris editio mendosa hic loci penes Martia-*

Et inimicorum meorum [Ms. inimicos meos] dedisti mihi dorsum : et c odientes me disperdisti.

Clamaverunt (nec erat qui salvos faceret) ad Dominum, nec exaudivit eos.

Et comminuum illos, ut pulverem ante faciem venti : ut lutum platearum delebo eos.

Eripies [Ms. erues] me de contradictionibus populi : constitues me in caput [Ms. capite] gentium.

Populus, quem non cognovi, servivit mihi : d obauditu auris obedivit mihi.

Filii alieni mentiti sunt mihi : filii alieni inveteraverunt, et claudicaverunt a semitis suis.

Vivit Dominus, et benedictus Deus meus : et exaltetur Deus salutis meæ.

Deus, qui das vindictam mihi : et subdidisti populos sub me.

Liberator meus, e Dominus, de gentibus iracundis et ab insurgentibus in me, exaltabis me : a viro iniquo eripies me.

Propterea confitebor tibi in populis [Ms. gentibus], Domine, et nomini tuo f psalmum dicam.

Magnificans salutare regis ipsius : et faciens misericordiam Christo suo, David et semini ejus, usque in sæculum.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Cæli enarrant gloriam Dei : et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

Dies diei e eructat verbum : et nox nocti indicat scientiam.

næum, qui non solam vocem *iracundis*, sed etiam subsequentem et novo obelo confederal. Satis autem recte econtrario Carus et Palatinus ms. asteriscum ei voculæ præfixerunt, quem et nos restitimus juxta sancti interpretis mentem, qui aliter nec sibi constaret. Quamquam non ita arbitrari scriptum in Origeniano exemplari, sed aut repositum in Latino postea ab Hieronymo, aut fortasse etiam ab aliis, qui laudatum modo epistolæ ejus ad Sunniam locum animadvertenterunt. Ad hæc puto rectius olim non voci *iracundis*, sed præcedenti *meis* obelum fuisse præpositum. Sic certe exhibet Palatinus ms. *ab inimicis + meis ; iracundis*, etc. Augustinus quoque in sua Emendatione, quam religiose Veronens. ms. repræsentat, pronomen *meis* respuit : quod a Græcis melioris notæ exemplaribus abesset : respuunt et Latini alii codices Hieronymiani, quos inter præstantissimum reginæ Suecorum, quem in notis ad eam epistolam laudamus. Denique Hebræus ipse textus, aliis substratis punctis, concinnatus legit in statu regiminis cum sequenti voce אֶת, id est, אֶת בְּאֵינֵי, ab inimicis iracundis, pro בְּאֵינֵי, absolute quod ejus linguæ magistri non diffitebantur.

^e Rescripsit Augustinus magis Latine, odio habentes, quod et Veronensis ins. refert. Ita et quod infra est, *juxta faciem venti, pro ante*, etc.

^d Idem ms. in obauditu auris obaudivit mihi.
^e Tacet in eodem ms. *Dominus : tum de inimicis iracundis, ab insurgentibus*, etc. ubi quam recte præsertim et copula relicetur, ex annotatione in oppositam columnam discet. Denique *erues* de more pro *eripies* legitur : atque hæc omnia ex Augustino,

^f Veronensis ms., *psallam, magnificans salutem regis*, etc.

^g Idem ms., *eructat*, et *annuntiat*, pro *indicat*, ex Augustini emendatione, ut et quæ sequuntur.

Non sunt loquelæ neque sermones : quorum non au- A
diuntur voces eorum.

In omnem terram exiit sonus eorum : et in fines
orbis ÷ ^a terræ : verba eorum.

÷ In : sole posuit tabernaculum suum : et ipse,
tamquam sponsus, procedens de thalamo suo.

Exsultavit, ut gigas, ad currendam viam ^b : a summo
cælo egressio ejus.

Et occursus ejus, usque ad summum ejus : nec est
qui se abscondat a calore ejus.

Lex Domini immaculata, convertens animas : testi-
monium Domini fidele : sapientiam præstans parvulis.

Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda : præce-
ptum Domini lucidum, illuminans oculos.

Timor Domini sanctus, permanens in sæculum ÷ B
sæculi : judicia Domini vera, justificata in semetipsis.

Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum
multum : et dulciora super mel et favum.

Et enim : servus tuus custodit ea : in custodiendis
illis retributio multa.

Delicta quis intelligit? Ab occultis ÷ meis : munda
me : et ab alienis parce servo tuo.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero :
et emundabor a delicto maximo.

÷ ^d Et : erunt, ut complacent eloquia oris mei :
et meditatio cordis mei in conspectu tuo ÷ semper :

Domine, adjutor meus, et redemptor meus.

PSALMUS XIX.

^c IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Exaudiat te Dominus, in die tribulationis : protegat
te nomen Dei Jacob.

Mittat tibi auxilium de sancto : et de Sion tueatur
te.

Memor sit omnis sacrificii tui : et holocaustum
tuum pingue fiat. DIAPSALMA.

Tribuat tibi secundum cor tuum : et omne consilium
tuum confirmet.

Lætabimur in salutari tuo : et in nomine Dei nostri
magnificabimur.

^a Videsis quæ superius, nec semel diximus, quod
est in Hebræo בבל, non orbem simpliciter, sed terræ
orbem significare. Qui subsequitur obelus in Palatinus
ms. et apud Carum desideratur.

^b Additum repererat hic sub veru pronomen suam,
Hieron. Ms. Carnutensis habet adhuc idem veru seu
obelum cum spatio vacuo in hunc modum : ad cur-
rendam viam ÷ : a summo, etc. Hoc verbum
expunxit forte S. Docteur Psalterium emendans, quia
Hebræi ac Græci codices legunt sine pronomine
suam. MART.

— Hieronymi ipsius ævo exemplaria subjungebant
pronomen suam : qua de re ad Sunniam et Frete-
lam, Et dicitis, inquit, quod in Græco suam non ha-
beat; sed hoc nos sub veru additum reperimus, et in
Hebræo non esse manifestum est. Servat et Palatinus
ms. lituram hoc loco inducti obeli ac pronominis :
quidam autem Carnutensis penes Martianum obel-
um illum, et spatium reponendo pronomini vacuum.
Demum e regione subsequentis versiculi idem Pala-
tinus Diapsalma annotat.

^c Palatinus ms. obelum hunc omittit : Carus vo-

Non sunt loquelæ neque sermones : quorum non
audiuntur voces eorum.

In omnem terram exiit [Ms. exiit] sonus eorum :
et in fines orbis terræ verba eorum.

In sole posuit tabernaculum suum : et ipse, tam-
quam sponsus, procedens de thalamo suo.

Exsultavit, ut gigas, ad currendam viam, a sum-
mo cælo egressio ejus : et occursus ejus, usque ad
summum ejus, nec est qui se abscondat a calore
ejus.

Lex Domini irreprehensibilis [Ms. immaculata],
convertens animas : testimonium Domini fidele : sa-
pientiam præstans parvulis.

Justitiæ Domini rectæ, lætificantes e corda : præ-
ceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

Timor Domini sanctus permanet in sæculum sæ-
culi : judicia Dei [Ms. Domini] vera, justificata in
semetipsis.

Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum
multum : et dulciora super mel et favum.

Nam et servus tuus custodit ea : in custodiendo
illa retributio multa.

Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda
me, Domine : et ab alienis parce servo tuo.

Si mei non fuerint ^b dominati, tunc immaculatus
ero : et emundabor a delicto maximo.

Et erunt, ut complacent eloquia oris mei : et me-
ditatio cordis mei in conspectu tuo semper.

Domine, adjutor meus, et redemptor meus.

C PSALMUS DAVID [Ms. IN FINEM PSALMUS IPSI DAVID].

Exaudiat te Dominus, in die tribulationis : prote-
gat te nomen Dei Jacob.

Mittat tibi auxilium de sancto : et de Sion tueatur
te.

Memor sit ⁱ Dominus omnis sacrificii tui : et ho-
locaustum tuum pingue fiat [Ms. faciat]. DIAPSALMA.

Tribuat tibi Dominus secundum cor tuum : et omne
consilium tuum ⁱ confirmet.

Lætabimur in salutari tuo : et in nomine Domini
Dei nostri magnificabimur.

cem quoque enim transverperat. Ad oram libri in
eodem ms. Diapsalma rursus ascribitur.

^d Minus iterum bene Palatinus ms. et Carus hunc
obelum prætermittunt.

^e Verba, in finem, idem ms. tacet.

^f Idem, sicut gigas ad currendum viam, a summo
cæli, etc., usque ad summum cæli, et non est, etc., ex
Augustino.

^g Minori numero Augustinus, et qui eum exscri-
bit codex Veronensis, cor, legunt, et mox castus
permanens, pro sanctus permanet, et justificata in idi-
psum, pro in semetipsis. Quod vero deinde legitur in
eodem codice, lapidem pretiosum mandum, pro mul-
tum, editoris potius quam ins. error in legendo est.
Denique etenim et servus tuus custodiet ea, etc.

^h Rectissime emendatum Augustino dominata, id
est, delicta, quemadmodum et Veronensis ms. reci-
tat : tum mundabor a delicto magno, ex eodem.

ⁱ Rectius iterum Veronensis ms. et Augustinus
nomen Dominus hic omittunt.

^j Denuo ex Augustino Veronens. ms., consilium
tuum compleat. Exsultabimur in salutari, etc.

Impleat Dominus omnes petitiones tuas : nunc cogno- A
vi, quoniam salvum fecit Dominus Christum suum.

Exaudiet illum de caelo sancto suo : in potentatibus
salus dexteræ ejus.

Hi in curribus, et hi in equis : nos autem in nomine
Domini Dei nostri invocabimus.

Ipsi obligati sunt et ceciderunt : nos autem sur-
reximus et erecti sumus.

Domine, salvum fac regem + et ex : audi nos in
die qua invocaverimus + te :

^a IN FINEM PSALMUS DAVID.

Domine, in virtute tua lætabitur rex : et super salu-
tare tuum exsultabit vehementer.

Desiderium cordis ejus tribuisti ei : et voluntate la-
biorum ejus non fraudasti eum. DIAPSALMA.

Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulce- B
dinis : posuisti in capite ejus coronam de lapide pre-
cioso.

Vitam petiit a te ^b + et : tribuisti ei longitudinem
dierum, in sæculum et in sæculum + sæculi :

Magna est gloria ejus in salutari tuo : gloriam et +
magnum : decorem impones super eum.

Quoniam dabis eum in benedictionem, in sæculum
+ sæculi : lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

Quoniam rex sperat in Domino : et in misericordia
altissimi non commovebitur.

Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis : dextera
tua inveniat + omnes ^c, qui : te oderunt.

Pones eos, ut clibanum ignis, in tempore vultus tui :
Dominus in ira sua conturbabit eos, et devorabit eos C
ignis.

Fructum eorum de terra perdes : et semen eorum a
filiis hominum.

Quoniam declinaverunt in te mala : cogitaverunt
consilia, quæ non potuerunt + stabilire :

Quoniam pones eos dorsum : in reliquiis tuis præpa-
rabis vultum eorum.

Exaltare, Domine, in virtute tua : cantabimus et
psallemus virtutes tuas.]

PSALMUS XXI.

IN FINEM, PRO ASSUMPTIONE MATUTINA, PSALMUS
DAVID.

Deus, Deus meus, + respice in me : quare me de-
reliquisti ? longe a salute mea verba delictorum meo-
rum.

Deus meus, clamabo per diem, et non exaudies : et
nocte, et non ad insipientiam mihi. D

^a Verba in finem in Palatin. ms. non sunt. Mox ex-
altavit pro exsultabit, sequior manus reposuit. Denique
Diapsalma prætermittitur.

^b Hic deerat quem ad Palatin. cod. fidem obelum
præfiximus et vocalæ, quæ in Hebr. quoque textu ta-
cet. Paulo etiam post ad verbum impones, præposi-
tionem in de more idem ms. veru jugulat.

^c Carus et Palatin. ms. finalia puncta qui rela-
tivo præponunt.

^d Veronensis ms., dedisti ei, et voluntatem labiorum
ejus non orivasti ei, ex Augustini Psalterio, ut sunt

Impleat Dominus omnes petitiones tuas, nunc cog- A
novi, quoniam salvum faciet [Ms. facit] Dominus
Christum suum : et exaudiet illum de caelo sancto
suo, in potentatibus salus dexteræ ejus.

Hi in curribus, et hi in equis : nos autem in no-
mine Domini Dei nostri magnificabimur.

Ipsi obligati sunt, et ceciderunt : nos autem re-
surreximus, et erecti sumus.

Domine, salvum fac regem : et exaudi nos in die
qua [Ms. in qua] invocaverimus te.

PSALMUS XX.

IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Domine, in virtute tua lætabitur rex : et super salu-
tare tuum exsultabit vehementer.

Desiderium animæ ejus ^d tribuisti ei : et voluntate
labiorum ejus non fraudasti eum. DIAPSALMA.

Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dul- B
cedinis : posuisti in capite ejus coronam de lapide
preioso.

Vitam ^e petiit a te : tribuisti ei longitudinem
dierum, in sæculum sæculi.

Magna est gloria ejus in salutari tuo : gloriam et +
magnum decorem impones super eum.

Quoniam dabis ^f eum in benedictionem, in sæcu-
lum sæculi : lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

Quoniam rex speravit in Domino : et in misericor-
dia altissimi non commovebitur.

Inveniatur [Ms. inveniatur] manus tua omnibus ini-
micis tuis : et dextera tua inveniat omnes qui te ode-
runt.

Pones eos, ut [Ms. in] clibanum ignis in tempore
vultus tui : Dominus in ira sua conturbabit [Ms. con-
turbavit] eos, et devorabit [Ms. devoravit] eos ignis.

Fructum eorum de terra perdes : et semen eorum
a filiis hominum.

Quoniam declinaverunt in te mala : cogitaverunt
consilium, quod non potuerunt stabilire.

Quoniam pones ^g eos dorsum : in reliquiis tuis præ-
parare vultum illorum

Exaltare, Domine, in virtute tua : cantabimus et
psallemus virtutes tuas.

IN FINEM PRO ASSUMPTIONE [Ms. SUSCEPTIONE]
MATUTINA, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Deus, Deus meus, respice in [Ms. tacet in] me,
quare me dereliquisti ? longe a salute mea, verba de-
lictorum meorum.

Deus meus, clamabo ^h per diem, nec exaudies : in
nocte, et non ad insipientiam mihi :

cætera quæ sequuntur omnia.

^e Idem libri petiit et dedisti ei longitudinem dierum
in æternum et in sæculum sæculi : tum in salute tua
pro salutari, etc.

^f Rursus ex Augustino idem ms., dabis ei benedic-
tionem, et cum gaudio pro in, etc. : denique, sperat
in Dominum.

^g Tacet idem ms. pronomen eos, tum præparabis
legit pro præparare.

^h Addit ex Augustino Veronensis ms. vocalas ad
te : mox et nocte pro in nocte legit.

Tu autem in sancto habitas, laus Israel, in te speraverunt patres nostri : speraverunt, et liberasti eos.

Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt : in te speraverunt, et non sunt confusi.

Ego autem sum vermis, et non homo, opprobrium hominum, et abjectio plebis.

Omnes videntes me, deriserunt me : locuti sunt labiis, et moverunt caput.

Speravit in Domino, eripiat eum : salvum faciat eum, quoniam vult eum.

Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre : spes mea ab uberibus matris meae, in te projectus sum ex utero.

De ventre matris meae, Deus meus es tu : ne discesseris a me :

Quoniam tribulatio proxima est : quoniam non est, qui adjuvet.

Circumdederunt me vituli multi : tauri pingues obsederunt me.

Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens et rugiens.

Sicut aqua, effusus sum : et dispersa sunt omnia ossa mea.

Factum est cor meum tamquam cera liquescens, in medio ventris mei.

Aruit, tamquam testa, virtus mea, et lingua mea adhesit faucibus meis : et in pulverem mortis deduxisti me.

Quoniam circumdederunt me canes multi : concilium malignantium obsedit me.

Foderunt manus meas, et pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea.

Ipsi vero consideraverunt, et inspexerunt me : dividerunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.

Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum a me : ad defensionem meam conspice.

Erue a framea Deus animam meam : et de manu canis, unicam meam.

Salva me ex ore leonis : et a cornibus unicornium humilitatem meam.

Narrabo nomen tuum fratribus meis : in medio Ecclesiae laudabo te.

Qui timetis Dominum laudate eum : universum semen Jacob, glorificate eum.

^a Pro hoc asterisco ✕, scriptorum errore positus est obelus + in ms. Sorbonico, qui hæc signa minio representat cum duobus punctis consequentibus. MART.

^b E regione annotat Palatinus ms. *Diapsalma*.

^c Rectius ferme utrumque abest a Palatino ms. nomen *Deus*, et veru, quo confoditur, quemadmodum et in Græco ipso est textu.

^d Hic e regione Palatinus ms. *Diapsalma* apponit.

^e Idem cum August. ms., qui *conspiciebant me, subannabant me, et locuti sunt in labiis*.

^f In eodem ms., *circumdedit*, unice cum August.

^g Addit idem ms. *me : tum vestimenta sua pro mea legit*, quod aperte mendosum est : et nescio tamen qua περιπρηξ editor, ut ne illud suspiceris esse aut an-

Tu autem in sancto habitas, laus Israel, in te speraverunt patres nostri : speraverunt, et liberasti [Ms. eruisti] eos.

Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt : in te speraverunt, et non sunt confusi.

Ego autem sum vermis, et non homo : opprobrium hominum, et abjectio plebis.

Omnes qui videbant me, aspernabantur me : locuti sunt labiis, et moverunt caput.

Speravit in Domino, eripiat [Ms. eruat] eum : salvum faciat eum, quoniam vult [Ms. voluit] eum.

Quoniam tu es, qui abstraxisti [Ms. extraxisti] me de ventre, spes mea ab uberibus matris meae, in te jactatus sum ex utero : de ventre matris meae, Deus meus es tu.

Ne discesseris [Ms. discedas] a me, quoniam tribulatio proxima est : et [Ms. quoniam] non est, qui adjuvet.

Circumdederunt me vituli multi : tauri pingues obsederunt me.

Aperuerunt in me os suum, sicut leo rapiens et rugiens : sicut aqua, effusa sunt [Ms. effusus sum], et dispersa sunt omnia ossa mea.

Et [Ms. tacet et] factum est cor meum tamquam cera liquefens [Ms. liquescens], in medio ventris mei.

Exaruit, velut testa, virtus mea, et lingua mea adhesit faucibus meis : et in pulverem mortis deduxisti me.

Quoniam circumdederunt me canes multi : concilium malignantium obsedit me.

Foderunt manus meas et [Ms. tacet et] pedes meos : et dinumeraverunt omnia ossa mea.

Ipsi vero, consideraverunt, et conspexerunt me : dividerunt sibi vestimenta mea : et super vestem meam [Ms. vestimentum meum] miserunt sortem.

Tu autem, Domine, ne longe facias auxilium tuum a me : ad [Ms. in] defensionem meam aspice.

Erue a framea animam meam : et de manu canis unicam meam.

Libera me [Ms. salvum me fac] de ore leonis : et a cornibus unicornuorum humilitatem meam.

Narrabo nomen tuum fratribus meis : in medio Ecclesiae laudabo [Ms. cantabo] te.

Qui timetis Dominum, laudate eum : universum semen Jacob, magnificate eum.

tiquarii aut typographi mendum, ita [monet retinendum, lege sua, non mea.

^b Penes August. et Veronens. ms. *feceris*. Pro *auxilium tuum*, quod sequitur, notat Hieronymus epist. ad Sunniam et Fretelam, invenisse eos, *auxilium meum quod*, inquit, *et verum est, et ita corrigendum*. Revera sic ferunt originales libri omnes. Audi nunc quid Veronensis hujus psalterii editor doceat, perquam enim rare aliquid ultra variantes lectiones addet : *Pro a me*, inquit, *S. Hieronymus, in epist. 155, vult legi mecum*. Falsa equidem ac perverse. Hieronymus neque vuculas a me respexit, sed pronomen tuum ; neque pro eo *mecum* corrigendum dixit, sed *meum*.

ⁱ In Græco legebant Sunnia ac Fretela *glorificaie*. Super qua re isthæc monuit S. Hieronymus :

Timeat eum omne semen Israel : quoniam non spre- A
vit, neque despexit deprecationem pauperis.

Nec avertit faciem suam a me ; et cum ^a clamarem
ad eum, exaudivit ⁺ me :

Apud te laus mea in ecclesia magna : vota mea red-
dam in conspectu timentium eum.

Edent pauperes, et saturabuntur, ⁺ et ^o lauda-
bunt Dominum, qui requirunt eum : vivent corda eo-
rum in sæculum ⁺ sæculi ^o :

Reminiscentur, et convertentur ad Dominum uni-
versi fines terræ.

Et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ
gentium.

Quoniam Domini est regnum, et ⁺ ipse dominabi-
tur gentium.

Manducaverunt, et adoraverunt omnes pingues ter-
ræ : in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt
in terram.

Et anima mea illi vivet : ⁺ et semen ^o meum serviet
ipsi.

Annuntiabitur Domino generatio ventura : et annun-
tiabunt justitiam ejus, populo qui nascetur, quem fecit
⁺ Dominus :

PSALMUS XXII.

PSALMUS DAVID.

Dominus regit me, ^b ⁺ et ^o : nihil mihi deerit : in
loco pascuæ, ⁺ ibi ^o : me collocavit.

Super aquam refectionis educavit me : animam
meam convertit.

Deduxit me super semitas justitiæ, propter nomen C
suum.

Nam etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non
timebo mala : quoniam tu mecum es.

Virga tua, et baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos qui
tribulant me.

Impinguasti in oleo caput meum : ⁺ et ^o : calix meus
inebrians, ⁺ quam ^o : præclarus ^c ⁺ est :

Sciendum, inquit, quod ubicumque in Græco scrip-
tum est glorificate, Latinus interpretis magnificate trans-
tulerit, secundum illud quod in Exodo dicitur : Can-
temus Domino, gloriose enim magnificatus est. Pro quo
in Græco scribitur glorificatus est : sed in Latino ser-
mone si transferatur, fit indecora translatio. Et nos
emendantes olim Psalterium, ubicumque sensus idem
est, veterum interpretum consuetudinem mutare nolui-
mus, ne nimia novitate lectoris animum terreremus. De
Psalterio Romano, id est, Romæ emendato, haud
dubium intelligendus est iste locus : in eo enim su-
perest verbum magnificate Latini interpretis, quod
Hieronymus mutare noluerat. In posteriori tamen
emendatione Psalterii, Bethlehem edita, glorificate
interpretatus est : nec propterea translatio dicenda
est indecora, cum non præcedat ibi adverbium glo-
riose, sicut in versiculo Exodi supra recitato, ubi
inimis indecore legeretur : Gloriose enim glorificatus
est. MART.

^a Idem ms., cum clamavero.

^b Palatinus ms. obelum hunc prætermittit, et qui
subsequitur, non ibi, sed me voculæ præponit :
Carus utrumque respuit ; neuter vero satis bene.

^c Carus hunc obelum et postremum quoque hu-
jus psalmi Palatinus ms. prætermittit.

Timeat eum omne semen Israel, quoniam non
sprevit, neque despexit preces pauperum [Ms. pre-
cem pauperis] : neque avertit faciem suam a me, et
dum [Ms. cum] clamarem ad eum, exaudivit me.

Apud te ^d laus mihi in Ecclesia magna : vota
mea Domino reddam coram timentibus eum.

Edent pauperes, et saturabuntur : et laudabunt
Dominum, qui requirunt eum.

^o Vivet cor eorum in sæculum sæculi : remini-
sentur, et convertentur ad Dominum universi fines
terræ.

Et adorabunt in conspectu ejus omnes [Ms. uni-
versæ] partiæ gentium, quoniam Domini est regnum,
et ipse dominabitur gentium.

Manducaverunt, et adoraverunt omnes divites
terræ : in conspectu ejus precipitent universi [Ms.
omnes], qui descendunt in terram.

Et anima mea ipsi vivet [Ms. vivit] : et semen
meum serviet illi.

Annuntiabitur Domino generatio ventura, et an-
nuntiabunt ^f cœli justitiam ejus populo, qui nasce-
tur, quem fecit Dominus.

PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Dominus ^g regit me, et nihil mihi deerit : in loco
pascuæ, ibi me collocavit.

Super aquam refectionis educavit me : animam
meam convertit.

Deduxit me super semitam justitiæ, propter no-
men suum.

Nam etsi ambulem in medio umbræ mortis, non
timebo mala, quoniam tu mecum es.

Virga tua, et baculus tuus, ipsa me consolata
sunt.

Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos
qui tribulant me.

Impinguasti in [Ms. tacet in] oleo caput meum :
et ^h poculum meum inebrians, quam præclarum est !

^d Præfert Veronensis ms. *laus mea in ecclesia ma-*
gna, confitebor tibi : vota mea, etc., quemadmodum
ex Augustino descripsit, ac solum e Græcis habet
Aldinum exemplar.

^e Idem ms., *Vivent corda eorum ; tum, comme-*
morabuntur et convertentur, continenter ex Augu-
stino.

^f Tacet cum plerisque aliis, præsertim vero Au-

gustiniano Psalterio, Veronensis cod. vocem *cœli*.
^g In Veronensi ms., *Dominus pascit me : tum, in*
locum pascuæ ibi me constituit : et paulo post, per se-
mitas justitiæ, etc., quarum lectionum meliorem par-
tem accepit ab Augustino.

^h Veronense et, quod idem est, Augustinianum
Psalterium, *calix tuus pro poculum meum* præferunt.
Ac notum sane est illud ipsiusmet Hieronymi epist.
ad Sunniam et Fretelam, quod ait, *tuum pro meum*
in κοινή errore obtinuisse. Hoc sancti Patris testimo-
nium longe notissimum Veronensis Psalterii editor
non ex ea epist., sed ex præfatione in libros Paralipi-
pomenon ad Chromatium repetit, in qua nec fuit
umquam, nec ejus Psalmi mentio est ulla, perinde
ac si nunquam existisset. Novo autem errore Hiero-
nymianam ille sententiam cumulat, cum ait esse
κοινή, sive Vulgatam editionem, eandem ac Lucia-

Et misericordia tua subsequetur me, omnibus diebus vite mee.

Et ut : inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

Et misericordia tua subsequatur me, omnibus diebus vite mee.

Ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

PSALMUS XXIII.

PSALMUS DAVID. PRIMA SABBATI.

Domini est terra et plenitudo ejus, orbis et terrarum : et universi qui habitant in eo.

Quia : ipse super maria fundavit eum : et super flumina preparavit eum.

Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus?

Innocens manibus, et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam : nec juravit in dolo et proximo suo :

Hic accipiet benedictionem a Domino : et misericordiam a Deo salutari suo.

Hæc est generatio quærentium eum : quærentium faciem Dei Jacob. DIAPSALMA.

Tollite portas, principes, vestras, et elevamini, portæ æternales, et introibit rex gloriæ.

Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis et potens, Dominus potens et in prælio.

Tollite portas, principes, vestras, et elevamini, portæ æternales : et introibit rex gloriæ.

Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ. c ✕ DIAPSALMA.

PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID], PRIMA SABBATI.

Domini est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum et universi qui habitant in ea.

Ipse super maria fundavit eam : et super flumina preparavit illam.

Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus?

Innocens manibus, et mundo corde : qui non accepit in vano animam suam : nec juravit in dolo et proximo suo.

Hic [Ms. iste] accipiet benedictionem a Domino : et misericordiam a Deo salutari [Ms. salvatoris] suo.

Hæc est generatio quærentium Dominum : quærentium [Ms. quærentium] faciem Dei Jacob. DIAPSALMA.

Tollite portas, principes, vestras [Ms. vestri], et elevamini, portæ æternales ; et introibit rex gloriæ.

Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis et potens : Dominus potens in prælio [Ms. bello].

Tollite portas, principes, vestras [Ms. vestri] et elevamini, portæ æternales : et introibit rex gloriæ.

Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

PSALMUS XXIV.

PSALMUS DAVID. .

Ad te, Domine, levavi animam meam : Deus meus, in te confido, non erubescam.

Neque irrideant me inimici mei : et enim : universi, qui sustinent te, non confundentur.

Confundantur et omnes : iniqua agentes, supervacue.

Vias tuas, Domine, demonstra mihi : et semitas tuas edoce me.

Dirige me in veritate tua, et doce me : quia tu es Deus salvator meus, et te sustinui tota die.

C IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Ad te, Domine, levavi animam meam : Deus meus, in te confido : non erubescam, neque irrideant me inimici mei.

Et enim universi, qui te expectant, non confundentur : confundantur iniqua et facientes vane.

Vias tuas, Domine, notas fac mihi : et semitas tuas edoce me.

Dirige me in veritate tua, et doce me : quia [Ms. quoniam] tu es Deus salutaris [Ms. salvator] meus, et te sustinui tota die.

nam, quod plane falsum esse nisi sexcentis aliis argumentis vulgo constaret, ab ea ipsa perperam laudata S. Patris præfatione doceri poterat. Sed piget hæc persequi, quæ scias tunc demum notari a nobis ut caveas, cum Hieronymiano nomini decori sunt : cætera libentius dissimulari. Paulo post idem ms., consequetur me per omnes dies vite mee. Et ut inhabitem, etc.

Vide quæ superius, nec uno in loco, diximus de Hebræo תָּבַל, quod orbem terrarum proprie sonat. Palatinus ms. altero ab hoc versu Diapsalma annotat.

Suffecimus hunc obelum, qui deerat, codicis Palatini ope ; nam et in Hebræo absque in præpositione est, גִּבְרַת כּוֹרֶחַ fortis prælio.

Diapsalma istud sub asterisco, quod et a Græcis plerisque omnibus codicibus abest, Palatinus quoque ms. omittit.

In ms. Sorbonico codice, qui solam posteriorem emendationem Psalterii complectitur, appositum legitur scholion sequens e latere versiculi sexti : Hic psalmo ascribuntur Hebrææ litteræ a plerisque,

sed non recte. Docet quoque S. Hieronymus epist. ad Paulam Urbicam falsa opinione nonnullos æstimare alios Psalmo Hebraico alphabeto supputari ; præter eos quos ipse numerat, scilicet 110, 111, 118 et 144; alibi addit etiam psalmum xxxvi. MART.

Ad Hebraici alphabeti litteras, suam cuique versiculo ex ordine tribuens. Carus hunc psalmum digessit. Martian. non recte id fieri, annotatum veteri scholio invenit in Sorbonico ms. Nos in Palatino appositum e regione priorum verborum asteriscum, neque finalibus umquam punctis conclusum, ad ejusdem alphabeti elementa singulis quibusque versibus præponenda, signum accipimus. Videsis tamen quæ ad huncmet psalmum in translatione ex Hebraico diximus Jam vero obelum, qui primo occurrit, idem ms. et Carus respuunt.

Subjungit idem ms. Diapsalma.

Idem ms. ex Augustino, mundus ; tum, et non juravit in dolore, quod postremum verbum non festum est Veronensis librarii mendum pro dolo.

Veronensis ms. unice cum Augustino, inique facientes vana.

Reminiscere miserationum tuarum, Domine, et misericordiarum tuarum, quæ a sæculo sunt.

Delicta juventutis meæ et ignorantias meas ne memineras.

Secundum misericordiam tuam memento mei ^a ✕ tu : propter bonitatem tuam, Domine.

Dulcis et rectus Dominus : propter hoc legem dabit delinquentibus in via.

Diriget mansuetos in iudicio : docebit mites vias suas.

Universæ viæ Domini misericordia et veritas, requirunt testamentum ejus et testimonia ejus.

Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo : multum est enim.

Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.

Anima ejus in bonis demorabitur : et semen ejus hæreditabit terram.

Firmamentum est Dominus timentibus eum, et testamentum ipsius, ut manifestetur illis.

Oculi mei semper ad Dominum : quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.

Respice in me, et miserere mei : quia unicus et pauper sum ego.

Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt : de necessitatibus meis erue me.

Vide humilitatem meam et laborem meum : et dimitte universa delicta mea.

Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt : et odio iniquo oderunt me.

Custodi animam meam, et erue me : non erubescam, quoniam speravi in te.

Innocentes et recti adhæserunt mihi, quia sustinui te.

Libera, Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

PSALMUS XXV.

PSALMUS DAVID.

Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.

Et in Domino sperans non infirmabor.

Proba me, Domine, et tenta me : ure renes meos et cor meum.

Quoniam misericordia tua ante oculos meos est : et complacui in veritate tua.

Non sedi cum concilio vanitatis : et cum iniqua gerentibus non introibo.

Odivi ecclesiam malignantium : et cum impiis non sedebo.

^a Atque hic perperam obelum pro asterisco Palatinus et Carus prænotant.

^b Atque hoc ex Augustino idem ms., et quia misericordia tuæ a sæculo sunt.

^c Quod est Græci codicis Alexandrini glossema, et nomen Domini timentibus eum, Augustinus hic sufficit, ex eoque codex Veronensis.

^d Editor Veronensis Psalterii pronomen mei truncat, nec facti lectorem monet, aut ejus expungendi causa addit, cum illud tamen originales textus ac libri alii omnes habeant.

^e Idem ms., erue me, non confundar, quoniam speravi in te, jugiter ex Augustino.

^f Verbum istud Domine superflue in Græco posi-

Reminiscere miserationum tuarum, Domine : et misericordiæ tuæ, quæ a sæculo sunt.

Delicta juventutis et ignorantie meæ ne memineras : secundum magnam misericordiam tuam memor esto mei, propter bonitatem tuam, Domine.

Dulcis et rectus Dominus : propter hoc legem statuit [Ms. statuet] delinquentibus in via.

Diriget mites in iudicio : docebit mansuetos vias suas.

Universæ viæ Domini misericordia et veritas, requirunt testamentum ejus et testimonia ejus.

Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo, copiosum [Ms. multum] est enim.

Quis est homo, qui timeat Dominum? legem statuit [Ms. statuet] ei in via, quam elegit.

Anima ejus in bonis demorabitur : et semen ejus hæreditatem [Ms. hæreditate] possidebit terram.

Firmamentum est Dominus timentibus eum ^c : et testamentum ipsius [Ms. ejus] ut manifestetur illis.

Oculi mei semper ad Dominum : quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.

Respice in me, et miserere ^d mei, quoniam unicus et pauper sum ego.

Tribulationes cordis mei dilatatæ [Ms. multiplicatæ] sunt : de necessitatibus meis eripe [Ms. libera] me.

Vide humilitatem meam et laborem meum : et dimitte omnia peccata mea.

Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt : et odio iniquo oderunt me.

Custodi animam meam et eripe ^e me : Domine, non confundar, quoniam invocavi te.

Innocentes et recti adhæserunt mihi : quoniam sustinui te, ^f Domine.

Redime me, Deus Israel, ex omnibus angustiis meis.

PSALMUS [Ms. IPSI] DAVID.

Judica me, Domino, quoniam ego in innocentia mea ^e ingressus sum.

Et in Domino sperans non infirmabor.

Proba me, Domine, et tenta me : ure renes meos et cor meum.

Quoniam misericordia tua ante oculos meos est : et complacui in veritate tua.

Non sedi in consilio [Ms. concilio] vanitatis : et cum iniqua gerentibus non introibo.

Odivi congregationem malignorum : et cum impiis non sedebo.

tum dicit Hieronymus. Unde illud expunxit in secunda emendatione. Omissum est idem nomen in ms. Romano Psalterio Sorbonico, quamvis in adversa columna, ubi Græcus contextus LXX Interpretum Latinis litteris descriptus est, legatur hoc modo, *ipemina se Kre, ἐπίστανα σε κύριε*, id est, *sustinui te, Domine. MART.*

—S. ipse Pater, epist. ad Sunniam, ad hæc verba, *quia sustinuit te : Et dicitis, inquit, in Græco reperisse Domine, quod superfluum est. Mox Veronensis ms., tribulationibus habet pro angustiis.*

^e Unice cum Augustino Veronensis ms., *ambulavi et in Deo meo sperans*, etc.

^b Idem ms. et August. *odio habui : tum Lavabo*

Lavabo inter innocentes manus meas : et circumdabo A altare tuum, Domine.

Ut audiam vocem laudis : et enarrem universa mirabilia tua ^a.

Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ.

Ne perdas cum impiis animam meam : et cum viris sanguinum vitam meam.

In quorum manibus iniquitates sunt : dextera eorum repleta est muneribus.

Ego autem in innocentia mea ingressus sum : redime me, et miserere mei.

Pes meus stetit in directo : in ecclesiis benedicam + te : Domine.

Lavabo inter innocentes manus meas : et circuibō altare tuum, Domine.

Ut audiam vocem laudis tuæ : et enarrem universa mirabilia tua.

Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum tabernaculi [*Ms.* habitationis] gloriæ tuæ.

Ne ^z perdas cum impiis animam meam : et cum viris sanguinum vitam meam, in quorum manibus iniquitates sunt.

Dextera eorum repleta est muneribus : ego autem in innocentia mea ingressus sum ; redime me, et miserere mei.

Pes enim meus stetit in via recta : in ecclesiis benedicam Dominum.

PSALMUS XXVI.

^b DAVID, + PRIUSQUAM LINIRETUR.

Dominus illuminatio mea, et salus mea : quem timebo ?

Dominus protector vite meæ : a quo trepidabo ?

Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas.

Qui tribulant me ^c inimici mei : ipsi infirmati sunt, et ceciderunt.

Si consistant adversum me castra : non timebit cor meum.

Si ^d exsurgat adversum me prælium : in hoc ego sperabo.

Unam petii a Domino, hanc requiram : ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.

Ut videam voluptatem Domini : et visitem templum C ejus.

Quoniam abscondit me in tabernaculo suo, in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.

In petra exaltavit me : et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.

Circuivi, et immolari in tabernaculo ejus hostiam vociferationis : cantabo et psalmum dicam Domino. ^e

Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi + ad te : miserere mei, et exaudi me.

Tibi dixit cor meum : Exquisivit ^f te facies mea : scierim tuam, Domine, requiram.

B PSALMUS [*Ms.* IPSI] DAVID, PRIUSQUAM UNGERETUR [*Ms.* EGREDERETUR].

Dominus illuminatio mea, et salus mea : quem timebo ?

Dominus defensor [*Ms.* protector] vitæ meæ : a quo trepidabo ?

Dum appropiant [*Ms.* appropinquerint] super me nocentes, ut edant carnes meas, qui tribulant me ^h inimici mei : ipsi infirmati sunt, et ceciderunt.

Si consistant adversus me castra, non timebit cor meum : si insurgat in me prælium, in hoc ego sperabo.

Unam petii a Domino, hanc requiram : ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus [*Ms.* omnes dies] vitæ meæ.

Ut ⁱ videam voluntatem Domini : et protegar a templo sancto ejus.

Quoniam abscondit me in tabernaculo suo : in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui : in petra exaltavit me.

Nunc autem exaltavit caput meum super inimicos meos ; circuibō, et immolabo in tabernaculo ejus hostiam jubilationis, cantabo et psalmum dicam Domino.

Exaudi, Domine, vocem meam, ^j qua clamavi ad te : miserere mei, et exaudi me.

Tibi dixit cor meum : Quæsi vultum tuum ; vultum tuum, Domine, requiram.

cum innocentibus manus meas, et circumdabo, etc. D Denique et tuæ pronomen post laudis tacet.

^a Subjungit Palatinus ms. *Diapsalma*.

^b In Palat. ms. hic sine obelo est titulus, *Psalmus David, priusquam ungeretur*.

^c Videtur hic sub asterisco supplenda et copula, quæ in ipso Hebræo ואני resonat, et in Græco καὶ ἐπι.

^d De more Palatin. ms. præpositionem ὁδεῖξαι. Si + ex ; surgat, etc. Paulo post, voluntatem, pro voluptatem legit.

^e Hic Palatinus ms. *Diapsalma* apponit, tum præpositionem ex iungulat + Exaudi : denique obelum, qui subsequitur, vocesque ipsas, ad te, prætermittit, quas Carus sine obelo ascripserat.

^f Præstat te voculam induci, quemadmodum et in Palatino ms. secundis curis expungitur. Certe neque in Hebræo est, neque in Græcis melioris notæ exemplaribus ; atque ipsi Hieronymo laudata ad Sun-

niam et Fretelam epist. improbatur.

^g Pari iidem consensu, *Ne comperdas cum impiis ; alterum, cum, Veronensis tacet, ut et postremam versiculi vocem, sunt. Prosequitur vero juxta Augustinum, et dextera eorum ; tum, ambulavi, pro ingressus sum, ut superius : denique, Pes meus stetit in rectitudine, in ecclesiis benedicam te, Domine.*

^h Rectius præponit juxta originales textus Veronens. ms. et copulam. *Et inimici mei, etc.*

ⁱ In Veronensi ms. : *Ut contempler delectationem Domini, et protegi a templo ejus, a quo vix uno verbo, templum, pro a templo, dicitur Augustinus abluere. Cætera adamussim, ut est infra, quod addit meorum, voci malorum ; tum legit et nunc ecce exaltavit : et, circuivi et immolavi : denique psallam, pro psalmum dicam.*

^j Idem ms. *quam clamavi, oculis quæ sequuntur, ad te, prætermissis.*

Ne avertas faciem tuam a me, ne declines in ira a servo tuo.

Adjutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus.

Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me : Dominus autem assumpsit me.

Legem pone mihi, Domine, in via tua : et dirige me in semitam rectam propter inimicos meos.

Ne tradideris me in animas tribulantium me : quoniam insurrexerunt in me testes iniqui : et mentita est iniquitas a + sibi :

Credo videre bona Domini in terra viventium.

Expecta Dominum, viriliter age : et confortetur cor tuum, et sustine Dominum.

PSALMUS XXVII.

^b + PSALMUS IPSI : DAVID.

Ad te, Domine, clamabo, Deus meus, ne sileas a me, ne quando taceas a me : et assimilabor descendentibus in lacum.

+ Ex : audi e vocem deprecationis meæ, dum oro ad te : dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.

Ne + simul : trahas me cum peccatoribus : et cum operantibus iniquitatem + ne perdas me :

Qui loquuntur pacem cum proximo suo : mala autem in cordibus eorum.

Da illis secundum opera eorum, et secundum nequitiam ad inventionum ipsorum.

Secundum opera manuum eorum tribue illis : redde retributionem eorum ipsis.

Quoniam non intellexerunt opera Domini, et in opera manuum ejus destrues illos, et non edificabis d eos.

Benedictus Dominus : quoniam + exaudivit vocem deprecationis meæ.

Dominus adjutor meus et protector meus : + in ipso speravit cor meum et adjutus sum.

Et restoruit caro mea : et ex voluntate mea confitebor ei.

Dominus fortitudo plebis suæ : et protector salutarium Christi sui est.

Salvum fac populum tuum + Domine : et benedic

^a Est in Hebræo textu, quod $\tau\phi$ sibi respondeat, tamen si alia interpunctione Massorethæ eam vocem cum subsequenti versu jungant, de qua ejus recta scriptura dissentiant. Satis hoc tamen est, ut scias, minus hic recte obelum præponi, quem et Palatinus ms. ignorat, et satius fuerit ad ejus fidem expungi.

^b Palatinus ms. absque obelo, *Huic David psalmus.* Asteriscum quoque verbis, *ne quando taceas a me*, præfixum, idem ms. uni voci *quando* attribuit.

^c Corrupte omnino positus visitur hic in editione Cari asteriscus cum nomine Domini; *Exaudi ✕ Domine : vocem*, etc. Monet enim ipsemet Hieronymus id addititium esse. Quod utique verum reperiet, qui fontem Hebraicum, vel Græcorum codices adierit.

MART.

— Idem ms. atque ex eo Carus addunt sub asterisco *Domine*, quod et Martian. notat ipsimet Hieronymo sæpius laudata epist. ad Sunniam improbari.

^d Perperam in Martianæ editione pronomep *eos*,

Ne avertas faciem tuam [Ms. vultum tuum] a me : et ne declines in ira a servo tuo.

Adjutor meus esto, ne derelinquas me : neque despicias me, Deus salutaris meus.

Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me : Dominus autem assumpsit me.

Legem mihi constitue, Domine, in via, et dirige me in semitam rectam [Ms. semita recta] propter inimicos meos.

Ne tradideris me in animas persequentium [Ms. tribulantium] me, quoniam insurrexerunt in me [Ms. mihi] testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.

Credo videre bona Domini in terra viventium.

Expecta [Ms. sustine] Dominum, et viriliter age, et confortetur cor tuum, et sustine Dominum.

B

5 HUIC DAVID PSALMUS.

Ad te, Domine, clamavi, Deus meus, ne sileas a me : et ero similis descendentibus in lacum.

Exaudi vocem deprecationis meæ, dum oro ad te : et [Ms. tacet et] dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.

Ne simul tradas h me cum peccatoribus : et cum operantibus iniquitatem ne perdis me.

Cum his qui loquuntur pacem cum proximo suo : mala autem sunt [Ms. tacet sunt] in cordibus eorum [Ms. suis].

Da illis, Domine [Ms. tac. Domine], secundum opera eorum : et secundum nequitas studiorum retribue illis.

Redde retributionem eorum [Ms. ipsorum] ipsis : quoniam non intellexerunt opera Domini, et in opera manuum ejus non consideraverunt.

Destruere illos, nec [Ms. et non] edificabis eos : benedictus Dominus, quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.

Dominus adjutor meus et protector meus : et in ipso [Ms. in ipsam] speravit cor meum, et adjutus sum.

Et restoruit caro mea : et ex voluntate mea confitebor illi.

Dominus fortitudo plebis suæ : et protector salutarium Christi sui est.

Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic

obelo confodiebatur, quod tamen in Hebræo resonat $\square$. Nos ejus notæ amovendæ monuit Palatinus ms., qui et paulo ante *destrue* legit pro *destrues*.

^e Addit Palatin. ms. et copulam, obelo tamen præfixo, + et : *in ipso*, etc.

^f Minus hic bene idem ms. obelum prætermittit. ^g Pro titulo in Veronensi et Augustiniano Psalterio tantum est, *Ipsi David*, in quibus et primo statim versu, post verba, *ne sileas a me*, eadem sermo repetuntur, *ne quando sileas a me*, quæ in opposita columna asterisco illustrantur.

^h Idem ms., *tradas cum peccatoribus animam meam*, et, *ne comperdas me*.

ⁱ Habet unice cum Augustino Veronensis ms. *secundum malignitatem affectionum ipsorum, et secundum opera manuum illorum da eis*: tum subsequenti versu, *non intellexerunt in opera Domini*, etc., postremis verbis, *non consideraverunt*, plane omissis.

dic hereditati tuæ : et rege eos, et extolle illos usque in æternum.

A hereditatem tuam : et rege eos, et extolle illos usque in sæculum.

PSALMUS XXVIII.

PSALMUS DAVID ^a, ÷ IN CONSUMMATIONE TABERNACULI.

Afferre Domino, ÷ filii Dei : afferre Domino : filios arietum.

Afferre Domino gloriam et honorem : afferre Domino gloriam nomini ejus : adorate Dominum in atrio sancto ÷ ejus :

Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit : Dominus super aquas multas.

Vox Domini in virtute : vox Domini in magnificentia.

Vox Domini confringentis cedros, et confringet Dominus cedros Libani.

Et comminuet eas, tamquam vitulum Libani ; et dilectus, quemadmodum filius unicornium.

Vox Domini intercidentis flammam ignis : vox Domini concutientis desertum, et commovebit Dominus desertum Cades.

Vox Domini præparantis cervos, et revelabit condensa : et in templo ejus omnes dicent gloriam.

Dominus diluvium inhabitare facit, et sedebit Dominus rex in æternum.

Dominus virtutem populo suo dabit : Dominus benedicet populo suo in pace.

PSALMUS ^c DAVID, IN EXITU TABERNACULI.

Afferre Domino, filii Dei : afferre Domino filios arietum.

Afferre Domino gloriam et honorem, afferre Domino gloriam nomini ejus : adorate Dominum in aula sancta ejus.

Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit : Dominus super aquas multas.

Vox Domini in virtute : vox Domini in magnificentia.

Vox Domini ^d confringentis cedros, et confringet Dominus cedros Libani, et comminuet eas, tamquam vitulum Libani : et dilectus, sicut filius unicornuorum.

Vox Domini intercidentis [*Ms.* præcidentis] flammam ignis : vox Domini concutientis [*Ms.* commoventis] solitudinem : et commovebit Dominus desertum Cades.

Vox Domini præparantis ^e cervos, et revelabit condensa : et in templo ejus omnes dicent gloriam.

Dominus diluvium inhabitat : et sedebit Dominus rex in æternum.

Dominus virtutem populo suo dabit : et [*Ms.* Dominus] benedicet populum suum in pace.

PSALMUS XXIX.

PSALMUS CANTICI IN DEDICATIONE DOMUS DAVID.

Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me : nec delectasti inimicos meos super me.

Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.

Domine, eduxisti ab inferno animam meam : salvasti me a descendentibus in lacum.

Psallite Domino, sancti ejus : et confitemini memoræ sanctitatis ejus.

Quoniam ira in indignatione ejus : et vita in voluntate ejus.

Ad vesperum demorabitur fletus : et ad matutinum lætitia.

Ego autem dixi in abundantia mea : Non movebor in æternum.

Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.

Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.

Ad te, Domine, clamabo : et ad Deum ÷ meum : deprecabor.

Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem ?

^f PSALMUS CANTICI IN DEDICATIONE DOMUS DAVID.

Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me : nec delectasti inimicos meos super me.

Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me : Domine, abstraxisti [*Ms.* eduxisti] ab inferis animam meam, salvasti me a descendentibus in lacum.

Psallite Domino, sancti ejus : et confitemini memoriæ sanctitatis ejus.

Quoniam ira in indignatione ejus : et vita in voluntate ipsius [*Ms.* ejus].

Ad vesperum [*Ms.* vespera] demorabitur fletus : et ad matutinum lætitia [*Ms.* exultatio].

Ego autem dixi in mea abundantia : Non movebor in æternum.

Domine, in ^g bona voluntate tua præstitisti decori meo virtutem : avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.

Ad te, Domine, clamabo, et ad Deum meum deprecabor ; quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo [*Ms.* descendero] in corruptionem ?

^a Obelam in titulo Palatinus ms. omittit : e regio autem secundi versus plus habet *Diapsalma*.

^b Minori numero idem ms., omnis dicit, Græce, πᾶς λέγει. Rursum vero *Diapsalma* ad subsequentem versum apponit.

^c In Veronensi et Augustiniano Psalterio inscribitur, *Psalmus ipsi David consummationis tabernaculi*.

^d In iisdem, conterentis cedros, et conteret Dominus.

^e Mendose, *cedros*, pro *cervos* scripsit Veronensis antiquarius : cætera, ut est, *perficientis*, pro *præpa-*

rantis, et silvas, pro *condensa*, denique et *omnis quique*, sive, *unusquisque dicit gloriam*, ex Augustino descripsit.

^f Inscribitur in Augustiniano ut et Veronensi Psalterio, *In finem, psalmus cantici dedicationis*, etc. In textu, et non *jucundasti*, pro *nec delectasti*.

^g Tacet in Veronensi ms. *vox, bona* : tum *avertisti autem faciem tuam* legitur, prætermisissis quæ sequuntur, *voculis, a me* : nisi si putandus ille est antiquarii lapsus, qui autem pro his posuerit.

Numquid confitebitur tibi pulvis? aut annuntiabit A Numquid confitebitur tibi pulvis? aut annuntiabit veritatem tuam?

Audivit Dominus, et misertus est mei: Dominus ÷ factus: est adjutor meus.

Convertisti planctum meum in gaudium mihi: concidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia.

Ut cantet tibi gloria ÷ mea: et non compungar: Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi a.

PSALMUS XXX.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum: in justitia tua libera me.

Inclina ad me aurem tuam: accelera, ut eruas me.

Esto mihi in Deum protectorem, et in domum refugii, ut salvum me facias.

Quoniam fortitudo mea et refugium meum es tu: et propter nomen tuum deduces me, et enutries me.

Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.

In manus tuas b commendo spiritum meum: redemisti me, Domine Deus veritatis.

Odisti observantes vanitates, supervacue.

Ego autem in Domino speravi: exultabo, et lætabor in misericordia tua.

Quoniam respexisti humilitatem meam: salvasti de necessitatibus animam meam.

Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in C loco spatioso pedes meos.

Miserere mei, Domine, quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, et venter meus.

Quoniam defecit in dolore vita mea: et anni mei in gemitibus.

Infirmata est in paupertate virtus mea: et ossa mea conturbata sunt.

Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium, e et vicinis meis valde, et timor notis meis.

Qui videbant me, foras fugerunt a me: oblivioni

^a Addit hic in sine Palat. ms. *Diapsalma*.

^b Reposuit in Palat. cod. sequior manus *commendabo*, juxta Gr. παραθήσομαι. Præterea additur in sine hemistichii *Diapsalma*.

^c Et copulam idem ms. tacet.

^d San-Germanense Psalterium ms. num. 8 sequentem habet observationem super titulo hujus Psalmi: *In Augustino titulus sic, in finem Psalmus David, exstasis; quod est mentis excessus*. Editus Cari legit cum obelo + *pro exstasi*; mss. autem nihil retinent præter ea quæ edidimus. MART.

— Testatur et Sangermanensis apud Martian. ms., sub n. 8, hunc fuisse in Augustiniano Psalterio titulum, *In finem Psalmus ipsi David exstasis*, quem nimirum et Veronensis ms. præfert.

^e Veronense æque atque Augustinianum psalterium, *erue me, et exime me*: tunc, *ut eximas me, pro eripias, et in domum refugii, pro locum*; denique, *Quia fortitudo, et refugium meum*, etc.

^f Pro *laqueo* August. *muscipulam* fere continenter rescripsit, sicque ipsum Veronensem librum prætulisse olim, par est credere, antequam eum sequior

Numquid confitebitur tibi pulvis? aut annuntiabit veritatem tuam?

Audivit Dominus, et misertus est mihi [Ms. mei]: Dominus factus est adjutor meus.

Convertisti planctum meum in gaudium mihi: concidisti saccum meum, et præcinxisti me lætitia: ut cantet tibi gloria mea, et non compungar.

Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi.

IN FINEM, ^d PSALMUS DAVID.

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum: in tua justitia e libera me, et eripe me.

Inclina ad me aurem tuam: accelera ut eripias me.

Esto mihi in Deum protectorem, et in locum refugii: ut salvum me facias.

Quoniam firmamentum meum, et refugium meum es tu: et propter nomen tuum dux mihi eris, et enutries me.

Et [Ms. tacet et] educes me de laqueo f isto, quem occultaverunt mihi, quoniam tu es g protector meus, Domine: in manus tuas commendo spiritum meum.

Redemisti me, Domine Deus veritatis: odisti observantes vanitatem, supervacue.

Ego autem in Domino sperabo [Ms. speravi]: exultabo, et lætabor [Ms. jucundabor] in tua misericordia.

Quia respexisti humilitatem meam: salvam fecisti de necessitatibus animam meam: nec conclusisti me in manus inimici.

Statuisti in loco [Ms. tacet loco] spatioso pedes meos: miserere mihi [Ms. tacet mei], Domine, quoniam tribulor.

Conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, et venter meus.

Quoniam defecit in dolore vita mea: et anni mei in gemitibus.

^h *Infirmata est in paupertate virtus mea: et ossa mea co: turbata sunt.*

Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium [Ms. add. et] vicinis meis nimium [ms. nimis], et timor notis meis.

^l *Qui videbant me, foras fugiebant a me: excidi tam-*

manus alicubi depravaret: nam licet de laqueo isto nunc legat, retinet tamen quam, monet atque ipse ejus editor restituendam pristinam lectionem de muscipula ista. Pari pacto, quod subsequitur nomen Domine, in eodem ms. secundis curis temere additum est, et contra Augustiniani exemplaris, quod cætera perquam religiose describit, fidem. Quæ nos ideo monuimus, ut scias, cum ab Augustiniano tantillum Veronense apographum discrepat, illud aut amanuensis errori tribuendum esse, aut ausibus sequioris manus.

^g Hieronymus ad Sunn. et Fretel.: *Rursum in hoc loco nomen Domini additum est: et ne eadem semper inculcem, observare debetis nomen Domini et Dei sæpissime additum; et id vos debere sequi quod de Hebraico et de Septuaginta Interpretibus emendavimus. MART.*

^h In eodem ms. et penes Augustinum, *infirmatus est in egestate vigor meus.*

ⁱ Rursum iidem libri, *oblatus sum, pro excidi, tum et copula prætermissa, factus sum tanquam vas, etc., deinde, audiivi vituperationes multorum habitantium in circuitu. Dum congregarentur ipsi simul, etc.*

datus sunt tamquam mortuus a corde.

Factus sum tamquam vas perditum : quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.

^a *In eo dum convenirent simul adversum me : accipere animam meam consiliati sunt.*

Ego autem in te speravi, Domine, dixi : Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meæ.

Eripe me de manu inimicorum meorum, et a persequentibus me.

Illustra faciem tuam super ferrum tuum : salvum me fac in misericordia tua : Domine, ^b non confundar, quoniam invocavi te.

Erubescant impii, et deducantur in infernum : muta fiant labia dolosa,

Quæ loquuntur adversus justum iniquitatem, in superbia et abusione.

Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, ^c + [Domine] : quam abscondisti timentibus te.

Perfecisti eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.

Abscondes eos in abscondito faciei tuæ, a conturbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo, a contradictione linguarum.

Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.

Ego autem ^d dixi in excessu mentis meæ : Projectus sum a facie oculorum tuorum.

Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.

Diligite Dominum, omnes sancti ejus, + quoniam : ^e veritates requirit Dominus : et retribuet abundanter facientibus superbiam.

Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.

PSALMUS XXXI.

^f ✕ HUIC : DAVID, INTELLECTUS.

Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.

Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum : nec est in spiritu ejus dolus.

Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die.

^g *Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua : conversus sum in ærumna + mea : dum configitur*

^a *Obelium voculis in eo, Carus et Palat. ms. præferunt, haud tamen recte.*

^b *Idem ms., ne confundar.*

^c *Rursum in eodem ms. Diapsalma hic apponitur.*

^d *Testatur idem S. Doctor, hoc juxta Græcum translulisse, quia Latinus sermo aliter ἔκστασιν exprimeret non potest. Ante ipsum legebatur in Latinis codicibus, in patore meo. Quod quidem mutare noluit in sua priori emendatione Psalmorum. MART.*

^e *Minori numero Palatin. ms. et Cari editio veritatem.*

^f *Iterum Palatin. ms. et Carus absque obelo, Ipsi David, etc. præferunt.*

^g *Idem obelis jugulant voces, quoniam, et mox. tua, haud recte : tum plurium numero, sequiori autem manu, ms. injustitias meas non abscondi, etc.*

^h *In iisdem libris, semel tantum est, Erue me de*

A *quam mortuus a corde, et factus sum sicut vas perditum.*

Quoniam audivi vituperationem multorum circumhabitantium.

In eo dum congregarentur omnes simul adversus me : ut acciperent animam meam, consiliati sunt.

Ego vero in te speravi, Domine, dixi : Tu es Deus meus, in manibus tuis tempora mea.

Libera me ^h, et eripe me de manibus inimicorum meorum, et a persequentibus me.

Illumina [Ms. inlustra] faciem tuam super servum tuum, et [Ms. tacet et] salvum me fac in tua misericordia : Domine, non confundar, quoniam invocavi te.

Erubescant impii, et deducantur in infernum : muta efficiantur labia dolosa, quæ loquuntur adversus justum iniquitatem, in superbia et contemptu.

B

Quam magna [Ms. multa] multitudo dulcedinis tuæ, Domine : quam abscondisti timentibus te, ⁱ et perfecisti eam sperantibus in te, in conspectu filiorum hominum!

Abscondes eos in abdito vultus tui, a conturbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo [Ms. tac. tuo], a contradictione linguarum. :

Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam in civitate circumstantiæ.

Ego ^j autem dixi in pavore meo : Projectus sum a vultu oculorum tuorum.

Ideo exaudisti vocem deprecationis meæ, dum clamarem ad te.

Diligite Dominum, omnes sancti ejus : quoniam veritatem requirit [Ms. requirit] Dominus, et retribuet his qui abundanter faciunt superbiam.

Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino [Ms. Dominum].

C

IPSI DAVID, INTELLECTUS [Ms. INTELLIGENTIA].

Beati quorum remissæ sunt iniquitates : et quorum tecta sunt peccata.

Beatus vir, cui non imputavit [Ms. imputabit] Dominus peccatum : nec [Ms. non] ^k est in ore ejus dolus.

Quoniam tacui, inveteraverunt omnia ossa mea : ^l dum clamarem tota die.

Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua, conversus sum in ærumna, dum configitur manibus, etc.

ⁱ *Pari consensu, et copula pretermissa, iidem libri habent, perfecisti sperantibus in te : mox, in abscondito, pro abdito.*

D

^j *Continenter juxta Augustinum Veronens. ms. Ego dixi in excessu mentis meæ : Projectus a facie oculorum meorum, ideo exaudisti, Domine, vocem orationis meæ, cum, etc. Vixit et Hieronymum in epist. ad Sunniam et Fretelam.*

^k *Solus Symmachus posuit ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ὄλος, in ore ejus dolus. Cæteri omnes interpretes, in spiritu, habent, pro in ore. MART.*

^l *Rursum Augustinus et Veronensis ms. a clamando me : mox configeretur, pro configitur, librarii enim mendum est, quod habet Veronensis. confringeretur. Tum peccatum meum cognovi, et injustitiam meam (minori numero, ut et paulo post) non operui.*

gitur spina. ÷ DIAPSALMA †.

Delictum meum cognitum ÷ tibi †; feci, et injustitiam meam non abscondi.

Dixi: Confitebor ^a ÷ adversum me †; injustitiam meam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei. DIAPSALMA.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno.

Veruntamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.

Tu es refugium meum a tribulatione quæ circumdedit me: exsultatio mea, cruce me a circumdantibus me. DIAPSALMA.

Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac qua gradieris: firmabo super te oculos meos.

Nolite fieri sicut equus et mulus: quibus non est intellectus.

In camo et freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.

Multa flagella peccatoris: ^b sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.

Lætamini in Domino, et exsultate, justi: et gloriâmini, omnes recti corde.

✕ PSALMUS DAVID †:

Exsultate, justi, in Domino: rectos decet collaudatio.

Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi.

Cantate ei canticum novum: bene psallite ÷ ei †: in vocatione.

Quia rectum est verbum Domini: et omnia opera ejus in fide.

Diligit misericordiam et judicium: misericordia Domini plena est terra.

Verbo Domini cæli firmati sunt: et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.

Congregans, sicut in utre, aquas maris: ponens in thesauris abyssos.

Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.

Quoniam ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt.

Dominus dissipat consilia gentium, reprobat ÷ autem †: cogitationes populorum: ÷ et reprobat consilia principum †.

Consilium ✕ autem †: Domini in æternum manet, cogitationes cordis ejus in generatione et generationem.

Beata gens cujus ^c ✕ est †: Dominus Deus ejus: populus, quem elegit in hæreditatem sibi.

^a Perperam in Martianæi editione hic erat pro asterisco obelus, cum satis tamen aperte in Hebræo פֶּן, *adversum me*, resonet. Poterat vero et ipse asteriscus abesse; sed nos de eo substituendo Palatinus ms. monuit.

^b Plurimum numero idem habet ms. *sperantes*.

^c Utrumque tacet Palat. liber, obelus scilicet, atque est verbum, sed et superius in hisce opponen-

A spino. DIAPSALMA.

Delictum meum cognitum tibi feci: et injustitias meas non operui.

Dixi: Pronuntiabo adversus me injustitias meas Domino: et tu remisisti [Ms. dimisisti] impietatem cordis mei. DIAPSALMA.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno: veruntamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non ^d approximabunt.

Tu es mihi refugium a pressura quæ circumdedit me: exsultatio mea, redime me a circumdantibus me. DIAPSALMA.

Intellectum dabo tibi, et ^e instruam te in via hac qua gradieris: firmabo super te oculos meos.

Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus.

B *In freno et camo maxillas eorum constringes [Ms. confringe], qui non approximant [Ms. appropinquant] ad te.*

Multa flagella peccatorum [Ms. peccatoris]: sperantes autem in Domino misericordia circumdabit.

Lætamini in Domino, et exsultate, justi: et gloriâmini, omnes recti corde.

PSALMUS XXXII.

PSALMUS [Ms. IPSI] DAVID.

Laudate [Ms. Exsultate], justi, in Domino: rectos decet collaudatio.

Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum [Ms. decachordo] psallite ei [Ms. tac. ei].

B *Cantate [Ms. canite] ei canticum novum: bene psallite ei in jubilatione.*

Quoniam rectus est sermo Domini: et omnia opera ejus in fide.

Diligit misericordiam et judicium: misericordia Domini plena est terra.

Verbo Domini cæli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.

Congregans, sicut in utrem, aquas maris: ponens in thesauris abyssos.

Timeat Dominum omnis terra: ab ipso autem commoveantur ^f universi, et omnes qui habitant orbem.

Quoniam ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit et creata sunt.

C *Dominus dissipat [Ms. dissipavit] consilia gentium, reprobat autem cogitationes [Ms. cogitationem] populorum: et reprobat consilia principum.*

Consilium vero Domini manet in æternum: cogitationes cordis ejus in sæculum sæculi [Ms. sæcula sæculorum].

Beata gens cujus est Dominus Deus eorum: po-

dis notis non semel peccat.

^d Idem, *appropinquabunt*, cui verbo cum addit Veronensis ms. *Diapsalma*, dignum notatu erat: quod a cæteris libris abludat.

^e In eodem ms. ut et Augustino, *statuam te in via qua ingredieris: affirmabo*, etc.

^f August. et Veronensis liber voces, *unicersi*, et, præmittunt: addunt vero *terram*, post *orbem*.

De cælo respexit Dominus : vidit omnes filios hominum.

De preparato habitaculo suo : respexit ^a super omnes qui habitant terram.

Qui finxit singillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum.

Non salvatur rex per multam virtutem : et gigas non salvabitur in multitudine virtutis [×] suæ :

Fallax equus ad salutem : in abundantia autem virtutis suæ non salvabitur.

Ecce oculi Domini super metuentes eum, ^b + et : in eis qui sperant super misericordia ejus.

Ut eruat a morte animas eorum : et alat eos in fame.

Anima nostra sustinet Dominum : ^c [×] quoniam : adjutor et protector noster est.

Quia in eo lætabitur cor nostrum : et in nomine sancto ejus speravimus.

Fiat misericordia tua, Domine, super nos : quemadmodum speravimus in te.

PSALMUS XXXIII.

^d DAVID, CUM IMMUTAVIT VULTUM SUUM CORAM ABIMELECH, ET DIMISIT EUM, ET ABIIT.

Benedicam Dominum in omni tempore : semper laus ejus in ore meo.

In Domino laudabitur anima mea : audiant mansueti, et lætentur.

Magnificate Dominum mecum : et exaltemus nomen ejus in idipsum.

+ Ex : quisivi Dominum, et exaudivit me : et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. ^e

Accedite ad eum, et illuminamini : et facies vestrae non confundentur.

Iste pauper clamavit, et Dominus ^f exaudivit [×] eum : et de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.

Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum : et eripiet eos.

Gustate, et videte, quoniam suavis ^g + est : Dominus : Beatus vir qui sperat in eo.

Timete Dominum + omnes : sancti ejus : quoniam non est inopia timentibus eum.

Divites eguerunt et esurierunt : inquirentes ^h autem Dominum, non minuentur omni bono. + DIAPSALMA : ^d

Venite, filii, audite me : timorem Domini docebo vos.

^a Ille vero adverbium super, obelo idem ms. condidit : et est tamen in Hebr. ^{xx}.

^b Aliter Palat. ms. habet, et + in eis : qui sperant, etc. hanc tamen recte.

^c Neque hoc bene est, quod hunc obelum Palat. ms. dissimulat.

^d In palat. ms. Psalmus David, cum, etc. inscribitur. Carus ab Hebraei alphabeti elementis singulos ejus versus juxta ordinem auspicatus est.

^e Diapsalma hic loci idem ms. apponit.

^f De more propositionem ex verbi exaudivit, idem

pulus, quem elegit Dominus in hæreditatem sibi.

De cælo prospexit [*Ms. respexit*] Dominus, et vidit omnes filios hominum, de preparato habitaculo suo, respexit super omnes qui habitant orbem [*Ms. terram*].

Qui finxit singillatim corda eorum : qui intelligit in [*Ms. tac. in*] omnia opera eorum.

Non ⁱ salvabitur rex per multam virtutem suam : nec gigas salvus erit in multitudine fortitudinis suæ.

Falsus equus ad salutem : in abundantia autem virtutis suæ non erit salvus.

Ecce oculi Domini super timentes eum, sperantes autem in misericordia ejus : ut eripiat a morte animas eorum, et alat eos in fame.

Anima autem nostra sustinet Dominum, quoniam ^B adjutor et protector noster est : et [*Ms. quia*] in ipso lætabitur cor nostrum, et in nomine sancto ejus speravimus.

Fiat, Domine, misericordia tua super nos sicut speravimus in te.

PSALMUS DAVID, CUM [*Ms. IPSI DAVID QUANDO*] COMMUTAVIT VULTUM SUUM CORAM ABIMELECH, ET DIMISIT EUM, ET ABIIT.

Benedicam Dominum in omni tempore : semper laus ejus in ore meo.

In Domino laudabitur anima mea : audiant mansueti, et lætentur.

Magnificate Dominum mecum : et exaltemus nomen ^C ejus in invicem [*Ms. unum*].

Inquisivi Dominum, et exaudivit me : et ex omnibus tribulationibus meis eripuit [*Ms. eruit*] me.

Accedite ad eum, et illuminamini : et vultus vestri non erubescunt.

Iste pauper [*Ms. inops*] clamavit, et Dominus exaudivit eum : et ex omnibus tribulationibus ejus liberavit [*Ms. salvum fecit*] eum.

Immittet angelus Domini [*Ms. angelum Dominus*] in circuitu timentium eum : et eripiet [*Ms. eruet*] eos.

Gustate, et videte, quoniam suavis est Dominus : Beatus vir qui sperat in eo [*Ms. eum*].

Timete Dominum omnes [*Ms. tac. omnes*] sancti ejus quoniam nihil deest timentibus eum.

Divites eguerunt et esurierunt : inquirentes autem Dominum non deficient [*Ms. minuentur*] omni bono. DIAPSALMA.

Venite, filii, audite me [*Ms. tac. me*] : timorem Domini docebo vos.

ms. obelo jugulat.

^g Hunc vero obelum idem ms. prætermittit.

^h Vocem, autem, quæ et in Hebr. textu resonat, ut et *Diapsalma*, quod obelo condiditur, Palatin. ms. ignorat.

ⁱ Ex August. Veronens. ms. *Non salvus fiet rex in multitudine virtutis, et, in multitudine virtutis suæ. Mendax equus, etc. Paulo post, et sperantes super misericordia ejus uteruat a morte, etc. denique, Anima nostra pariens erit Domino quoniam, etc.*

Quis est homo, qui vult vitam : diligit dies videre A bonos?

Prohibe linguam tuam a malo : et labia tua ne loquantur dolum.

Diverte a malo et fac bonum : + in : quire pacem, et a persequere eam.

Oculi Domini super justos : et aures ejus in preces eorum.

Vultus + autem : Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.

Clamaverunt + justi : et Dominus b exaudivit + eos : et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.

Juxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, et humiles spiritu salvabit.

Multæ tribulationes justorum : et de omnibus his liberabit eos Dominus. B

Custodit + Dominus : omnia ossa eorum : unum ex iis non conteretur.

Mors peccatorum pessima : et qui oderunt justum delinquent.

Redimet Dominus animas servorum suorum et non delinquet omnes qui sperant in eo.

Quis est homo qui vult vitam : et cupit [Ms. diligit] videre dies bonos?

Colibe linguam tuam a malo : et labia tua ne [Ms. ut non] loquantur dolum.

+ Diverte a malo, et fac bonum : inquire pacem : et sequere eam.

Oculi Domini super justos : et aures ejus ad [Ms. in] preces eorum.

Vultus autem Domini super facientes mala ut perdat de terra memoriam eorum.

Clamaverunt just, et Dominus exaudivit eos : et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit [Ms. eruit] eos.

Juxta est Dominus his qui h tribulato sunt corde; et humiles spiritu salvavit.

Multæ tribulationes justorum : et de his omnibus liberavit [Ms. eruit] eos Dominus.

Dominus custodit omnia ossa eorum : unum ex eis [Ms. illis] non conteretur.

Mors peccatorum pessima est [Ms. tæc. est] : et qui oderunt justum delinquent [Ms. delinquent].

Redimet Dominus animas servorum suorum : et non delinquent omnes qui sperant in eo [Ms. eum].

PSALMUS XXXIV.

+ IPSI : DAVID.

Judica, Domine, nocentes me : d expugna impugnantem me.

Apprehende arma et scutum : et exsurge in adjutorium mihi.

Effunde frameam, et conclude adversus eos qui persequuntur me : dic animæ meæ : Salus tua ego sum. C

Confundantur et reveareantur, e quærentes animam meam.

Avertantur retrorsum, et confundantur, cogitantes mihi mala.

Fiant tamquam pulvis ante faciem venti : et angelus Domini coarctans + eos :

Fiat via illorum tenebræ et lubricum : et angelus Domini persequens eos.

Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui : supervacue exprobraverunt animam meam.

Veniat illi laqueus, quem ignorat, et captio, quam abscondit, apprehendat eum : + et : in laqueum cadat f in ipsum.

Anima autem mea exsultabit in Domino et delectabitur super salutare suo. D

^a In Palat. ms. et sequere eam, recentior manus scripsit.

^b Idem ms. præpositionem verbi exaudivit veru transverberat.

^c Temere in Palatino cod. sequior manus rescripsit derelinquet.

^d Præpositionem ex de more Palatin. ms. ἐξελξε.

^e Iterum secundis curis repositum in Palatin. ms. qui quærant.

^f Carus obelum verbis in ipsum præposuerat. In Palatin. autem cod. rescripsit sequior manus in ipso.

^g Continenter ex August. ut et cætera quæ in libri albo annotavimus. Veronens. ms. Declina a malo, et

HUIC DAVID.

Judica, Domine, nocentes me : expugna impugnantem [Ms. expugnantem] me.

Apprehende arma et scutum : et exsurge in adjutorium mihi.

Effunde frameam, et conclude adversos eos qui me persequuntur : dic animæ meæ, Salus tua ego sum. C

Confundantur et reveareantur i inimici mei, qui quærent animam meam.

Avertantur retrorsum, et erubescant, qui cogitant [Ms. cogitantes] mihi mala.

Fiant tamquam pulvis ante faciem venti, et angelus Domini i affligens eos.

Fiant viæ eorum tenebræ et lubricum : et angelus Domini persequens eos.

Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui : vane exprobraverunt animam meam.

Veniat illis laqueus quem ignorant, et captio, quam occultaverunt, apprehendat [Ms. comprehendat] eos : et in laqueum incidant in idipsum.

Anima autem mea exsultabit in Domino : et delectabitur super salutare k ejus. D

fac quod bonum est : quære pacem, etc.

^h Atque hoc unice cum Augustino Veronens. ms. his qui obtriverunt cor : tum, salvos faciet pro salvavit, sive saltabit.

ⁱ Tacent in Veronensi ms. ut et apud Augustinum voces inimici mei.

^j Idem libri tribulans eos : tum minori numero. Fiat via eorum : et paulo post, absconderunt mihi corruptionem muscipulæ suæ, quod nomen pro laqueo subsequenti locis iterum iterumque servant : muscipula quam ignorant : et, in muscipula incident ipsa.

^k Librarii mendo tuum legit Veronens. ms. pro suum, ut est apud Augustinum.

Omnia ossa mea dicent : Domine, quis similis tibi ?

Eripiens inopem de manu fortiorum ejus : egenum et pauperem a diripientibus eum. Surgentes^b testes iniqui quæ ignorabam interrogabant me.

Retribuebant mihi mala pro bonis : sterilitatem animæ meæ.

Ego autem cum mihi molesti essent : induebar cilicio.

Humiliabam in jejuniis animam meam : et oratio mea in sinu meo convertetur.

Quasi proximum, et quasi fratrem nostrum, sic complacebam : quasi lugens et contristatus, sic humiliabar.

Et adversum me lætati sunt, et convenerunt : congregata sunt super me flagella, et ignoravi.

Disipati sunt, nec compuncti, tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione : frenduerunt super me dentibus suis.

Domine, quando respicies ? Restitue animam meam a malignitate eorum, a leonibus unicum meam.

Confitebor tibi in ecclesia magna : in populo gravi laudabo te.

Non supergaudeant mihi, qui adversantur mihi inique : qui oderunt me gratis, et annuunt oculis.

Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur : et in iracundia terræ^d loquentes dolos cogitabant.

Et dilataverunt super me os suum, dixerunt : Euge, euge, viderunt oculi nostri.

Vidisti, Domine, ne sileas : Domine, ne discedas a me.

Exsurge, et intende in die judicio meo : Deus meus, et Dominus meus in causam meam.

Judica me secundum justitiam tuam, Domine Deus meus, et non supergaudeant mihi.

Non dicant in cordibus suis : Euge, euge, animæ nostræ : nec dicant : Devoravimus eum.

Erubescant, et reveantur simul, qui gratulantur malis meis.

Induantur confusione et reverentia, qui magna loquuntur super me.

Exsultent, et lætentur qui volunt justitiam meam : et dicant semper : Magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus.

Et lingua mea meditabitur justitiam tuam : tota die laudem tuam.

Omnia ossa mea dicent : Domine, quis similis tibi ? eripiens [Ms. eruens] inopem de manu fortioris ejus : egenum et pauperem a rapientibus eum [Ms. diripientibus].

Exsurgentes [Ms. Insurgentes] testes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me : et [Ms. tac. et] retribuebant mihi mala pro bonis, et sterilitatem animæ meæ.

Ego autem dum [Ms. cum] mihi molesti essent : induebam me cilicio [Ms. cilicium], et humiliabam in jejuniis animam meam, et oratio mea in sinu meo [Ms. Sinum meum] convertebatur.

Sicut proximum, et [Ms. tac. et] sicut fratrem nostrum, ita complacebam : tanquam lugens et contristatus, ita humiliabar.

B *Adversum me lætati sunt, et convenerunt, et congregaverunt in me flagella, et ignoraverunt.*

Dissoluti sunt, nec compuncti sunt, tentaverunt me, et deriserunt derisu : striderunt in me dentibus suis.

Domine, quando respicies ? Restitue animam meam a malefactoris [Ms. ab astutiis] eorum, et a leonibus unicum meam.

Confitebor tibi, Domine, in ecclesia magna [Ms. multa] : in populo gravi laudabo te.

Ut [Ms. tacet ut] non insultent in me [Ms. mihi], qui adversantur mihi inique : qui oderunt me gratis, et annuebant [Ms. annuentes] oculis.

Quoniam mihi quidem pacifice [Ms. pacifica] loquebantur : et super iram [Ms. in ira] dolos cogitabant.

C *Dilataverunt in me os suum, dixerunt : Euge, euge, viderunt oculi nostri : vidisti, Domine, ne sileas : Domine, ne discedas a me.*

Exsurge, Domine, et intende judicium meum [Ms. judicio meo] Deus meus, et Dominus meus in causam meam.

Judica me secundum magnam misericordiam tuam, Domine Deus meus, ut non insultent in me inimici mei : nec dicant in cordibus suis : Euge, euge, animæ nostræ, nec dicant : Ob orbuimus eum.

Erubescant, et reveantur simul, qui gratulantur malis meis : induantur pudore et reverentia, qui magna loquuntur adversum me.

Exsultent et lætentur qui volunt justitiam meam : et dicant semper : Magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus. Sed [Ms. tacet sed] et lingua mea meditabitur justitiam tuam : tota die laudem tuam.

D

^a Ms. Palatinus quis similis tui ?

^b Denuo temere prior S littera in Palatin. ms. deletur, ut legatur alio sensu, Urgentes.

^c In eodem ms. et copula de-ideratur.

^d Videtur ipsum quoque verbum loquentes, asteriscis illustrandum, sive ipsi postponenda finalia puncta : in Græcis enim exemplaribus communis editionis utrumque desideratur, γῆς λαλοῦντες.

^e In Palatino ms. pronomen meus, obelo confoditur.

^f Alterum euge in Palatin. ms. veru præfixum habet : tum devorabimus pro devoravimus legitur.

^g Haud bene in eodem ms., maligna loquuntur : pro magna, etc.

^h Contemper juxta August. Veronens. ms. et adversus me lætati sunt, et convenerunt in unum, congregata sunt in me flagella, et ignoraverunt. Discissai sunt : tum et subsannaverunt me subsannationem, etc.

ⁱ In Augustino et Veronensi ms., et dilataverunt : tum idem plus habet dixerunt mihi, quod pronomen neque Græcus ipse textus, nec libri, quos scio, alii habent.

^j In Veronensi æque atque Augustiniano Psalterio, Judica me, Domine, secundum justitiam meam, Domine Deus meus, non insultent, etc., non dicant in corde suo, et absorbuimus pro obsorbuimus : denique paulo post, gratulantur malis meis, induantur confusioem et reverentiam.

[PSALMUS] XXXV.

[Psalmus] ^a IN FINEM, SERVO DOMINI DAVID.

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso: non est timor Dei ante oculos ejus.

Quoniam dolose egit in conspectu ejus: ut inveniat iniquitas ejus ad odium.

Verba oris ejus iniquitas et dolus: noluit intelligere, ut bene ageret.

Iniquitatem meditatus est in cubili suo: astilit ^b ÷ omni: viæ non bonæ, malitiam ÷ autem: non odivit.

Domine in cælo misericordia tua: ÷ et: veritas tua usque ad nubes.

Justitia tua sicut montes Dei: judicia tua abyssus multa.

Homines et jumenta salvabis, Domine: quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam, Deus!

Filii autem hominum, in tegmine alarum tuarum sperabunt.

Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: et torrente ^c voluptatis tuæ potabis eos.

Quoniam apud te est fons vitæ: ÷ et: in lumine tuo videbimus lumen.

Præterde misericordiam tuam scientibus te et justitiam tuam his qui recto sunt corde.

Non veniat mihi pes superbiæ: et manus peccatorum non moveat me.

Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare.

PSALMUS XXXVI.

÷ IPSI: DAVID.

^d Aleph. *Noli æmulari in malignantibus: neque zelaveris facientes iniquitatem.*

Quoniam tamquam fenum velociter arescent: et quemadmodum olera herbarum ^e cito decident.

Beth. Spera in Domino, effac bonitatem: ÷ et: inhabita terram, et pasceris in divitiis ejus.

Delectare in Domino; et dabit tibi petitiones cordis tui.

Gimel. Revela Domino viam tuam, et spera in eo: et ipse faciet.

Et educet quasi lumen justitiam tuam, et judicium tuum meridiem.

Daleth. Subditus esto Domino, et ora eum:

Noli æmulari in eo qui prosperatur in via sua; in homine faciente injustitias:

^a Carus ipsi, Palatinus ms. præponit *Psalmus*.

^b Palatinus ms. hunc et qui proxime subsequitur, obelos prætermittit: tum ad versus finem *Diapsalma* apponit utrumque minus bene.

^c In Palatino ms., *voluntatis*.

^d Hunc psalmum recenset Hieronymus in Prologo Scripturarum inter eos, qui viginti duarum litterarum textuntur alphabeto: quare litteras, sive earum nomina retinimus in hoc psalmo. MART.

—Hebraici alphabeti litteras: cuique juxta ordinem versus præpositas Palatinus ms. ignorat.

^e Hic obelum Palatin. ms. voci cito præfigit, a quo sequenti vero et copulam eximit.

^f Idem unice inter se consentientes libri et odis.

A IN FINEM, SERVO DOMINI DAVID [Ms. IPSI DAVID] PSALMUS.

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso: non est timor Dei ante oculos ejus.

Quoniam dolose egit in conspectu ejus: ut inveniret iniquitatem suam et ^f odium.

Verba oris ejus iniquitas et dolus, noluit intelligere, ut bene ageret: iniquitatem meditatus est in cubili suo.

Astitit omni viæ non bonæ: malitiam autem non odivit.

Domine, in cælo misericordia tua: et veritas tua usque ad nubes.

Justitia tua sicut montes Dei: ^g et judicia tua abyssus multa.

B *Homines et jumenta salvos facies, Domine: quemadmodum multiplicasti misericordias tuas, Deus:*

Filii autem hominum in protectione alarum tuarum sperabunt: inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos.

Quoniam apud te est fons vitæ: et [Ms. tacet et] in lumine tuo videbimus lumen.

Præterde misericordiam tuam scientibus te: et justitiam tuam his qui recto sunt corde.

Non veniat mihi pes superbiæ: et manus peccatorum non moveat [Ms. moveant] me.

Ibi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare.

C HUIC [Ms. IPSI] DAVID.

Aleph. Noli ^h æmulari inter malignantes, neque æmulatus fueris facientes iniquitatem.

Quoniam tamquam fenum velociter arescent: et sicut olera herbarum cito cadent.

Beth. Spera in Domino, et fac bonitatem: et inhabita terram, et pasceris in divitiis [Ms. divitiis] ejus.

Delectare in Domino: et dabit tibi petitionem cordis tui.

Gimel. Revela Domino [Ms. ad Dominum] viam tuam, et spera in eo [Ms. eum]: et ipse ⁱ faciet.

Et educet tamquam [Ms. sicut] lumen justitiam tuam: et judicium tuum, sicut meridiem.

D ^j Duleth. Subditus esto Domino, et obsecra eum: ne æmulatus fueris [Ms. subæmuleris] eum, qui prosperatur in via sua, in homine faciente iniquitatem.

set: sic infra, odio habuit pro odivi.

^g Prætermissa et copula, unanimes continuo legunt Augustinus et Veronensis. ms. *judicia tua sicut abyssus multa. Homines et jumenta salvabis, Domine, sicut multiplicata est misericordia tua, Deus: et in sequentis versiculi fine, torrentem deliciarum tuarum potabis eos.*

^h Ms. *subæmulari in malignantibus neque æmuleris etc.*; tum unice cum Augustino, *cito arescent, et sicut olera præti cito cadent.*

ⁱ Quod præfert Veronensis ms. *fac bonitatem pro ipse faciet, facile de superiori proxime versu librarius aliud agens supposit.*

He. Desine ab ira, et derelinque furorem : noti A æmulari, ut maligneris.

Quoniam qui malignantur, exterminabuntur : sustinentes autem Dominum, ipsi hæreditabunt terram.

Vav. Et adhuc pusillum, et non erit peccator : et quæres locum ejus, et non inuenies.

Mansueti autem hæreditabunt terram : et delectabuntur in multitudine pacis.

Zain. Observabit peccator justum : et stridebit super eum dentibus suis. ^a

Dominus ^a autem : irridebit enim : quoniam prospicit quod veniet dies ejus.

Heth. Gladium exaginerunt peccatores : intenderunt arcum suum,

Ut ^b dejiciant pauperem et inopem : ut trucident rectos corde.

Teth. Gladius eorum intret in corda ipsorum : et arcus eorum confringatur.

Melius ^c est modicum justo, super divitias peccatorum multas.

Quoniam brachia peccatorum conterentur : confirmat autem justos Dominus.

Jod. Novit Dominus dies immaculorum : et hæreditas eorum ^d in æternum erit.

Non confundentur in tempore malo : et in diebus famis saturabuntur.

Caph. Quia peccatores peribunt.

Inimici vero Domini mox ^e ut honorificati fuerint et exaltati : deficientes quemadmodum fumus deficient.

Lamed. Mutuabitur peccator, et non solvet : justus autem miseretur, et ^f tribuet.

Quia benedicentes ei hæreditabunt terram : maledicentes autem ei disperibunt.

Mem. Apud Dominum gressus hominis diriguntur : et viam ejus volent.

Cum ceciderit, non collidetur : quia Dominus supponit manum suam. ^g

Nun. Junior sui, etenim senui : et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem.

Tota die miseretur, et commodat : et semen illius in benedictione ^h erit :

Ne. Desine ab ira, et derelinque [*Ms.* relinque] furorem, ne æmuleris [*Ms.* subæmuleris], ut ^h nequiter facias.

Quoniam qui nequiter agunt, exterminabuntur : qui vero exspectant Dominum, ipsi hæreditate possidebunt terram.

Vav. Pusillum adhuc, et non erit peccator : et quæres locum ejus, nec inuenies.

ⁱ Mansueti autem possidebunt terram : et delectabuntur in multitudine pacis.

Zain. Observabit peccator justum, et fremet [*Ms.* stridet] super eum dentibus suis : Dominus autem irridebit eum, quoniam prospicit quod veniet dies ejus.

Heth. Gladium exaginerunt [*Ms.* eduxerunt] peccatores : tetenderunt [*Ms.* extenderunt] arcum

B suum, ut dejiciant inopem et pauperem, ut trucident rectos corde.

Teth. Gladius [*Ms.* framea] eorum intret in corporum : et arcus eorum conteratur.

Melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas.

Quoniam brachia peccatorum conterentur : confirmat autem justos Dominus.

Jod. Novit Dominus vias immaculorum : et hæreditas eorum in æternum erit.

Non confundentur in tempore malo : et in diebus famis saturabuntur ^j [*Ms.* manent].

Caph. Quoniam peccatores peribunt.

Inimici autem Domini mox ut honorati et exaltati ^k fuerint : deficientes ut fumus, deficient.

C **Lamed.** Mutuatur peccator, et non solvit : justus autem miseretur, et commodat.

Quoniam benedicentes eum possidebunt terram : maledicentes autem illum disperient.

Mem. A Domino gressus hominis : diriguntur [*Ms.* dirigitur] : et ^k viam ejus volent.

Cum ceciderit ^l justus, non conturbabitur : quia Dominus firmat manum ejus.

Nun. Juvenior sui, et senui : et non vidi justum derelictum, nec semen ejus egens pane.

Tota die miseretur, et commodat : et semen ejus in benedictione erit.

benedicentes eum, hæreditate (vel hæreditatem) possidebunt terram, unice ex ejusdem emendatione sunt.

D ^k In edito Cari, cupit nimis. *Mss.* vero Carontensis et Sorbonicus, qui Romanum Psalterium habent descriptum, legunt *volet*, sine *nimis* : quod quidem expunxisse videtur Hieronymus, quia additum illud agnoscebat, nec haberi apud quemquam Interpretum. **MART.**

^l Tacet idem *ms.* *justus*, quod et superfluum est. Plus vero mox habet, *confirmat manum ejus. Juvenis sui, et ecce senui* : deinde *quærens panem*, pro *egens pane*, et pro *commodat, fenerat*, celebri illa sententia Augustinus tuetur in enarrationibus ad hunc locum. *Feneratur quidem Latine dicitur et qui dat mutuum, et qui accipit : planius hoc autem dicitur, si dicamus, Fenerat. Quid; ad nos quid grammatici velint? melius in barbarismo nostro vos intelligitis, quam in nostrâ disertitudine vos disertis eritis. Ergo justus iste, tota die miseretur et fenerat. Non latuit Veronens. Psalterii editorem hic locus : nec tamen doceri tanti luculento testimonio potuit, eam quæ ita præferret, Augustinianam recensionem esse, non veterem, et quam ipse pro Itala obtulidit, editionem.*

^a Addit hic Palat, *ms.* *Diapsalma.*

^b Palat. *ms.* *decipiant*, quom errorem discimus etiam Veronensis Psalterii scribam errasse.

^c Tacet idem *ms.* verbum *est*, quod neque in Græco resonat.

^d Prepositionem in Palatin. *ms.* et Carus obelo jugulant.

^e Idem *ms.* ut vocula prætermissa, verba et exaltati, minio infecta repræsentat.

^f Sequitur manus in eodem cod. rescripsit *retribuet*.

^g Iterum hic *Diapsalma* addit Palatin. *ms.* tum adverbium *etenim* ex parte, *ὅσαίτι* $\div$ et enim *senui*, etc.

^h Pro *nequiter* hic atque infra *maligne* iidem libri præferunt : tum *sustinentes autem Dominum*, cum Gallicano, quocum rursus, et adhuc *pusillum*, etc. et non *inuenies*.

ⁱ Plus habet Veronens. *ms.* *mansueti autem ipsi hæreditate possidebunt*, etc., ferme autem cum Augustino.

^j Idem *ms.*, *statim ut glorificabuntur, et exaltabuntur* : a quo uno verbo, *gloriabuntur*, Augustinus abludit. Cætera *fæneratur peccator, et non solvet*, tum

Samech. Declina a malo, et fac bonum : et inhabita A in sæculum ^a ÷ sæculi :

Quia Dominus amat iudicium, et non derelinquet sanctos suos : in æternum conservabuntur.

÷ Injusti punientur : et semen impiorum peribit.

Iusti ÷ autem : hæreditabunt terram : et inhabita- bunt in sæculum ÷ sæculi : super eam.

Phe. Os iusti meditabitur sapientiam : et lingua ejus loquetur iudicium.

Lex Dei ejus in corde ipsius ÷ et : non supplantantur gressus ejus.

Sade. Considerat peccator justum : et quærit mortificare eum.

Dominus ÷ autem : non derelinquet eum in manibus ejus, nec damnabit eum cum iudicabitur ÷ illi :

Coph. Exspecta Dominum, et custodi viam ejus, et B exaltabit te, ut hæreditate capias terram : cum perierint peccatores, videbis.

Vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani.

Res. Et transivi, et ecce non erat : et quæsi eum, et non est inventus ÷ locus ejus :

Sin. Custodi innocentiam, et vide æquitatem : quoniam sunt reliquæ homini pacifico.

Injusti autem disperibunt simul, reliquæ impiorum interibunt.

Vau ^b Thau. Salus autem iustorum a Domino ÷ et : protector eorum in tempore tribulationis.

Et adjuvabit eos Dominus, et liberabit eos : et : eruet eos a peccatoribus et salvabit eos, quia speraverunt in eo.

Samech. Declina a malo et fac bonum : et inhabita in sæculum sæculi [Ms. sæcula sæculorum] :

Quoniam Dominus amat iudicium, et non derelinquet sanctos suos : in æternum conservabuntur.

Injusti autem punientur : et semen impiorum peribit.

Iusti vero [Ms. tacet vero] hæreditate possidebunt terram : et inhabitabunt in sæculum sæculi super eam.

Phe. Os iusti meditabitur sapientiam, et lingua ejus loquetur iudicium.

Lex Dei ejus in corde ipsius : et non supplantantur gressus ejus.

Sade. Considerat peccator justum, et quærit perdere [Ms. mortificare] eum : Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus, nec damnabit eum, cum iudicabitur illi.

Coph. Exspecta Dominum, et custodi vias ejus, et exaltabit te, ut ^e inhabites terram : cum perierint peccatores, videbis.

Vidi impium superexaltatum, et elevatum super cedros Libani.

Res. Transivi, et ecce non erat : quæsi eum, et non est inventus locus ejus.

Sin. Custodi veritatem [Ms. innocentiam], et vide æquitatem : quoniam sunt reliquæ homini pacifico.

Injusti autem disperient ^f simul reliquæ impiorum peribunt.

Vau Thau. Salus autem iustorum a Domino est [Ms. tacet est] : et protector eorum est in tempore tribulationis.

Et adjuvabit eos Dominus, et liberabit eos : et eripiet eos a peccatoribus, et salvos faciet eos, quoniam speraverunt in eo [Ms. eum].

PSALMUS XXXVII.

PSALMUS DAVID, IN COMMEMORATIONEM ^c ÷ DE SABBATHO ^o.

Domine, ne in furore tuo arguas me : neque in ira tua corripas me.

Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi : et confirmasti super me manum tuam.

Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ : non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum : ^d sicut onus grave gravatæ sunt super me.

PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID], IN REMEMORATIONE [Ms. recordationem] SABBATHI.

Domine, ne in ^e ira tua arguas me : neque in furore tuo corripas me.

Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, et confirmasti super me manum tuam.

Nec [Ms. non] est sanitas in carne mea a vultu iræ tuæ, et [Ms. tacet et] non est pax ossibus meis, a facie peccatorum meorum.

Quoniam iniquitates meæ ^b superposuerunt caput meum : sicut onus grave gravatæ sunt super me.

^a Atque hic minus bene Palatinus ms. obelum omittit, nec ipse ejus libri editor cavet decipiant pro deiciant. Cætera Augustini omnia sunt.

^b Locum ultimæ litteræ alphabeti occupat vav istud; nam in Hebræo cum ווּוּוּוּ Uthschuhath legatur, id est, vav ante thav, initio versiculi; prima ejusdem versus non potuit edi littera, quin vav scriberetur. Mss. tamen thav solummodo legunt, quod et nos in Canone imitati sumus. MART.

— Videsis de postrema hac littera, quæ ad versionem ex Hebr. diximus. Cæterum Palat. ms. obelum præfigit voci autem.

^c Hieronymus ad Algasium scribens meminit hujus tituli. MART. — Idem ms. Die sabbati, obelo prætermisso, legit : haud bene, ut est quoque illud quod primo statim versiculi Diapsalma subiungit.

^d Antea præponebatur et copula, quam, cum ne-

que in Hebr. neque Græco ipso textu resonet, ad Palatini ms. fidem expunximus.

^e Veronensis ms. et Augustinus, ut hæreditate possideas terram, cum pereunt peccatores : tum superexaltari et elevari super, etc. Et transivi, et ecce non erat : et quæsi, etc.

^f Unice cum Augustino idem ms., disperient in idipsum, et reliquæ impiorum interibunt. Sic postremo versu, eruet eos, et eximet eos ex peccatoribus.

^g Augustinus, quem Veronens. ms. describit, ne in indignatione tua arguas me, neque in ira tua emendaveris (al. emendes) me.

^h lidem unice inter se concinentes libri, iniquitates meæ sustulerunt caput meum, sicut fascis gravis gravatæ sunt super me. Computuerunt, et putierunt livores mei : tantum rectius apud August. scribitur Computuerunt, et putuerunt.

Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ, a facie A

insipientiæ meæ.

Miser factus sum et curvatus sum usque in finem : tota die contristatus ingrediebar.

Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus : et non est sanitas in carne mea.

Afflictus sum, et humiliatus sum nimis : rugiebam a gemitu cordis mei.

Domine, ante te omne desiderium vicum : et gemitus meus a te non est absconditus.

Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea, et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum.

Amici mei, et proximi mei, adversus me appropinquaverunt, et steterunt.

Et qui juxta me erant, de longe steterunt : et vim B

faciebant qui quærebant animam meam,

Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates : et dolos tota die meditabantur.

Ego autem tanquam surdus non audiebam, et sicut mulus non aperiens os suum.

Et factus sum sicut homo non audiens : et non habens in ore suo redargutiones. a

Quoniam in te, Domine, speravi, tu exaudies, Domine Deus meus.

Quia dixi : Ne quando supergaudeant mihi + inimici mei : et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.

Quoniam ego in flagella paratus b sum : et dolor meus in conspectu meo semper.

Quoniam iniquitatem meam annuntiabo : + et c

Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt + super me : et multiplicati sunt, qui oderunt me inique.

Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi : quoniam sequer bar bonitatem e.

Ne derelinquas me, Domine Deus meus : ne discesseris a me.

Intende in adjutorium meum, Domine, d + Deus : salutis meæ.

^a Illic iterum *Diapsalma* de suo Palatinus ms. addit.

^b Rectius idem ms. verbum *sum* tacet : plus vero habet subsequenti versu, *ego annuntiabo*, etc.

^c Rursum *Diapsalma* hic idem ms. subjungit : tum legit, *Non derelinquas*, etc.

^d Hunc obelum sequitur manus in Palatino ms. delevit : præstabat vero ipsi, *Deus*, nomen, quod neque in Græco est, induci.

^e Pari consensu Augustinus et Veronensis ms. habent *ambulabam pro ingrediebar* : et paulo post, *infirmatus sum pro incurvatus*, et usque nimis pro usquequaque.

^f Augustinianum et Veronense, quod idem est, Psalterium, qui quærebant mala mea, locuti sunt vanitatem, et dolum tota die meditabantur, vitiose enim ejus editor præsert melitabantur.

^g Illic verbum *dixi*, tum me pronomen iidem cum Gallicano prætereunt : mox vero quod pro *insultant in me*, præsert Veronensis. *exsultent mihi*, propius quidem Græco *ἐπεχαιρώσῃ μοι* hæret : ab Augustino autem, ut ne quid dissimulemus, in vulgatis saltem exemplaribus, abludit, ubi vetus lectio *insultant in*

Computruerunt, et deterioraverunt cicatrices meæ, a facie insipientiæ meæ.

Miseriis afflictus sum, et curvatus sum usque in finem : tota die contristatus e ingrediebar.

Quoniam anima mea completa est illusionibus : et non est sanitas in carne mea.

Incurvatus sum et humiliatus sum usquequaque, rugiebam a gemitu cordis mei : et ante te est omne desiderium meum, et gemitus meus a te non est absconditus.

Cor meum conturbatum est in me, et deseruit me fortitudo mea : et lumen oculorum meorum, non est mecum.

Amici mei, et proximi mei, adversus me appropiaverunt [Ms. appropinquaverunt], et steterunt, et proximi mei a longe steterunt.

Et vim faciebant qui quærebant animam meam : et qui f inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates, et dolos tota die meditabantur.

Ego autem velut surdus non audiebam : et sicut mulus, qui non aperit [Ms. aperiens] os suum.

Et factus sum ut homo non audiens : et non habens in ore suo increpationes [Ms. argutiones].

Quoniam in te, Domine, speravi e, dixi : Tu exaudies me, Domine Deus meus.

Quia dixi : Ne aliquando insultent in me inimici mei, et dum commoventur pedes mei, in me magna locuti sunt.

Quoniam ego ad flagella paratus sum : et dolor meus ante me est semper.

Quoniam iniquitatem meam ego pronuntio : et t

Inimici autem mei vivunt, et confortati sunt super me : et multiplicati sunt qui oderunt me inique.

Qui retribuiebant mihi mala pro bonis, detrahebant mihi quoniam subsecutus sum justitiam i.

Ne derelinquas me, Domine Deus meus, ne discesseris a me : intende in adjutorium meum, Domine Deus salutis meæ.

me, retinetur. Falso itaque Veronensis ejus ms. editor ait, *ne aliquando exsultent* ab Augustino quoque legi in enarratione hujus psalmi, num. 22. Vix ego hanc lectionem Augustino notam fuisse conjicio ex παραλλήλω testimonio, quod laudat, qui me pronuntio, exsultabunt, si motus fuero.

^b Ex Augustino Veronensis ms. *curam geram* : quod sequitur qui oderunt me inique, Augustinus quoque retinet, ms. tamen Veronens. mavult *injuste*, quod dignum notatu erat ejus editori, qui minima quæque studiose persequitur. Deinde pari consensu, qui retribuunt mala pro bonis, et quoniam persecutus sum, etc.

ⁱ Quod Veronens. ms. subjungit vetus glossæma, et projecerunt me dilectum tamquam mortuum abominatum, ex Augustino quidem descripsit, qui illud bis recitat in enarratione : tamenetsi videri possit, non pro hujus versiculi parte, sed pro aliunde in ejus sententiæ sive allegoriæ gratiam adscito testimonio accepisse. Nec tamen ignoramus e Græcis illud exemplaribus fluxisse, e quibus totidem verbis laudat Theodoretus, και ἀπέδωκέν με τὸν ἀγαπητὸν, ὡς νεκρὸν ἐβδελυγμένον : unde et versiones aliquot

PSALMUS XXXVIII.

IN FINEM ^a IPSI IDITHUN, CANTICUM DAVID.

A IN FINEM, PRO IDITHUN, CANTICUM DAVID [Aug. IPSI DAVID].

Dixi : Custodiam vias meas : ut non delinquam in lingua mea.

Posui ori meo custodiam : cum consisteret peccator adversum me.

Obmutui ^b et ⁺ : humiliatus sum ⁺ et ⁺ : silui a bonis : et dolor meus renovatus est.

Concaluit cor meum intra me ⁺ et ⁺ : in meditatione mea exardescet ignis.

Locutus sum in lingua mea : Notum fac mihi, Domine, finem meum.

Et numerum dierum meorum, quis est? ut sciam quid desit mihi.

Ecce mensurabiles posuisti dies meos : et substantia mea tamquam nihilum ante te.

Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens. DIAPSALMA.

Verumtamen in imagine pertransit homo; sed et frustra conturbatur.

Thesaurizat, et ignorat cui congregabit ea.

Et nunc quæ est exspectatio mea? nonne Dominus? ⁺ et ⁺ : substantia mea apud te est.

Ab omnibus iniquitatibus meis erue me : opprobrium insipienti dedisti me.

Obmutui ⁺ et ⁺ : non aperui os meum, quoniam tu fecisti : amove a me plagas tuas.

A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus : propter iniquitatem corripuisti hominem.

Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus : verumtamen vane ⁺ conturbatur ⁺ : omnis homo. DIAPSALMA.

⁺ Ex ⁺ : audi orationem meam, Domine, et deprecationem ⁺ meam ⁺ : auribus percipe lacrymas meas :

Ne sileas, quoniam advena ego sum apud te, ^c ⁺ et ⁺ : peregrinus : sicut omnes patres mei.

Remitte mihi ut refrigerer priusquam abeam : et amplius non ero.

Dixi : Custodiam vias meas : ut non delinquam in lingua mea.

Posui ori meo custodiam : dum consistit peccator adversus me.

^d Obmutui, et humiliatus sum, et silui a bonis : et dolor meus renovatus est.

Concaluit cor meum intra me : et in meditatione mea exardescit ignis.

Locutus sum in lingua mea : Notum mihi fac, Domine, finem meum : et numerum dierum meorum, quis [Ms. qui] est? ut sciam quid desit mihi.

^e Ecce veteres posuisti dies meos : et substantia mea tamquam nihil ante te est [Ms. tacet est].

B Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens. DIAPSALMA. Quamquam in imagine ^e Dei ambulat homo : vane conturbabitur.

Thesaurizat, et ignorat cui congreget ea : et nunc quæ est exspectatio mea? nonne Dominus? et substantia mea tamquam nihil ante te est.

Ab omnibus iniquitatibus meis eripe [Ms. erue] me : opprobrium insipienti dedisti me.

Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu ^f fecisti me, amove a me plagas tuas : a fortitudine enim manus tuæ ego defeci in increpationibus.

Propter iniquitatem corripuisti hominem : et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus.

Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens. DIAPSALMA. Exaudi, Deus, orationem meam et deprecationem meam : auribus percipe lacrymas meas.

Quoniam ^g incola ego sum apud te in terra : et peregrinus sicut omnes patres mei.

Remitte mihi, ut refrigerer priusquam eam : et amplius non ero

PSALMUS XXXIX.

IN FINEM, DAVID PSALMUS.

Expectans expectavi Dominum : et intendit mihi.

Et ⁺ ex ⁺ : audivit preces meas : et eduxi me de lacu miseriæ, ⁺ et ⁺ : de luto factis.

orientales ex Græco derivatas, et nonnullos quoque Latinos codices pervasit.

^a Palatinus ms., pro Idithun.

^b Perperam in Martianæi editione tota isthære pericope, et humiliatus sum, et, obelo confedebatur : quem nec satis bene alteri tantum et copulæ Carus cum Palatino ms. præponebat. Nos Hebræus ipse textus cum Græco comparatus de iis notis suo loco restituendis monuit.

^c Hanc quoque et copulam, quod neque in Hebræo textu sit, ad Palatini ms. fidem veru prænotamus.

^d Cum solo Augustino Veronens. ms. absurdum : quod et infra vers. 10, scripsisse autumo, pro obmutui ; tum caluit cor meum, et exardescet ignis.

^e Vix hic uno ulterioque verbo iidem inter se dis-

IN FINEM PSALMUS DAVID [MS. IPSI DAVID PSALMUS].

^h Expectans expectavi Dominum, et respexit me : et exaudivit deprecationem meam, et eduxit me de lacu miseriæ, et de luto factis.

sident libri. Augustinus, Quamquam in imagine ambulat (Veron. perambulat) homo, tamen vane conturbatur. Thesaurizat et non agnoscit (Veronens. nescit) cui congregabit ea, et nonne Dominus (Veronens. præponit tu) et substantia mea ante te est semper.

^f Iisdem in libris, tu es qui fecisti me, amove a me flagella tua, a fortitudine manus. Tum, Pro iniquitate emendas i (August. erudisti) hominem. et tabescere fecisti sicut araneam animam meam. Verumtamen vane conturbatur omnis homo, etc. Denique, exaudi orationem meam, Domine, et deprecationem, etc.

^g Pro incola, est pariter in iisdem libris inquilinus, et voces in terra, pariter ignorantur.

^h Continuo juxta Augustinum Veronens ms. Sustinens sustinui, et paulo post, de luto limi pro factis.

Et statuit super petram pedes meos : ⁊ ⁊ et ⁊ di- A
rexit gressus meos.

Et immisit in os meum canticum novum, carmen Deo
nostro :

Videbunt multi , et timebunt , et sperabunt in Do-
mino.

Beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus : et non
respezit in vanitates et insanias falsas.

Multa fecisti tu , Domine Deus meus , mirabilia
tua : et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi.

Annuntiavi et locutus sum : multiplicati sunt super
numerum.

Sacrificium et oblationem noluisti : aures ⁊ autem
perfecisti mihi.

Holocaustum et pro peccato non postulasti : tunc
dixi : Ecce venio.

In capite libri scriptum est de me , ut facerem volun-
tatem tuam : Deus meus , volui , et legem tuam in me-
dio cordis mei.

Annuntiavi justitiam ⁊ tuam ⁊ in ecclesia ma-
gna : ecce labia mea non prohibebo , Domine , tu
sciri.

Justitiam tuam non abscondi in corde meo : veritatem
tuam et salutare tuum dixi.

Non abscondi misericordiam tuam , et veritatem tuam ,
a concilio multo.

Tu ⁊ autem ⁊ Domine , ne ^b longe facias miseratio-
nes tuas a me : misericordia tua et veritas tua semper
susceperunt me.

Quoniam circumdederunt me mala , quorum non est
numerus , comprehenderunt me iniquitates meæ , et non
potui , ut viderem.

^c Multiplicatæ sunt super capillo : capitis mei : et
cor meum dereliquit me.

^d Complaceat tibi , Domine , ut eruas me : Domine , ad
adjuvandum me respice.

Confundantur , et revereantur , simul qui quærun-
t animam meam , ut auferant eam.

Convertantur retrorsum , et revereantur , qui volunt
mihi mala.

Ferant confestim confusionem suam , qui dicunt mihi :
Euge , euge.

Exsultent , et lætentur super te ^e omnes quærentes te
⁊ et ⁊ dicant semper : Magnificetur Dominus , qui di-
ligunt salutare tuum.

Ego autem mendicus sum , et pauper : Dominus sol-
licitus est mei.

Adjutor meus et protector meus tu es , Deus meus , ne
tardaveris.

Et statuit supra [Ms. super] petram pedes meos ,
et direxit gressus meos : et immisit in os meum
canticum novum , hymnum Deo nostro.

Videbunt multi , ^f et timebunt , et sperabunt in Do-
mino.

Beatus vir , cujus est nomen Domini spes ejus : et
non respexit in vanitatem et insanias falsas.

Multa fecisti tu , Domine Deus meus , mirabilia
tua : et cogitationibus tuis non est quis similis
tibi.

Annuntiavi , et locutus sum , multiplicati sunt super
numerum : sacrificium et oblationem noluisti , cor-
pus autem perfecisti mihi.

Holocausta etiam pro delicto non postulasti [Ms.
petisti] : tunc dixi : Ecce venio.

B In capite libri scriptum est de me , ut faciam [Ms.
facerem] voluntatem tuam : Deus meus , volui , et le-
gem tuam in medio cordis mei.

Bene nuntiavi justitiam tuam in ecclesia magna :
ecce labia mea non prohibebo.

Domine , tu cognovisti : justitiam tuam non abs-
condi in corde meo : veritatem tuam et salutare
tuum dixi.

Non celavi misericordiam tuam , et veritatem
tuam a synagoga [Ms. congregatione] multa.

Tu autem , Domine , ne longe facias [Ms. elon-
quaveris] misericordias tuas a me : misericordia tua
et veritas tua semper susceperunt me.

Quoniam circumdederunt me mala , quorum non est
numerus , comprehenderunt me iniquitates meæ , et
non potui , ut viderem.

C Multiplicatæ [Ms. multiplicati] sunt super capillos
capitis mei : et cor meum dereliquit me [Ms. dere-
linquit].

Complaceat tibi , Domine , ^g ut eripias me : Do-
mine , in auxilium meum respice.

Confundantur , et revereantur inimici mei : qui
quærun-
t animam meam , ut auferant eam.

Avertantur retrorsum , et erubescant , qui cogitant
mihi mala.

Ferant confestim confusionem suam , qui dicunt
mihi : Euge , euge.

Exsultent , et ^h lætentur qui quærun-
t te , Domine :
et dicant semper : Magnificetur Dominus , qui dili-
gunt salutare tuum.

Ego vero egenus et pauper sum : Dominus cu-
ram habet mei.

Adjutor meus et liberator meus es tu , Domine ,
ne tardaveris.

^a Peccat vero hic idem ms. obelum prætermittens.
^b Palatinus ms. ne e longe facias.

^c Item ms. multiplicati , quemadmodum et Vero-
nensis.

^d Præpositionem verbi complaceat , Palatinus ms.
veru prænotat.

^e Illic quoque voci omnes , obelum Palatin. ms.
præfigit , subsequenter vero et copulam ab eo exi-
mit : neutrum bene.

^f Atque hoc unice , tamenetsi minus recte , cum
Augustino idem ms. justi pro multi , cum hoc tamen

et originales textus , et libri alii omnes præferant.
Ita et paulo post vanitates et insanias mendaces.

^g Veronensis ms. cum Augustino , Placeat tibi , Do-
mine , liberare (Augustin. eruere) me , Domine , ad (vel
in) adjuvandum mihi respice. Confundantur et re-
vereantur simul qui quærun-
t , etc. ; et paulo post , Con-
vertantur retrorsum , et volunt , pro cogitant.

^h Pro unico verbo lætentur , iidem libri duo præ-
ferunt , jocundentur omnes : tum altero ab hoc versu ,
curam habebit mihi : mei tamen Augustinus maluit :
denique protector pro liberator pariter legunt.

PSALMUS XL.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Beatus qui intelligit super egenum ⁊ et pauperem :
in die mala liberabit eum Dominus.

Dominus conservet eum, et vivificet eum, et beatum
faciat eum in terra : et non tradat eum in animam ini-
micorum ejus.

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ⁊ ejus
: universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.

Ego dixi, Domine, miserere mei : sana animam
meam, quia peccavi tibi.

Inimici mei dixerunt mala mihi : Quando morietur,
et peribit nomen ejus ?

Et si ingrediebatur, ut videret, vana loquebatur : cor
ejus congregavit iniquitatem sibi.

Egrediebatur foras : et loquebatur in idipsum.

Adversum me susurrabant omnes inimici mei : ad-
versum me cogitabant mala mihi.

Verbum iniquum constituerunt adversum me ⁊
Numquid : qui dormit non adjiciet, ut resurgat ?

Etenim homo pacis meæ in quo speravi : qui edebat
panes meos, magnificavit super me supplantationem.

Tu autem, Domine, miserere mei : et resuscita me,
et retribuam eis.

In hoc cognovi quoniam voluisti me : quoniam non
gaudebit inimicus meus super me.

Me autem propter innocentiam suscepisti : et confir-
masti me in conspectu tuo in æternum ^a.

Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo et usque in
sæculum : fiat, fiat.

A IN FINEM, PSALMUS DAVID [MS. IPSI DAVID].

Beatus qui intelligit super egenum et pauperem :
in die mala liberabit [Ms. malo eruet] eum Dominus.

Dominus conservet eum, et vivificet eum, et bea-
tum faciat eum, et ^e emundet in terra animam ejus:
et [Ms. ut] non tradat eum in manus inimici ejus.

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus.
Universumstratum ejus versasti in infirmitate ejus.

Ego dixi, Domine, miserere mei : sana animam
meam, quia [Ms. quoniam] peccavi tibi.

Inimici mei dixerunt mala mihi : Quando morie-
tur, et periet [Ms. peribit] nomen ejus ?

Et ingrediebantur, ut viderent, vana locutum
est cor eorum : congregaverunt iniquitatem sibi.

Et egrediebantur foras, et loquebantur : ^f simul
in unum susurrabant.

Omnes inimici mei adversum me cogitabant mala
mihi verbum iniquum mandaverunt adversum me.

Numquid qui dormit non adjiciet, ut resurgat [Ms.
surgat] ? Etenim homo pacis meæ in quo ^g sperabam,
qui edebat panes meos, ampliavit adversum me sup-
plantationem.

Tu autem, Domine, miserere mei : et resuscita me,
et reddam [Ms. retribuam] illis.

In hoc cognovi quoniam voluisti me : quia non
gaudebit inimicus meus super me.

Propter innocentiam autem meam [Ms. tac. meam]
suscepisti me : et confirmasti me in conspectu tuo
in æternum.

Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo et usque
in sæculum : fiat, fiat.

PSALMUS XLI.

IN FINEM, INTELLECTUS, FILIIS CORE.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum :
ita desiderat anima mea ad te, Deus.

Sititit anima mea ad Deum ^h sortem : vivum : quan-
do veniam, et ^b apparebo ante faciem Dei ?

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte : dum
dicitur mihi quotidie : Ubi est Deus tuus ?

Hæc recordatus sum, et effudi in me animam meam :
quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis
usque ad domum Dei.

In voce exultationis, et confessionis, sonus epulantis. ^c

Quare tristis es, anima mea ? et ⁊ quare : contur-
bas me ?

Spera in Deo, quoniam ^h adhuc : confitebor illi :
salutare vultus mei ^d ⁊ et : Deus meus.

^a Hic minus bene Palatinus ms. voces et usque
pretermittit.

^b Ms. idem, secundis tamen curis, parebo.

^c Hic idem ms. ubi jungit Diapsalma.

^d Sine obelo, qui neque in Alexandrini codicis nu-
peri editione additur. habet et Palatinus ms. qui et
infra legit Ermonium de monte. etc.

^e Verba et emundet, tum, animam ejus in Vero-
nensi atque adeo Augustiniano Psalterio tacent :

C IN FINEM, PSALMUS DAVID, INTELLECTUS FILIIS CORE
[Ms. INTELLECTUS FILIIS CORE PSALMUS].

Sicut [Ms. Quemadmodum] cervus desiderat ad fon-
tes aquarum : ita desiderat anima mea ad te, Deus.

Sititit anima mea ad Deum vivum : quando ven-
iam, et apparebo ante faciem Dei ?

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes [Ms. panis] die
ac nocte, dum dicitur mihi quotidie : Ubi est Deus tuus ?

Hæc recordatus [Ms. memoratus] sum, et effudi in
[Ms. super] me animam meam : quoniam ingre-
diar in locum tabernaculi admirabilis, usque ad
domum Dei.

In voce exultationis, et confessionis ^h sonus epu-
lantis.

Quare tristis es, anima mea ? et quare conturbas
D me ?

Spera in Deo [Ms. Dominum], quoniam confitebor
illi : salutare vultus mei, et Deus meus.

panlo quoque post vertisti legitur pro versasti.

^f In id ipsum adversum me, pro simul in unum :
tum disposuerunt pro mandaverunt, unice cum Au-
gustino Veronensis ms. legit.

^g Idem dumtaxat libri, in quem sperari : et amplia-
vit super me calcaneum, pari consensu preferunt.

^h Legit ex Augustino Veronensis. ms. soni festivitatem
celebrantis : atque infra, Ad me ipsum pro A me
ipso.

Ad me ipsum anima mea conturbata est : propterea A memor ero tui de terra Jordanis, et Hermonitum a monte modico.

Abyssus ✕ ^a *ad* : abyssum invocat : in voce cataractarum tuarum.

Omnia excelsa tua et fluctus tui, super me transierunt.

In die mandavit Dominus misericordiam suam : et nocte canticum ejus.

Apud me oratio Deo vitæ meæ, dicam Deo : Susceptor meus ^b *et es* ^c.

Quare oblitus es mei? et quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?

Dum confringuntur ossa mea : exprobraverunt mihi, qui tribulant me inimici mei.

Dum dicunt mihi per singulos dies : Ubi est Deus ^B *tuus? Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me?*

Spera in Deo, quoniam ✕ adhuc ^c *confitebor : illi salutare vultus mei ✕ et* ^d *Deus meus.*

A me ipso anima mea turbata est : propterea memor ero tui, Domine, de terra Jordanis, et Hermonis [Ms. Hermoni] a monte modico.

Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum : ^f omnia excelsa tua et fluctus tui super me transierunt.

In die mandavit Dominus misericordiam suam : et nocte declaravit.

Apud me oratio Deo vitæ meæ : dicam Deo [Ms. add. meo] : Susceptor meus es.

Quare ^g me oblitus es? et quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

Dum confringuntur omnia ossa mea, exprobraverunt me qui tribulant me : dum dicitur mihi per singulos dies : Ubi est Deus tuus?

Quare tristis es, anima? et quare conturbas me? Spera in Deo [Ms. Dominum], quoniam confitebor illi : salutare vultus mei et Deus meus.

PSALMUS XLII.

✕ PSALMUS DAVID.

Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta : ab homine iniquo et doloso erue me.

Quia tu ⁺ *es* ^c *: Deus fortitudo mea, quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?*

^d *Emitte lucem tuam et veritatem tuam : ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.*

Et introibo ad altare Dei : ad Deum qui latificat juventutem meam.

Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus : quare tristis es, anima mea et quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam ✕ adhuc ^e *confitebor illi : salutare vultus mei, ✕ et* ^f *Deus meus.*

PSALMUS DAVID.

Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta : ab homine iniquo et doloso eripe [Ms. libera] me.

Quia tu es Deus meus et fortitudo mea, ^h quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

^C *Emitte lucem tuam et veritatem tuam : ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.*

Introibo ad altare Dei : ad Deum qui latificat juventutem meam.

Confitebor tibi in cithara, Deus Deus meus : quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?

Spera in Deo [Ms. Domino], quoniam confitebor illi : salutare vultus mei, et Deus meus.

PSALMUS XLIII.

IN FINEM, FILIIS CORE, ✕ AD . INTELLECTUM.

Deus, auribus nostris audivimus : patres nostri annuntiaverunt nobis

Opus quod operatus es in diebus eorum, ⁺ ^o et ⁺ *in diebus antiquis.*

Manus tua gentes disperdidit, et plantasti eos : affixisti populos, et expulisti eos.

IN FINEM, FILIIS CORE, AD INTELLECTUM.

Deus, auribus nostris audivimus : et [Ms. tac. et] patres nostri annuntiaverunt nobis

Opus quod operatus es in diebus eorum, et in diebus antiquis.

Manus tua gentes disperdidit, et plantasti eos : ^l affixisti populos, et expulisti eos.

^a Prætermittit ad præpositionem, vocem *abyssum*, quæ subsequitur, asterisco illustrant Palatinus ms. et Carus. Est autem in Hebræo נַחַשׁ, quam præpositionem *in* reddiderunt Græci interpretes, a quæ ipsi *καὶ* verbo jungentes, verterunt ἐπικαλεῖται.

^b Hunc quoque obelum, et subsequenti versu et copulam Palatinus ms. prætermittit : male utrumque.

^c Sine obelo Palatinus ms. legit.

^d Illic vero idem ms. præpositionem verbi *Emitte*, tum sequentis versus priorum voculam *et*, obelis confodit, ✕ *E* : mitte lucem, etc. ✕ *Et introibo*, etc.

^e Tum obelum, cum ipsam et copulam Palatinus ms. prætermittit.

^f Veronensis. ms. *omnes suspensuræ tuæ* : paulo concinnius apud Augustinum *suspensiones*.

^g Rectius *mei* præferunt iidem libri : et *ut quid me repulisti, et ut quid tristis*. Tum Veronensis. vocem *inimicus* addit *meus*, quod e Latinis unum scio Cassiodorium addidisse. Cætera de more cum Augustino, *Dum confringit* (al. *confringet*) *ossa mea, exprobraverunt mihi* : et *dum dicunt mihi*, etc.

^h Constantier pro *quare* hic atque infra Veronensis liber atque Augustinus habent *ut quid*. Porro in fine versiculi voci *inimicus*, addit Veronensis. *meus*, ut ad geminum huic locum proxime notatum est : tum et verbo *adduxerunt*, pro quo *perduxerunt* legit cum Augustino, addit quoque *me* : denique et *introibo*, etc.

^l Unice cum Augustino Veronensis. ms. *infirmasti* pro *affixisti* : tum, *hæreditate possederunt terram, et salvos fecit*, pro *salvavit* : denique *complacuisti in eis* pro *complacuit tibi, etc.*

Nec enim in gladio suo possederunt terram : et brachium eorum non salvavit eos.

Sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui : quoniam complacuisti ÷ in eis.

Tu es ipse rex meus ÷ et Deus meus : qui mandas salutes Jacob.

In te inimicos nostros ventilabimus ^a cornu : ÷ et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

Non enim in arcu meo sperabo : et gladius meus non salvabit me.

Salvastis enim nos de affligentibus nos : et odientes nos confundisti.

In Deo laudabimur tota die : et ÷ in nomine tuo confitebimur in sæculum. DIAPSALMA.

Nunc autem repulistis et confundisti nos : et non egredieris ÷ ^b Deus : in virtutibus nostris !

Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros : et qui oderunt nos diripiebant sibi.

Dedisti nos tamquam oves escarum : et in gentibus dispersisti nos.

Vendidisti populum tuum sine pretio : et non fuit multitudo in commutationibus eorum.

Posuisti nos opprobrium vicinis nostris : subsannationem et derisum his qui sunt in circuitu nostro.

Posuisti nos in similitudinem gentibus : commotionem capitis in populis.

Tota die verecundia mea contra me ÷ est : et confusio faciei meæ cooperuit me.

A voce exprobrantis et obloquentis, a facie inimici et persequentis.

Hæc omnia venerunt super nos, nec oblitus sumus te : et inique non egimus in testamento tuo.

÷ Et non recessit retro cor nostrum : et declinasti semitas nostras a via tua.

Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis : et cooperuit nos umbra mortis.

Si oblitus sumus nomen Dei nostri : et ÷ si expandimus manus nostras ad Deum alienum.

Nonne Deus requiret ista ? ipse enim novit abscondita cordis.

Quoniam propter te mortificamur tota die : æstimati sumus sicut oves occisionis.

Exsurge, quare obdormis, Domine? ^c exsurge, ÷ et ne repellas in finem.

Quare faciem tuam avertis? oblivisceris inopiam ^d nostræ, et tribulationis nostræ.

Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra : conglutinat^{us} est ÷ in terra venter noster.

^a Cum Palatin. ms. Carus, laud tamen bene, ventilabimus ÷ cornu et in nomine, etc.

^b Nec veru, nec nomen Deus, in Palat. ms. hic habetur.

^c Præpositionem verbi exsurge, de more idem ms. jugulat : subjungit præterea huic versiculo Diapsalma.

^d Prius istud pronomen nostræ, Carus et Palatin. ms. obelo prænotant.

^e Vocis ׀-נב, quæ in Hebr. est, ipsa includitur præpositio in, quam adeo malim ab obelo eximi. Martianus sequentem verbi Exsurge, præpositionem, quam nunquam antea hoc Psalmo, jugulaverat. Peccat vero magis Palatin. ms. qui subsequen-

Non enim in gladio suo possederunt terram : et brachium eorum non salvavit eos.

Sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui : quoniam complacuit tibi in illis.

Tu es ipse rex meus et Deus meus : qui mandas salutem Jacob.

In te inimicos nostros ventilabimus : et in nomine tuo spernemus insurgentes in nos.

Non enim in arcu meo sperabo : et gladius meus non salvabit me.

† Liberastis enim nos ex affligentibus nos : et eos qui nos oderunt confundisti.

In Deo laudabimur tota die : et in nomine tuo confitebimur in sæcula. DIAPSALMA.

Nunc autem repulistis et confundisti nos : et non egredieris, Deus, in virtutibus nostris !

Avertisti nos retrorsum præ inimicis nostris, et eos [Ms. tac. eos] qui nos oderunt, diripiebant sibi.

Dedisti nos tamquam oves escarum : et in gentibus [Ms. nationibus] dispersisti nos.

Vendidisti populum tuum sine pretio : et non fuit multitudo in commutationibus eorum.

Posuisti nos in opprobrium vicinis nostris, derisum et contemptum his qui in circuitu nostro sunt.

Posuisti nos in similitudinem gentibus : commotionem capitis in plebibus.

Tota die verecundia mea contra me est : et confusio vultus mei operuit me.

A voce exprobrantis et obloquentis, a facie inimici et persequentis.

Hæc omnia venerunt super nos, et oblitus sumus te : et inique non egimus in testamento tuo, et non recessit retro cor nostrum.

Et declinasti semitas nostras a [Ms. de] via tua, quoniam humiliasti nos in loco afflictionis [Ms. infirmitatis], et operuit nos umbra mortis.

Si oblitus sumus nomen Dei [Ms. Domini] nostri : et si expandimus manus nostras ad Deum alienum.

Nonne Deus requiret ista ? ipse enim novit occulta cordis.

Quoniam propter te morte ^h afficimur tota die : æstimati sumus ut oves occisionis.

Exsurge, quare obdormis, Domine? exsurge, et ne repellas in finem.

Quare faciem tuam avertis? oblivisceris inopiam nostram et tribulationem nostram ?

Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra : adhæsit [Ms. hæsit] in terra venter noster.

tem proxime obelum prætermittit.

† Cum solo Augustino continenter Veronens. libet, salvos enim fecisti.

§ Iidem libri, in jubilationibus : tum subsannationem et derisum his qui, etc. atque iterum, in nationibus pro gentibus, ut et paulo superius : denique in populis, pro in plebibus.

h Uno verbo mortificamur pro morte afficimur, iidem libri habent : tum deputati sumus velut oves, etc. subsequenti autem versu unus Veronensis dormis pro obdormis : et ne repellas nos in finem, ubi nos pronomen solus dicitur Cassiodorius e Latinis addidisse.

*Exsurge + Domine ; adjuva nos : et redime nos
propter nomen tuum.*

Exsurge, Domine, adjuva nos : et libera [Ms. redime] nos propter nomen tuum.

PSALMUS XLIV.

IN FINEM, PRO IIS QUI ^a COMMUTABUNTUR, FILIIS CORE,
AD INTELLECTUM, CANTICUM PRO DILECTO. :

IN FINEM, PRO HIS QUI [Ms. QUÆ] COMMUTABUNTUR, FILIIS
CORE, AD [Ms. IN] INTELLECTUM, CANTICUM [Ms. tac.
CANTICUM] PRO D LECTO.

*Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera
mea regi.*

*Eructavit cor meum verbum bonum : dico ego
opera mea regi.*

*Lingua mea calamus Scribæ, velociter ^b + scri-
bentis :*

*Lingua mea calamus scribæ, velociter scribentis
Speciosus forma præ filiis hominum : diffusa est
gratia in labiis tuis.*

*Speciosus forma præ filiis hominum diffusa est gra-
tia in labiis tuis : propterea benedixit te Deus in æter-
num.*

*Propterea benedixit te Deus in æternum : accin-
gere gladio tuo [Ms. gladium tuum] circa femur, po-
tentissime.*

*Accingere gladio tuo super femur + tuum ; poten-
tissime.*

*Specie ^c tua et pulchritudine tua, ^e intende, prospere
procede + et ; regna.*

*Specie tua et pulchritudine tua, ^c intende, prospere
procede + et ; regna.*

*Propter veritatem, et mansuetudinem, + et ; justi-
tiam : ✕ et ; deducet te mirabiliter dextera tua.*

*Propter veritatem et mansuetudinem et justitiam :
et deducet [Ms. deducat] te mirabiliter dextera tua.
Sagittæ tuæ acutæ, ^f potentissime, populi sub ^g te
cadent in ^h corde inimicorum regis.*

*Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent ; in corda
inimicorum regis.*

*Sedes tua Deus in sæculum sæculi [Ms. sæcula
sæculorum] : virga ^b recta est, virga regni tui.*

*Sedes tua, Deus, in sæculum sæculi : virga direc-
tionis, virga regni tui.*

*Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem : propter-
ea unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.*

*Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem : propterea
unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.*

*Myrrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis, a do-
mibus eburneis : + ^d ex ; quibus delectaverunt te filie
regum in honore tuo.*

*Myrrha et gutta et casia a vestimentis tuis, a
ⁱ gradibus eburneis : ex quibus te delectaverunt
filie regum in honore tuo.*

^a In epistola ad Principiam virginem, filiorum
Chore, intelligentiæ Canticum pro dilecto. MART.

^b Neque hic obelum Palat. ms. prænotat.

^c Palatinus ms. et intende : ubi et prospera sequior
manus rescripsit.

^d Præstaret hoc eximi obelo ex præpositionem,
quæ et in Hebræo כַּחֲרֵי resonat. Deletur vero te pro-
nomen, quod sequitur, in Palatino ms.

^e Quarto pro sexto casu speciem, etc. fert Veron-
ensis ms., qui passim obvius error est in antiquis
libris, ut alibi diximus : tum habet et intende, et prospere,
etc. quas copulas ipse etiam Augustinus geminat.

^f Additum est hoc nomen, potentissime, de supe-
riori versiculo, in quo legitur : Accingere gladio tuo,
etc. Consule epist. Hieron. toties recantatam. MART.
— In Veronensi ms. potentissimæ, quemadmodum
ab ipso lectum Augustino, ex ejus interpretatione
perspicuum est. Et est tamen hæc diversa multum a
Græco δουρὶ lectio, sed Augustinum, etiam cum mi-
nus recte habet, codex Veronensis describit.

^g Habet Veronensis ms. in conspectu, pro in corde,
et quod mireris magis, in adversa quoque Græca
Latinis litteris columna enopion coherentem legit,
pro ἐν καρδίᾳ, in corde, quemadmodum libri alii quot
scio omnes, atque omnium linguarum præferunt.
Neque adeo hinc licet pro vetere Latina versione
argumentum sumere, cum neque aliquid sit Græcum
exemplar, quod ἐνώπιον legat. Malim ego hunc glossa-
toris putare auctum. Adhuc scias, prima quidem
manu enopion in nostro Codice scriptum fuisse, sed
statim alia, æque ut videtur antiqua, litteris epion
transversa lineola inductis, et obelo ad libri oram
annotato jugulatis, superscriptum cardia, quæ, ut
diximus, Græcorum omnium exemplarium lectio est.

^h Pro recta est, in Veronensis. ms. æqualitatis dici-
tur, penes Augustinum directionis : tum pari con-
sensu uterque, oleo exsultationis præ participibus tuis,
tamenetsi Augustini editio suis præferat.

ⁱ Antiquior lectio vulgo putatur fuisse a gravibus,
quod ipsum erat vitium Latinorum quorundam co-
dicum ante Hieronymum. Ac factum voluit librario-
rum errore ob tantam vocum gravibus et gradibus
similitudinem inter se, ut hæc, quæ melius aptari
videbatur contextui, pro illa substitueretur in aliis
Latinis libris. Hanc translaticiam opinionem Veron-
ensis quoque P. alterii editor arripuit. Ego multo
aliter sentio, ac non ex Latina perquam simili scrip-
tura variantem lectionem exortam velim, sed a varia,
quam statim docebo, Græci codicis lectione varia-
m quoque in Latino interpretationem fluxisse,
atque adeo neutram librario mendo laborare. Una
quidem est Græcorum exemplarium, eaque germana
lectio ἀπὸ βάρβων, a domibus, ex vernaculo Pala-
tini vocabulo, βάρβις, quod magnam domum signifi-
cat : atque ita ipsi etiam legerunt, qui a gravibus in-
terpretati sunt, tantum a βάρβις, quod est grave,
deduxerunt. At qui a gradibus vertunt, eos dico,
una litterula mutata, βάρβων, pro βάρβων legisse, at-
que ea ratione satis bene ex Græco interpretatos,
non Latinorum vocum deceptos similitudine. Si nul-
la nunc Græca exemplaria lectionem eam proferunt,
hoc nimirum in causa est, quod a Latino interprete
lecta ad eum modum, non et perscripta a Græcis
amanuensibus fuerit. Re autem ipsa cum idem no-
men infra sub aliis casibus occurrit, puta psalmo XLVII,
versu penultimo, τὰς βάρβας, qui gradus interpretan-
tur, ut plerique faciunt, perscriptum est, eam vocem
pro hac alia graves, non accepisse : tum quia major
inter utramque vocem dissimilitudo intercedit, quam
quæ fraudi esse possit : tum maxime quia nemo est
interpretum, qui eo loci graves translulerit. Manifestum
ergo est, quam quod maxime, legisse eos ibi
τὰς βάρβας, pro τὰς βάρβις, atque adeo etiam hic
loci atque inferius, ubi a gradibus, pro a gravibus
scribunt, non a Latinorum codicum errore, sed a
Græca sui exemplaris sive lectione, sive emenda-
tione accepisse. Errare autem oppido illos, qui eos

Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato : ⁊ A circumdata a varietate :

Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam : et obli- viscere populum tuum, et domum patris tui.

Et concupiscet rex decorem tuum : quoniam ipse ⁊ est : Dominus ⁊ Deus : tuus, ✕ et adorabunt eum.

Et : filia, Tyri in muneribus : vultum tuum depre- cabuntur ⁊ b omnes : divites plebis.

Omnis gloria ⁊ ejus : filia regis ab intus : in sim- briis aureis circumamicta varietatibus.

Adducentur regi virgines post eam : proximæ ejus afferentur tibi.

Afferentur in lætitia et exultatione : adducentur in templum regis.

Pro patribus tuis nati sunt tibi filii : constitues eos principes super omnem terram.

Memores c erunt nominis tui, in omni generatione et generationem.

Propterea populi confitebuntur tibi in æternum : et in sæculum ⁊ sæculi :

Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato : circumamicta f varietatibus.

Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obli- viscere populum tuum, et domum patris tui.

Quoniam concupivit rex speciem tuam : quia ipse est Dominus [Ms. tac. Dominus] Deus tuus, et ado- rabunt eum filia Tyri in muneribus.

Vultum tuum deprecabuntur s omnes divites ple- bis ; omnis gloria ejus filia regum ab intus,

In simbrisis aureis circumamicta varietate.

Adducentur regi virgines post eam : proximæ ejus afferentur tibi in lætitia et exultatione, adducentur in templum regis.

Pro patribus tuis nati sunt tibi filii : constitues eos principes super omnem terram.

Memores erunt nominis tui, b Domine, in omni generatione et progenie.

Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, et in sæculum sæculi.

PSALMUS XLV.

IN FINEM, FILIIS CORE, PRO ARCANIS, PSALMUS.

Deus noster refugium et virtus : adjutor in tribula- tionibus, quæ invenerunt nos nimis.

Propterea non timebimus dum turbabitur terra : et transferentur montes in cor maris.

Sonnerunt et turbatæ sunt aquæ eorum : conturbati sunt montes in fortitudine ejus. d DIAPALMA.

Fluminis impetus lætificat civitatem Dei : sanctifica- vit tabernaculum suum Altissimus.

Deus in medio ejus non commovebitur : adjuvabit C eam Deus mane diluculo.

Conturbatæ sunt gentes, ⁊ et : inclinata sunt regna, dedit vocem suam, mota est terra.

Dominus virtutum nobiscum : susceptor noster Deus Jacob. DIAPALMA.

Venite, et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram : auferens bella usque ad finem terræ.

Arcum conteret, et confringet arma : ⁊ et scuta comburet igni.

Vacate et videte, quoniam ego e ⁊ sum : Deus, exultabor in gentibus ⁊ et : exaltabor in terra.

Dominus virtutum nobiscum : susceptor noster Deus Jacob. ✕ DIAPALMA.

IN FINEM, FILIIS CORE, PRO ARCANIS, PSALMUS.

Deus noster refugium et virtus : adjutor in tribu- lationibus, quæ invenerunt nos nimis.

Propterea non timebimus dum turbabitur terra : et transferentur montes in cor [Ms. corde] maris.

Sonnerunt, et turbatæ sunt aquæ ejus : contur- bati sunt montes in fortitudine ejus DIAPALMA.

Fluminis impetus lætificat civitatem Dei, sanctifi- cavit tabernaculum suum Altissimus : Deus in medio ejus non commovebitur.

Adjuvabit eam Deus vultu suo : conturbatæ sunt gentes, et [Ms. tac. et] inclinata sunt regna, dedit vocem suam Altissimus, et mota est terra.

Dominus virtutum nobiscum : susceptor noster Deus Jacob. DIAPALMA.

Venite, et videte opera Domini : quæ posuit pro- digia super terram.

Auferens bella usque ad fines terræ : arcum con- teret, et confringet arma, et scuta comburet igni.

Vacate et videte, quoniam ego sum Deus [Ms. Dominus] : exaltabor in gentibus, et exaltabor in terra.

Dominus [Ms. Deus] virtutum nobiscum : susceptor noster Deus Jacob.

libros errare putant. Videsis modo quæ ad epistol. D 65, ad Principiam, docuimus col. 388 not a. Veronen- sis liber atque Augustinus a domibus legunt.

^a Minus bene in eodem ms. hic finalia puncta apponuntur, tum *Diapsalma* in fine additur.

^b Vocem omnes, ipsamque adeo obelum rectius idem ms. prætermittit. Ille etiam, quo mox prænotatur pronomen ejus, omitti poterat, satis enim illud in voce כִּי רִיב resonat. Rursum vero in Palatino ms. pro *varietatibus* repositum secunda manu est *varietate*.

^c Atque hoc sane verius Palatinus ms. præfert : *Memor ero*, pro *Memores erunt*. Hebraice אֲדַמְרֵהוּ.

^d Quod hic tacet in Palatino ms. *Diapsalma*, post subsequentem versum apponitur. Atque ita quod inferius est, post alium versum apponatur. Ultimum prorsus tacet.

^e Obelum hunc idem ms. prætermittit : male.

^f Hic atque infra, ubi locus iste recurrit, in Veronensi ms. *variegata* legitur, pro *varietate*, Græco *πικτοχλωμένη* pressius.

^g Tacet hic cum plerisque aliis Veronens. ms. vocem omnes : inox autem unice cum Augustino, *filia regis intrinsecus*, pro *filia regum ab intus* legit. Paulo etiam post, *Afferentur regi, pro Adducentur*, etc. eoque geminato verbo, *afferentur tibi, in lætitia*, etc.

^h Iterum hic nomen *Domine* tacent iidem libri, legiturque præterea *et generatione*, pro *progenie*.

ⁱ Titulus idem est penes Augustinum et in Veronensi codice, *In finem pro filiis Core, pro occulis, Psalmus*, etc.

^j Librarii mendo *timebitis* in eodem ms. legitur. Cætera cum Augustino, *cum conturbabitur terra*, etc.

PSALMUS XLVI.

IN FINEM, PRO FILIIS CORE, PSALMUS.

A

Omnes gentes, plaudite manibus : jubilate Deo in voce exsultationis.

Quoniam Dominus excelsus terribilis : rex magnus super omnem terram.

Subjecit populos nobis : et gentes sub pedibus nostris.

Elegit nobis hæreditatem suam : speciem Jacob , quam dilexit. DIAPSALMA.

Ascendit Deus in jubilo : Dominus in voce tubæ.

Psallite Deo ÷ nostro ; psallite : psallite regi nostro, psallite.

Quoniam rex omnis terræ Deus : psallite sapienter. Regnabit Deus super gentes : Deus sedet super sedem sanctam suam.

Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham : quoniam dii fortes terræ vehementer elevati sunt.

PSALMUS XLVII.

CANTICUM PSALMI FILIIS CORE, ÷ SECUNDA SABBATI.

Magnus Dominus, et laudabilis nimis : in civitate Dei nostri, ÷ in monte sancto ejus.

Fundatur exsultatione universæ terræ mons Sion : latera aquilonis, civitas regis magni.

Deus in domibus ejus cognoscetur : cum suscipiet eam.

Quoniam ecce reges congregati sunt : convenerunt in unum.

Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt : tremor apprehendit eos.

Ibi dolores ut parturientis : in spiritu vehementi conteres naves Tharsis.

Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri : Deus fundavit eam in æternum. DIAPSALMA.

^a Cærus cum Palatino ms. præfert, *psalmus cantici filii*, etc.

^b Præpositionem *in*, quam neque Hebræus textus addit, nos ope codicis Palatini obelo prænotivimus.

^c In utroque Psalterio, Romano ac Gallicano, legebatur, *reges terræ congregati sunt*. Quod certe non permittitur iis qui opera Hieronymi restituenda susceperunt : nam quis patiatur in ejus libris adhuc legi, quæ de medio tulisse se profitetur. *Quadragesimo septimo psalmo*, inquit, *Quoniam ecce reges congregati sunt : pro quo in Græco legisse vos dicitis : Quoniam ecce reges ejus congregati sunt. Quod superfluum et se, ipse lectionis textus ostendit, et in veteribus codicibus Latinorum scriptum erat, reges terræ, quod non tulimus, quia nec in Hebræo, nec in Septuaginta reperitur. Ille ille in sua epist. sexcenties laudata.* MART.

^d Inscrubitur in Veronensi codice, *Filiis Core, Psalmus ipsi David* : quæ postrema verba Augustinus quoque addit.

^e Iidem cum plerisque aliis libris, *Quoniam Dominus excelsus, terribilis, rex magnus super omnem terram*. Scripserat deinde Veronensis antiquarius, ut nunc est, *subjecti populos*, cum vero ad hanc vocem in exemplaris supralbo annotatum esset *plebes* (scilicet ex Augustino) hanc quoque temere subjungit in textu.

IN ð FINEM, PRO FILIIS CORE, PSALMUS.

Omnes gentes, plaudite manibus : jubilate Deo in voce exsultationis.

Quoniam Deus ð summus terribilis : et rex magnus super omnes deos.

Subjecit populos nobis : et gentes sub pedibus nostris.

Elegit ð nos in hæreditatem sibi : speciem Jacob, quam dilexit. DIAPSALMA.

Ascendit Deus in jubilatione : et [Ms. tac. et] Dominus in voce tubæ.

Psallite Deo nostro, psallite : psallite regi nostro, psallite.

Quoniam rex omnis terræ, Deus : psallite sapienter.

Regnavit Dominus super omnes gentes : Deus sedet super sedem sanctam suam.

Principes populi convenerunt cum Deo Abraham . quoniam dii fortes terræ nimium elevati sunt.

PSALMUS CANTICI, FILIIS CORE, SECUNDA SABBATI.

Magnus Dominus, et laudabilis ð nimis, in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

Dilatans exsultationes universæ terræ mons Sion : latera aquilonis, civitas regis magni.

Deus in ð gradibus ejus dignoscetur : dum suscipiet eam.

Quoniam ecce reges congregati sunt, et convenerunt in unum.

Ipsi videntes tunc admirati sunt, conturbati sunt, et commoti sunt : tremor apprehendit eos.

Ibi dolores sicut parturientis : ð in spiritu vehementi conteres naves Tharsis.

Sicut audivimus, ita ð et vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri : Deus fundavit eam in æternum. DIAPSALMA.

^f Iterum iidem libri, *Elegit nobis hæreditatem suam. Infra Veronensis unice cum Augustino, psallite intellegenter, pro sapienter* : tum *Principes populorum : et in fine, valde elevati sunt, pro nimium*, etc.

^g Valde rursus pro *nimis*, de more cum Augustino Veronensis ms. præfert.

^h Videsis quæ supra ad geminum huic locum psal. XLIV, annotavimus. Ille tamen iidem cum plerisque libris habent, *in domibus ejus cognoscetur* (al. *cognoscitur*) *cum suscipiet*, etc.; tum unice cum Augustino, *reges terræ collecti sunt* (tametsi illud *terræ*, testatur Hieronymus Epist. ad Sunniam, *in veteribus codicibus Latinorum scriptum fuisse, quod, inquit, non tulimus, quia nec in Hebræo, nec in Septuaginta reperitur*), denique *videntes ita admirati pro tunc*, etc.

ⁱ Augustinus, *in spiritu violento conteres*, etc., quemadmodum et Veronensis ms. præfert, excepto, quod librarii errore, in præposito reticetur, et *violenti* legitur. Inferius quoque pari consensu, *in medio populi sui*, pro *templi* iidem legitur, qua de re edito Hieronymum laudata modo ad Sunniam epistola.

^j Superfluum est legere illud, et juxta Hieronymum in epist. ad eruditos Gelas. Quod etiam non legitur in Romano Psalterio ms. Sorbonico. Habetur tamen in ms. Carnutensi, ac in edito Cari, quos secuti sumus. MART.

Suscipimus, Deus, misericordiam tuam, in medio A templi tui.

Secundum nomen tuum, Deus, sic ⁊ ⁊ et ⁊ : laus tua in fines terræ : justitia plena est dextera tua.

Lætetur mons Sion, ⁊ et ⁊ : exsultent filiae Judæ, propter judicia tua ⁊ Domine ⁊ :

Circumdate Sion, et complectimini eam : narrate in turribus ejus.

Ponite corda vestra in virtute ejus ⁊ et ⁊ : distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.

Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, et in sæculum ⁊ sæculi ⁊ : ipse reget nos in sæcula.

Suscipimus Deus misericordiam tuam, ⁊ in medio templi tui.

Secundum nomen tuum, Deus, ita et laus tua in fines terræ : justitiæ plena est dextera tua.

Lætetur mons Sion, ⁊ et ⁊ : exsultent filiae Judæ, propter judicia tua, Domine.

Circumdate Sion et complectimini eam, narrate in turribus ejus : ponite corda vestra in virtute ejus, et distribuite gratias^b ejus, ut enarretis in progenie altera.

Quoniam hic est Deus noster in æternum, et in sæculum sæculi, et [Ms. tacet et] ipse reget nos in sæcula.

PSALMUS XLVIII.

IN FINEM, FILIIS CORE, PSALMUS.

B

IN FINEM, FILIIS CORE, PSALMUS.

Audite hæc, omnes gentes : auribus percipite omnes qui habitatis orbem.

Quique terrigenæ, et filii hominum :^b simul in unum dives et pauper.

Os meum loquetur sapientiam : et meditatio cordis mei prudentiam.

Inclinabo in parabolam aurem meam : aperiam in psalterio propositionem meam.

Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me.

Qui confidunt in virtute sua : et in multitudine divitiarum suarum gloriantur.

Frater^c non redimit, redimet homo? non dabit Deo placationem suam.

Et pretium redemptionis animæ suæ : et laborabit^C in æternum, et vivet ⁊ adhuc ⁊ : in finem.

Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes : simul insipientes et stultus peribunt.

Et relinquent alienis divitias suas, d ⁊ et ⁊ : vulcra eorum domus illorum in æternum.

Tabernacula eorum in progenie et progenie ; vo. a verunt nomina sua^e in terris ⁊ suis ⁊ :

Et homo cum in honore esset, non intellexit : comparatus est jumentis ⁊ insipientibus ⁊ : et similis factus est ⁊ illis ⁊ :

Hæc via illorum scandalum^f ipsis : et postea^g i ore suo complacent. DIAPSALMA.

Audite hæc, omnes gentes : auribus percipite [Ms. add. omnes] qui habitatis orbem.

Quique terrigenæ, et filii hominum : simul in unum dives et pauper.

Os meum loquetur sapientiam : et meditatio cordis meiⁱ prudentiam.

Inclinabo ad [Ms. in] similitudinem aurem meam : aperiam in psalterio propositionem meam.

Ut quid^j timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdedit me.

Qui confidunt in virtute sua : quique in abundantia divitiarum suarum gloriantur.

Frater non redimit [Ms. redimet], redimet homo : non dabit Deo placationem suam, nec pretium redemptionis animæ suæ ; laboravit in æternum, et vivet in finem.

Quoniam non videbit interitum : cum viderit sapientes morientes : simul^k insipientes et stultus peribunt.

Et relinquent alienis divitias suas : et sepulcra eorum domus eorum in æternum.

Tabernacula eorum in omni generatione et progenie : invocabunt nomina eorum in terris ipsorum.

Et homo cum in honore esset, non intellexit : comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.

Hæc via eorum scandalum ipsis : et postea^g in ore suo benedicent. DIAPSALMA.

^a Hoc prætermissio obelo, alterum, qui subsequitur, D asterisco mutat ms. Palatinus : neutrum bene.

^b Rectius in Palatino ms. simul, quod neque in Græco est, tacet.

^c In futuro idem ms. non redimet.

^d Perperam hic asteriscum pro obelo idem ms. substituit.

^e Atque hic male idem ms. in præpositionem obelo prænotat, non vocem suis.

^f Delevit sequior manus in eodem codice pronomen ipsis, tum repositit absolute placebunt. Mox præpositionem verbi dispascit, de more idem ms. veru jugulat.

^g Carnutense ms. Psalterium juxta Græcum, id est, Romanum, in templo sancto tuo. MART.

^h Hoc sane mendosum verbum est pro gradus, quemadmodum cum plerisque aliis liber Veronensis præfert. Abludit vero Augustinus, qui domos legit. In Græco est τὰς βάρεις, de quo supra diximus ad psalmum XLIV, quæ videsis, atque huc refer.

ⁱ Veronensis ms. intellectum, et quod idem est, Augustinus, intelligentiam. Ipsum quod in Græco est, nomen σύνεσις utrumque adamussum significat. Fucum igitur lectori fecerit, qui harum differentiam lectionum velit expendere ad Orientales linguas, Chaldæum Paraphrasten, versiones Syram, atque Æthiopicam, etc., multo autem magis, si ab horum textuum versione Latina, non ab ipsis quas laudat, primigeniis linguis id repetat. Usuvenit vero hæc ferme unum in ea Veronensis Psalterii editione.

^j Idem ms., metuum in die malo, tum circumdabit me : præterea, et in abundantia, pro quique in, etc., ex Augustino, ex quo item uno, non dabit Deo depropitationem suam, et pretium redemptionis anime suæ, et laboravit, etc.

^k Rursum unice cum Augustino simul imprudens et insipientes, et mox, Tabernacula eorum in generatione et generatione, denique infra, jumentis insensatis pro insipientibus, etc.

Sicut oves in inferno positi sunt : mors depascet eos.

Et dominabuntur eorum justi in matutino : et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.

Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me. DIAPSALMA.

Ne timueris, cum dives fuerit homo : et cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.

Quoniam cum interierit, non sumet omnia : neque descendet cum eo gloria ejus.

Quia neque in vita ipsius benedicetur : confitebitur tibi cum benefeceris ei.

Introibit usque in progenies patrum suorum : et usque in æternum non videbit lumen.

Homo cum in honore esset, non intellexit : comparatus est jumentis : et insipientibus : et similis factus est illis :

PSALMUS XLIX.

PSALMUS ASAPH.

Deus deorum Dominus locutus est, et vocavit terram.

A solis ortu usque ad occasum : ex Sion species decoris : et ejus :

Deus manifeste veniet : Deus noster, et non silebit.

Ignis in conspectu ejus exardescat : et in circuitu ejus tempestas valida.

Advocabit cælum desursum, et terram discernere C populam suam.

Congregate illi sanctos ejus : qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.

Et annuntiabunt cæli justitiam ejus : quoniam Deus iudex est. DIAPSALMA.

Audi, populus meus : et loquar, Israel, et testificabor tibi : Deus Deus tuus ego sum.

Non in sacrificiis tuis arguam te, holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

Non accipiam de domo tua vitulos : neque de gregibus tuis hircos.

Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum, jumenta in montibus : et : boves.

Cognovi omnia volatilia cæli : et pulchritudo agrum meam est.

Sicut oves in inferno ^d positi sunt : et mors depascet eos.

Et obtinebunt eos justi in matutino : et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.

Verumtamen Deus liberabit [Ms. redimet] animam meam de manu inferi dum [Ms. inferni cum] acceperit me. DIAPSALMA.

Ne timueris cum dives factus fuerit homo : et cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.

Quoniam non cum morietur accipiet hæc [Ms. tacet hæc] omnia : neque simul descendet cum eo gloria domus ejus.

Quoniam anima ejus in vita ipsius benedicetur : et [Ms. tacet et] confitebitur tibi dum [Ms. cum] benefeceris ei.

Et introibit usque in progenies patrum ^e suorum : et usque in æternum non videbit lumen.

Et homo cum in honore esset, non intellexit : comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.

PSALMUS ASAPH [Ms. IPSI DAVID].

Deus deorum Dominus locutus est : et vocavit terram,

A solis ortu usque ad occasum : ex Sion species decoris ejus.

Deus manifestus veniet : Deus noster, et non silebit.

Ignis in conspectu ejus ardebit : et in circuitu ejus tempestas valida.

Advocabit cælum sursum et terram : ut discerneret [Ms. discernere] populam suam.

Congregate illi ^f sanctos ejus : qui ordinaverunt testamentum ejus, super sacrificia.

Annuntiaverunt cæli justitiam ejus : quoniam Deus iudex est. DIAPSALMA.

Audi, populus meus, et loquar, Israel, et testificabor tibi, quoniam Deus Deus tuus ego sum.

Non super sacrificia tua arguam te : holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

Non accipiam de domo tua vitulos : neque de gregibus tuis hircos.

Quoniam meæ sunt omnes ^g feræ silvarum, jumenta in montibus et boves.

Cognovi omnia volatilia cæli : et species agrum meam est.

^a Huc refer, quem et Martian. laudat Hieronymi locum ex epist. ad Sanniam et Fretelam : In eodem, De manu inferi cum liberaverit me, pro quo in Græco legiase vos dicitis, cum acceperit me. Quod quidem et nosita de LXX vertimus ; et miror a quo in vestro codice depravatum sit. Subsequenti versu ad Palatinum ms. fidem et copulam obelo prænotavimus ; neque enim in Hebræo ipso textu resonat.

^b Hic quoque ex Palatini ms. auctoritate, et copulam, que neque in Hebræo est, neque in Græco, cepimus.

^c De more præpositionem Ad obelo prænotat Palatinus ms. legitque Advocabit, pro Advocabit, quod veteris pronuntiationis est vitium.

^d Duo iidem libri, Augustinus et Veronensis ms.

posita sunt, et mors pastor est eis. Dominabuntur eis recti mane : tum, a gloria eorum, absque præcedenti et copula, et que subsequuntur, verbis expulsi sunt, que tamen sequitur manus in Veronensi cod. addere voluit.

^e In Veronensi ms., patrum ejus, quæ subsequitur, et copula prætermittitur : tum juxta Augustinum, comparatus jumentis insensatis, etc.

^f Duo quæ maxime inter se consentiunt Psalteria, Augustinianum et Veronense, Congregate illi justos ejus, qui disponunt, etc. ; tum, Annuntiabunt cæli. Vitiose autem ex librarii oscitantia Veronens. paulo post, Audi populum ejus, pro populus meus habet.

^g Eadem Psalteria, omnes bestie silvarum, pecora in montibus, etc.

*Si esuriero, non dicam tibi : meus est enim orbis :^a A
terre : et plenitudo ejus.*

Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo?

Immola Deo : sacrificium : laudis : et redde altissimo vota tua.

Et :^b invoca me in die tribulationis : et eruum te, et honorificabis me. DIAPSALMA.

Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas? et assumis testamentum meum per os tuum?

Tu vero odisti disciplinam : et projecisti sermones meos retrorsum.

Si videbas furem, currebas cum eo : et cum adulteris portionem tuam : ponebas :

Os tuum abundavit malitia : et lingua tua concinabat dolos. B

Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum : hæc fecisti, et tacui.

Existimasti inique quod ero tui similis : arguam te, et statuam contra faciem tuam.

Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum : ne quando rapiat, et non sit qui eripiat.

Sacrificium laudis honorificabit me : et illic iter^c quo ostendam illi salutare Dei.

Si esuriero, non dicam tibi : meus est enim orbis terræ, et plenitudo ejus.

Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo?

Immola Deo sacrificium laudis : et redde altissimo^d vota tua.

Invoca me in die tribulationis tuæ : et eripiam te, et magnificabis me. DIAPSALMA.

Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas? et assumis testamentum meum per os tuum?

Tu vero odisti^e disciplinam : et projecisti sermones meos post te.

Si videbas furem, simul currebas cum eo : et cum adulteris portionem tuam ponebas.

Os tuum abundavit nequitia : et lingua tua concinnavit dolum.

Sedens^f adversum fratrem tuum detrahebas : et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum.

Hæc fecisti, et tacui : existimasti iniquitatem, quod ero tibi similis.

Arguam te, et statuam^g illam contra faciem tuam : intelligite hæc omnes qui obliviscimini Dominum, ne quando rapiat, et non sit qui eripiat.

Sacrificium laudis honorificabit me : et illic iter^h est, in quo ostendam illi salutare Dei.

PSALMUS L.

IN FINEM, PSALMUS DAVID, CUM VENIT AD EUM NATHAN PROPHETA, QUANDO INTRAVIT AD BETHSABEE.

Miserere mei, Deus, secundum⁺ magnam : misericordiam tuam.

Et :⁺ secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

Amplius lava me ab iniquitate mea : et a peccato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco : et peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccavi, et malum coram te feci : ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.

^a Superius, nec uno in loco observamus, quod in Hebraico est nomen תבל, non absolute orbem, sed terræ orbem significare, ac posse adeo obelum jure prætermitti.

^b Asteriscum Palatinus ms. omittit, haud tamen bene.

^c Minus iterum bene idem ms., quod ostendam. Sed et subsequenti psalmo non semel obelorum omissione manifesto peccat : quæ loca studiose annotare, nihil interest.

^d Preces tuas August. et Veron. mss. pro vota tua habent. Tum, Et invoca me in die tribulationis, et eximam te, et glorificabis me : et ut quid pro quare.

^e In iisdem unice libris, odisti eruditionem : et mox : Si videbas furem, concurrebas ei : et, Os tuum abundavit malitia, et lingua tua amplexa est obolositatem. Paulo infra, suspicatus es, pro existimasti.

^f Vitium translationis hujusmodi Latinæ redarguit Hieronymus his verbis : Putatis, inquit, non bene versum, quia diximus, adversus fratrem tuum loquebaris, et debuisse nos dicere, adversus fratrem tuum detrahebas. Quod vitiosum esse, et in nostra lingua non stare, etiam stultis patet... non possumus dicere,

IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID], CUM VENIT AD EUM NATHAN PROPHETA, CUM [Ms. QUIA] INTRAVIT AD BERSABEE.

Miserere mei, Deus [Ms. tacet Deus], secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam [Ms. iniquitates meas]. C

Amplius^b lava me ab injustitia mea : et a delicto meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego agnosco : et delictum meum coram me est semper.

Tibi soli peccavi, et malum coram te feci : ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas dum judicaris

adversus fratrem tuum detrahebas ; sed, de fratre tu detrahebas, etc. MART.

^g Malim utique legi illa, quemadmodum Germanense et Carnutense Psalteria præferunt. Aucto quoque Breviarii in Psalmos sub Hieronymi nomine : et statuam illa contra faciem tuam. Ut sic confusus domneris in morte perpetua, hoc est, per illa mandata, quæ non custodisti, vel tua peccata, vel aliorum, quæ post te reliquisti. Hinc et Græci aliquot et dices verbis ταῦτα πρόσωπόν σου addunt, τὰ ἁμαρτίαι σου, peccata tua : quam lectionem veteres quoque tractatores e Græcis secuti sunt. Veronense autem cum Augustiniano Psalterio aliter legunt, statuam in faciem, etc., tum voce omnes prætermisissimus plus habent sicut leo post verbum rapiat. Denique glorificabit, pro honorificabit, et ibi via est, in quo ostendam, etc.

^h Ex Augustino Veronens. ms., Magis magis lava me, etc., tum vero illud tertio ab hoc versu et in delictis mater mea me in utero aluit ; fortasse autem legendum est habuit. Denique Asperges, Asperge, me hyssopo, absque Domine.

Ecce ÷ enim : in iniquitatibus conceptus sum : et A in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti : incerta et occulta sapientiæ ÷ tuæ : manifestati mihi.

Asperges me hyssopo et mundabor : lavabis me, et super nivem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium et lætitiā : et exsultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis : et omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus : et spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua : et Spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi lætitiā salutaris tui : et spiritu principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas : et impii ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ : ÷ et : exsultabit lingua mea justitiā tuam.

Domine, labia mea aperies : et os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique : holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus : cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias.

Benigne fac ÷ Domine : in ÷ b bona : voluntate tua Sion : ÷ ut : ædificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes et holocausta : tunc imponent super altare tuum vitulos.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum : et in delictis peperit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti : incerta et occulta sapientiæ tuæ manifestati mihi.

Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor : lavabis me, et super nivem dealbabor.

Auditui meo dabis f gaudium et lætitiā : et exsultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis : et omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me, Deus : et spiritum rectum innova in visceribus s meis.

Ne projicias me a facie tua : et Spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi lætitiā salutaris tui : et spiritu principali confirma me.

Docebo [Ms. doceam] iniquos vias tuas : et impii ad te convertentur.

Libera b me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ, et [Ms. tacet et] exsultabit lingua mea justitiā tuam.

Domine, labia mea aperies : et os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique : holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus i contribulatus : cor contritum et humiliatum Deus non spernit.

Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion : ut [Ms. et] ædificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes et holocausta : tunc imponent super altare tuum vitulos.

PSALMUS LI.

IN FINEM, INTELLECTUS c DAVID, CUM VENIT DOEG IDUMÆUS, ET ANNUNTIAVIT SAUL, ET DIXIT EI: VENIT DAVID IN DOMUM ACHIMELECH.

Quid gloriaris in malitia, d ÷ qui : potens ÷ es : in iniquitate ?

Tota die injustitiā cogitavit lingua tua : sicut novacula acuta fecisti dolum.

Dilexisti malitiā super benignitatem : iniquitatem magis quam loqui æquitatem. e DIAPSALMA.

^a Legit sine obelo Palatin. ms., et exsultabit.

^b Diximus et supra, quod in Heb. est nomen דָּוִד non דָּוִדָּא voluntatem, sed cum additamento bonam voluntatem significare, atque adeo satius videri istud bona, ab obelo eximi. Quod sequitur pronomen tua, D librorum culpa in Palatin. ms. desideratur, tum proprius Græco. et pro ut legitur.

^c Adhibet Palatin. ms. ipsi, tum Doech, pro Doeg, et Achimelech, pro Achimelech legit.

^d Uterque in Palat. ms. obelus desideratur, et subsequens in præpositio expungitur.

^e Istud ad subsequentis versiculi finem Diapsalma in eo ms. transfertur.

^f Veronensis. ms. cum Augustino, dabis exsultationem, quod nomen et quarto ab hoc versu pro lætitiā scribunt.

^g Legit Veronensis Psalterii editor nostris, nec tamen de hac lectione, quæ et mendosa videtur, et cæteris libris omnibus contraria, verbo tenus lectorem innotuit.

^h Augustinus, Erue me de sanguinibus, etc. : in

IN FINEM, j INTELLECTUS DAVID, CUM VENIT DOEG IDUMÆUS, ET ANNUNTIAVIT SAUL, ET DIXIT ILLIS: ECCE VENIT DAVID IN DOMUM ABIMELECH.

Quid k gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?

Tota die injustitiā cogitavit lingua tua : sicut novacula acuta fecisti dolum.

Dilexisti malitiā super benignitatem : iniquitatem magis quam loqui æquitatem. DIAPSALMA.

quem locum insignis illa est ejusdem sententia, Expressit Latinus interpres verbo minus Latino proprietatem tamen ex Græco. Nam omnes norimus Latine non dici sanguines, nec sanguina : tamen quia ita Græcus posuit plurali numero, non sine causa, nisi quia hoc invenit in prima lingua Hebræa, valuit pius interpres minus Latine aliquid dicere, quam minus proprie.

ⁱ Veronensis ms., spiritus contritus, quod neque ipsum, licet ab aliis libris abluat, ab editore notatum est : mox, non despiciet, ubi Augustinus qui cum impressa hic lectione facit, falso dicitur prætulisse non spernet.

^j Librarii errore pro Intellectus David, scriptum est in Veronensi codice Psalmus ipsi David. Rectius porro habet, Doeg Idumæus, et nuntiavit Saul, et dixit, Venit, etc. verbis. illis ecce, prætermisissis. Augustinus tacet etiam illa, et dixit.

^k Cum Augustino idem ms. : Quid gloriatur in malitia qui potens est : quod additur in iniquitate (minus bene Veronensis. iniquitatem) ad subsequentem versiculum apud eodem spectat.

Dilexisti omnia verba præcipationis, lingua dolosa. A
Propterea Deus destruet te in finem; evellat te, et
emigrabit te de tabernaculo tuo, et radicem tuam de
terra viventium. DIAPSALMA.

Videbunt justi, et timebunt, et super eum ridebunt, a
+ et dicent: Ecce homo, qui non posuit Deum adju-
torem suum: sed speravit in multitudine divitiarum
suarum, + et; prævaluit in vanitate sua.

Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei: spē-
ravi in misericordia Dei in æternum, et in sæculum +
sæculi:

Confitebor tibi in sæculum, quia fecisti: et exspe-
ctabo nomen tuum, quoniam bonum b est, in conspectu B
sanctorum tuorum.

Dilexisti omnia verba c præcipationis, in lingua
dolosa.

Propterea destruet te Deus in finem: evellat te,
et emigrabit te de tabernaculo, et radicem tuam de
terra viventium. DIAPSALMA.

[*Ms. add. et*] *Videbunt justi, et timebunt: et su-*
per eum ridebunt, et dicent:

Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem sibi:
 [*Ms. suum*]: *sed speravit in multitudine divitiarum*
suarum, et prævaluit in vanitate sua.

Ego autem sicut oliva fructifera in domo Domini
 [*Ms. Dei*]: *speravi in misericordia Dei f mei in æter-*
num, et in sæculum sæculi.

Confitebor tibi, Domine, in sæculo, quia fecisti:
et expectabo nomen tuum, quoniam bonum est, ante
conspectum sanctorum tuorum.

PSALMUS LII.

IN FINEM, PRO MELETH c, INTELLIGENTIE DAVID.

) *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.*

Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in iniquita-
tibus: non est qui faciat bonum.

Deus de cælo prospexit sup̄ filios hominum: ut vi-
deat si est intelligens, + aut d; requirens Deum.

Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non
est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Nonne scient + omnes; qui operantur iniquitatem:
qui devorant plebem meam, ut cibum panis?

Deum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore,
ubi non erat timor.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui homini-
bus placent: confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.

Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum converterit
Deus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, + et;
lætabitur Israel.

IN FINEM, PRO MELETH e, INTELLECTUS DAVID.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus: cor-
rupti sunt, et abominabiles facti sunt in voluntati-
bis suis.

Non est qui faciat bonum: non est usque ad
unum.

Dominus [Ms. Deus] de cælo prospexit super fi-
lios hominum: ut videat si est intelligens, aut re-
quirens Deum.

Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt,
non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Nonne cognoscent [Ms. scient] omnes, qui ope-
rantur iniquitatem, qui devorant h plebem meam
sicut escam panis? Deum [Ms. Dominum] non invo-
 caverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat
 timor.

Quoniam Deus dissipavit ossa hominum sibi pla-
centium: confusi sunt quoniam Deus sprevit eos.

Quis dabit ex Sion salutare Israel? dum avertet
Dominus captivitatem plebis suæ.

Exultabit Jacob, et lætabitur Israel.

PSALMUS LIII.

IN FINEM, IN CARMINIBUS, INTELLECTUS DAVID, CUM VE-

^a *Vocule et obelum postponit idem ms.; paulo*
post a verbis sed speravit novum versiculum cum
ipse, tum Carus inchoant. Porro qui subsequitur,
præfixum obelum et copule nescit, addit vero in fine
versiculi Diapsalma: quæ omnia videntur ejus anti-
quarii ἀνάλυτα.

^b *Rectius hic tacet in Palat. ms. verbum est.*

^c *Ipse etiam Palat. ms. corrupte Amalech, pro*
Meleth legit. Videsis tamen quæ de hoc nos nomine
in Breviario in Psalmos animadvertimus.

^d *Perperam in Palatino ms. dilatis crassioribus*
punctis etiam verba requirens Deum, obelo eodem
confodiuntur. Ad subsequentis quoque versiculi sive
Diapsalma annotatur.

^e *Atque hæc ex Augustino Veronensis liber, verba*
submersionis, linguam dolosam: tunc evellat te, et
emigret (Augustin. emigrabit) te de tabernaculo tuo:
tuo, nam quod suo legit Veronensis Psalterii edi-
tor, manifestum ejus est mendum: præstabat vero
neutrum pronomen addi.

^f *Tacet in Veronensi et Augustiniano Psalterio*
pronomen hoc mel, ut et quod sequitur, Domine.

IN FINEM, IN ¹ CARMINIBUS, INTELLECTUS DAVID, CUM VE-

Mox quod habet Veronensis, quoniam secundum est,
puto reflegendum ex Augustino, quoniam jucundum est.

^g *Errore scriptorum in mss. quamplurimis legimus*
Amalech, pro Meleth. Nomen Amalech sciebant om-
nes. Ideo Hebræum Meleth, sibi prorsus ignotum,
mutarunt in verbum Amalech. De hac permutatione
nominum conqueritur sæpius S. Doctor, dum Com-
mentariis suis illustrat sacra volumina. Cæterum
Psalmus iste idem est cum præcedenti decimo tertio,
sed absque ulla permutatione octo versuum superad-
ditorum. Vide supra. MARR.

^d *Solemni librorum lapsu Amalech, pro Meleth*
in Veron. quoque libro scriptum est. Cætera cum
August., Intellectus ipsi David. In textu: Dixit impru-
dens, et, in iniquitatibus suis, quod tamen secunda
manus reposuit, cum pridem esset in affectionibus.

^e *Augustinus et Veronens. mss. populum meum in*
cibum (vel cibo) panis; et mox, ibi timuerunt timore,
etc.: atque infra, in avertendo Deus, pro dum avert-
et, etc.

^f *Librorum par idem, In hymnis intellectus ipsi*
David, cum venerunt Ziphæi, et dixerunt, etc.

RISSENT ZIPHÆI, ET DIXISSENT AD SAUL : NONNE ^a A
DAVID ABSCONDITUS EST APUD NOS ?

Deus, in nomine tuo saluum me fac : et in virtute
tua judica me.

Deus, exaudi orationem meam : auribus percipe
verba oris mei.

Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, et fortes
quæsierunt animam meam : et non proposuerunt Deum
ante conspectum suum. ^b DIAPSAUMA.

Ecce + enim ; Deus adjuvat me + et ; Dominus
susceptor est animæ meæ.

Averte mala inimicis meis : + et ; in veritate tua
disperde illos.

Voluntarie sacrificabo tibi + et ; confitebor nomini
tuo, Domine, quoniam bonum est.

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me : et ^c su- B
per inimicos meos despezit oculus meus.

RISSENT ZIPHÆI, ET DIXISSENT AD SAUL : NONNE ECCE
DAVID ABSCONDITUS EST APUD NOS ?

Deus, in nomine tuo saluum me fac : et in virtute
tua libera me.

Deus, exaudi orationem meam : auribus percipe
verba oris mei.

Quoniam alieni insurrexerunt ^a in me, et fortes
quæsierunt animam meam : et non proposuerunt
Deum ante conspectum suum. DIAPSAUMA.

Ecce enim Deus adjuvat [*Ms. adjuvit*] me : et Do-
minus susceptor est animæ meæ.

Averte mala [*Ms. adi.* In] inimicis meis : in veri-
tate tua disperde illos.

Voluntarie sacrificabo tibi : et confitebor nomini
tuo, Domine, quoniam bonum est.

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti [*Ms. eruisti*]
me : et super inimicos meos respexit oculus meus.

PSALMUS LIV.

IN FINEM, IN CARMINIBUS, INTELLECTUS DAVID.

Exaudi, Deus, orationem meam, et ne despezis
deprecationem meam : intende mihi, et exaudi me.

Contristatus sum in exercitatione mea, et conturbatus
sum a voce inimici, + et ; a tribulatione peccatoris.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates : et in ira
molesti erant mihi.

Cor meum conturbatum est in me : et formido mor-
tis cecidit super me.

Timor et tremor ^d venerunt super me : et contexerunt
me tenebræ.

Et dixi : Quis dabit mihi pennas sicut columbæ ? et C
volabo, et requiescam.

Ecce elongavi fugiens : et mansi in solitudine. ^e DIA-
PSAUMA.

Expectabam eum qui saluum me fecit, a pusillani-
mitate spiritus et tempestate.

Præcipita, Domine, divide linguas eorum : quoniam
tibi iniquitatem et contradictionem in civitate.

Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus ini-
quitas : et labor in medio ejus, et injustitia :

Et non defecit de plateis ejus, usura et dolus.

Quoniam si inimicus ^f + meus ; maledixisset mihi :
suaduissem + utique ;

IN FINEM, IN ^b CARMINIBUS, INTELLECTUS DAVID.

Exaudi, Deus, ¹ orationem meam, et ne despezis
deprecationem meam : intende in me, et exaudi me.

Contristatus sum in exercitatione mea : et contur-
batus sum a voce inimici, et a tribulatione peccatoris.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates : et in
ira i molesti erant mihi.

Cor meum conturbatum est in me : et formido
mortis cecidit super me.

Timor et tremor venerunt super me : et contexe-
runt me tenebræ.

Et dixi : Quis dabit mihi pennas sicut columbæ,
et volabo, et requiescam.

Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine. DIA-
PSAUMA.

Expectabam eum qui me saluum faceret, a ^k pu-
sillo animo et tempestate.

Præcipita, Domine, et divide linguas eorum : quo-
niam vidi iniquitatem et contradictionem in civitate
die ac nocte.

Circumdabit ¹ eam super muros ejus iniquitas : et
labor in medio ejus, et injustitia.

Et non defecit de plateis ejus, usura et dolus :
quoniam si inimicus ^m meus maledixisset mihi, sup-
portassem utique.

^a Interserit idem ms. hic ecce, quæ vox proprie D
quidem non resonat in Hebræo אָחֵי; sed ex Græco
est, οὐκ ἴδον. In textu præpositio verbi exaudi, obelo
de more prænotat : ut et inferius, non + pro ; posue-
runt, etc.

^b Tacet hic Palatin. Diapsalma : tum subsequen-
tium versiculorum obelos et copulæ præfixos omittit.

^c Caru. cum eodem Palatino ms. adverbium super
obelo jugulat.

^d Minor numero, atque adeo Græco pressius, in
Palatino ms., venit super me, et contexit me tenebra.

^e Non habetur in Palatino ms. Diapsalma, quod
re ipsa præstabat hic quoque asterisco illustrari.

^f Rectius nedom obelus sed et ipsum pronomen
meus, abest a Palatino ms. Et vero neque in Hebræo,
neque in ipsis Græcis exemplaribus additur.

^g Veronens. ms., super me : Augustinus, adversum :
tunc potentes pro fortes pari habent consensu.

^h Non sibi constat Psalterii Veronensis editor le-

gens hic in hymnis intellectus ipsi David, quemadmo-
dum et penes Augustinum est : in sua autem annota-
tioncula tradens haberi in carminibus. Ne tamen du-
bites, quin illa in hymnis, vera sit lectio, quam nos
in ipso ms. invenimus.

ⁱ Cum Augustino Veronens. liber deprecationum
meam, et ne despezis peccum meam, intende mi-
hi, etc.

^j Unice iterum cum Augustino Veronens. ms.,
adumbrabant me, pro molesti erant mihi : mox etiam
metus pro formido : atque infra in deserto pro in soli-
tudine.

^k Augustinus a pusillanimitate, quemadmodum
et in Veronensi ms. legendum est, tametsi ferat
duobus verbis pusilla animitate : tum pari uterque
consensu, Submerge, Domine, pro Præcipita, etc.

^l Vitiose antea eum erat, pro eam, quod pronomen
in Veronensi ms. penitus desideratur.

^m Idem cum Augustino ms. pronomen meus, jure

Suscipimus, Deus, misericordiam tuam, in medio A
templi tui.

Secundum nomen tuum, Deus, sic ⁊ ⁊ et ⁊ laus
tua in fines terræ: justitia plena est dextera tua.

Lætetur mons Sion, ⁊ et ⁊ exsultent filia Judæ,
propter judicia tua ⁊ Domine ⁊

Circumdante Sion, et complectimini eam: narrate in
turribus ejus.

Ponite corda vestra in virtute ejus ⁊ et ⁊ distri-
buite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.

Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, et
in sæculum ⁊ sæculi ⁊ ipse reget nos in sæcula.

Suscipimus Deus misericordiam tuam, & in medio
templi tui.

Secundum nomen tuum, Deus, ita et laus tua in
fines terræ: justitiæ plena est dextera tua.

Lætetur mons Sion, et exsultent filia Judæ, pro-
pter judicia tua, Domine.

Circumdante Sion et complectimini eam, narrate
in turribus ejus: ponite corda vestra in virtute
ejus, et distribuite gratias^b ejus, ut enarretis in pro-
genie altera.

Quoniam hic est Deus noster in æternum, et in
sæculum sæculi, et [Ms. tacet et] ipse reget nos in
sæcula.

PSALMUS XLVIII.

IN FINEM, FILIIS CORE, PSALMUS.

B

IN FINEM, FILIIS CORE, PSALMUS.

Audite hæc, omnes gentes: auribus percipite omnes
qui habitatis orbem.

Quique terrigenæ, et filii hominum: ^b simul in unum
dives et pauper.

Os meum loquetur sapientiam: et meditatio cordis
mei prudentiam.

Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in
psalterio propositionem meam.

Cur timeo in die mala? iniquitas calcanei mei cir-
cumdabit me.

Qui confidunt in virtute sua: et in multitudine divi-
tiarum suarum gloriantur.

Frater ^c non redimit, redimet homo? non dabit Deo
placationem suam.

Et pretium redemptionis animæ suæ: et laborabit C
in æternum, et vivet ⁊ adhuc ⁊ in finem.

Non videbit interitum, cum viderit sapientes morien-
tes: simul insipiens et stultus peribunt.

Et relinquent alienis divitias suas, ^d ⁊ et ⁊: vul-
cra eorum domus illorum in æternum.

Tabernacula eorum in progenie et progenie; vo-
cerunt nomina sua ^e in terris ⁊ suis ⁊

Et homo cum in honore esset, non intellexit: com-
paratus est jumentis ⁊ insipientibus ⁊ et similis fa-
ctus est ⁊ illis ⁊

Hæc via illorum scandalum ^f ipsis: et postea i
ore suo complacent. DIAPSALMA.

Audite hæc, omnes gentes: auribus percipite
[Ms. add. omnes] qui habitatis orbem.

Quique terrigenæ, et filii hominum: simul in unum
dives et pauper.

Os meum loquetur sapientiam: et meditatio cordis
mei ⁱ prudentiam.

Inclinabo ad [Ms. in] similitudinem aurem meam:
aperiam in psalterio propositionem meam.

Ut quid ^j timebo in die mala? iniquitas calcanei
mei circumdedit me.

Qui confidunt in virtute sua: quique in abundan-
tia divitiarum suarum gloriantur.

Frater non redimit [Ms. redimet], redimet homo:
non dabit Deo placationem suam, nec pretium re-
demptionis animæ suæ; laboravit in æternum, et
vivet in finem.

Quoniam non videbit interitum: cum viderit sa-
pientes morientes: simul ^k insipiens et stultus per-
ibunt.

Et relinquent alienis divitias suas: et sepulcra
eorum domus eorum in æternum.

Tabernacula eorum in omni generatione et pro-
genie: invocabant nomina eorum in terris ipsorum.

Et homo cum in honore esset, non intellexit:
comparatus est jumentis insipientibus, et similis
factus est illis.

Hæc via eorum scandalum ipsis: et postea in ore
suo benedicent. DIAPSALMA.

^a Hoc prætermissio obelo, alterum, qui subsequitur, D
asterisco mutat ms. Palatinus: neutrum bene.

^b Rectius in Palatino ms. simul, quod neque in
Græco est, tacet.

^c In futuro idem ms. non redimet.

^d Perperam hic asteriscum pro obelo idem ms. sub-
stituit.

^e Atque hic male idem ms. in præpositionem obelo
prænotat, non vocem suis.

^f Delevit sequior manus in eodem codice pronomen
ipsis, tum repositit absolute placebunt. Mox præ-
positionem verbi d: pascet, de more idem ms. veru
jugulat.

^g Carnutense ms. Psalterium juxta Græcum, id
est, Romanum, in templo sancto tuo. MART.

^h Hoc sane mendosum verbum est pro gradus,
quemadmodum cum plerisque aliis liber Veronensis
præfert. Abiudit vero Augustinus, qui domos legit.
In Græco est τὰς βάρεις, de quo supra diximus ad
psalmum XLIV, quæ videsis, atque huc refer.

ⁱ Veronensis ms. intellectum, et quod idem est, Au-
gustinus, intelligentiam. Ipsum quod in Græco est,
nomen σύνεσις utrumque adamussim significat. Fu-
cun igitur lectori fecerit, qui harum differentiam
lectionum velit expendere ad Orientales linguas,
Chaldæum Paraphrasten, versiones Syram, atque
Æthiopicam, etc., multo autem magis, si ab horum
textuum versione Latina, non ab ipsis quas laudat,
primigeniis linguis id repetat. Usu venit vero hæc
ferme unum in ea Veronensis Psalterii editione.

^j Idem ms., metuum in die malo, tum circumdabit
me: præterea, et in abundantia, pro quique in, etc.,
ex Augustino, ex quo item uno, non dabit Deo de-
propitationem suam, et pretium redemptionis anime
suæ, et laboravit, etc.

^k Rursum unice cum Augustino simul imprudens et
insipiens, et mox, Tabernacula eorum in generatione
et generatione, denique infra, jumentis insensatis pro
insipientibus, etc.

Sicut oves in inferno positi sunt : mors depascet A eos.

Et dominabuntur eorum justi in matutino : et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.

Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum * acceperit me. DIAPSALMA.

Ne timueris, cum dives fuerit homo : † et † cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.

Quoniam cum interierit, non sumet omnia : neque descendet cum eo gloria ejus.

Quia neque in vita ipsius benedicetur : confitebitur tibi cum benefeceris ei.

Introibit usque in progenies patrum suorum : † us- B que in æternum non videbit lumen.

Homo cum in honore esset, non intellexit ; comparatus est jumentis † insipientibus ; et similis factus est † illis ;

Sicut oves in inferno d positi sunt : et mors depascet eos.

Et obtinebunt eos justi in matutino : et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.

Verumtamen Deus liberabit [Ms. redimet] animam meam de manu inferi dum [Ms. inferni cum] acceperit me. DIAPSALMA.

Ne timueris cum dives factus fuerit homo : et cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.

Quoniam non cum morietur accipiet hæc [Ms. tacet hæc] omnia : neque simul descendet cum eo gloria domus ejus.

Quoniam anima ejus in vita ipsius benedicetur : et [Ms. tacet et] confitebitur tibi dum [Ms. cum] benefeceris ei.

Et introibit usque in progenies patrum e suorum : et usque in æternum non videbit lumen.

Et homo cum in honore esset, non intellexit : comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.

PSALMUS XLIX.

PSALMUS ASAPH.

Deus deorum Dominus locutus est, et vocavit terram.

A solis ortu usque ad occasum : ex Sion species decoris † ejus ;

Deus manifeste veniet ; Deus noster, et non silebit.

Ignis in conspectu ejus exardescet : et in circuitu ejus tempestas valida.

Advocabit e caelum desursum, et terram discernere C populum suum.

Congregate illi sanctos ejus : qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.

Et annuntiabunt cæli justitiam ejus : quoniam Deus judex est. DIAPSALMA.

Audi, populus meus : et loquar, Israel, et testificabor tibi : Deus Deus tuus ego sum.

Non in sacrificiis tuis arguam te, holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

Non accipiam de domo tua vitulos : neque de gregibus tuis hircos.

Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum, jumenta in montibus † et † boves.

Cognovi omnia volatilia cæli : et pulchritudo agri mecum est.

PSALMUS ASAPH [Ms. IPSI DAVID].

Deus deorum Dominus locutus est : et vocavit terram,

A solis ortu usque ad occasum : ex Sion species decoris ejus.

Deus manifestus veniet : Deus noster, et non silebit.

Ignis in conspectu ejus ardebit : et in circuitu ejus tempestas valida.

Advocabit caelum sursum et terram : ut discerneret [Ms. discernere] populum suum.

Congregate illi f sanctos ejus : qui ordinaverunt testamentum ejus, super sacrificia.

Annuntiaverunt cæli justitiam ejus : quoniam Deus judex est. DIAPSALMA.

Audi, populus meus, et loquar, Israel, et testificabor tibi, quoniam Deus Deus tuus ego sum.

Non super sacrificia tua arguam te : holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

Non accipiam de domo tua vitulos : neque de gregibus tuis hircos.

Quoniam meæ sunt omnes e feræ silvarum, jumenta in montibus et boves.

Cognovi omnia volatilia cæli : et species agri mecum est.

* Iluc refer, quem et Martian. laudat Hieronymi locum ex epist. ad Sunniam et Fretelam : *In eodem, De manu inferi cum liberaverit me, pro quo in Græco legisse vos dicitis, cum acceperit me. Quod quidem et nos ita de LXX vertimus ; et miror a quo in vestro codice depravatum sit.* Subsequenti versu ad Palatini ms. lidem et copulam obelo prænotavimus ; neque enim in Hebræo ipso textu resonat.

† Ille quoque ex Palatini ms. auctoritate, et copulam, que neque in Hebræo est, neque in Græco, expansimus.

‡ De more præpositionem *Ad* obelo prænotat Palatinus ms. legitque *Advocabit, pro Advocabit, quod veteris pronuntiationis est vitium.*

§ Duo iidem libri, Augustinus et Veronensis ms.

posita sunt, et mors pastor est eis. Dominabuntur eis recti mane : tum, a gloria eorum, absque præcedenti et copula, et que subsequuntur, verbis expulsi sunt, quæ tamen sequitur manus in Veronensi cod. addere voluit.

¶ In Veronensi ms., *patrum ejus*, quæ subsequitur, et copula prætermittitur : tum juxta Augustinum, *comparatus jumentis insensatis*, etc.

‡ Duo quæ maxime inter se consentiunt Psalteria, Augustinianum et Veronense, *Congregate illi justos ejus, qui disponunt*, etc. ; tum, *Annuntiabunt cæli. Vitiose autem ex librarii oscitantia Veronens. paulo post, Audi populum ejus, pro populus meus habet.*

§ Eadem Psalteria, *omnes bestie silvarum, peccora in montibus*, etc.

Si esuriero, non dicam tibi : meus est enim orbis ^a terræ ; et plenitudo ejus.

Numquid manducabo carnes taurorum ? aut sanguinem hircorum potabo ?

Immola Deo ^a sacrificium ; laudis : et redde altissimo vota tua.

^b Et ^a invoca me in die tribulationis : et eruum te, et honorificabis me. DIAPSALMA.

Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas ? et assumis testamentum meum per os tuum ?

Tu vero odisti disciplinam : et projecisti sermones meos retrorsum.

Si videbas furem, currebas cum eo : et cum adulteris portionem tuam ^a ponebas ;

Os tuum abundavit malitia : et lingua tua concinabat dolos.

Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum : hæc fecisti, et tacui.

Existimasti inique quod ero tui similis : arguam te, et statuam contra faciem tuam.

Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum : ne quando rapiat, et non sit qui eripiat.

Sacrificium laudis honorificabit me : et illic iter ^a quo ostendam illi salutare Dei.

Si esuriero, non dicam tibi : meus est enim orbis terræ, et plenitudo ejus.

Numquid manducabo carnes taurorum ? aut sanguinem hircorum potabo ?

Immola Deo sacrificium laudis : et redde altissimo ^a vota tua.

Invoca me in die tribulationis tuæ : et eripiam te, et magnificabis me. DIAPSALMA.

Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas ? et assumis testamentum meum per os tuum ?

Tu vero odisti ^a disciplinam : et projecisti sermones meos post te.

Si videbas furem, simul currebas cum eo : et cum adulteris portionem tuam ponebas.

Os tuum abundavit nequitia : et lingua tua concinnavit dolum.

Sedens ^f adversum fratrem tuum detrahebas : et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum.

Hæc fecisti, et tacui : existimasti iniquitatem, quod ero tibi similis.

Arguam te, et statuam ^s illam contra faciem tuam : intelligite hæc omnes qui obliviscimini Dominum, ne quando rapiat, et non sit qui eripiat.

Sacrificium laudis honorificabit me : et illic iter est, in quo ostendam illi salutare Dei.

PSALMUS L.

IN FINEM, PSALMUS DAVID, CUM VENIT AD EUM NATHAN PROPHETA, QUANDO INTRAVIT AD BETHSABEE.

Miserere mei, Deus, secundum ^a magnam ; misericordiam tuam.

^a Et ^a secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

Amplius lava me ab iniquitate mea : et a peccato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco : et peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccavi, et malum coram te feci : ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.

^a Superius, nec uno in loco observamus, quod in Hebraico est nomen תבל, non absolute orbem, sed terræ orbem significare, ac posse adeo obelum jure prætermitti.

^b Asteriscum Palatinus ms. omittit, haud tamen bene.

^c Minus iterum bene idem ms., quod ostendam. Sed et subsequenti psalmo non semel obelorum omissione manifesto peccat : quæ loca studiose annotare, nihil interest.

^d Preces tuas August. et Veron. mss. pro vota tua habent. Tum, Et invoca me in die tribulationis, et eximam te, et glorificabis me : et ut quid pro quare.

^e In iisdem unice libris, odisti eruditionem : et mox : Si videbas furem, concurrebas ei : et, Os tuum abundavit malitia, et lingua tua amplexa est colositatem. Paulo infra, suspicatus es, pro existimasti.

^f Vitium translationis hujusmodi Latine redarguit Hieronymus his verbis : Putatis, inquit, non bene versum, quia diximus, adversus fratrem tuum loquebaris, et debuisse nos dicere, adversus fratrem tuum detrahebas. Quod vitiosum esse, et in nostra lingua non stare, etiam stultis patet... non possumus dicere,

IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID], CUM VENIT AD EUM NATHAN PROPHETA, CUM [Ms. QUIA] INTRAVIT AD BETHSABEE.

Miserere mei, Deus [Ms. tacet Deus], secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam [Ms. iniquitates meas].

Amplius ^b lava me ab injustitia mea : et a delicto meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego agnosco : et delictum meum coram me est semper.

Tibi soli peccavi, et malum coram te feci : ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas dum judicaris.

adversus fratrem tuum detrahebas ; sed, de fratre tuo detrahebas, etc. MART.

^s Malim utique legi illa, quemadmodum Germanense et Carnutense Psalteria præferunt. Auctor quoque Breviarum in Psalmos sub Hieronymi nomine : et statuam illa contra faciem tuam. Ut sic confusus donneris in morte perpetua, hoc est, per illa mandata, quæ non custodisti, vel tua peccata, vel aliorum, quæ post te reliquisti. Hinc et Græci aliquot codices verbis κατά προσώπων σου addunt, τὰς ἁμαρτίας σου, peccata tua : quam lectionem veteres quoque tractatores et Græcis secuti sunt. Veronense autem cum Augustiniano Psalterio aliter legunt, statuam te ante faciem, etc., tum voce omnes prætermisisti, plus habent sicut leo post verbum rapiat. Denique glorificabit, pro honorificabit, et ibi via est, in qua ostendam, etc.

^h Ex Augustino Veronens. ms., Magis magisque lava me, etc., tum vero illud tertio ab hoc versu, et in delictis mater mea me in utero aluit ; fortasse autem legendum est habuit. Denique Asperges, vel Asperge, me hyssopo, absque Domine.

Ecce ÷ enim ; in iniquitatibus conceptus sum : et A
in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti : incerta et occulta
sapientiæ ÷ tuæ ; manifestati mihi.

Asperges me hyssopo et mundabor : lavabis me , et
super nivem dealabor.

Auditui meo dabis gaudium et lætitiā : et exulta-
bunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis : et omnes ini-
quitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus : et spiritum rectum
innova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua : et Spiritum sanctum
tuum ne auferas a me.

Redde mihi lætitiā salutaris tui : et spiritu princi-
pali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas : et impii ad te conver-
tentur.

Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ :
÷ et ; exultabit lingua mea justitiā tuam.

Domine, labia mea aperies : et os meum annuntia-
bit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique :
holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus i contribulatus : cor contri-
tum et humiliatum, Deus, non despicias.

Benigne fac ÷ Domine ; in ÷ ÷ bona ; voluntate
tua Sion : ÷ ut ; ædificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes et
holocausta : tunc imponent super altare tuum vitulos.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum : et in
delictis peperit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti : incerta et occulta
sapientiæ tuæ manifestati mihi.

Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor :
lavabis me, et super nivem dealabor.

Auditui meo dabis ¹ gaudium et lætitiā : et ex-
sultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis : et omnes
iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me, Deus : et spiritum rec-
tum innova in visceribus ² meis.

Ne projicias me a facie tua : et Spiritum sanctum
tuum ne auferas a me.

Redde mihi lætitiā salutaris tui : et spiritu prin-
cipali confirma me.

Docebo [*Ms.* doceam] iniquos vias tuas : et impii
ad te convertentur.

Libera ³ me de sanguinibus, Deus, Deus salutis
meæ, et [*Ms.* tacet et] exultabit lingua mea justi-
tiam tuam.

Domine, labia mea aperies : et os meum annun-
tiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem uti-
que : holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus ¹ contribulatus : cor con-
tritum et humiliatum Deus non spernit.

Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion :
ut [*Ms.* et] ædificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes
et holocausta : tunc imponent super altare tuum
vitulos.

PSALMUS LI.

IN FINEM, INTELLECTUS ^c DAVID, CUM VENIT DOEC IDU-
MEUS, ET NUNTIAVIT SAUL, ET DIXIT EI: VENIT DAVID
IN DOMUM ACHIMELECH.

Quid gloriaris in malitia, ^d ÷ qui ; potens ÷ es ;
in iniquitate ?

Tota die injustitiā cogitavit lingua tua : sicut no-
vacula acuta fecisti dolum.

Dilexisti malitiā super benignitatem : iniquitatem
magis quam loqui æquitatem. ^e DIAPSALMA.

^a Legit sine obelo Palatin. ms., et exsultabit.

^b Diximus et supra, quod in Heb. est nomen דָּוִד
non ἀπίδος voluntatem, sed cum additamento bonam
voluntatem significare, atque adeo satius videri istud
bona, ab obelo eximi. Quod sequitur pronomen tua, D
librarium culpa in Palatin. ms. desideratur, tum
proprius Græco. et pro ut legitur.

^c Adit Palatin. ms. ipsi, tum Doech, pro Doeg,
et Achimelech, pro Achimelech legit.

^d Uterque in Palat. ms. obelus desideratur, et
subsequens in præpositio expungitur.

^e Istud ad subsequentis versiculi finem Diapsalma
in eo ms. transfertur.

^f Veronens. ms. cum Augustino, dabis exulta-
tionem, quod nomen et quarto ab hoc versu pro
lætitiā scribunt.

^g Legit Veronensis Psalterii editor nostris, nec
tamen de hac lectione, quæ et mendosa videtur, et
cæteris libris omnibus contraria, verbo tenus lecto-
rem monuit.

^h Augustinus, Erue me de sanguinibus, etc. : in

IN FINEM, ^j INTELLECTUS DAVID, CUM VENIT DOEC IDU-
MEUS, ET ANNUNTIAVIT SAUL, ET DIXIT ILLIS: ECCE
VENIT DAVID IN DOMUM ABIMELECH.

Quid ^k gloriaris in malitia, qui potens es in in-
iquitate ?

Tota die injustitiā cogitavit lingua tua : sicut
novacula acuta fecisti dolum.

Dilexisti malitiā super benignitatem : iniquita-
tem magis quam loqui æquitatem. DIAPSALMA.

quem locum insignis illa est ejusdem sententia, Ex-
pressit Latinus interpres verbo minus Latino proprie-
tatem tamen ex Græco. Nam omnes norimus Latine
non dici sanguines, nec sanguina : tamen quia ita
Græcus posuit plurali numero, non sine causa, nisi
quia hoc invenit in prima lingua Hebræa, maluit pius
interpres minus Latine aliquid dicere, quam minus
proprie.

ⁱ Veronensis ms., spiritus contritus, quod neque
ipsum, licet ab aliis libris abludat, ab editore nota-
tum est : nox, non despiciet, ubi Augustinus qui cum
impressa hic lectione facit, falso dicitur prætulisse
non spernet.

^l Librarii errore pro Intellectus David, scriptum
est in Veronensi codice Psalmus ipsi David. Rectius
porro habet, Doec Idumeus, et nuntiavit Saul, et di-
xit, Venit, etc. verbis, illis ecce, prætermisiss. Au-
gustinus tacet etiam illa, et dixit.

^k Cum Augustino idem ms. : Quid gloriatur in
malitia qui potens est : quod additur in iniquitate
(minus bene Veronens. iniquitatem) ad subsequentem
versiculum apud eodem spectat.

Dilexisti omnia verba præcipationis, lingua dolosa. A
Propterea Deus destruet te in finem; evellet te, et
emigrabit te de tabernaculo tuo, et radicem tuam de
terra viventium. DIAPSALMA.

Videbunt justii, et timebunt, et super eum ridebunt, a
+ et dicent: Ecce homo, qui non posuit Deum adju-
torem suum: sed speravit in multitudine divitiarum
suarum, + et: prævaluit in vanitate sua.

Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei: spe-
ravi in misericordia Dei in æternum, et in sæculum +
sæculi:

Confitebor tibi in sæculum, quia fecisti: et exspe-
ctabo nomen tuum, quoniam bonum b est, in conspectu B
sanctorum tuorum.

IN FINEM, PRO MELETH c, INTELLIGENTIÆ DAVID.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.

Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in iniquita-
tibus: non est qui faciat bonum.

Deus de cælo prospexit supèr filios hominum: ut vi-
deat si est intelligens, + aut d: requirens Deum.

Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non
est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Nonne scient + omnes: qui operantur iniquitatem:
qui devorant plebem meam, ut cibum panis?

Deum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore,
ubi non erat timor.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui homini-
buss placent: confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.

Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum converterit
Deus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, + et:
lætabitur Israel.

PSALMUS LII.

IN FINEM, PRO MELETH e, INTELLECTUS DAVID.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus: cor-
rumpi sunt, et abominabiles facti sunt in voluntati-
buss suis.

Non est qui faciat bonum: non est usque ad
unum.

Dominus [Ms. Deus] de cælo prospexit super fi-
lios hominum: ut videat si est intelligens, aut re-
quirens Deum.

Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt,
non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Nonne cognoscent [Ms. scient] omnes, qui ope-
rantur iniquitatem, qui devorant h plebem meam
sicut escam panis? Deum [Ms. Dominum] non invo-
caverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat
timor.

Quoniam Deus dissipavit ossa hominum sibi pla-
centium: confusi sunt quoniam Deus sprevit eos.

Quis dabit ex Sion salutare Israel? dum avertet
Dominus captivitatem plebis suæ.

Exultabit Jacob, et lætabitur Israel.

PSALMUS LIII.

IN FINEM, IN CARMINIBUS, INTELLECTUS DAVID, CUM VE-

IN FINEM, IN CARMINIBUS, INTELLECTUS DAVID, CUM VE-

^a Vocolæ et obelum postponit idem ms.; paulo post a verbis *sed speravit* novum versiculum cum ipso, tum Carus inchoant. Porro qui subsequitur, præfixum obelum et copulæ nescit, addit vero in fine versiculi *Diapsalma*: quæ omnia videntur ejus antiquarii *σφάλματα*.

^b Rectius hic tacet in Palat. ms. verbum *est*.

^c Ipse etiam Palat. ms. corrupte *Amalech*, pro *Meleth* legit. Videsis tamen quæ de hoc nos nomin. o in Breviario in Psalmos animadvertimus.

^d Perperam in Palatino ms. dilatis crassioribus punctis etiam verba *requirens Deum*, obelo eodem confodiuntur. Ad subsequentis quoque versiculi finem *Diapsalma* annotatur.

^e Atque hæc ex Augustino Veronensis liber, verba *submersionis, linguam dolosam: tum evellat te, et emigret* (Augustin. *emigrabit*) *te de tabernaculo tuo: tuo*, nam quod suo legit Veronensis Psalterii editor, manifestum ejus est mendum: præstabat vero neutrum pronomen addi.

^f Tacet in Veronensi et Augustiniano Psalterio pronomen hoc *mei*, ut et quod sequitur, *Domine*.

Mox quod habet Veronensis, *quoniam secundum est, puto resigendum ex Augustino, quoniam jucundum est.*

^g Errore scriptorum in mss. quamplurimis legitimus *Amalech*, pro *Meleth*. Nomen *Amalech* sciebant omnes. Ideo Hebræum *Meleth*, sibi prorsus ignotum, mutarunt in verbum *Amalech*. De hac permutatione nominum conqueritur sæpius S. Doctor, dum Commentariis suis illustrat sacra volumina. Cæterum Psalmus iste idem est cum præcedenti decimo tertio, sed absque ulla permutatione octo versuum superadditorum. Vide supra. MART.

— Solemni librorum lapsu *Amalech*, pro *Meleth* in Veron. quoque libro scriptum est. Cætera cum August., *Intellectus ipsi David*. In textu: *Dixit imprudens, et, in iniquitatibus suis, quod tamen secunda manus reposuit, cum pridem esset in affectionibus.*

^h Augustinus et Veronens. mss. *populum meum in cibum (vel cibo) panis; et mox, ibi timuerunt timore, etc.*: atque infra, *in avertendo Deus, pro dum avertet, etc.*

ⁱ Librorum par idem, *In hymnis intellectus ipsi David, cum venerunt Ziphæi, et dixerunt, etc.*

RISSENT ZIPHÆI, ET DIXISSENT AD SAUL : NONNE ^a A
DAVID ABSCONDITUS EST APUD NOS ?

Deus, in nomine tuo saluum me fac : et in virtute
tua iudica me.

Deus, exaudi orationem meam : auribus percipere
verba oris mei.

Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, et fortes
quæsierunt animam meam : et non proposuerunt Deum
ante conspectum suum. ^b DIAPSALMA.

Ecce ⁺ enim ; Deus adjuvat me ⁺ et ; Dominus
susceptor est animæ meæ.

Averte mala inimicis meis : ⁺ et ; in veritate tua
disperde illos.

Voluntarie sacrificabo tibi ⁺ et ; confitebor nomini
tuo, Domine, quoniam bonum est.

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me : et ^c su- B
per inimicos meos despezit oculus meus.

RISSENT ZIPHÆI, ET DIXISSENT AD SAUL : NONNE ECCE
DAVID ABSCONDITUS EST APUD NOS ?

Deus, in nomine tuo saluum me fac : et in virtute
tua libera me.

Deus, exaudi orationem meam : auribus percipere
verba oris mei.

Quoniam alieni insurrexerunt ⁺ in me, et fortes
quæsierunt animam meam : et non proposuerunt
Deum ante conspectum suum. DIAPSALMA.

Ecce enim Deus adjuvat [*Ms. adjuvit*] me : et Do-
minus susceptor est animæ meæ.

Averte mala [*Ms. add. In*] inimicis meis : in veri-
tate tua disperde illos.

Voluntarie sacrificabo tibi : et confitebor nomini
tuo, Domine, quoniam bonum est.

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti [*Ms. eruisti*]
me : et super inimicos meos respexit oculus meus.

PSALMUS LIV.

IN FINEM, IN CARMINIBUS, INTELLECTUS DAVID.

Exaudi, Deus, orationem meam, et ne despezis
deprecationem meam : intende mihi, et exaudi me.

Contristatus sum in exercitatione mea, et conturbatus
sum a voce inimici, ⁺ et ; a tribulatione peccatoris.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates : et in ira
molesti erant mihi.

Cor meum conturbatum est in me : et formido mor-
tis cecidit super me.

Timor et tremor ^d venerunt super me : et contexerunt
me tenebræ.

Et dixi : Quis dabit mihi pennas sicut columbæ ? et C
rolabo, et requiescam.

Ecce elongavi fugiens : et mansi in solitudine. ^e DIA-
PSALMA.

Expectabam eum qui me saluum fecit, a pusillani-
mitate spiritus et tempestate.

Præcipita, Domine, divide linguas eorum : quoniam
vidi iniquitatem et contradictionem in civitate.

Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus in-
quitas : et labor in medio ejus, et injustitia :

Et non defecit de plateis ejus, usura et dolus.

Quoniam si inimicus ^f ⁺ meus ; maledixisset mihi :
sustinuissem ⁺ utique ;

^a Interserit idem ms. hic ecce, quæ vox proprie D
quidem non resonat in Hebræo אלהים; sed ex Græco
est, οὗτος ὁ θεός. In textu præpositio verbi exaudi, obelo
de more prænotat : ut et inferius, non ⁺ pro ; posue-
runt, etc.

^b Tacet hic Palatin. Diapsalma : tum subsequen-
tium versiculorum obelos et copulæ præfixos omittit.

^c Carus cum eodem Palatino ms. adverbium super
obelo jugulat.

^d Minori numero, atque adeo Græco pressius, in
Palatino ms., venit super me, et contexit me tenebra.

^e Non habetur in Palatino ms. Diapsalma, quod
re ipsa præstabat hic quoque asterisco illustrari.

^f Rectius nedum obelus sed et ipsum pronomen
meus, abest a Palatino ms. Et vero neque in Hebræo,
neque in ipsis Græcis exemplaribus additur.

^g Veronens. ms., super me : Augustinus, adversum :
tum potentes pro fortes pari habent consensu.

^h Non sibi constat Psalterii Veronensis editor le-

IN FINEM, IN ^b CARMINIBUS, INTELLECTUS DAVID.

Exaudi, Deus, ¹ orationem meam, et ne despezis
deprecationem meam : intende in me, et exaudi me.

Contristatus sum in exercitatione mea : et contur-
batus sum a voce inimici, et a tribulatione peccatoris.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates : et in
ira ⁱ molesti erant mihi.

Cor meum conturbatum est in me : et formido
mortis cecidit super me.

Timor et tremor venerunt super me : et contexe-
runt me tenebræ.

Et dixi : Quis dabit mihi pennas sicut columbæ,
et volabo, et requiescam.

Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine. DIA-
PSALMA.

Expectabam eum qui me saluum faceret, a ^k pu-
sillo animo et tempestate.

Præcipita, Domine, et divide linguas eorum : quo-
niam vidi iniquitatem et contradictionem in civitate
die ac nocte.

Circumdabit ¹ eam super muros ejus iniquitas : et
labor in medio ejus, et injustitia.

Et non defecit de plateis ejus, usura et dolus :
quoniam si inimicus ^m meus maledixisset mihi, sup-
portassem utique.

gens hic in hymnis intellectus ipsi David, quemadmo-
dum et penes Augustinum est : in sua autem annota-
tionucula tradens haberi in carminibus. Ne tamen du-
bites, quin illa in hymnis, vera sit lectio, quam nos
in ipso ms. invenimus.

¹ Cum Augustino Veronens. liber deprecationem
meam, et ne despezis peccem meam, intende mi-
hi, etc.

ⁱ Unice iterum cum Augustino Veronens. ms.,
adumbrabant me, pro molesti erant mihi : mox etiam
metus pro formido : atque infra in deserto pro in soli-
tudine.

^k Augustinus a pusillanimitate, quemadmodum
et in Veronensi ms. legendum est, tametsi ferat
duobus verbis pusilla animitate : tum pari uterque
consensu, Submerge, Domine, pro Præcipita, etc.

^l Vilitose antea eum erat, pro eam, quod pronomen
in Veronensi ms. penitus desideratur.

^m Idem cum Augustino ms. pronomen meus, jure

Et si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset : abscondissem me forsitan ab eo.

Tu vero homo unanims, dux meus et notus meus.

Qui simul mecum dulces capiebas cibos : in domo Dei ambulavimus cum consensu.

Veniat mors super illos : + et : descendant in infernum viventes.

Quoniam nequitiae in habitaculis eorum, in medio eorum.

Ego + autem : ud Deum clamavi : et Dominus salvabit me.

Vespere et mane et meridie narrabo, et annuntiabo ; et exaudiet vocem meam.

Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi : quoniam inter multos erant mecum.

Exaudiet Deus, et humiliabit illos, qui est ante secula. ^a DIAPSAUMA.

Non est illis commutatio, et non timuerunt Deum : extendit manum suam in retribuendo.

Contaminaverunt testamentum ejus, divisi sunt ab ira vultus ejus : et appropinquavit cor illius.

Molliti sunt sermones ejus super oleum : et ipsi sunt jacula.

Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet : non dabit in aeternum fluctuationem justo.

Tu vero, Deus, deduces eos in puteum interitus.

Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos : ego autem sperabo in te + Domine :

Et si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset : absconderem me utique ab eo.

*Tu vero homo unanims, dux meus et notus meus : qui simul mecum dulces capiebas cibos : in domo Domini [*Ms. add. Dei*] ambulavimus cum consensu.*

Veniat mors super illos : et descendant in infernum viventes.

*Quoniam nequitia in hospitibus eorum, in medio ipsorum [*Ms. eorum*].*

*Ego autem ad Dominum [*Ms. Deum*] clamavi : et Dominus exaudivit me.*

Vespere et mane et meridie narrabo, et annuntiabo : et exaudiet ^f vocem meam.

Liberabit in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi : quoniam inter multos erant mecum.

Exaudiet Deus, et humiliabit eos, qui est ante saecula, et manet in aeternum. DIAPSAUMA.

Non est enim illis commutatio, et non timuerunt Deum : extendit manum suam in retribuendo illis.

Contaminaverunt testamentum ejus, divisi ^g sunt ab ira vultus ejus : et appropinavit cor ejus.

Molliterunt sermones suos super oleum, et ipsi sunt jacula.

Jacta in Deum cogitatum tuum : et ipse te enutriet.

Non dabit in aeternum fluctuationem justo : tu vero, Deus, deduces eos in puteum interitus.

*Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos : ego vero in te sperabo [*Ms. speravi*], Domine.*

PSALMUS LV.

IN FINEM, PRO POPULO QUI A SANCTIS LONGE FACTUS ^b EST, DAVID IN TITULI INSCRIPTIONE, CUM TENUERUNT EUM ALLOPHYLI IN GETH.

Miserere mei, Deus, quoniam conculcavit me homo : tota die + im : pugnans tribulavit me.

Conculcaverunt me inimici mei tota die : quoniam multi bellantes adversum me.

Ab altitudine diei timebo : ego vero in te sperabo.

In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi : non timebo quid faciat mihi caro.

Tota die verba mea execrabantur : adversum me omnes cogitationes eorum in malum ^c.

Inhabitabunt, et abscondent : ^d ipsi calcaneum meum observabunt.

IN FINEM, PRO POPULO QUI A SANCTIS LONGE FACTUS EST DAVID [*Ms. FACTI SUNT IPSI DAVID*], IN TITULI INSCRIPTIONE, CUM TENUERUNT EUM ALLOPHYLI IN GETH.

*Miserere mihi, Domine, quoniam conculcavit me homo : tota die bellans [*Ms. debellans*] tribulavit me.*

Conculcaverunt me inimici mei tota die, ab altitudine diei.

*Quoniam multi qui debellant me, timebunt : ego vero in te sperabo [*Ms. speravi*], Domine.*

In Deo laudabo sermones meos tota die, in Deo sperabo : non timebo quid faciat mihi homo.

Tota die verba mea ^h execrabantur : adversum me omnia consilia eorum in malum.

Inhabitabunt, et abscondent, ipsi calcaneum

hic tacet, tum pro supportassem legit sustinuissem : subsequens versus manifesto librarii errore in eo ms. depravatus est ferme totus.

^a Tacet in Palatino ms. *Diapsalma*.

^b Addit idem ms. et copulam : factus est, et David, etc.

^c Subdit hic idem ms. *Diapsalma*. Mox pronomen ipsi, cum aliis penes Martian. mss. et Cari editione veri praenotat : minus tamen bene.

^d Sagensis ms. cum edito Cari, obelum praenotavit ante pronomen ipsi ; sed corrupte, ut alias saepius, etsi lectorem raro monuerimus hujusmodi depravationum, vel nostrarum castigationum. MART.

^e Placuit magis Augustino atque adeo Veronensi etiam antiquario exclamavi, ut et paulo post enarrabo.

^f Interferit Veronensis. ms. hic Dominus : tum habet cum Augustino aliisque, *Redimet in pace, et appropinquant mihi, quoniam in multis erant mecum.*

^D *Exaudiet me Dominus : denique verba, et manet in aeternum, plane ignorat.*

^g Cum Augustino idem ms., *Polluerunt testamentum ejus, divisi sunt praeter ira vultus ejus, et appropinquant cor ejus. Molliti sunt sermones ejus, etc.* Tum, facta in Dominum curam tuam : atque infra, corruptionis pro interitus, et dolositatis (August., dolositatem) pro dolosi.

^h Atque haec ferme ex solo Augustino Veronensis liber descripsit, *verba mea abominabantur, etc.* Tum, incolent et abscondent, et sicut sustinuit anima mea (tametsi malim, sustinui animam meam) ; deinde in ira populos deduces, pro confringes, de qua lectio ne videsis quae nos ad hunc locum in epist. ad Sunniam et Fretelam pluribus disseruimus. Denique et posuisti lacrymas meas, etc., rectius pro posui, etc., et paulo inferius, ecce scivi pro agnovi, etc.

Sicut sustinuerunt animam meam, pro nihilo salvos A facies illos : in ira populos confringes.

Deus, vitam meam annuntiavi tibi, posuisti lacrymas meas in conspectu tuo.

Sicut et in promissione tua : tunc convertentur inimici mei retrorsum.

In quacumque die invocero + te : ecce cognovi quoniam Deus meus es.

In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem, in Deo speravi : non timebo quid faciat mihi homo ^a.

In me sunt, Deus, vota tua : + quæ : reddam laudationes tibi.

Quoniam eripuisti animam meam de morte, et pedes meos de lapsu : ut placeam coram Deo in lumine vi-

meum observabunt : sicut expectavit anima mea, pro nihilo salvos facies eos, in ira populos confringes.

Deus vitam meam annuntiavi tibi, posui lacrymas meas in conspectu tuo : sicut in repromissione tua.

Convertantur [Ms. convertentur] inimici mei retrorsum : in quacumque die invocavero te, ecce agnovi quoniam Deus meus es tu.

In Deo laudabo verbum [Ms. sermonem], et in Domino laudabo sermonem [Ms. verbum], in Deo sperabo : non timebo quid faciat mihi homo.

In me sunt, Deus, vota, quæ reddam ^f laudationis tibi.

Quoniam eripuisti animam meam de morte, oculos meos a lacrymis : pedes meos a lapsu, ut placeam coram Domino in lumine viventium.

PSALMUS LVI.

IN FINEM, NE DISPERDAS, DAVID IN TITULI INSCRIPTIONE, CUM FUGERET A FACIE SAUL IN SPELUNCAM.

Miserere mei, Deus, miserere mei : quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.

Clamabo ad Deum altissimum : Deum, qui benefecit mihi.

Misit de cælo, et liberavit me : dedit in opprobrium conculcantes me. DIAPSALMA.

Misit Deus misericordiam suam, et veritatem suam : + et ^e eripuit : animam meam de medio catulorum leonum, dormivi conturbatus.

Filii hominum dentes eorum arma et sagittæ : et lingua eorum gladius acutus.

Exaltare super cælos, Deus + et ^d in omni terra gloria tua.

Laqueos paraverunt pedibus meis : + et ^c incurverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam : + et ^b inciderunt in eam. DIAPSALMA.

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum : cantabo, et psalmum dicam.

Exsurge, gloria mea, exsurge psalterium et cithara : exurgam diluculo.

Confitebor tibi in populis, Domine : + et ^a psalmum dicam tibi in gentibus.

IN FINEM, NE ^f DISPERDAS, DAVID IN TITULI INSCRIPTIONE, CUM FUGERET A FACIE SAUL IN SPELUNCAM.

Miserere mei, Deus, miserere mei : quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum sperabo : donec transeat iniquitas.

Clamabo ad Deum altissimum : ^b et ad Dominum qui benefecit mihi.

Misit de cælo, et liberavit me : dedit in opprobrium conculcantes me. DIAPSALMA.

Misit Deus [Ms. Dominus] misericordiam suam et veritatem suam : animam meam eripuit de medio catulorum leonum, dormivi conturbatus.

Filii hominum dentes eorum arma et sagittæ : et lingua eorum machæra acuta.

Exaltare super cælos, Deus : et super omnem terram gloria tua.

Laqueos [Ms. muscipulam] paraverunt pedibus meis : et incurvaverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam : et ⁱ ipsi inciderunt in eam. DIAPSALMA.

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum : cantabo, et psalmum dicam Domino.

Exsurge, gloria mea, exsurge psalterium et cithara : exurgam diluculo.

Confitebor tibi in populis, Domine : et psalmum dicam tibi inter gentes.

^a Alterum hic *Diapsalma*, addit Palatinus ms. obelum vero subsequenti versu, quæ pronomini præfixum tacet : utrumque minus bene.

^b Immerito et copula, quæ et in Hebræo resonat, obelo confodiebatur, quem nos ad Palatini ms. fidem sustulimus.

^c Illic autem vitiose magis una et copula obelo prænotabatur, cum ipsum quoque verbum arripuit in Hebræo textu desideretur, eodemque debeat obelo transigi.

^d Paulo rectius Palatin. ms., in omnem terram. Leviora infra ex eodem emendantur.

^e Rectius iterum Palatinus ms. obelum ipsamque et voculam præternittit.

^f Ex Augustino Veronensis ms. quæ reddam laudis : tum quoniam eruisti, etc. ; et, pedes meos de

D lapsu.

^g Juxta Augustinum, ne corrumpas ipsi David in tituli inscriptionem, etc. Veronensis quoque ms. habet, tantum non satis emendate.

^h Iidem libri *Deum*, pro et ad Dominum. Subjungit vero huic versiculo Veronensis *Diapsalma*, quod in subsequenti sine tacet. Cætera de more cum Augustino, saluum me fecit, pro liberavit me, atque infra, eruit, pro eripuit.

ⁱ Pronomen ipsi, quod neque in Græco est, Veronens. ms. tacet. Ex Augustino autem *psallam* continuo habet, pro *psalmum dicam* (neque addit *Domino* priori loco) ; tum in *gentibus*, pro *inter gentes*. Verum librariis atque orthographicis mendis scætet, quas scire lectorem nihil interest.

Quoniam magnificata est usque ad cœlos misericordia tua : et usque ad nubes veritas tua.

Exaltare super cœlos, Deus : ⁊ et ⁊ super omnem terram gloria tua.

Quoniam magnificata est usque ad cœlos misericordia tua : et usque ad nubes veritas tua.

Exaltare super cœlos, Deus : et super omnem terram gloria tua.

PSALMUS LVII.

IN FINEM, NE DISPERDAS, DAVID IN TITULI INSCRIPTIONE.

Si vere utique justitiam loquimini : recta judicate, filii hominum.

Etenim in corde iniquitates operamini in terra : in justitias manus vestræ concinnant.

Alienatisunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero : locuti sunt falsa.

Furor illis secundum similitudinem serpentis : sicut aspidis surdæ, ⁊ et obturantis aures suas.

Quæ non exaudiet vocem incantantium, et venefici incantantis sapienter.

Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum : molas leonum confringet Dominus.

Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens : intendit arcum suum donec infirmentur.

Sicut cera quæ fuit, auferentur : ⁊ super ⁊ cecidit ignis, et non viderunt solem.

Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum ; sicut viventes, sic in ira absorbet eos.

Lætabitur justus, cum viderit vindictam : manus suas lavabit in sanguine peccatoris.

Et dicet homo : Si utique est fructus justo : utique est Deus judicans ⁊ eos ⁊ in terra.

IN FINEM, NE^d DISPERDAS DAVID IN TITULI INSCRIPTIONE.

Si vere utique justitiam loquimini : justa judicate, filii hominum.

Etenim in corde iniquitates operamini in terra : iniquitates manus vestræ concinnant.

Alienati sunt peccatores ab utero, erraverunt a ventre : locuti sunt falsa.

Ira^e illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, et obturantis aures suas : quæ non exaudiet vocem incantantium, et veneficia quæ incantantur a sapiente.

Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum : molas leonum confringet Dominus.

Ad nihilum devenient velut aqua decurrens : intendit arcum suum donec infirmentur.

Sicut cera liquefacta auferentur : super eos cecidit ignis, et non viderunt solem.

Priusquam producat spinas vestras rhamnus : sicut viventes, sic in ira absorbet eos.

Lætabitur justus, cum viderit vindictam impiorum : manus suas lavabit in sanguine peccatorum.

Et dicet homo : Si utique est fructus justo : utique est Deus judicans eos in terra.

PSALMUS LVIII.

IN FINEM, NE DISPERDAS, DAVID IN TITULI INSCRIPTIONE, QUANDO MISIT SAUL, ET CUSTODIVIT DOMUM EJUS, UT EUM INTERFICERET.

Eripe me de inimicis meis, Deus^b meus et ab insurgentibus in me libera me.

Eripe me de operantibus iniquitatem : et de viris sanguinum salva me.

Quia ecce ceperunt animam meam : irruerunt in me fortes.

Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine : sine iniquitate cucurri, et direxi.

Exsurge in occursum meum, et vide :^c et tu, Domine, Deus virtutum, Deus Israel.

Intende ad visitandas omnes gentes : non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem. DIAPSALMA.

IN FINEM, NE^f DISPERDAS, DAVID IN TITULI INSCRIPTIONE, QUANDO MISIT SAUL, ET CUSTODIVIT DOMUM EJUS, UT EUM INTERFICERET.

Eripe me de inimicis meis, Deus meus : et ab insurgentibus in me libera me.

Eripe me de operantibus iniquitatem : et de viris sanguinum salva me.

Quia ecce aucupaverunt animam meam : irruerunt in me fortes : neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine.

Sine iniquitate cucurri, et dirigebar : exsurge in occursum mihi, et vide : et tu, Domine, Deus virtutum, Deus Israel.

Intende ad^g visitandas omnes gentes : non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem. DIAPSALMA.

^a Secundis curis in eodem ms. *obdurantis* rescriptum est, minus vere. Ipse autem Hieronymus in Isaïæ cap. iii legit mox paulo aliter, *quæ non exaudiet vocem incantantium, et venefici medicantis sapienter*. Porro in fine subsequentis versiculi addit idem ms. *Diapsalma*.

^b Verò prænotat Palatin. ms. pronomen *meus*, quod neque in Græco quidem est, ex Hebræo autem utcumque potest excudi.

^c Præpositionem verbi *Exsurge*, tum voculas *et tu*, minus bene idem ms. *ὀφείλει*.

^d Cohærenter Veronensis liber cum Augustino, *Ne corrumpas ipsi David*, etc. In textus priori versu recte, Augustin. *recta*, pro *justa* legunt : paulo post connectunt, pro *concinnant*, et a vulva, pro *ab utero*.

^e In iisdem, *Indignatio eis secundum*, etc., corrupte. Veronensis, *sicut* : tum uno consensu, et medicamenti medicati a sapiente. *Deus contrivit dentes*, etc.;

^d et, *confregit Dominus. Spernentur tamquam aqua*, etc. Atque iterum, *supercecidit ignis*, non interjecto *eos* pronomine, et mox, *tamquam viventes, tamquam in ira combibet eos*. Demum in *sanguine peccatoris, pro peccatorum*. Unum in his atque alterum manifestum codicis Veronensis *σπάλμα* prætereo.

^f De more Augustinus et Veronens. ms., *ne corrumpas ipsi David* ; tum unus Veronens., *et custodivit David domum, ut*, etc., qui et primo statim versu pronomen *meus* τῷ *Deus* non addit, juxta Græcum. Cæterum in textu *erue, pro eripe*, et *salvum me fac, pro salva me*, et *renati sunt, pro aucupaverunt*, et *super me fortes, pro in me*, etc., continenter juxta Augustinum.

^g Idem libri : *ad visitandum omnes gentes, non miserearis omnium*, etc. Tum, *convertentur ad vesperam*, ut et infra. Augustinus tamen *Convertantur*, et mox *putiantur*, etc.

Convertentur ad vesperam, ^a et [;] famem patientur A
ut canes : et circuibunt civitatem.

Ecce loquentur in ore suo, ⁺ et [;] gladius in labiis
eorum : quoniam quis audivit ?

Et tu, Domine, deridebis eos : ad nihilum deduces
omnes gentes.

Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus sus-
ceptor meus ^b es : Deus meus, misericordia ejus præ-
veniet me.

Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas
eos, ne quando obliviscantur populi mei.

Disperge illos in virtute tua : et depone eos protector
meus, Domine.

Delictum oris eorum sermonem labiorum ipsorum :
et comprehendantur in superbia sua.

Et de execratione et mendacio annuntiabuntur in
consummatione : in ira consummationis, et non erunt.

Et scient, quia Deus dominabitur Jacob ^c ⁺ et [;]
finium terræ. DIAPSALMA.

Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut
canes : et circuibunt civitatem.

Ipsi dispergentur ad manducandum : si vero non
fuerint saturati, et murmurabunt.

Ego autem cantabo fortitudinem tuam : et exultabo
mane misericordiam tuam.

Quia factus es susceptor meus, et refugium ⁺ meum
in die tribulationis meæ.

Adjutor meus, tibi psallam, quia Deus susceptor
meus ^d es, Deus ⁺ meus [;] misericordia mea.

PSALMUS LIX.

IN FINEM PRO HIS QUI IMMUTABUNTUR, IN TITULI IN-
SCRIPTIONE, DAVID IN DOCTRINAM, CUM ^e SUCCENDIT
MESOPOTAMIAM SYRIÆ, ET SOBAL, ET CONVERTIT JOAB,
ET PERCUSSIT IDUMÆAM IN VALLE SALINARUM DUODE-
CIM MILLIA.

Deus, repulisti nos, ⁺ et [;] destruxisti ⁺ nos [;] iratus
es, ⁺ et [;] misertus es nobis.

Commovisti terram, et conturbasti eam : sana con-
tritiones ejus, quia commota est.

Ostendisti populo tua dura : potasti nos vino com-
punctionis.

^a Copiam et, veru prænotavimus ad ms. Palatini
fidem, Hebræo cum primis admonente textu.

^b Verbum es idem ms. tacet, tum quod subsequitur
pronomen meus, obelo jugulat, satis bene, si quod
in Hebræo est, וְיָדָע אֵלֶיךָ alii punctis instruas.

^c S. ipse Pater, epist. ad Sunniam et Fretelam, in D
Græco, inquit, scriptum est : Et finium terræ ; sed et
conjunctione addita est, et ordo est : Scient quia Deus
Jacob dominabitur finium terræ. Recte etiam subse-
quenti versu, et famem patientur, etc., obelo et copula
in Palatino ms. prænotatur, quæ neque in Hebræo
archetypo exprimitur.

^d Tacet Palatin. ms. verbum es, quod saltem veru
prænotandum videtur.

^e Idem ms., succendit Syriam Mesopotamiæ, et Sy-
riam Sobal, tum, et percussit Edom in valle, etc.

^f Ipsum quoque es verbum Palatin. ms. obelum
præcedere facit : rectissime autem subsequenti versu,
ubi dicitur, et conturbasti eam, copulam et, quæ neque
in Hebræo est textu, jugulat.

Convertentur ad vesperam : et famem patientur
ut canes : et [Ms. tacet et] circuibunt civitatem.

Ecce ipsi loquentur in ore suo : et gladius est
[Ms. tacet est] in labiis eorum.

Quoniam quis audivit ? et tu, Domine, deridebis
eos et [Ms. tacet et] pro nihilo habebis omnes gentes.

Fortitudinem meam ad te custodiam, quia ^g tu,
Deus, susceptor meus es : Deus meus, misericordia
ejus præveniet me.

Deus meus ostende mihi bona inter inimicos
meos, ne occideris eos : ne quando obliviscantur
legis tuæ.

Disperge illos in virtute tua : et destrue eos pro-
tector meus, Domine.

Delicta oris eorum sermonem [Ms. verba] labio-
rum ipsorum : et comprehendantur [Ms. comprehen-
dentur] in superbia sua, et de execratione et men-
dacio compellantur in ira consummationis, et non
erunt.

Et scient, quia Deus dominabitur Jacob, et finium
terræ. DIAPSALMA.

Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut
canes : et circuibunt civitatem.

^h Ecce ipsi dispergentur ad manducandum : si
vero non fuerint saturati, murmurabunt.

Ego autem cantabo virtutem tuam : et exultabo
mane misericordiam tuam.

Quia factus es susceptor meus et refugium meum,
in die tribulationis meæ : adjutor meus, tibi psallam.

Quia tu [Ms. tacet tu], Deus, susceptor meus es :
Deus meus misericordia mea.

IN FINEM PRO ⁱ HIS QUI COMMUTABUNTUR IN TITULI
INSCRIPTIONE, DAVID IN DOCTRINAM, CUM SUCCENDIT
SYRIAM MESOPOTAMIÆ, ET SYRIAM SOBAL, ET CON-
VERTIT JOAB, ET PERCUSSIT VALLEM SALINARUM DUO-
DECIM MILLIA.

Deus, repulisti nos, et destruxisti nos : iratus es,
et misertus es nobis ;

Commovisti terram, et conturbasti eam : sana con-
tritiones ejus, quia [Ms. quoniam] mota est.

Ostendisti populo tuo dura : potasti nos vino com-
punctionis.

^g Pronomen tu hic reticent iidem libri. Ac se-
quenti versu pariter habent, Deus meus demonstravit
mihi in inimicis meis ne, etc., paulo post deduces,
Augustin., deduc, pro destrues, atque infra, et ex
maledicto et mendacio annuntiabuntur consummationes,
in ira, etc.

^h Prætermisisti verbis Ecce ipsi, penes Augusti-
num, et Veronens. ms. reliqua sic habent, Disper-
gentur ut edant, ipsi autem (verius Augustinus, si
autem) non satiabuntur, et murmurabuntur. Ego au-
tem cantabo potentiam tuam, etc.

ⁱ Titulus idem est penes Augustinum et Veronens.
ms. excepta pro voculi, quam hic tacet, aut levi alio
librarii errore : In finem pro his qui immutabuntur,
in tituli inscriptionem ipsi David in doctrinam, cum
succendit Mesopotamiam Syriæ et Syriam Sobal, et
convertit Joab (ms. Moab mendose) et percussit Edom
in valle Salinarum, etc. In textu, misertus es nostri,
pro nobis : et ostendisti plebi tuæ dura, potasti nos
vinum (al. vino) stimulationis.

Dedisti metuentibus te significationem : ut fugiant a A facie arcus. a DIAPSAUMA.

Ut liberentur dilecti tui : solum fac dextera tua, et exaudi me.

Deus locutus est in sancto suo : lætabor ⁊ et ⁊ par- titor Sichimam : et convallem tabernaculorum metibor.

Meus est Galaad, et meus b est Manasses et Ephraim fortitudo capitis mei.

Juda rex meus : Moab olla spei meæ.

In Idumæam extendam calceamentum meum : mihi alienigenæ subditi sunt c.

Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumæam?

Nonnetu, Deus, qui repulisti nos? et non egredieris, Deus, in virtutibus nostris?

Da nobis auxilium de tribulatione : d quia vana salus B hominis.

In Deo faciemus virtutem : et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

PSALMUS LX.

IN FINEM, IN HYMNIS DAVID.

Exaudi, Deus, deprecationem meam : intende ora- tioni meæ.

A sinibus terræ ad te clamavi : dum anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me.

Deduxisti me, quia factus es spes mea : turris forti- tudinis a facie inimici.

Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula : protegar in velamento alarum tuarum. DIAPSAUMA.

Quoniam tu, Deus, ⁊ meus ⁊ exaudisti orationem C meam : dedisti hæreditatem timentibus nomen tuum. Dies super dies regis adjicies annos ejus usque in diem generationis et generationis.

Permanet in æternum in conspectu Dei : misericor- diam et veritatem ⁊ ejus ⁊ quis requiret?

Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum ⁊ sæculi ⁊ : ut reddam vota mea de die in diem.

PSALMUS LXI.

IN FINEM, PRO IDITHUN, PSALMUS DAVID.

Nonne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum.

^a Tacet in Palat. ms. *Diapsalma*.

^b Alterum hoc, est, verbum in eodem ms. et apud Carum, quemadmodum et in Alexandrini codicis nuper editio obelo prænotatur. Ad Hebræi autem archetypi fidem debuerat et præcedens proxime confodi.

^c Ille minus bene addit idem ms. *Diapsalma*.

^d Rectius ad Græcum, ipsiisque Hebræum exem- plar, et vana legit Palatinus ms. pro quia vana.

^e De more hic atque infra præpositionem verbi *Exaudi*, idem ms. obelo prænotat.

^f Monuit Palatinus idem ms. pronomen *ejus*, quod neque in Hebræo hic resonat, jugulandum obelo esse.

^g Cum August. Veronens. ms., *ut eruantur dilecti*.

^h Librarii errore subsequentis Psalmi LXI titulus hic substitutus est in Veronensi ms. ac vicissim iste illi præfigitur, contradicentibus aliis omnibus, et in eodem libro Græca adversa columna.

ⁱ Cum Augustino idem ms., *augerentur*, tum altero

Dedisti metuentibus te significationem : ut fugiant a facie arcus. DIAPSAUMA. Ut ⁊ liberentur electi tui.

Salvum me fac dextera tua, et exaudi me : Deus locutus est in sancto suo, lætabor, et [Ms. tacet et] dividam Sichimam et convallem tabernaculorum me- titor [Ms. dimetitor].

Meus est Galaad, et meus est Manasses : et Ephrem fortitudo capitis mei.

Juda rex meus, Moab olla spei meæ : in Idumæam extendam calceamentum meum, mihi allophyli sub- diti [Ms. subjecti] sunt.

Quis deducet me in civitatem munitam? aut [Ms. tacet aut] quis deducet me usque in Idumæam?

Nonne tu, Deus, qui repulisti nos? et non egre- dieris, Deus, in virtutibus nostris?

Da nobis auxilium de tribulatione : et vana salus homini.

In Deo faciemus virtutem : et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

IN FINEM, h IN HYMNIS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Exaudi, Deus, deprecationem meam, intende ora- tioni meæ : a sinibus terræ ad te clamavi.

Dum i anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me.

Deduxisti me, quia [Ms. quoniam] factus es spes mea : turris fortitudinis a facie inimici.

Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula : protegar in velamento alarum tuarum. DIAPSAUMA.

Quoniam tu, Deus, exaudisti orationem C meam : dedisti hæreditatem timentibus nomen tuum.

Dies super dies i regis adjicies, annos usque in diem sæculi et sæcula : permanebit in æternum in conspectu Dei.

Misericordiam et veritatem quis requiret eorum? sic psallam nomini tuo, Deus [Ms. tacet Deus] in sæculum sæculi : ut reddam vota mea de die in diem.

IN FINEM, PRO IDITHUN, PSALMUS DAVID.

Nonne Deo subdita [Ms. subjecta] erit anima mea? k ab ipso enim salutare meum.

D ab hoc versu, *Inquilinus sum (Aug., ero) in taberna- culo tuo usque in sæculum. Diapsalma. Cooperiar in velamento alarum tuarum, quoniam, etc.*

ⁱ Tantum unius nominis metathesi, *regis post ad- jicies*, abludit ab Augustino Veronens. liber, c. tera ad unguem, si manifesta scripturæ mendæ excipias, *annos ejus usque in diem generationis et generationis*. Paulo post *et veritatem ejus quis requiret? Sic psal- lam, etc.*

^k Prior codicis Veronensis lectio erat, *quoniam ab ipso est patientia mea* : sicque in adversa Græca La- tinitis litteris pagina, *oti par autu estin e ypomone mu* : quæ non hujus, sed sexti versiculi propria in reliquis omnibus libris sententia est. Et e Græcis quidem, aut libris, aut tractatoribus si quis ita unquam hic loci egerit, haud scio : e Latinis unum scio ita præ- ferre codicem Campanensem, qui *secundam Græcum* inscribitur. Facile autem errori amantissimum, non archetypi alienius auctoritati hoc tribuo : quod adeo recte in ipso Veronensi codice emendatum est an-

Nam et ipse Deus meus, et salutaris meus, susceptor A meus, non movebor amplius.

Quousque irrutis in hominem? interficitis universos : tanquam parieti inclinato et macerix depulsæ?

Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti : ore suo benedicebant, et corde suo maledicebant. DIAPSALMA.

Verumtamen Deo subjecta esto, anima mea : quoniam ab ipso patientia mea.

^a Quia ipse Deus meus, et salvator meus, adjutor meus, non emigrabo.

In Deo salutare meum et gloria mea : Deus auxilii mei^b ÷ et : spes mea in Deo ÷ est :

Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite B coram illo corda vestra : Deus adjutor noster^c ÷ in æternum : DIAPSALMA.

Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris : ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.

Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere : divitiæ si affluant, nolite cor apponere.

Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est, et tibi, Domine, misericordia : quia tu reddes unicuique juxta opera sua.

Etenim ipse est Deus meus, et salutaris meus, • adjutor meus, non movebor amplius.

Quousque irrutis in homines? interficitis universos : tanquam parieti inclinato, et macerix impulsæ?

Verumtamen honorem meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti : ore suo benedicebant, et in [Ms. tacet in] corde suo maledicebant : DIAPSALMA.

Verumtamen Deo subdita erit [Ms. subjicietur] anima mea : quoniam ab ipso est patientia mea.

Etenim [Ms. quoniam] ipse est Deus meus, et [Ms. tacet et] salutaris meus : adjutor [Ms. susceptor] meus, non emigrabo.

In Deo salutare meum et [Ms. tacet et] gloria mea : Deus auxilii mei, et spes mea in Deo est.

Sperate in eo, omnis conventus plebis, et effundite coram illo corda vestra : quia Deus adjutor noster est [Ms. tacet est]. DIAPSALMA.

Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris : ut decipiant ipsi de vanitate sua in idipsum.

Nolite sperare in iniquitate : et in rapinis nolite concupiscere.

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere : semel locutus est Deus, duo hæc audivi.

Quia potestas Dei est, et tibi, Domine, misericordia : quia tu reddes singulis secundum opera eorum.

PSALMUS LXII.

PSALMUS DAVID, CUM ESSET IN DESERTO IDUMÆÆ.

C PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID], CUM ESSET IN DESERTO IDUMÆÆ.

Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.

Sitivit^d ÷ in : te anima mea : quam multipliciter tibi caro mea :

In terra : deserta, et invia, et inaquosa, sic in sancto apparui tibi : ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam.

Quoniam melior est misericordia tua super vitas : labia mea laudabunt te.

Sic benedicam te in vita mea : ÷ et : in nomine tuo levabo manus meas.

Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.

Sitivit in te anima mea : quam multipliciter tibi et caro mea !

In deserto, et in invio et inaquoso, sic in sancto apparui tibi : ut viderem virtutem [Ms. potentiam] tuam et gloriam tuam.

Quia melior est misericordia tua^b super vitas : labia mea laudabunt te.

Sic benedicam te in vita mea : et in nomine tuo levabo manus meas.

lingua, ac fortasse eadem, quæ reliquum textum perscripserat manu in utraque pagina, ab ipso enim salutare meum, et, par autem gar te solitron mu.

^a Ad hunc modum in Palatino ms. et apud Carum affertur, ÷ Quia : ipse ÷ Deus meus : et salvator, etc. haud recte, tametsi aliter habet Hebræus ad verbum Tantummodo ipse rupes mea : sed illud דָּוִד passim metaphorice pro Deo accipitur, ac vertunt LXX : Θεός μου.

^b Hæc quoque et copulæ, quæ neque in Hebræo resonat, ad Palatini ms. fidem veru præponimus. De subsequenti versiculi obelo ipsemet S. Pater in epist. ad Surniam et Fretelam fide jubet.

^c Obelum istius loci probat idem Hieronymus dicens : Ergo, in æternum, obelus est. MART.

^d Hieronymus legit in epistola sua, Sitivit tibi anima mea, pro quo (inquit) in Græco sit, Sitivit in te anima mea. Subjungit etiam in Hebræo haberi LACH (לַח) quod significat, tibi, quod et omnes interpretes translulerunt. Ergo secundum linguæ proprietatem versum est in Latinum. MART.

—Obelum Palatini ms. prætermittit. In ipso quoque

Græco textu sine præpositione est ἰδιψοῖ σοι. Vide sis epist. ad Surniam et Fretelam. Peccat vero mox in asterisco apponendo idem Palatini ms.

^e Veronens. cum Augustino susceptor, pro adjutor : et subsequenti versu, quousque apponentes super hominem? interficientes (Aug., interficite), omnes tanquam, etc.

^f Cum Augustino Veronens. ms., sperate in eum omne concilium plebis : effundite coram illo corda vestra : Deus adjutor noster, absque eo, quod subsequitur, est verbo. Tum in sequenti versiculi fine, decipiant ipsi de vanitate in unum. Et, nolite sperare super iniquitatem, et in rapinam (Al. rapina) ne concupiscatis. Divitiæ si affluant, ne apponatis cor : denique, reddes unicuique secundum opera ejus, vel sua.

^g Veronens. ms., Interra deserta et invia (Aug., et sine via) et sine aqua, sic, etc.

^h Prætermisit Veron. Psalterii editor verba, super vitas, quæ ait in eo codice dec-se. Immo effugerunt ejus diligentiam, prostant enim, tametsi paulo exesis vetustate aliquot litteris, in eo ipso exemplari, ac lecta nobis sunt.

Sicut adipe et pinguedine repletur anima mea : et labiis exsultationis laudabit os meum ^a.

Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te : quia fuisti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exsultabo, adhæsit anima mea post te : me suscepit dextera tua.

Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ : tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes, qui jurant in eo : quia obstructum est os loquentium iniqua.

Sicut ^a adipe et pinguedine repletur anima mea : et labia exsultationis laudabunt nomen tuum.

Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te : quia fuisti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exsultabo, adhæsit anima mea post te : me suscepit dextera tua.

Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ : tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

Rex vero lætabitur in Domino, laudabuntur omnes, qui jurant in eo : quia obstructum est os loquentium iniqua.

PSALMUS LXIII.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Exaudi, Deus, orationem meam, cum deprecor : a timore inimici eripe animam meam.

Protexisti me a conventu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem.

Quia exacerunt ut gladium linguas suas : intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent in oculis immaculatum.

Subito sagittabunt eum, et non timebunt : firmaverunt sibi sermonem nequam.

Narraverunt ut absconderent laqueos, dixerunt : Quis videbit eos ?

Scrutati sunt iniquitates : defecerunt scrutantes scrutinio.

^b *Accedet homo ad cor altum : et exaltabitur Deus.*

Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum : et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.

Conturbati sunt omnes, qui videbant eos : et timuit omnis homo.

Et annuntiaverunt opera Dei : et facta ejus intellexerunt.

Lætabitur justus in Domino, et sperabit in eo : et laudabuntur omnes recti corde.

B IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Exaudi, Deus, orationem meam, cum ^f deprecor : a timore inimici eripe animam meam.

Protexisti me a conventu malignantium, et a multitudine operantium iniquitatem.

Quia [Ms. qui] exacerunt ut [Ms. tamquam] gladium linguas suas : intenderunt arcum rem amarum, ut sagittent ^g in oculis immaculatum.

Subito sagittabunt eum, et non timebunt, firmaverunt sibi verbum malum : disputaverunt ut absconderent laqueos, dixerunt : Quis videbit eos ?

Scrutati sunt iniquitatem : defecerunt scrutantes scrutinium.

Accedet homo ad cor altum : et exaltabitur Deus.

Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum : et pro nihilo habuerunt contra eos linguæ ipsorum.

Conturbati sunt omnes, qui videbant eos : et timuit omnis homo.

Annuntiaverunt opera Dei : et facta ejus intellexerunt.

Lætabitur justus in Domino, et sperabit in eo : et laudabuntur omnes recti corde.

PSALMUS LXIV.

IN FINEM PSALMUS DAVID, ^c ✕ CANTICUM :

Te decet hymnus Deus, in Sion : et tibi reddetur votum ⁺ in Jerusalem :

^d *Exaudi orationem ⁺ meam : ad te omnis caro veniet.*

^a Subjungit hic Palatinus ms. *Diapsalma.*

^b Rescripsit sequior manus in eodem codice, *Accedit*, ubi et *Diapsalma* in fine versus ascribitur.

^c Hic addita sunt plurima verba in mss. codicibus. Carnutensis hoc modo legit : *In finem, Psalmus David, ✕ Canticum Hieremias et Aggæi ⁺ de verbo peregrinationis, quando incipientes proficisci* : alii pro Aggæo habent nomen Ezechielis, sed absque ullo signo asterisci et obeli in ceteris. Nos quæ leguntur in Hebræo et apud LXX retinimus, addita vero a librariis abjecimus. MART.

— Prætermisso asterisco, addit Palatinus ms. reliquum ad Romani Psalterii instar titulum : *Canticum Jeremias et Ezechielis de verbo peregrinationis, quando incipientes proficisci*. Martianeus Aggæi, pro Ezechielis nomine in Carnutensi ms. invenit, in quo et reliqua verba obelo pronotabantur. Carus ea ferme cum Veronensi ms. legit, *populo transmigratonis, cum incipient exire*.

✎ Præpositionem verbi *Exaudi*, idem Palatin.

IN FINEM, PSALMUS DAVID, CANTICUM JEREMIE ET ^b AGGÆI DE VERBO PEREGRINATIONIS, QUANDO INCIPIENTES PROFICISCI.

Te decet hymnus, Deus, in Sion, et tibi reddetur votum in Jerusalem.

Exaudi orationem meam : ad te omnis caro veniet.

ms. de more jugulat. Ad cujus fidem subsequenti versu et copulam, quæ neque in Hebræo resonat, obelo confodimus.

^e Juxta Augustinum idem ms. : *Tamquam adipe, etc., repleta est (Aug. repletur) anima mea*. Et, *Si memoratus sum tui, etc.* Postremo versu : *laudabitur omnis qui jurat in ipso, quoniam oppilatam est os, etc.*

^f Juxta Augustinum Veronensis ms. *tribulor. Mox pro eripe August. erue, Veronensis. libera.*

^g Pari consensu idem, *ut sagittent in abscondito immaculatum. Repente sagittabunt, etc., firmaverunt (vel obfirmaverunt) sibi sermonem malignum : narraverunt ut absconderent muscipulas, etc.* Tum, *Perscrutati sunt : et, defecerunt scrutantes. Accedet homo et cor altum, etc.* et, *Sagittæ infantium factæ sunt plagæ eorum, et infirmatæ sunt super eos linguæ eorum*. Denique, *et annuntiaverunt... omnes, qui recto (id. recti) sunt corde.*

^h Veronensis ms. : *et Ezechiel ex populo transmigratonis cum incipient exire, juxta Augustinum*. Vide quæ ad oppositam columnam annotamus.

Verba iniquorum prævaluerunt super nos: ⁊ et: A impietatis nostris tu propitiaberis.

Beatus quem elegisti, et assumpsisti: ⁊ inhabitabit ⁊ in: atriis tuis.

Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate.

Exaudi nos, Deus, salutaris noster: spes omnium finium terræ, et in mari longe.

Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia: qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum ejus.

Turbabuntur gentes, et timebunt qui habitant terminos a signis tuis; exitus matutini et ⁊ vespere delectabis.

Visitasti terram, et inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum: quoniam ita est præparatio ejus [id est terræ.]

Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus: in stillicidiis ejus lætabitur germinans.

Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: et campi tui replebuntur ubertate.

Pinguent speciosa deserti: et exultatione colles accingentur.

Induti sunt arietes ovium, et valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

Verba iniquorum prævaluerunt super nos: et impietatis nostris tu propitiaberis.

Beatus quem elegisti et assumpsisti: inhabitabit in tabernaculis tuis.

Replebimur [Ms. replebitur] in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, mirabile [Ms. admirabile] in æquitate.

Exaudi nos, Deus, salutaris noster: spes omnium finium terræ, et in mari longe.

Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia: qui conturbas fundum maris, sonum autem fluctuum ejus quis sustinebit?

Turbabuntur gentes, et timebunt omnes qui habitant fines terræ a signis tuis.

Exitus matutini et vespere delectaberis: visitasti terram, et inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repletum est aqua, parasti cibum illorum: quia [Ms. quoniam] ita est præparatio tua.

Rivos ejus inebrians, multiplicans generationes ejus: in stillicidiis suis lætabitur, dum exoriatur.

Benedices coronam anni benignitatis tuæ: et campi tui replebuntur ubertate.

Pinguent fines deserti: et exultatione colles accingentur.

Induti sunt arietes ovium, et convalles abundabunt frumento, etenim clamabunt, et hymnum dicent.

PSALMUS LXV.

IN FINEM ^c CANTICUM PSALMI ⁊ RESURRECTIONIS: C IN FINEM ^b PSALMUS DAVID, CANTICUM RESURRECTIONIS.

Jubilare Deo, omnis terra, psalmum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.

Dicite Deo: Quam terribilia sunt opera tua ⁊ Domine: in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.

Omnis terra adoret te, et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo. DIAPNALMA.

Venite, et videte opera Dei: terribilis ⁊ in: consiliis super filios hominum.

⁊ Qui: convertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi lætabitur in ipso.

Jubilare Deo, omnis terra, psalmum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.

Dicite Deo: Quam terribilia sunt opera tua: in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.

Omnis terra adoret te, et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo, altissime. DIAPNALMA.

Venite, et videte opera Domini: ⁊ quam terribilis in consiliis super filios hominum.

Qui convertit mare in aridam, et flumina pertransibunt pede: ibi lætabitur in idipsum.

^a Priorem hanc, ex qua verbum componitur, in præpositionem, non quæ subsequitur, idem ms. obelo prænotat. Carus neutrum habet. Subsequenti autem versu pari consensu eandem in præpositam bonis voculam immerito obelo transverberant: ut et paulo post et copulam, ⁊ et: in mari, etc.

^b Rescribendum videtur in gignendi casu *vesperæ*, D ejus casus est quoque *vesperi*, in opposita Romana, atque aliis Latinis interpretationibus. Arnobius, *In exitu matutini et vespere delectabitur Deus*. Sed et LXX ἰσπίρας.

^c Palatinus ms. ut est in Romana editione, *In finem psalmus David canticum resurrectionis*.

^d Hic sermones, pro verba, et sequenti versu *atriis*, pro *tabernaculis*: tum in *justitia*, pro in *æquitate*, et *Salvator*, pro *Salutaris*, idem cum Augustino ms. legit.

^e Idem consensu perpetuo libri, in *fortitudine sua*, circumcinctus in *potentatu*: et mox *sonum fluctuum ejus quis sufferet*, mendose Veronens. *suffert*. Ante Hieronymum legebatur, *Quis sustinebit*, quod ipsum superfluum esse in epist. ad Sunniam et Fretelam docuit.

^f In Græco additum scribitis, inquit Hieronymus ad Sunn. et Fretel., *quis sustinebit? Quod superfluum*

est: subauditur enim, qui conturbas profundum maris, et conturbas sonum fluctuum ejus. MART.

^g Continenter cum Augustino Veronens. liber: *Exitus mane, et vespere delectabis: et, multiplicasti ditare eam. Fluvius Dei repletus est, etc. Sulcos ejus inebria, et multiplica generationes, etc.*; et, *cum exoriatur*. In fine, *abundabunt frumento, clamabunt, et enim hymnum dicent*.

^h Titulus penes Augustinum et Veronens. ms. idem atque in opposito Gallicano Psalterio est. In textu, *psallite autem pro psalmum dicite*, ut et versu tertio *psallat*: tum *timenda pro terribilia*, ac *potentiæ pro virtutis*, pari consensu præferunt.

ⁱ Tacent *quam* voculam iidem libri: tum legunt, *in flumine pertransibunt pede, ibi jocundabitur in ipso*: et mox *inamaricant*, vel *amaricant*, pro *iram provocant*. Barbara ea vox, Latinisque auribus inaudita, ad vim verbi exprimendam, Augustino haud displicuit, qui eam supra ad psal. iv, 11, ubi occurrit, suo calculo comprobavit, *Ipsi ergo, inquam, inamaricaverunt Deum, qui peccando in eam ægritudinem devenerunt*. Ac suo proprio sensu infra in psalm. cxxxiv: *Amorrhæi interpretantur amaricantes. Jam hic videte si intelligere possumus, quomodo amaricantes regem habeant tentationem oculorum*. Et mox:

Qui dominatur in virtute sua ^a + in ^o æternum, A
oculi ejus super gentes respiciunt: qui exasperant non
exaltentur in semetipsis. DIAPSALMA.

Benedicite, gentes, Deum nostrum, et auditam sa-
cite vocem laudis ejus:

Qui posuit animam meam ad vitam: et non dedit
in commotionem pedes meos.

Quoniam probasti nos, Deus: igne nos examinasti,
sicut examinatur argentum.

Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes
in dorso nostro: imposuisti homines super capita
nostra. j

Transivimus per ignem, et aquam: et eduxisti nos
in refrigerium.

Introibo in domum tuam in holocaustis: reddam
tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea.

Et locutum est os meum, in tribulatione mea.

Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arie-
tum: offeram + tibi ^o boves cum hircis. DIAPSALMA.

Venite, audite, et narrabo omnes qui timetis Deum,
quanta fecit animæ meæ.

^b Ad ipsum ore meo clamavi: et exaltavi sub lingua
mea.

Iniquitatem si aspexi in corde meo: non exaudit
Dominus.

Propterea exaudivit Deus: et attendit voci depreca-
tionis meæ.

Benedictus Deus: qui non amovit orationem meam,
et misericordiam suam a me.

Qui dominatur in virtute sua in æternum oculi
ejus super gentes respiciunt: qui in iram provocant,
non exaltentur in semetipsis. DIAPSALMA.

Benedicite, gentes, Deum nostrum: et ^c obaudite
vocem laudis ejus.

Qui posuit animam meam ad vitam: et non dedit
commoveri pedes meos.

Quoniam probasti nos, Deus, igne nos examinasti:
sicut igne examinatur argentum.

Induxisti nos in laqueum [Ms. muscipulam], posuit
tribulationes in dorso nostro [Ms. dorsa nostra]:
imposuisti: ^d hominem super capita nostra.

Transivimus per ignem et aquam: et induxisti
nos in refrigerium.

Introibo in domum tuam in holocaustis: ^e red-
dam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea.

Et locutum est os meum, in tribulatione mea:
Holocausta medullata offeram tibi cum ^f incenso et
arietibus, offeram tibi boves cum hircis. DIAPSALMA.

Venite, et audite me [Ms. tacet me], et narrabo
vobis omnes qui timetis Deum [Ms. Dominum],
quanta fecit animæ meæ.

Ad ipsum ore meo clamavi, et exaltavi [Ms. ex-
sultavi] sub lingua mea.

Iniquitatem si conspexi in corde meo: non ex-
audit Deus [Ms. Dominus].

Propterea exaudivit ^g me Deus: et intendit voci
deprecationis meæ.

Benedictus Dominus: qui non amovit deprecatio-
nem meam, et misericordiam suam a me.

C

PSALMUS LXVI.

IN FINEM, IN HYMNIS, PSALMUS CANTICI + DAVID:

Deus misereatur nostri, et benedicat nobis, illuminet

Jam quid mirum est, si amaricantes talem habeant
regem, menducem regem? Nisi enim mendacium et si-
mulatio præcedat, non sunt amaricantes in Ecclesia:
inde enim amaricant, quia fingunt. Præcedit tentatio
oculorum: amaricatio sequitur, etc.

^a Mss. Sagensis ac Regius, cum edito Cati, ima-
ginem stellæ hic pro veru reponunt, qui dominatur
in virtute sua ✕ in æternum: Sorbonicum secui-
sumus, qui obelo jugulat solam præpositionem +
in: quia non legitur in Hebræo. San-Germanensis
noster num. 8 notat obelo + in æternum. MART.

— Legit sine obelo Palatinus ms., qui et subse-
quens in fine versus *Diapsalma* tacet: precatque
statim superfluo obelo, ubi prima manu præfert:
Benedicite, gentes, Deo + nostro: secundis quoque
curis Deum + nostrum.

^b Expunximus, quem præfigebat Martianæus, ac
Palatinus ipse ms. ad præpositioni obelum: satis
enim in Hebræo אלהי ea resonat. Tum idem ms. de
more præpositionem verbi exaudio, subsequenti at-
que altero versu jugulat.

^c Augustinus et Veron. ms., audite: et, posuit ani-
mam meam in vitam, et non dedit in motum pedes
meos. Quoniam probasti nos, Deus, ignisti nos sicut
ignitur argentum. Hoc usus est verbo et Prudentius,
lymno de S. Romano martyre sub finem:

Acus minutas ingerunt fornacibus,
His membra pergunt urere, ut ignalverint.

^d Vitiosa verborum tractatio, librarij tamen unitus
c'pa, in Veronensi est codice, quæ ab ejus editore
nec verbo tenuis notata est, imposuisti super homines

IN FINEM, IN ^h HYMNIS. PSALMUS CANTICI DAVID:

Deus misereatur nobis, et benedicat nos; illumi-

capita nostra, pro homines super, etc. Pervertit ta-
men hæc una omnem sensum, nec liber est ul us,
qui cum ea consentiat.

^e Quæ hinc subsequuntur, ad psalmi usque LXVI
postremos versus, recentiori manu in Veronensi ms.
supplentur, satisque manifestis indicis constat, cal-
ligraphum, qui id sibi negotij dedit, non ab exo'teris
prioribus foliis, sed ab alio, ut fors tulit, exemplari
descripsisse. Dissentit adeo passim ab Augustino, iis
ipsis in locis quibus ipse a cæteris differt. Nec præ-
terea licet de ejus ætate hariolari ex scriptura, an-
tiquam enim litterarum formam et ductus, ne ab
reliquo codice abhorreret, studiose conatus est imi-
tari, non quam suo ævo obtinebat, characterum
speciem exhibuit.

^f Hunc locum reprehendit Hieronymus dicens:
*Invenisse vos dicitis: cum incenso et arietibus: sed
male: in Hebræo enim scriptum est: IM CATOROTH
ELIM (עם קטורת אילים) quod interpretatur, μετὰ θυμιά-
ματος κριῶν, id est, cum incenso arietum.* MART.

— Ms. Veronensis, incensis plurium numero, quem
haud scio si quis alius liber præferat. Videsis Hiero-
nymum in epist. sæpius laudata ad Sunniam et Fre-
telam. Tacet porro idem ms. *Diapsalma*, tum quod
huic versiculo subditur, cum reliqua subsequentium
psalmodum, quorum et inscriptiones prætermittit.
Nempe hæc erant postmodum dipingenda ex initio.

^g Respuit hoc pronomen me, S. Pater in epist. ad
Sunniam et Veronens. ms. tum hoc, cum subsequenti
versu orationem pro deprecationem habet: et priori
quidem loco cum Augustino.

^h Veronens. ms. sequiori adhuc manu in laudibus

vultum suum super nos, + et * misereatur nostri. A nec vultum suum super nos, et misereatur nobis.

DIAPSALMA.

Ut cognoscamus in terra viam tuam : in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi, Deus : confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur et exsultent gentes : quoniam iudicas populos in æquitate, et gentes in terra dirigis. DIAPSALMA.

Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes : terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus : et metuant eum omnes fines terræ.

PSALMUS LXVII.

IN FINEM, b IPSI DAVID PSALMUS CANTICI.

Exsurgat Deus, + et * dissipentur inimici ejus : et fugiant, qui oderunt eum, a facie ejus.

Sicut deficit fumus, deficiant : sicut fluit cera a facie ignis, + sic * pereant peccatores a facie Dei.

Et justi epulentur, c + et * exsultent in conspectu Dei : et delectentur in lætitia.

Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus : iter facite ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi.

Et exsultate in conspectu d ejus, + turbabuntur a facie ejus : patris orphanorum et iudicis viduarum.

Deus in loco sancto suo : Deus, qui habitare facit e unanimes in domo.

+ Qui * educit vinctos* in fortitudine : similiter et [Ms. tacet et] eos qui in iram provocant, qui habitant in sepulcris.

Deus, cum egredereris in conspectu populi tui : cum p. transires in deserto [Al. desertum]. DIAPSALMA.

Terra mota est, et + enim * cæli distillaverunt a facie Dei Sinai ✕ a facie Dei Israel :

Pluviam voluntariam segregabis, Deus, hæreditati tuæ : et infirmata est, tu + vero * perfecisti eam.

Animalia tua habitabunt in ea : parasti in dulcedine canticum ipsi David : ac statim in textu benedicat nobis.

* Errat Palatin. ms. qui unam et voculam ἀβελι-ζει, et Diapsalma subsequenti versui subjungit.

b Tacet Palatin. ms. pronomen ipsi. In textu autem præpositionem verbi Exsurgat solito obelo prænotat. Subsequentem et copulam nos ad Hebræi textus fidem verum confudimus, ac vicissim ad idem archetypum cum Palatino ms. et Cari quæque editione alteram, ubi dicitur, et fugiant, ab eo exemimus, quo immerito a Martiano et Græbio prænotabatur.

c Rectius Palatinus ms. cum obelo ipsam et copulam præmittit. Nos Diapsalma, quod huic versiculo in Martiano editione subjunxerat, ad eundem ms., tum maxime Hebræi textus, atque ipsius Græci fidei expunximus.

d Depravata docet Hieronymus exemplaria, ubi conjuncto et non legitur : sic enim scribebat ad Summ. et Fretel. : Exsultate in conspectu ejus : pro quo in Græco invenisse vos dicitis, Et exsultate in conspectu ejus. Quod ita versum est et a nobis, sed a quo in codice vestro corruptum sit, scire non pos-

Ut cognoscamus in terra viam tuam : in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi, Deus : confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur et exsultent gentes : quoniam iudicas populos in æquitate, et gentes in terra dirigis. DIAPSALMA.

Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes : terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus : et metuant cum omnes fines terræ.

f IN FINEM, PSALMUS CANTICI DAVID.

Exsurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant a facie ejus, qui oderunt eum.

Sicut deficit fumus, deficiant : sicut fluit cera a facie ignis : sic pereant peccatores a facie Dei, et [Ms. tacet et] iusti epulentur.

Exsultent [Ms. et exsultent] in conspectu Dei : et delectentur in lætitia.

Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus : iter facite ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen est ei [Ms. illi].

Gaudete [Ms. exsultate] in conspectu ejus, turbabuntur a facie ejus : patris orphanorum et iudicis viduarum.

Deus in loco sancto suo : Deus qui [Ms. tacet qui] habitare facit unanimes in domo.

Qui educit vinctos in fortitudine : similiter et [Ms. tacet et] eos qui in iram provocant, qui habitant in sepulcris.

Deus, dum egredereris e coram populo tuo : dum transgredereris per desertum. DIAPSALMA. Terra mota est.

Etenim cæli distillaverunt a facie Dei : mons Sina a facie Dei Israel.

Pluviam voluntariam segregans [Ms. segregat], Deus, hæreditati tuæ : etenim [Ms. et] infirmata est, tu vero perfecisti eam.

Animalia tua inhabitabunt in ea : parasti in dul-

sum. Ms. Sorbonicus legit sine et, sed in margine habet istam notulam : Et, habetur in quibusdam. In Psalterio Carnutensi scriptum erat prima manu, Et exsultate, etc., postea vero corruptum est ab imperito emendatore. MART.

e Pro unanimes, Palatinus ms. et Carus unius moris legunt, propius Græco μονοπόρους. S. Augustinus, cui et nota lectio utraque fuit, prætulit, unius modi : Qui enim, inquit, τῶροι Græce dicuntur, et modi et mores Latine interpretari possunt.

f Vacat, ut diximus, in Veronensi ms. supplendo titulo spatium.

g Corrupte Veronens. ms., egredieris, et mox ; transgredieris in deserto, neque addit Diapsalma. Subsequenti versu, a facie Dei Sinai, pro mons Sina, quod ab exemplari suo abhorrere ipse notat Augustinus, ubi ait, Quidam codices et Latini et Græci non habent : mons Sina : sed, a facie Dei Sina, a facie Dei Israel. Verum, ut diximus, hæc, quæ posterior manus supplevit, folia ab alius recensionis libro descripta sunt, quæ adeo comparare cum Augustino, nihil interest.

Didisti metuentibus te significationem : ut fugiant a facie arcus. ^a DIAPSALMA.

Ut liberentur dilecti tui : saluum fac dextera tua, et exaudi me.

Deus locutus est in sancto suo : lætabor ⁊ et ⁊ par-tibor Sichimam : et convallem tabernaculorum metibor.

Meus est Galaad, et meus ^b est Manasses et Ephraim fortitudo capitis mei.

Juda rex meus : Moab olla spei meæ.

In Idumæam extendam calceamentum meum : mihi alienigenæ subditi sunt ^c.

Quis deducet me in civitatem munitam ? quis deducet me usque in Idumæam ?

Nonnetu, Deus, qui repulisti nos ? et non egredieris, Deus, in virtutibus nostris ?

Da nobis auxilium de tribulatione : ^d quia vana salus hominis.

In Deo faciemus virtutem : et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

IN FINEM, IN HYMNIS DAVID.

^e *Exaudi, Deus, deprecationem meam : intende orationem meam.*

A finibus terræ ad te clamavi : dum anxietaretur cor meum, in petra exaltasti me.

Deduxisti me, quia factus es spes mea : turris fortitudinis a facie inimici.

Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula : protegar in velamento alarum tuarum. DIAPSALMA.

Quoniam tu Deus ⁊ meus : exaudisti orationem meam : dedisti hereditatem timentibus nomen tuum. ^C *Dies super dies regis adjicies annos ejus usque in diem generationis et generationis.*

Permanet in æternum in conspectu Dei : misericordiam et veritatem ^f ⁊ ejus : quis requiret ?

Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum ⁊ sæculi : ut reddam vota mea de die in diem.

PSALMUS LX.

IN FINEM, ^h IN HYMNIS DAVID [*Ms. IPSI DAVID*].

Exaudi, Deus, deprecationem meam, intende orationem meam : a finibus terræ ad te clamavi.

Dum ⁱ anxietaretur cor meum, in petra exaltasti me.

*Deduxisti me, quia [*Ms. quoniam*] factus es spes mea : turris fortitudinis a facie inimici.*

Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula : protegar in velamento alarum tuarum. DIAPSALMA.

Quoniam tu, Deus, exaudisti orationem meam : dedisti hereditatem timentibus nomen tuum.

Dies super dies regis adjicies, annos usque in diem sæculi et sæcula : permanebit in æternum in conspectu Dei.

*Misericordiam et veritatem quis requiret eorum ? sic psallam nomini tuo, Deus [*Ms. tacet Deus*] in sæculum sæculi : ut reddam vota mea de die in diem.*

PSALMUS LXI.

IN FINEM, PRO IDITHUN, PSALMUS DAVID.

Nonne Deo subjecta erit anima mea ? ab ipso enim salutare meum.

^a Tacet in Palat. ms. *Diapsalma*.

^b Alterum hoc, est, verbum in eodem ms. et apud Carum, quemadmodum et in Alexandrini codicis nupera editioe obelo prænotatur. Ad Hebræi autem archetypi fidem debuerat et præcedens proxime confodi.

^c Hic minus bene addit idem ms. *Diapsalma*.

^d Rectius ad Græcum, ipsumque Hebræum exemplar, et vana legit Palatinus ms. pro quia vana.

^e De more hic atque infra præpositionem verbi *Exaudi*, idem ms. obelo prænotat.

^f Monuit Palatinus idem ms. pronomen *ejus*, quod neque in Hebræo hic resonat, jugulandum obelo esse.

^g Cum August. Veronens. ms., *ut eruantur dilecti*.

^h Librarii errore subsequentis Psalmi LXI titulus hic substitutus est in Veronensi ms. ac vici-sim iste illi præfigitur, contradicentibus aliis omnibus, et in eodem libro Græca adversa columna.

ⁱ Cum Augustino idem ms., *augerentur*, tum altero

^D ab hoc versu, *Inquilinus sum (Aug., ero) in tabernaculo tuo usque in sæculum. Diapsalma. Cooperiar in velamento alarum tuarum, quoniam, etc.*

^j Tantum unius nominis metathesi, *regis post adjicies*, alludit ab Augustino Veronens. liber, ea tera ad unguem, si manifesta scripturæ menda excipias, *annos ejus usque in diem generationis et generationis*. Paulo post *et veritatem ejus quis requiret ? Sic psallam, etc.*

^k Prior codicis Veronensis lectio erat, *quoniam ab ipso est patientia mea : sicque in adversa Græca Latinis litteris pagina, oti par autu estin e ypomone mu : quæ non hujus, sed sexti versiculi propria in reliquis omnibus libris sententia est. Et e Græcis quidem, aut libris, aut tractatoribus si quis ita nunquam hic loci egerit, haud scio : e Latinis unum scio ita præferre codicem Carnutesem, qui *secundum Græcum* inscribitur. Facile autem errori amanuensis um, non archetypi alienique auctoritati hoc tribuo : quod adeo recte in ipso Veronensi codice emendatum est au-*

Nam et ipse Deus meus, et salutaris meus, susceptor A meus, non movebor amplius.

Quousque irruitis in hominem? interficitis universi ros : tanquam parieti inclinato et maceris depulsæ?

Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti : ore suo benedicebant, et corde suo maledicebant. DIAPSALMA.

Verumtamen Deo subjecta esto, anima mea : quoniam ab ipso patientia mea.

^a Quia ipse Deus meus, et salvator meus, adjutor meus, non emigrabo.

In Deo salutare meum et gloria mea : Deus auxilii mei ^b ÷ et : spes mea in Deo ÷ est :

Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite B coram illo corda vestra : Deus adjutor noster ^c ÷ in æternum : DIAPSALMA.

Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris : ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.

Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere : divitiis si affluant, nolite cor apponere.

Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est, et tibi, Domine, misericordia : quia tu reddes unicuique juxta opera sua.

PSALMUS LXII.

PSALMUS DAVID, CUM ESSET IN DESERTO IDUMÆÆ.

Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.

Sitivit ^d ÷ in : te anima mea : quam multipliciter tibi caro mea :

In ^e terra : deserta, et in via, et in aquosa, sic in sancto apparui tibi : ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam.

Quoniam melior est misericordia tua super vitas : labia mea laudabunt te.

Sic benedicam te in vita mea : ÷ et : in nomine tuo levabo manus meas.

liqua, ac fortasse eadem, quæ reliquum textum perscripserat manu in utraque pagina, ab ipso enim salutare meum, et, par autu qar te solitron mu.

^a Ad hunc modum in Palatino ms. et apud Carum affertur, ÷ Quia : ipse ÷ Deus meus : et salvator, etc. haud recte, tametsi aliter habet Hebræus ad verbum Tantummodo ipse rupes mea : sed illud ^b ^c passim metaphorice pro Deo accipitur, ac vertunt LXX : θεός μου.

^b Huic quoque et copulæ, quæ neque in Hebræo resonat, ad Palatini ms. fidem veru præponimus. De subsequentis versiculi obelo ipsemet S. Pater in epist. ad Sunniam et Fretelam fide jubet.

^c Obelum istius loci probat idem Hieronymus dicens : Ergo, in æternum, obelus est. MART.

^d Hieronymus legit in epistola sua, Sitivit tibi anima mea, pro quo (inquit) in Græco sit, Sitivit in te anima mea. Subjungit etiam in Hebræo haberi LACU (^e) quod significat, tibi, quod et omnes interpretes transtulerunt. Ergo secundum linguæ proprietatem verum est in Latinum. MART.

—Obelum Palatini ms. prætermittit. In ipso quoque

Etenim ipse est Deus meus, et salutaris meus, ^a adjutor meus, non movebor amplius.

Quousque irruitis in homines? interficitis universos : tanquam parieti inclinato, et maceris impulsæ?

Verumtamen honorem meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti : ore suo benedicebant, et in [Ms. tacet in] corde suo maledicebant : DIAPSALMA.

Verumtamen Deo subdita erit [Ms. subjicietur] anima mea : quoniam ab ipso est patientia mea.

Etenim [Ms. quoniam] ipse est Deus meus, et [Ms. tacet et] salutaris meus : adjutor [Ms. susceptor] meus, non emigrabo.

In Deo salutare meum et [Ms. tacet et] gloria mea : Deus auxilii mei, et spes mea in Deo est.

Sperate in ^f eo, omnis conventus plebis, et effundite coram illo corda vestra : quia Deus adjutor noster est [Ms. tacet est]. DIAPSALMA.

Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris : ut decipiant ipsi de vanitate sua in idipsum.

Nolite sperare in iniquitate : et in rapinis nolite concupiscere.

Divitiis si affluant, nolite cor apponere : semel locutus est Deus, duo hæc audivi.

Quia potestas Dei est, et tibi, Domine, misericordia : quia tu reddes singulis secundum opera eorum.

PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID], CUM ESSET IN DESERTO IDUMÆÆ.

Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.

Sitivit in te anima mea : quam multipliciter tibi et caro mea!

In ^g deserto, et in in via et in aquosa, sic in sancto apparui tibi : ut viderem virtutem [Ms. potentiam] tuam et gloriam tuam.

Quia melior est misericordia tua ^h super vitas : labia mea laudabunt te.

Sic benedicam te in vita mea : et in nomine tuo levabo manus meas.

Græco textu sine præpositione est *ιδιψοί σοι*. Videbis epist. ad Sunniam et Fretelam. Peccat vero mox in asterisco apponendo idem Palatini ms.

^e Veronens. cum Augustino susceptor, pro adjutor : et subsequenti versu, quousque apponentes super hominem? interficientes (Aug., interficite), omnes tamquam, etc.

^f Cum Augustino Veronens. ms., sperate in eum omne concilium plebis : effundite coram illo corda vestra : Deus adjutor noster, absque eo, quod subsequitur, est verbo. Tum in sequentis versiculi line, decipiant ipsi de vanitate in unum. Et, nolite sperare super iniquitatem, et in rapinam (Al. rapina) ne concupiscatis. Divitiis si affluant, ne apponatis cor : demque, reddes unicuique secundum opera ejus, vel sua.

^g Veronens. ms., In terra deserta et in via (Aug., et sine via) et sine aqua, sic, etc.

^h Prætermisit Veron. Psalterii editor verba, super vitas, quæ ait in eo codice dec-se. Immo effugerunt ejus diligentiam, prostant enim, tametsi paulo exesis vetustate aliquot litteris, in eo ipso exemplari, ac lecta nobis sunt.

Sicut adipe et pinguedine repletur anima mea : et labiis exsultationis laudabit os meum ^a.

Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te : quia fuisti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exsultabo, adhæsit anima mea post te : me suscepit dextera tua.

Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ : tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes, qui jurant in eo : quia obstructum est os loquentium iniqua.

Sicut ^e adipe et pinguedine repletur anima mea : et labia exsultationis laudabunt nomen tuum.

Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te : quia fuisti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exsultabo, adhæsit anima mea post te : me suscepit dextera tua.

Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ : tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

Rex vero lætabitur in Domino, laudabuntur omnes, qui jurant in eo : quia obstructum est os loquentium iniqua.

PSALMUS LXIII.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Exaudi, Deus, orationem meam, cum deprecor : a timore inimici eripe animam meam.

Protexisti me a conventu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem.

Quia exacerunt ut gladium linguas suas : intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent in occultis immaculatum.

Subito sagittabunt eum, et non timebunt : firmaverunt sibi sermonem nequam.

Narraverunt ut absconderent laqueos, dixerunt : Quis videbit eos ?

Scrutati sunt iniquitates : defecerunt scrutantes scrutinio.

^b *Accedet homo ad cor altum : et exaltabitur Deus.*

Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum : et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.

Conturbati sunt omnes, qui videbant eos : et timuit omnis homo.

Et annuntiaverunt opera Dei : et facta ejus intellexerunt.

Lætabitur justus in Domino, et sperabit in eo : et laudabuntur omnes recti corde.

IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Exaudi, Deus, orationem meam, cum ^f deprecor : a timore inimici eripe animam meam.

Protexisti me a conventu malignantium, et a multitudine operantium iniquitatem.

Quia [Ms. qui] exacerunt ut [Ms. tanquam] gladium linguas suas : intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent ^g in occultis immaculatum.

Subito sagittabunt eum, et non timebunt, firmaverunt sibi verbum malum : disputaverunt ut absconderent laqueos, dixerunt : Quis videbit eos ?

Scrutati sunt iniquitatem : defecerunt scrutantes scrutinium.

Accedet homo ad cor altum : et exaltabitur Deus.

Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum : et pro nihilo habuerunt contra eos linguæ ipsorum.

Conturbati sunt omnes, qui videbant eos : et timuit omnis homo.

Annuntiaverunt opera Dei : et facta ejus intellexerunt.

Lætabitur justus in Domino, et sperabit in eo : et laudabuntur omnes recti corde.

PSALMUS LXIV.

IN FINEM PSALMUS DAVID, ^c ✕ CANTICUM ^d.

Te decet hymnus Deus, in Sion : et tibi reddetur rotum ^e in Jerusalem.

^d *Exaudi orationem ^e meam : ad te omnis caro veniet.*

^a Subjungit hic Palatinus ms. *Diapsalma*.

^b Rescripsit sequior manus in eodem codice, *Accedit*, ubi et *Diapsalma* in fine versus ascribitur.

^c Illic addita sunt plurima verba in mss. codicibus. Cernuntur hoc modo legit : *In finem, Psalmus David, ✕ Canticum Hieremiæ et Aggæi ^e de verbo peregrinationis, quando incipiebant proficisci : alii pro Aggæo habent nomen Ezechielis, sed absque ullo signo asterisci et obeli in cæteris. Nos quæ leguntur in Hebræo et apud LXX retinimus, addita vero a librariis abiecinus. MART.*

— Prætermisso asterisco, addit Palatinus ms. reliquum ad Romani Psalterii instar titulum : *Canticum Jeremiæ et Ezechielis de verbo peregrinationis, quando incipiebant proficisci. Martianus Aggæi, pro Ezechielis nomine in Carnulensi ms. invenit, in quo et reliqua verba obelo pronotabantur. Carus ea ferme cum Veronensi ms. legit, populo transmigrationis, cum inciperent exire.*

^d Prepositionem verbi *Exaudi*, idem Palatin.

IN FINEM, PSALMUS DAVID, CANTICUM JEREMIE ET ^h AGGÆI DE VERBO PEREGRINATIONIS, QUANDO INCIPEBANT PROFICISCI.

Te decet hymnus, Deus, in Sion, et tibi reddetur votum in Jerusalem.

^d *Exaudi orationem meam : ad te omnis caro veniet.*

ms. de more jugulat. Ad cujus fidem subsequenti versu et copulam, quæ neque in Hebræo resonat, obelo confodimus.

^e Juxta Augustinum idem ms. : *Tanquam adipe, etc., repleta est (Aug. repletur) anima mea. Et, Si memoratus sum tui, etc. Postremo versu : landabitur omnis qui jurat in ipso, quoniam oppilatum est os, etc.*

^f Juxta Augustinum Veronensis ms. *tribulor. Mox pro eripe Aug. t. erue, Veronens. libera.*

^g Pari consensu iidem, *ut sagittent in abscondito immaculatum. Repente sagittabunt, etc., firmaverunt (vel obfirmaverunt) sibi sermonem malignum : narraverunt ut absconderent muscipulas, etc. Tum, Perscrutati sunt : et, defecerunt scrutantes. Accedet homo et cor altum, etc. et, Sagittæ infantium factæ sunt plagæ eorum, et infirmatæ sunt super eos linguæ eorum. Venique, et annuntiaverunt... omnes, quæ recto (al. recti) sunt corde.*

^h Veronensis ms. : *et Ezechiel ex populo transmigrationis cum inciperent exire, juxta Augustinum. Vide quæ ad oppositum columnam annotamus.*

Verba iniquorum prævaluerunt super nos: + et: A impietatibus nostris tu propitiaberis.

Beatus quem elegisti, et assumpsisti: a inhabitabit + in: atriis tuis.

Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate.

Exaudi nos, Deus, salutaris noster: spes omnium finium terræ, et in mari longe.

Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia: qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum ejus.

Turbabuntur gentes, et timebunt qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini et b vespere delectabis.

Visitasti terram, et inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum: quoniam ita est præparatio ejus [id est terræ.]

Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus: in stillicidiis ejus lætabitur germinans.

Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: et campi tui replebuntur ubertate.

Pinguescent speciosa deserti: et exultatione colles accingentur.

Induti sunt arietes ovium, et valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

PSALMUS LXV.

IN FINEM c CANTICUM PSALMI + RESURRECTIONIS: C

Jubilate Deo, omnis terra, psalmum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.

Dicite Deo: Quam terribilia sunt opera tua + Domine: in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.

Omnis terra adoret te, et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo. DIAPSALMA.

Venite, et videte opera Dei: terribilis + in: consiliis super filios hominum.

+ Qui: convertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi lætabitur in ipso.

^a Priorem hanc, ex qua verbum componitur, in præpositionem, non quæ subsequitur, idem ms. obelo prænotat. Carus neutrum habet. Subsequenti autem versu pari consensu eandem in præpositam bonis voculam immerito obelo transverberant: ut et paulo post et copulam, + et: in mari, etc.

^b Rescribendum videtur in gignendi casu vespere, D ejus casus est quoque vesperi, in opposita Romana, atque aliis Latinis interpretationibus. Arnobius, *In exitu matutini et vesperi delectabitur Deus.* Sed et LXX ἑσπέρης.

^c Palatinus ms. ut est in Romana editione, *In finem psalmus David canticum resurrectionis.*

^d Hic sermones, pro verba, et sequenti versu atriis, pro tabernaculis: tum in justitia, pro in æquitate, et Salvator, pro Salutaris, idem cum Augustino ms. legit.

^e Idem consensu perpetuo libri, in fortitudine sua, circumcinctus in potentatu: et mox sonum fluctuum ejus quis sufferet, mendose Veronens. suffert. Ante Hieronymum legebatur, *Quis sustinebit*, quod ipsum superfluum esse in epist. ad Sunniam et Fretelam docuit.

^f In Græco additum scribitis, inquit Hieronymus ad Sunn. et Fretel., *quis sustinebit? Quod superfluum*

^d Verba iniquorum prævaluerunt super nos: et impietatibus nostris tu propitiaberis.

Beatus quem elegisti et assumpsisti: inhabitabit in tabernaculis tuis.

Replebimur [Ms. replebitur] in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, mirabile [Ms. admirabile] in æquitate.

Exaudi nos, Deus, salutaris noster: spes omnium finium terræ, et in mari longe.

Præparans montes e in virtute tua, accinctus potentia: qui conturbas fundum maris, sonum autem f fluctuum ejus quis sustinebit?

Turbabuntur gentes, et timebunt omnes qui habitant fines terræ a signis tuis.

Exitus a matutini et vesperi delectaberis: visitasti terram, et inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repletum est aqua, parasti cibum illorum: quia [Ms. quoniam] ita est præparatio tua.

Rivos ejus inebrians, multiplicans generationes ejus: in stillicidiis suis lætabitur, dum exoriatur.

Benedices coronam anni benignitatis tuæ: et campi tui replebuntur ubertate.

Pinguescent fines deserti: et exultatione colles accingentur.

Induti sunt arietes ovium, et convalles abundabunt frumento, etenim clamabunt, et hymnum dicent.

IN FINEM b PSALMUS DAVID, CANTICUM RESURRECTIONIS.

Jubilate Deo, omnis terra, psalmum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.

Dicite Deo: Quam terribilia sunt opera tua: in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.

Omnis terra adoret te, et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo, altissime. DIAPSALMA.

Venite, et videte opera Domini: i quam terribilis in consiliis super filios hominum.

Qui convertit mare in aridam, et flumina pertransibunt pede: ibi lætabitur in idipsum.

est: subauditur enim, qui conturbas profundum maris, et conturbas sonum fluctuum ejus. MART.

^e Continenter cum Augustino Veronens. liber: *Exitus mane, et vespere delectabis: et, multiplicasti ditare eam. Fluvius Dei repletus est, etc. Sulcos ejus inebria, et multiplica generationes, etc.;* et, cum exorietur. In fine, abundabunt frumento, clamabunt, et enim hymnum dicent.

^b Titulus penes Augustinum et Veronens. ms. idem atque in opposito Gallicano Psalterio est. In textu, *psallite autem pro psalmum dicite*, ut et versu tertio *psallat: tum timenda pro terribilia, ac potentie pro virtutis*, pari consensu præferunt.

ⁱ Tacent quam voculam iidem libri: tum legunt, *in flumine pertransibunt pede, ibi jocundabimur in ipso: et mox inamaricant, vel amaricant, pro iram provocant.* Barbara ea vox, Latinisque auribus inaudita, ad vim verbi exprimendam, Augustino haud displicuit, qui eam supra ad psal. iv, 11, ubi occurrit, suo calculo comprobavit, *Ipsi ergo, inquiens, inamaricaverunt Deum, qui peccando in eam ægritudinem devenerunt.* Ac suo proprie sensu infra in psalm. cxxxiv: *Amorrhæi interpretantur amaricantes. Jam hic videte si intelligere possumus, quomodo amaricantes regem habeant tentationem vultorum.* Et mox:

Qui dominatur in virtute sua ⁊ in æternum, A
oculi ejus super gentes respiciunt : qui exasperant non
exaltentur in semetipsis. DIAPSALMA.

Benedicite, gentes, Deum nostrum, et auditam fa-
cite vocem laudis ejus :

Qui posuit animam meam ad vitam : et non dedit
in commotionem pedes meos.

Quoniam probasti nos, Deus : igne nos examinasti,
sicut examinatur argentum.

Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes
in dorso nostro : imposuisti homines super capita
nostra. †

Transivimus per ignem, et aquam : et eduxisti nos
in refrigerium.

Introibo in domum tuam in holocaustis : reddam
tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea.

Et locutum est os meum, in tribulatione mea.

Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arie-
tum : offeram ⁊ tibi ⁊ boves cum hircis. DIAPSALMA.

Venite, audite, et narrabo omnes qui timetis Deum,
quanta fecit animæ meæ.

^b Ad ipsum ore meo clamavi : et exaltavi sub lingua
mea.

Iniquitatem si aspexi in corde meo : non exaudiet
Dominus.

Propterea exaudivit Deus : et attendit voci deprecato-
nis meæ.

Benedictus Deus : qui non amovit orationem meam,
et misericordiam suam a me.

Qui dominatur in virtute sua in æternum oculi
ejus super gentes respiciunt : qui in iram provocant,
non exaltentur in semetipsis. DIAPSALMA.

Benedicite, gentes, Deum nostrum : et ⁊ obaudite
vocem laudis ejus.

Qui posuit animam meam ad vitam : et non dedit
commoveri pedes meos.

Quoniam probasti nos, Deus, igne nos examinasti :
sicut igne examinatur argentum.

Induxisti nos in laqueum [Ms. muse: pulam], posuit
tribulationes in dorso nostro [Ms. dorsa nostra] :
imposuisti : ⁊ hominem super capita nostra.

Transivimus per ignem et aquam : et induxisti
nos in refrigerium.

Introibo in domum tuam in holocaustis : ⁊ red-
dam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea.

Et locutum est os meum, in tribulatione mea :

Holocausta medullata offeram tibi cum ⁊ incenso et
arictibus, offeram tibi boves cum hircis. DIAPSALMA.

Venite, et audite me [Ms. tacet me], et narrabo
vobis omnes qui timetis Deum [Ms. Dominum],
quanta fecit animæ meæ.

Ad ipsum ore meo clamavi, et exaltavi [Ms. ex-
sultavi] sub lingua mea.

Iniquitatem si conspexi in corde meo : non ex-
audiet Deus [Ms. Dominus].

Propterea exaudivit ⁊ me Deus : et intendit voci
deprecationis meæ.

Benedictus Dominus : qui non amovit deprecatio-
nem meam, et misericordiam suam a me.

C

PSALMUS LXVI.

IN FINEM, IN HYMNIS, PSALMUS CANTICI ⁊ DAVID :

Deus misereatur nostri, et benedicat nobis, illuminet

IN FINEM, IN ^b HYMNIS. PSALMUS CANTICI DAVID :

Deus misereatur nobis, et benedicat nos ; illumi-

Jam quid mirum est, si amaricantes tolem habeant
regem, mendacem regem? Nisi enim mendacium et si-
mulatio præcedat, non sunt amaricantes in Ecclesia :
inde enim amaricant, quia fingunt. Præcedit tentatio
oculorum : amaricatio sequitur, etc.

^a Mss. Sagensis ac Regius, cum edito Cati, ima-
ginem stelle hic pro veru reponunt, qui dominatur
in virtute sua ⁊ in æternum ⁊. Sorbonicum secuti
sumus, qui obelo jugulat solam præpositionem ⁊
in ⁊ quia non legitur in Hebræo. San-Germanensis
noster num. 8 notat obelo ⁊ in æternum. MART.

— Legit sine obelo Palatinus ms., qui et subse-
quens in fine versus *Diapsalma* tacet : precatque
statim superfluo obelo, ubi prima manu præfert :
Benedicite, gentes, Deo ⁊ nostro ; secundis quoque
curis *Deum ⁊ nostrum*.

^b Expunximus, quem præfigebat Martianus, ac
Palatinus ipse ms. ad præpositioni obelum : satis
enim in Hebræo לְאֵלֵינוּ ea resonat. Tum idem ms. de
more præpositionem verbi *exaudio*, subsequenti atque
alio versu jugulat.

^c Augustinus et Veron. ms., *audite* : et, *posuit ani-
mam meam in vitam, et non dedit in motum pedes
meos. Quoniam probasti nos, Deus, ignisti nos sicut
ignitur argentum.* Hoc usus est verbo et Prudentius,
hymno de S. Romano martyre sub finem :

Aeus minutas ingerunt fornacibus, |
illis membra pergunt urere, ut igniverint.

^d Vitiosa verborum tractio, librarii tamen unius
cu'pa, in Veronensi est codice, quæ ab ejus editore
nec verbo tenus notata est, *imposuisti super homines*

capita nostra, pro homines super, etc. Pervertit ta-
men hæc una omnem sensum, nec liber est ul us,
qui cum ea consentiat.

^e Quæ hinc subsequuntur, ad psalmi usque LXVII
postremos versus, recentiori manu in Veronensi ms.
suppletur, satisque manifestis indicis constat, cal-
ligraphum, qui id sibi negotii dedit, non ab exo'ticis
prioribus foliis, sed ab alio, ut fors tulit, exemplari
descripsisse. Dissentit adeo passim ab Augustino, iis
ipsis in locis quibus ipse a cæteris differt. Nec præ-
terea licet de ejus ætate harrolari ex scriptura, an-
tiquam enim litterarum formam et ductus, ne ab
reliquo codice abhorreret, studiosè conatus est imi-
tari, non quam suo ævo obtinebat, characterum
speciem exhibuit.

^f Hunc locum reprehendit Hieronymus dicens :
Invenisse vos dicitis : cum incenso et arietibus : sed
male : in Hebræo enim scriptum est : *IM CATOROTH
ELIM (עַם הַבְּרִית לְאֵלֵינוּ)* quod interpretatur, *μετὰ θυμιά-
ματος αριῶν*, id est, *cum incenso arietum*. MART.

— Ms. Veronensis, *incensis plurium numero, quem
haud scio si quis alius liber præferat.* Videsis Hiero-
nymum in epist. sæpius laudata ad Sunniam et Fre-
telam. Tacet porro idem ms. *Diapsalma*, tum quod
huic versiculo subditur, cum reliqua subsequentium
psalmodum, quorum et inscriptiones prætermittit.
Nempe hæc erant postmodum dipingenda ex nimio.

^g Respuit hoc pronomen *me*, S. Pater in epist. ad
Sunniam et Veronens. ms. tum hoc, cum subsequenti
versu orationem pro deprecationem habet : et priori
quidem loco cum Augustino.

^h Veronens. ms. sequiori adhuc manu in *laudibus*

vultum suum super nos, ⁊ et ⁊ misereatur nostri : A

DIAPSALMA.

Ut cognoscamus in terra viam tuam : in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi, Deus : confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur et exsultent gentes : quoniam iudicas populos in æquitate, et gentes in terra dirigis. DIAPSALMA.

Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes : terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus : et metuant eum omnes fines terræ.

PSALMUS LXVII.

IN FINEM, ^b IPSI DAVID PSALMUS CANTICI.

Exsurgat Deus, ⁊ et ⁊ dissipentur inimici ejus : et fugiant, qui oderunt eum, a facie ejus.

Sicut deficit fumus, deficiant : sicut fluit cera a facie ignis, ⁊ sic ⁊ pereant peccatores a facie Dei.

Et justi epulentur, ^c ⁊ et ⁊ exsultent in conspectu Dei : et delectentur in lætitiis.

Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus : iter facite ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi.

Et exsultate in conspectu ^d ejus, ⁊ turbabuntur a facie ejus ⁊ patris orphanorum et iudicis viduarum.

Deus in loco sancto suo : Deus, qui habitare facit ^e unanimes in domo.

⁊ Qui ⁊ educit vincos^f in fortitudine : similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulcris.

Deus, cum egredereris in conspectu populi tui : cum ^g transires in deserto [Al. desertum]. DIAPSALMA.

Terra mota est, et ⁊ enim ⁊ cœli distillaverunt a facie Dei Sinai ⁊ a facie Dei Israel :

Pluviam voluntariam segregabis, Deus, hæreditati tuæ : et infirmata est, tu ⁊ vero ⁊ perfecisti eam.

Animalia tua habitabunt in ea : parasti in dulcedine canticum ipsi David : ac statim in textu benedicat nobis.

^a Errat Palatin. ms. qui unam et voculam ὄσλι-ζα, et Diapsalma subsequenti versui subjungit.

^b Tacet Palatin. ms. pronomen ipsi. In textu autem præpositionem verbi Exsurgat solito obelo prænotat. Subsequentem et copulam nos ad Hebræi textus fidem veru confidimus, ac vicissim ad idem archetypum cum Palatino ms. et Cari quoque editione alteram, ubi dicitur, et fugiant, ab eo exemimus, quo immerito a Martiano et Grabio prænotabatur.

^c Rectius Palatinus ms. cum obelo ipsam et copulam prætermittit. Nos Diapsalma, quod huic versiculo in Martiano editione subiectum erat, ad ejusdem ms., tum maxime Hebræi textus, atque ipsius Græci silem expunximus.

^d Depravata docet Hieronymus exemplaria, ubi conjunctio et non legitur : sic enim scribebat ad Sunn. et Fretel. : Exsultate in conspectu ejus : pro quo in Græco invenisse vos dicitis, Et exsultate in conspectu ejus. Quod ita versum est et a nobis, sed a quo in codice vestro corruptum sit, scire non pos-

PATROL. XXIX.

net vultum suum super nos, et misereatur nobis.

Ut cognoscamus in terra viam tuam : in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi, Deus : confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur et exsultent gentes : quoniam iudicas populos in æquitate, et gentes in terra dirigis.

DIAPSALMA.

Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes : terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus : et metuant eum omnes fines terræ.

IN FINEM, PSALMUS CANTICI DAVID.

Exsurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant a facie ejus, qui oderunt eum.

Sicut deficit fumus, deficiant : sicut fluit cera a facie ignis : sic pereant peccatores a facie Dei, et [Ms. tacet et] justi epulentur.

Exsultent [Ms. et exsultent] in conspectu Dei : et delectentur in lætitiis.

Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus : iter facite ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen est ei [Ms. illi].

Gaudete [Ms. exsultate] in conspectu ejus, turbabuntur a facie ejus : patris orphanorum et iudicis viduarum.

Deus in loco sancto suo : Deus qui [Ms. tacet qui] habitare facit unanimes in domo.

Qui educit vincos in fortitudine : similiter et [Ms. tacet et] eos qui in iram provocant, qui habitant in sepulcris.

Deus, dum egredereris coram populo tuo : dum transgredereris per desertum. DIAPSALMA. Terra mota est.

Etenim cœli distillaverunt a facie Dei : mons Sina a facie Dei Israel.

Pluviam voluntariam segregans [Ms. segregat], Deus, hæreditati tuæ : etenim [Ms. et] infirmata est, tu vero perfecisti eam.

Animalia tua inhabitabunt in ea : parasti in dul-

sum. Ms. Sorbonicus legit sine et, sed in margine habet istam notulam : Et, habetur in quibusdam. In Psalterio Carnutensi scriptum erat prima manu, Et exsultate, etc., postea vero corruptum est ab imperito emendatore. MART.

^e Pro unanimes, Palatinus ms. et Carus unius moris legunt, propius Græco μονερόπους. S. Augustinus, cui et nota lectio utraque fuit, prætulit, unius modi : Qui enim, inquit, ἑρόποι Græce dicuntur, et modi et mores Latine interpretari possunt.

^f Vacat, ut diximus, in Veronensi ms. supplendo titulo spatium.

^g Corrupte Veronensi. ms., egredieris, et mox ; transgredieris in deserto, neque addit Diapsalma. Subsequenti versu, a facie Dei Sinai, pro mons Sina, quod ab exemplari suo abhorrere ipse notat Augustinus, ubi ait, Quidam codices et Latini et Græci non habent : mons Sina : sed, a facie Dei Sina, a facie Dei Israel. Verum, ut diximus, hæc, quæ posterior manus supplevit, folia ab alius recensionis libro descripta sunt, quæ adeo comparare cum Augustino, nihil interest.

tua pauperi, Deus.

Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtutem multa.

Rex virtutum ✕ dilecti ✕ et speciei domus dividere spolia.

Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ : et posteriora ✕ dorsi ✕ ejus in pallore auri. DIAPSALMA :

Dum discernit cælestis reges super eam, nive dealbabuntur in Selmon, mons Dei mons pinguis.

Mons coagulatus, mons pinguis : ut quid suspicamini montes conglutatos?

Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo : etenim Dominus habitabit ^a in finem.

Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium : Dominus in eis ^b ✕ in ✕ : Sina in sancto.

Ascendisti in altum, cepisti captivitatem : accepisti dona in hominibus.

Etenim non credentes ^c inhabitare Dominum Deum.

Benedictus Dominus die quotidie : prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum. DIAPSALMA.

Deus noster, Deus salvos ÷ faciendi ✕ et Domini ✕ Domini ✕ exitus mortis.

Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum, verticem capilli ÷ per ✕ ambulantium in delictis suis.

Dixit Dominus : Ex Basan, convertam, convertam in profundum maris.

Ut intingatur pes tuus in sanguine : lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso.

Viderunt ingressus tuos, Deus, ingressus Dei mei, regis mei ÷ qui est ✕ in sancto.

Prævenerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvenularum, tympanistiarum. DIAPSALMA.

In ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel.

Ibi Benjamin adolescentulus, in mentis excessu.

Principes Juda, duces eorum : principes Zabulon, principes Nephthali.

Manda, Deus, virtuti tuæ : confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis.

^a Perperam in cod. Palatino verba in finem, obelo prænotantur.

^b In Palatino n.s. perquam recte ad Hebræi quoque textus silem prior isthæc in præpositio confoditur, quod et probatum est nobis.

^c Idem n.s. præfixo de more præpositioni obelo, ÷ in ✕ habitare. Quod sequitur *Diapsalma*, alterum adhuc post versum idem n.s. differt. Recolenda autem hic est tota S. Patris pericope in hos versus ex Epist. ad Sunniam et Fretelam, quam brevitas gratia prætermittimus.

^d Veronens. ms., *mons incaseatus, mons uber. Ut quid suscepistis (pro suscipitis) montes caseatos, montem, in quo placuit Deo, etc.*; et mox, *decem millia multiplex lætantium*: et paulo post, *in Sinai in Sancto, Benedictus Dominus die quotidie, prosperum iter nobis, ab-que faciet*: neque addit *Diapsalma* : addit vero alterum *Domini cum Vulgatis, ubi dicitur, Do-*

A cedine tua pauperes [Ms. pauperi], Deus.

Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa : rex virtutum dilecti, et speciei [Ms. speciei] domus dividere spolia.

Si dormiatis inter [Ms. in] medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, et posteriora dorsi ejus in specie auri. DIAPSALMA [Ms. tacet Diapsalina].

Dum discernit cælestis reges super eam : nive dealhabuntur in Selmon.

Montem Dei, montem uberem : mons ^d coagulatus, mons pinguis.

Ut quid suscipitis montem uberem? mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo : etc. in Dominus habitabit usque in finem.

Currus Dei decem millium multiplex, millia lætantium.

Dominus in illis in Sina in sancto, ascendens in altum : captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.

Etenim non credunt inhabitare : Dominus Deus benedictus.

Benedictus Dominus de die in diem : prosperum iter faciet nobis Deus salutaris noster : DIAPSALMA. Deus noster, Deus salvos faciendi, et Domini exitus mortis.

Verumtamen Deus conquassabit [Ms. conquassavit] capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis.

Dixit Dominus : Ex Basan convertar, convertar in profundum maris : donec intingatur pes tuus in sanguine.

Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso : visi sunt gressus tui, Deus, ingressus Dei mei regis, qui est in sancto ipsius.

Prævenerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvenum tympanistiarum. DIAPSALMA.

In ecclesiis benedicite Dominum Deum de fontibus Israel.

Ibi Benjamin adolescentior in pavore, principes Juda, duces eorum : principes Zabulon, et [Ms. tac. et] principes Nephthali.

Manda, Deus, virtutem tuam : confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis a templo sancto tuo, quod

mini, Domini exitus mortis.

^e Veronens. ms. *ut intingatur* (August. *tingatur*) paulo post *ingressus tui Deus, etc.*, in quem locum vides Hieronymum epist. ad Sunniam, etc. In fine versiculi pronomen *ipsius* tacet : tum habet *juvenularum*, pro *juvenum*, neque addit *Diapsalma*; et, *Deo Domino*, habet pro *Dominum Deum*, etc.

^f De hoc versiculo Hieronymus multa disseruit, monens scriptoris vitium relinquendum, qui nominativum posuit pro accusativo : licet et in Septuaginta et in ἑξελδοῖς ita reperiretur, *θεωρησαν τὸ πορείας σου ὡς θεός*; et pro eo quod est *θεωρηθησαν* : quod et obtinuit consuetudo. Cætera vide in epistola Hieronymiana. MART.

^g Veronens. ms. *virtuti tuæ, confirma, Deus, quod operaris in nobis, a templo tuo in Jerusalem, tibi offerunt reges munera. Incipias feras silvæ : concilia tuorum inter vacuas populorum, ut non excludantur, etc.*

Atempto tuo in Jerusalem: tibi^a offerent reges munera. A est in Jerusalem, tibi offerent reges munera.

Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: ÷ ut² excludant eos, qui probati sunt argento.

Dissipa gentes quæ bella volunt, venient legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus ejus Deo.

Rigna terræ, cantate Deo: psalite Domino. b
DIAPSAUMA.

÷ *Psallite Deo²: qui ascendit super cælum cæli, ad orientem.*

Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, date gloriam Deo: super Israel magnificentia ejus, et virtus ejus in nubibus.

Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel, ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi ÷ suæ²: benedictus Deus.

PSALMUS LXVIII.

IN FINEM, PRO IIS QUI COMMUTABUNTUR DAVID.

Salvum me fac, Deus: quoniam intraverunt aquæ^a usque²: ad animam meam.

Infixus sum in limo profundi: et non est substantia. Veni in altitudinem maris: et tempestas demersit me. Laboravi clamans, raux factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei dum spero in Deum meum.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei: qui oderunt me gratis.

Confortati sunt qui persecuti sunt me, inimici mei injuste quæ non rapui, tunc exsolvebam².

Deus, tu scis insipientiam meam: et delicta mea a te non sunt abscondita.

Non erubescant in me, qui expectant te, Domine, Domine virtutum.

Non confundantur super me, qui quærunt te, Deus Israel.

Quoniam propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam.

Extraneus factus sum fratribus meis: et peregrinus filius matris meæ.

Quoniam zelus domus tuæ comedit me: et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.

Et operui in jejuniis animam meam: et factum est in opprobrium mihi.

Et posui vestimentum meum cilicium: et factus sum illis in parabolam.

^a Rescripsit in eodem cod. sequior manus *afferent*, D
justa Græcum ἀφένοντι.

^b Tacet in Palatino ms. *Diapsalma*.

^c Rectius in Palatino ms. et apud Carum sine obelo legitur; in Hebræa enim voce 7), totam illud usque ad continetur.

^d Subjungit idem ms. *Diapsalma*.

^e Propter statim sequentia isthæc, *Diapsalma. Psallite Deo, qui, etc.*, dicebant Sunnia et Fretela in isto versiculo non esse scriptum, *Psallite Domino*. At prudenter et scite monet eos Hieronymus ne vera pro falsis abjiciant: *Ergo, inquit, et vos legite magis quæ vera sunt; ne dum additum suscipitis, quod a propheta scriptum est relinquatis*. Sic fieri amat apud scilicet quosdam hujus temporis, qui quod a prophetis scriptum est, relinquunt scilicet, ut addita ac depravata suscipiant. MART.

Increpa feras silvarum, concilium taurorum inter vaccas populorum: ut excludantur hi qui probati sunt argento.

Dissipa gentes, quæ bella volunt, venient legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus ejus [Ms. suas] Deo.

Rigna terræ, cantate Deo, o psallite Domino. DIAPSAUMA [Ms. tac. DIAPSAUMA]. Psallite Deo, qui ascendit super cælos cælorum ad orientem.

Ecce dabit vocem suam, vocem virtutis suæ [Ms. tac. suæ]: date honorem [Ms. gloriam] Deo.

Super Israel magnificentia ejus: et virtus ejus in nubibus.

Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel, ipse dabit virtutem [Ms virtutes] et fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus.

B IN FINEM, PRO HIS QUI COMMUTABUNTUR, PSALMUS DAVID.

Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ, usque ad animam meam: infusus sum in limo [Ms. limo] profundi, et non est substantia.

Veni in altitudinem maris: et tempestas demersit me.

Laboravi clamans, raux factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei dum spero in Deum meum.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.

Confortati sunt super me qui persequuntur me, inimici mei: injuste quæ non rapui, tunc exsolvebam.

Deus, tu scis insipientiam meam: et delicta mea a te non sunt abscondita.

C Non erubescant in me qui te expectant, Dominus Deus virtutum; non revereantur super me qui requirunt te, Deus Israel.

Quoniam propter te sustinui opprobrium, operuit reverentia faciem meam: exter factus sum fratribus meis, et hospes filiis matris meæ.

Quoniam zelus domus tuæ comedit me: et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.

Et operui [Ms. cooperui] in jejuniis animam meam: et factum est mihi in opprobrium.

Et posui vestimentum meum cilicium: et factus sum illis in parabolam.

^f Nunc autem ex priori manu in Veroneas. ms. *immutabuntur, psalmus ipsi David*. Ac primo statim versu *introierunt, pro intraverunt*, ex Augustino.

^g Denuo idem cum Augustino ms. *absperando*, tum altero ab hoc versu, *Confortati sunt inimici mei, qui me persequerentur* (penes Augustin. *persequuntur*), *injuste: aquæ non rapui, tunc reddebam* (in Vulgat. August., *exsolvebam*). *Deus tu scis*. (August. *scisti*) *imprudentiam meam, etc.* Et, *Domine, Domine virtutum non confundantur super me*. Et subsequenti versu, *propter te sustinui exprobrationem*, et mox *alienus, pro exter*; August., *alienatus*.

^h Idem libri *saccum, pro cilicium, habent: deinde insultabant, pro exercebantur*. Tum altero ab hoc versu, *Salvum me fac de luto, ut non inhæream: eruat ex his qui me oderunt, etc.*: et, *neque coarctet, pro urgeat*; et, *quoniam suavis est, pro benigna est, etc.*

Adversum me loquebantur qui sedebant in porta: et A
ⁿ ÷ in me: psallebant, qui bibebant vinum.

Ego vero orationem meam ad te, Domine: tempus beneplaciti Deus.

In multitudine misericordiarum tuarum exaudi me: in veritate salutis tuarum.

Eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis qui oderunt me, et de profundis aquarum.

Non me demergat tempestas aquarum, neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum.

Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.

Et ne avertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.

Intende animam meam, ⁿ et ⁿ: libera eam. Propter inimicos meos eripe me.

Tu scis improprium meum, et confusionem meam, et reverentiam meam.

In conspectu tuo sunt omnes, qui tribulant me: improprium expectavit cor meum et miseriam.

Et sustinui qui ^b ⁿ simul ⁿ contristaretur, et non fuit: et qui consolaretur, et non inveni.

Et dederunt in escam meam fel: et in siti mea potaverunt me aceto.

Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, et in retributiones, et in scandalum.

Obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsum eorum semper incurva.

Effunde super eos iram tuam: et furor irarum tuarum C
comprehendat eos.

Fiat habitatio eorum deserta: ⁿ et ⁿ: in tabernaculis eorum non sit: ^c ⁿ qui ⁿ inhabitet.

Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: et non intrent in justitiam tuam.

Deleantur de libro viventium: et cum iustis non scribantur.

Ego sum pauper et dolens: salus tua, Deus, suscepit me.

Laudabo nomen Dei cum cantico: ^d et magnificabo eum in laude.

^a Minus hic recte Palatin. ms. voculas *et in*, pro *in me* obelo prenotat, additque in fine *Diapsalma*.

^b Atque hic sine obelo Palatinus ms. legit. Subsequenti versu repositum est secunda manu *escam meam*: et in fine *Diapsalma* additur.

^c Neque hic bene Palatin. ms. et Cari editio obelum prætermittunt. Altero ab hoc versu *justitia tua*, pro *justitiam tuam*, sequiori manu rescriptum est, ac sequenti additum in eo ms. *Diapsalma*.

^d Tacet in eodem ms. ut et Græcis plerisque omnibus libris et copula.

• Unus Veronens. ms. cito pro *velociter*, quod tamen, ut alia pleraque, a Vulgata lectione diversum esse, ejus Psalterii editor non animadvertit. Cætera cum Augustino, *redime me*, pro *libera*, tum et *confusionem meam*, et *verecundiam*, etc. Non autem quæ sequuntur, *qui tribulant*, pro *tribulantes*, et *mox anima mea*, pro *cor meum*, et quod, exspuncto *simul* adverbio, *mecum* retinet: quibus in locis cum Vul-

Adversum me exercebantur qui sedebant in porta: et in me psallebant, qui bibebant vinum.

Ego vero orationem meam ad te, Domine; tempus beneplaciti Deus: in multitudine misericordiarum tuarum, exaudi me, in veritate salutis tuarum.

Eripe me de luto, ut non inhæream; libera me ex odientibus me, et de profundo aquarum: non me demergat tempestas aquarum.

Neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum.

Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua; secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.

Ne avertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor, ^e velociter exaudi me.

B Intende animam meam, et libera eam: propter inimicos meos eripe me.

Tu enim scis improprium meum, confusionem et verecundiam meam: in conspectu tuo sunt omnes tribulantes me.

Improprium expectavit cor meum et miseriam: et sustinui qui simul mecum contristaretur, et non fuit, consolantem me quæsi, et non inveni.

Et dederunt in escam meam fel: et in siti mea potaverunt me aceto.

Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, et in retributionem et in scandalum.

Obscurentur oculi eorum, ne videant: et dorsum illorum semper incurva.

Effunde super eos iram tuam: et indignatio irarum tuarum apprehendat [*Ms. comprehendat*] eos.

Fiat habitatio eorum deserta: et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.

Quoniam ^f quem tu percussisti, ipsi persecuti sunt me [*Ms. tac. me*]: et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

Appone iniquitatem super iniquitates ipsorum: et non intrent in tuam justitiam.

Deleantur de libro viventium: et cum iustis non scribantur.

Pauper et dolens ego sum: et salus vultus tui, Deus, suscepit me.

Laudabo nomen Dei mei ^g cum cantico, et magnificabo eum in laude.

D gata adamusim Augustini editiones præferunt. Sed iterum pari consensu, quod subsequitur, *et consolantes, et non inveni*.

^f Quæ iterum excisa a Veronensi codice folia recentior manus per septem ferme versus a superiori proxime supplavit, satis hic oscitanter verba, *quem tu percussisti, ipsi*, etc., prætermisit: tum *et* alio sensu, et contra librorum omnium fidem pro *meorum* legit: quæ tamen lectio perinde ab ejus editore Psalterii habetur, ac si cum Vulgata editione, cæterisque libris omnibus consonaret. Sequitur in codice: *Appone iniquitates super iniquitatem eorum, et non intrent in justitia*: tum, *salus tua*, pro *et salus vultus tui*.

^g Nedom mei pronomen, quod ipsemet Hieronymus abundare docuit in epistola ad Sunniam et Fretellam, sed et subsequencia verba, *cum cantico et*, sequioris librarii oscitantia in Veronensi ms. desiderantur.]

Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua A
producentem et unguilas.

Videant pauperes, et lætentur : quærite Deum, et
vivet anima vestra.

Quoniam exaudivit pauperes Dominus : et victos
suos non desepxit.

Laudent illum cæli et terra, mare et omnia reptilia
in eis.

Quoniam Deus salvam faciet Sion : et ædificabun-
tur civitates Judæ.

Et inhabitabunt tibi : et hæreditate acquirant eam.

Et semen servorum ejus possidebit eam : et qui dili-
gant nomen ejus, habitabunt in ea.

Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua
producentem et unguilas.

Videant pauperes, et lætentur : quærite Dominum
[Ms. Deum], et vivet anima vestra.

Quoniam exaudivit pauperes Dominus : et victos
suos non sprexit.

Laudent eum cæli et terra, mare et omnia, quæ
in eis sunt.

Quoniam Deus salvam faciet Sion : et ædificabun-
tur civitates Judæ, et inhabitabunt ibi.

Et hæreditate acquirant eam, et semen servorum
ejus possidebit eam, et qui diligunt nomen ejus, in-
habitabunt in ea.

PSALMUS LXIX.

IN FINEM DAVID, IN REMEMORATIONEM *^a EO QUOD B
SALVUM ME FECIT DOMINUS.

IN FINEM, DAVID, IN REMEMORATIONEM ° EO QUOD
SALVUM ME FECIT DOMINUS.

Deus, in adjutorium meum + intende : Domine, ad
adjuvandum me festina.

Confundantur, et reveantur, qui quærent animam
meam.

Avertantur retrorsum et erubescant, qui volunt mihi
mala.

Avertantur statim erubescantes, qui dicunt +^b mihi
: Euge, euge.

Exsultent, et lætentur in te omnes, qui quærent te,
et dicant semper : Magnificetur Dominus, qui diligunt
salutare tuum.

Ego vero egenus et pauper + sum : Deus, adjuva
me.

Adjutor meus, et liberator meus + es : tu, Domi- C
ne, ne moreris.

Domine Deus, in adjutorium meum intende : Do-
mine, ad adjuvandum me festina.

Confundantur et reveantur inimici mei, qui quæ-
runt animam meam.

Avertantur retrorsum, et erubescant, qui cogitant
mihi mala.

Avertantur statim erubescantes, qui dicunt mihi :
Euge, euge.

Exsultent, et lætentur qui quærent te, Domine :
et dicant semper : Magnificetur Dominus, qui dili-
gant salutare tuum.

Ego vero egenus et pauper sum : Deus, adjuva
me.

Adjutor meus et liberator meus es tu, Domine,
ne tardaveris.

PSALMUS LXX.

+ PSALMUS DAVID, FILIORUM JONADAB, ET PRIORUM
CAPTIVORUM.

PSALMUS DAVID, FILIORUM JONADAB, ET PRIORUM
CAPTIVORUM. †

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum :
in justitia tua libera me, et eripe me.

Inclina ad me aurem tuam, et salva me.

Esto mihi in Deum protectorem, et in locum muni-
tum : ut salvum me facias.

Quoniam firmamentum meum, et refugium meum es tu.

Deus meus, eripe me de manu peccatoris, ° et de
manu contra legem agentis et iniqui.

Quoniam tu es patientia mea, Domine : Domine,
spes mea a juventute mea.

In te confirmatus sum ex utero, de ventre matris
meæ tu es protector meus.

In te cantatio mea semper : tamquam prodigium
factus sum multis, et tu adjutor fortis.

Deus, in te speravi, Domine, non confundar in
æternum : in tua justitia libera me et eripe me.

Inclina ad me aurem tuam, et libera me.

Esto mihi in Deum protectorem, et in locum muni-
tum, ut salvum me facias.

Quoniam firmamentum meum, et refugium meum
es tu : Deus meus, eripe me de manu peccatoris, et
de manu contra legem agentis et iniqui.

Quoniam tu es patientia mea, Domine [Ms. add.
Domine] : spes mea a juventute mea.

In te confirmatus sum ex utero, de ventre matris
meæ tu es meus protector : in te decantatio mea semper.

Tamquam prodigium factus sum multis, et tu
D adjutor fortis.

^a Voculam eo Palat. ms. et Carus omittunt : atque
in textu nomen duntaxat Domine, asterisco illu-
strant.

^b Rursum male idem ms. obelum hunc, duoque
alios infra, quibus verbum substantivum prænota-
tur, obelos præternittit : subsequenti autem versu-
culæ addit Diapsalma.

^c Illic sermo rectius cum obelo ipsam et copulam
Palatinus ms. tacet.

^d Veronens. ms. quæ repetunt (pro repunt) in eis :
August. repuntia. Tum, et hæreditabunt terram, et se-
men servorum ejus possidebunt (August. obtinebunt)
eam, etc., et, inhabitabunt eam.

^e In titulo idem ms., In recordatione in quo, etc.
In textu Domine, quod primum est verbum, tacet :
subsequenti versu simul habet pro inimici mei. Tum
Avertantur retro, et confundantur, qui, etc. Et, Exsul-
tent, et lætentur (Aug. jucundentur) in te omnes qui
quærent te.

^f Subjungit Veronens. codex : Non superscriptus
apud Hebræos. Tum primum textus verbum Deus ta-
cet, cum Augustino, ut videtur : quocum et erue
me, et exime me legit, et mox salva, Aug. salvum fac
me, pro libera, etc.

^g Veronens. ms., Et tu, Domine, adjutor fortis.
Repletur os meum laude, ut hymnum decantem (Au-

Repleatur os meum laude, ^a et ut cantem gloriam : A
tuam : tota die magnitudinem tuam.

Ne proicias me in tempore senectutis : cum defecerit
virtus mea, ne derelinquas me.

Quia dixerunt inimici mei mihi : et qui custodiebant
animam meam, consilium fecerunt in unum.

Dicentes : Deus dereliquit eum, persequimini, et com-
prehendite eum, quia non est qui eripiat.

Deus, ne elongeris a me : Deus meus, in auxilium
meum respice.

Confundantur ^b et : deficient detrahentes animæ
meæ : operiantur confusione et pudore, qui quærunt
mala mihi.

Ego autem semper sperabo : et adjiciam super om-
nem laudem tuam.

Os meum annuntiabit justitiam tuam, tota die salu-
tare tuum. B

Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in po-
tentias Domini : Domine, memorabor justitiæ tuæ soli-
lius.

Deus, docuisti me a juventute mea : et usque nunc
pronuntiabo mirabilia tua.

Et usque in senectam et senium, Deus, ne derelin-
quas me.

Donec annuntiem brachium tuum generationi omni,
quæ ventura est. ^c

Potentiam tuam et justitiam tuam, Deus, usque in
altissima, quæ fecisti magnalia : Deus, quis similis tibi ?

Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et ma-
las, ^d et : conversus vivificasti me : et de abyssis ter-
ræ iterum reduxisti me !

Repleatur os meum laude tua, ut possim cantare
gloriam tuam : tota die magnificentiam tuam.

Ne proicias me in tempore senectutis : dum
[Ms. cum] defecerit virtus mea, Deus, ne derelin-
quas me.

Quia dixerunt inimici mei mala mihi : et qui custo-
diebant animam meam, consilium fecerunt in unum.

Dicentes : Deus dereliquit eum, persequimini, et
comprehendite eum, quia non est qui eripiat eum.

Deus, ne elonges a me : Deus meus, in auxilium
meum respice.

Confundantur, et deficient detrahentes animæ
meæ : operiantur confusione et pudore [Ms. vere-
cundia] qui quærunt mala mihi.

Ego autem semper in te sperabo, Domine : et ad-
jiciam super omnem laudem tuam.

Os meum pronuntiabit [Ms. annuntiabit] justitiam
tuam, tota die salutare tuum.

Quia non cognovi negotiationes : introibo in po-
tentias Domini.

Domine, memorabor justitiæ tuæ solius : ^d Deus,
docuisti me a juventute mea, et usque nunc pro-
nuntiabo mirabilia tua, et usque in senectam et se-
nium, Deus, ne derelinquas me.

Donec annuntiem brachium tuum generationi
omni, ^e quæ ventura est.

Potentiam tuam et justitiam tuam, Deus, usque
in altissima quæ fecisti magnalia : Deus, quis simi-
lis tibi ?

Quantas [Ms. quia] ostendisti mihi tribulationes
multas et malas, et conversus vivificasti me, et de
C abyssis terræ iterum reduxisti [Ms. deduxisti] me !

gust., hymno dicam) gloriam, etc.; subsequenti versu
nomen *Deus* tacet. Tum vitiose ex librarii errore :
Quoniam dixerunt inimici ejus, et qui custodierunt, etc.
Paulo post, *Deus meus, ne elongaveris a me, Deus
meus, in adjutorium meam*, etc. Ac rursus ex libra-
rii ausu verbo operiantur, additur *detrahentes*. Tum,
Ego autem sperabo in te, et adjiciam, etc.

^a Deest in Palatin. ms obelus, quo vicissim Carus
pronomen quoque *tuam* immerito jugulat. Additur
et in fine versiculi *Diapsalma*.

^b Hunc quoque obelum idem ms. et Carus præter-
eunt : male.

^c Atque hic alterum *Diapsalma* ms. Palatinus ap-
ponit, erratque altero ab hoc versu obelum præter-
mittens.

^d In Veronensi ms. : *Docuisti me, Deus, ex juventute
et usque in senectam et summam senectutis* : quæ duo
postrema verba, pro *et senium*, haud sane intelligo,
cur ejus Psalterii editor, propria Italæ versioni esse,
pronuntiet : eoque minus, qua ratione Græcorum
verborum tenaciorem fuisse illam, hinc comprobet :
denique ex Augustino totum id colligat. *Duo*, inquit
Augustinus, *ista nomina (senecta et senium) senectutis
sunt, et discernuntur a Græcis : Grævitatis enim post
juventutem aliud nomen habet apud Græcos, et post
ipsam gravitatem veniens ultima ætatis aliud nomen
habet : nam περιβότης dicitur gravis, et γήρων senex.
Quia vero in Latina lingua duorum istorum nominum
distinctio deficit, de senectute ambo sunt posita, senecta
et senium : scitis autem esse duas ætates. Nimirum
videtur ex hoc loco nobis plane contrarium laudat*

ed toris argumentis unico excludi. Ac primum, non
esse veti toris Latine, sive, ut vocat, Italæ versio-
nis, ea verba, *summam senectutis*, cum docet S. Pa-
ter, in Latina lingua duorum nominum, γήρων και
περιβότιον distinctionem discernere, atque adeo hanc
summæ senectutis, quæ satis bona distinctio est a
simplici senectute, in Latinis ante se libris non ex-
stitisse, persuadet, eoque minus in ea Versione,
quam ut voluit, ipsemet laudat, utpote verborum
tenaciorem cum perspicuitate sententiæ, et ejus
certe vulgatissimam lectionem ignorare non potuis-
set. Alterum æque contrarium est, scilicet ex ipsius
Augustini sensu colligitur, non Græcæ phrasos
tenaciorem esse, immo ab ea longius evagari lec-
tionem Veronensis codicis, seu Versionem, quæ fer-
rat *summam senectutis* ; nam Augustino περιβότης
dicitur gravis, et γήρων senex : contra in hac inter-
pretatione γήρων æquivalet gravi, et περιβότης seni :
est siquidem in Græco textu εως γήρων και περιβότιον,
quibus respondet *usque ad senectam et summam sen-
ectutis*. Sed piget hæc persequi, quæ si pro propo-
situm nostrum liceret, libentius plane dissimulare-
mus. Ego, si quod sentio de ea lectione scire quis
velit, suspicior ex Augustiniana illa ipsa enarratione
postmodum fuisse ab studioso ejus Psalterii collec-
tore efformatam.

^e Cum Augustino Veronens. ms., *sup. venturæ*.
Quod autem subsequenti versu legerat Martianæus,
quæ fecisti malignantia, error visus est manifestus,
pro *magnalia*, et quæ adeo ad aliorum librorum
fidem sustulimus.

*Multiplicasti magnificentiam tuam : et conversus A
consolatus es me.*

*Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem
tuam : Deus, psallam tibi in cithara sanctus Israel.*

*Exsultabunt labia mea cum cantavero tibi : et anima
mea, quam redemisti.*

*Sed et lingua mea tota die meditabitur justitiam
tuam : cum confusi et reveriti fuerint, qui quærunt
mala mihi.*

*Multiplicasti justitiam [Ms. magnificentiam] tuam,
et conversus exhortatus [Ms. consolatus] es me^d :*
*et ego confitebor tibi in vasis psalmodum veritatem
tuam, psallam tibi in cithara, Deus sanctus Israel.*

*Gaudebunt labia mea, dum cantavero tibi : et
anima mea, quam redemisti.*

*Sed et lingua mea meditabitur justitiam tuam :
dum confusi et reveriti fuerint, qui quærant mala
mihi.*

PSALMUS LXXI.

IN SALOMONEM.

*Deus, judicium^a tuum regi da : et justitiam tuam
filio regis.*

*Judicare populum tuum in justitia : et pauperes
tuos in judicio.*

Suscipiant montes pacem populo : et colles justitiam.

*Judicabit pauperes populi, + et^o : salvos faciet filios
pauperum : et humiliabit calumniatorem.*

*Et permanebit cum sole ; et ante lunam in generatio-
nem^b et generationem.*

*Descendet sicut pluvia in vellus : + et^o : sicut stilli-
cidia stillantia super terram.*

*Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis :
donec auferatur luna.*

*Et dominabitur a mari usque ad mare, et a flumine
usque ad terminos + orbis^o : terrarum.*

*Coram illo procident Æthiopes : et inimici ejus ter-
ram lingent.*

*Reges Tharsis et insulæ munera offerent : reges
Arabum, et Saba dona adducent.*

*Et adorabunt eum omnes reges terræ : omnes gentes
servient ei.*

IN SALOMONEM, PSALMUS.

*Deus, judicium tuum regi da : et justitiam tuam
filio regis.*

*Judicare populum tuum in^e tua justitia : et pau-
peres tuos in judicio.*

*Suscipiant montes pacem populo tuo : et colles
justitiam.*

*In sua justitia judicabit pauperes hujus populi :
et salvos faciet filios pauperum.*

*Et humiliabit calumniatorem ; et permanebit cum
sole et ante lunam + in sæculum sæculi.*

*Et descendet sicut pluvia in vellus : et sicut stil-
licidia stillantia super terram.*

*Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis :
donec extollatur luna.*

*Et dominabitur a mari usque ad mare, et a flu-
mine usque ad terminos orbis [Ms. tac. orbis] terræ.*

*Coram illo procident Æthiopes, et inimici ejus
terram lingent [Ms. linguent].*

*Reges Tharsis et insulæ munera offerent : reges
Arabum, et Saba dona adducent.*

*Et adorabunt eum omnes reges terræ : omnes
gentes servient ei.*

^a Immerito Palatin. ms. et Carus tuum pronomen obelo prænotant : et altero ab hoc versu ms. Diapsalma subjungit : tum præfixum et copulæ obelum omittit.

^b Palatin., in generationem generationum : qua de lectione videlicet quæ ad oppositam columnam observamus. Parro iterum male obelum et copulæ præfixum præterit, eique versu subjungit Diapsalma.

^c Additur in Palatino ms. Diapsalma, tum altero ab hoc versu liberavit secundis curis repositum est pro liberabit.

^d Repetit hic Veronens. ms. proxime superius hemistichium, et de abyssis terræ iterum reduxisti me, quod nihil dubium est, cum qui Veronense Psalterium compegit, ab Augustino accepisse. Consentunt et cætera in eodem ms : Etenim ego confitebor tibi ; et, Deus, psallam tibi in citharis, sanctus Israel. Exsultabunt labia mea cum psalmum dixeris tibi. Et, Adhuc et lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam, cum confusi, etc.

^e Veronens. ms., populum cum justitia ; Augustin. unice pronomen tua tacet.

^f Aliter Veronensis ms. legit, neclitque : et colles. Justitia judica pauperes populi, etc., quæ quidem lectio minus probatur Augustino : Quod vero, inquit, alii codices habent, Suscipiant montes pacem populo et colles : utrosque prædicatores Evangelicæ pacis intelligendos puto, sive præcedentes, sive subsequentes. In his autem codicibus illud sequitur : In justitia judicabit pauperes populi. Sed illi magis codices approbantur, qui habent quod supra exposuimus, Suscipiant montes pacem populo, et colles justitiam. Puto

autem qui Veronense Psalterium descripsit, eam prætulit lectionem, quod Græco pressius adhereret : Ἀναλάβω τὰ ὄρη εἰρήνην τῷ λαῷ καὶ οἱ βουνοὶ. Ἐν δικαιοσύνη κρείσσει, κ. τ. λ. Habet quoque coherentem idem ms. *facies pro facie*.

^g In eodem ms., generationis et generationis : penes Augustinum, generationes generationum : in quem locum S. ipse Pater, « Sans, inquit, quod est in Græco γενεάς γενεών, nonnulli interpretati sunt, non generationes, sed generationis generationum, quia γενεάς ambiguitas est casus in Græco ; et utrum genitivus singularis sit τῆς γενεάς, id est, hujus generationis, an accusativus τὰς γενεάς, id est, has generationes, non evidenter apparet, nisi quia merito sensus ille prælatum est, ut tanquam exponendo quid dixerit lunam, secutus adjungeret, generationes generationum. » Subsequenti versu in eodem ms., Et descendet Dominus, quod tamen nomen sequitur manus superne descripsit : tum ferme cum Augustino, sicut guttæ destillant super terram. Et mox, tollatur pro extollatur : in quem locum iterum Augustinus : Id quod dictum est tollatur, alii interpretati sunt auferatur, alii vero extollatur : unum verbum Græcum, sicut unicuique visum est, transferentes, quod ibi positum est, ἀρτῶναι-περὶ. Sed qui dixerunt tollatur, et qui dixerunt auferatur, non usque adeo dissonant : Tollatur enim magis habet consuetudo ita dici, ut auferatur, et non sit, quam ita ut altius elevetur : auferatur vero prorsus aliter intelligi non potest, nisi ut perdatur, hoc est, ut non sit : extollatur autem nihil, nisi ut altius elevetur.

Qui liberabit pauperem a potente, et pauperem, cui A non erat adjutor.

Parcet pauperi et inopi : et animas pauperum salvas faciet.

Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum : et honorabile nomen eorum coram illo ^a.

Et vivet, et dabitur ei de auro Arabiæ, et adorabunt de ipso semper : tota die benedicent ei.

^b Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus ejus : et flore- bunt de civitate sicut fenum terræ.

Sit nomen ejus + benedictum : in sæcula : ante solem permanet nomen ejus.

Et benedicentur in ipso + omnes tribus terræ : omnes gentes magnificabunt eum.

Benedictus Dominus Deus Israel : qui facit mirabilia solus.

Et benedictum nomen majestatis ejus in æternum : et replebitur majestate ejus omnis terra, fiat, fiat.

PSALMUS LXXII.

DEFECERUNT LAUDES DAVID, FILII JESSE.
PSALMUS ASAPH.

Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde ! Mei autem pene moti sunt pedes : pene effusi sunt gressus mei.

Quia zelavi super iniquos : pacem peccatorum videns.

Quia non est respectus morti eorum : et firmamen- tum in plaga eorum.

In labore hominum non sunt : et cum hominibus non flagellabuntur.

Ideo tenuit eos superbia : operiti sunt iniquitate et impietate sua.

Prodiit + quasi : ex adipe iniquitas eorum : transie- runt in affectum cordis.

Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam : iniquitatem in excelso locuti sunt. Posuerunt in cælum os suum : et lingua eorum transivit in terra ^c.

^a Diapsalma hic addit Palatin. ms.

^b Rectius Et copulam ad Græcum exemplar idem ms. tacet : addit porro in fine versus *Diapsalma*, quod iterum in alterius ab hoc sine replicat.

^c Atque hic plus habet Palatinus ms. *Diapsalma*, ad cujus fidem cum Cari editione et originalibus li- bris, et copulam subsequenti versu suffecimus, ubi dicitur, et dies pleni, etc.

^d Veronensis ms. primis curis, *pauperem de manu potentis*, quemadmodum et in adversa Græca col- umna *ecchiros dynastu*, tametsi jaundiu olim utroque in loco nomen *manu* transversa lineola deletum est. Paulo post *redimet*, pro *liberabit*, et cum Augustino, *honorabile nomen eorum coram ipsis* : tum et *orabunt pro eo semper*, etc., denique inferius *floriet*, pro *floribunt*, de quo verbo, ubi Psalm. cxxxii, v. 48 ha- betur, S. Augustinus libro II de Doctrina Christiana : Super ipsum autem floriet sanctificatio mea : nihil, inquit, profecto sententia detrahit : auditor tamen peritior mallet hoc corrigi, ut non floriet, sed florebit, diceretur, nec quidquam impedit correctionem, nisi consuetudo cantantium.

^e Verba et ante lunam sedes ejus, in Veronensi ms., Augustino aliisque libri non sunt. Altero ab hoc versu,

Quia liberavit pauperem ^d a potente, et inopem, cui non erat adjutor.

Parcet pauperi et inopi : et animas pauperum salvas faciet.

Ex usuris et iniquitate liberabit animas eorum : et præclarum nomen eorum coram ipso.

Et [*Ms. tac. et*] vivet, et dabitur ei de auro Ara- biæ, et adorabunt de ipso semper, tota die benedi- cent eum.

Et [*Ms tac. et*] erit firmamentum in terra in sum- mis montium, superextolletur super Libanum fruc- tus ejus : et florebut de civitate sicut fenum terræ.

Et erit nomen ejus benedictum in sæcula : ante solem permanebit nomen ejus, ^e et ante lunam se- des ejus.

Et benedicentur in eo omnes tribus terræ : omnes B gentes magnificabunt eum.

Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mira- bilia magna solus : et benedictum nomen majestatis ejus ^f in æternum, et in sæculum sæculi.

Et replebitur majestate ejus omnis terra : fiat, fiat.

DEFECERUNT HYMNI DAVID, FILII JESSE, PSALMUS DAVID.

Quam bonus Deus Israel his qui recto sunt corde ! mei autem pene moti sunt pedes ; pene effusi sunt gressus mei.

Quia zelavi in peccatoribus [*Ms. super iniquos*] : pacem peccatorum videns.

Quia non est declinatio morti eorum : nec [*Ms. et*] C firmamentum in ^h plaga eorum.

In laboribus hominum non sunt : et cum hominibus non flagellabuntur.

Ideo tenuit eos superbia eorum : operiti sunt ini- quitate et impietate sua.

Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum : transie- runt in dispositionem cordis.

Cogitaverunt et locuti sunt ⁱ nequitas : iniqui- tatem in excelso locuti sunt.

Posuerunt in cælum os suum : et lingua eorum transiit [*Ms. transivit*] super terram.

qui fecit mirabilia solus, et benedictum nomen gloriæ ejus, denique, *replebitur gloria ejus*, pari cum Augustino consensu legitur. Recole autem epistolam ad Sunniam et Fretelam, ipsumque Augustinum in hunc locum.

^f Hoc superfluum esse, et a Græcis appositum, innotet Hieronymus, quod nec Hebr. habet, nec LXX Interpretes. MART.

^g In Veronensi ms. ut et penes Augustinum hæc pro Psalmi hujus titulo verba accipiuntur, quæ in aliis libris superioris contextus partem explent. Vide S. Patris epistolam 25 ad Marcellam. Legitur porro in eo ms. *Hymni laudis David, et Psalmus Asaph, pro David*. In textu rectis, pro *his qui recti sunt*, et mox *commoti*, pro *moti*, juxta Augustinum.

^h Habet unice cum Augustino Veronens. ms. in *flagello eorum* : quod autem sequitur, *non inveni- entur*, pro *non sunt*, habet ipse unice, nec ulli, quem sciam, libro consonat, quamquam ab ejus editore notatum hand sit. Porro iterum cum Augustino ms. *Ideo obtinuit eos superbia*, nec additur *eorum*, pro quo sequior manus adjunxit *in finem*. Et, *Prodiit quasi ex adipe*, etc.

ⁱ Idem ms. in *nequitia, iniquitatem in excelsum locuti sunt*. Et, *convertetur populus meus huc*.

Ideo convertetur populus meus hic : et dies pleni A
invenientur in eis.

E: dixerunt : Quomodo scit Deus ? et si est scien'ia
in excelso ?

Ecce ipsi peccatores et abundantes in sæculo , obti-
nuerunt divitias.

÷ Et dixi : ergo sine causa justificari cor meum :
et lavi inter innocentes manus meas.

Et sui flagellatus tota die : et castigatio mea in ma-
tutinis.

Si dicebam : Narrabo sic : ecce nationem filiorum
tuorum reprobari.

* Et existimabam ut cognoscerem hoc , labor est
ante me ,

Donec intrem in sanctuarium Dei ÷ ^b et : intelli-
gam in novissimis eorum.

Verumtamen propter dolos posuisti eis : dejecisti eos,
dum allevarentur.

Quomodo facti sunt in desolationem ? subito defe-
cerunt : perierunt propter iniquitatem suam.

Velut somnium surgentium , Domine , in civitate
÷ tua : imaginem ipsorum ad nihilum rediges.

Quia inflammatum est cor meum , et renes mei com-
mutati sunt : et ego ad nihilum redactus sum , et ne-
sciri.

Ut jumentum factus sum apud te : et ego semper
tecum.

Tenuisti manum dexteram meam , ÷ et : in volun-
tate tua deduxisti me : et cum gloria suscepisti me.

Quid ÷ enim : mihi est in cælo ? et a te quid volui
super terram ?

Defecit caro mea et cor meum : Deus cordis mei , et
pars mea Deus in æternum.

Quia ecce , qui elongant se a te peribunt : perdidisti
omnes qui fornicantur abs te.

Mihi autem adherere Deo bonum est : ponere in Do-
mino Deo spem meam.

^a Hic quoque et copulam ex Palatini ms., Cari
editionis et librorum originalium consensu præfiximus.
Rectius porro videtur Caruseum Palatino ms.
hæc ita distinguere, ut cognoscerem : hoc labor
est, etc.

^b Conjunctionem, et, superfluum dicit Hierony-
mus : quare obelo jugulatur tam in edito quam in
ms. codicibus. Absque ulla conjunctione legit ipse
in epist. ad Sunn. et Fretel., *Intelligam in novissimis*
eorum. MART.

^c Pronomen tua obelo prænotavimus ad Palatini
codicis fidem, Hebraico ipso textu, ubi tantum est
בְּלִי, astipulante.

^d Minori numero idem ms., omnem qui fornicatur :
pressius Gr. πάντα τὸν πορνεύοντα.

^e Legendum videtur nobis, quemadmodum et Cas-
siodorus, et Auctor Breviarii in Psalmos, Hierony-
mo ascripti, præferunt : *index*, pro *judex*. Scilicet
in Græco est ἄγγελός μου, non κριτής, et Hebræum
quoque verbum מַשְׁפָּטִים reprehensionem quidem son-
at, non judicem. Facilis porro est Latini librarii
lapsus in his vocibus permiscendis. Veronensis au-
tem ms. habet *argutia* (pro *argutio*) *mea in matutinis*
: tum, *ecce nationes filiorum tuorum cui conticui*
(legit concinui, id est congrui, quod ex varia Græci
lectus lectione, ἢ συνεπινοῶ, pro uno verbo ἡσπυ-

Ideo revertetur huc populus meus : et dies pleni
invenientur in eis.

Et dixerunt : Quomodo scivit Deus ? et si est
scientia in excelso :

Ecce ipsi peccatores et abundantes in sæculo ,
obtinuerunt divitias [*Ms. divites*].

Et dixi : Ergo sine causa justificari cor meum , et
lavi inter innocentes manus meas : et fui flagellatus
tota die , et ^e judex meus in matutino ?

Si dicebam : Narrabo sic : ecce natio filiorum
tuorum, quibus disposui.

Existimabam ut cognoscerem hoc , labor est ante
me, donec intrem in sanctuarium Dei, et intelligam
in novissima eorum. DIAPSAUMA.

B Verumtamen propter dolos disposuisti eis mala :
dejecisti eos, dum allevarentur.

Quomodo facti sunt in desolationem ? subito defe-
cerunt : ^f et perierunt propter iniquitates suas vel-
ut somnium exsurgentis.

Domine, in civitate tua imagines eorum ad nihilum
rediges.

Quia delectatum [*Ms. inflammatum*] est cor meum,
et renes mei resoluti [*Ms. immutati*] sunt : et ego
ad nihilum redactus sum, et nescivi.

Ut jumentum factus sum apud te, et ego semper
tecum.

Tenuisti manum ^g dexteram meam, et in voluntate
tua deduxisti me : et cum gloria assumpsisti me.

Quid enim mihi restat in cælo ? et a te quid volui
super terram ?

C Defecit ^h cor meum et caro mea : Deus cordis mei,
et pars mea Deus in sæcula.

Quia ecce, qui elongant se a te peribunt : perdes
omnes qui fornicantur abs te.

Mihi autem adherere Deo bonum est : ponere in
Domino Deo spem meam.

θέρμα derivatum est) et reprobo, quæ et secundis
curis in eo ms. subiungitur, et ab alia ejusdem
Græci verbi lectione gemina interpretatio est in La-
tino, pro reprobari, quod rectius olim obtinebat.
Sequitur cum Augustino, *Et suscepi cognoscere : hoc*
labor, etc. ; tum Diapsalmate prætermissio, *Verum-*
tamen propter dolositatem posuisti in eis mala, dejeci-
sti eos, cum extollerentur.

^f Et copula prætermissa, Veronensis juxta Au-
gust. ms. minori numero *iniquitatem suam* præfert,
et mox *imaginem eorum*, et subsequenti ver-u, et
non *cognovi*, pro *et nescivi*.

^g lidem libri *manum dexteræ meæ*. Et, *Quid enim*
mih i est in cælo. De subsequenti versu, ubi dicitur
inverso ordine, *cor meum, et caro mea*, videsis epi-
t. ad Sunniam et Fretelam. Sequitur : *Quoniam ecce*
qui elongant se a te (August. *longe se faciunt*) *peri-*
bunt : perdidisti omnes qui, etc. *Mihi autem adijungi*
(Aug., *adhærere*) *Deo bonum est : ponere in Deo spem*
meam.

^h Perversum hunc ordinem quædam tenuisse suo
tempore testatur idem Hieronymus : cum legendum
sit ut in adversa columna, *Defecit caro mea et c r*
meum. Similiter versu primo subsequentis psalmi
male apud Græcos legitur ordine commutato, *Ut*
quid repulisti, Deus. MART.

Ut annuntiem omnes prædicationes tuas, +^a in A portis filiæ Sion :

Ut annuntiem omnes laudes tuas, in portis filiæ Sion.

PSALMUS LXXIII.

INTELLECTUS ASAPH.

Ut quid, Deus, repulisti in finem? iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ?

Memor esto congregationis tuæ: quam possedisti ab initio.

Redemisti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion in quo habitasti in eo.

Eleva manus tuas in superbias eorum in finem; quanta malignatus est inimicus in sancto!

+ Et: gloriantur qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ.

Posuerunt signa sua signa, + et non: cognoverunt, sicut in exitu super summum.

+ Quasi: in silva lignorum securibus exciderunt januas ejus in idipsum: securi et ascia dejecerunt + eam:

Incenderunt igni sanctuarium tuum in terra, polluerunt tabernaculum nominis tui.

Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: b quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.

Signa nostra non vidimus, jam non est propheta: et nos non cognoscat amplius.

Usquequo, Deus, improperebit inimicus? irritat adversarius nomen tuum in finem?

Ut quid avertis manum tuam? et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem?

Deus autem rex noster ante sæcula, operatus + c est: salutem in medio terræ.

Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.

Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.

^a Haud bene Palatin. ms. in præpositionem dumtaxat obelo prænotat.

^b Insignior est iste locus, quam ut a nobis quidquam prætermittatur ex his, quæ Hier. scripsit ad Sam. et Fret.: In eodem, inquit, incendamus omnes dies festos Dei a terra; pro quo in Græco scriptum est κατακάλωμεν, et nos ita transtulimus: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra. Et miror quomodo e latere annotationem nostram nescio quis temerarius scribendam in corpore putaverit, quam nos pro cruditione legis scripsimus hoc modo: Non habet κατακάλωμεν, ut quidam putant, sed κατακάλωμεν, id est, incendamus. Et quia retulit mihi S. presbyter Firmus, qui hujus operis exactor fuit, inter plurimos hinc habitam questionem, planius de hoc disputandum videatur. In Hebr. scriptum est SARPUCHOL MOE DAU EL

BAARES (שֶׁפְּרַחֵל בִּידְיָו מִן בְּאֵרֵי, et Symmachus vertentur, ἐκπύρισαν πάσας τὰς συναγωγὰς τοῦ θεοῦ, id est, incenderunt omnes solemnitates Dei in terra. Quinta, κατακάλωσαν, id est, combusserunt. Sexta, κατακάλωμεν, id est, comburamus: quod et Septuaginta juxta Hexaplorum veritatem transtulisse, perspicuum est. Theodotion quoque ἐκπύρισαμεν vertit, id est, succendamus. Ex quo perspicuum est sic psalendum, ut nos interpretati sumus; et tamen sciendum quid Hebraica veritas habeat. Hoc enim quod Septuaginta transtulerunt, propter veritatem in Ecclesia decantandum est, et illud ab eruditissimis sciendum propter votitiam Scripturarum. Unde: si quid pro studio e la-

INTELLECTUS ASAPH [Ms. IPSI ASAPH].

Ut quid repulisti nos, Deus, in finem? iratus est furor tuus super oves gregis tui?

Memento congregationis tuæ: quam creasti ab initio.

Liberasti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion in quo habitas in idipsum.

Eleva manum tuam in superbiam eorum in finem, quanta malignatus est inimicus in sanctis tuis! et gloriantur sunt qui te oderunt, in medio atrio tuo!

Posuerunt signa sua signa, et non cognoverunt, sicut in via supra summum quasi in silva lignorum.

Securibus exciderunt januas ejus in idipsum: bipenni et ascia dejecerunt eas.

Incenderunt igni sanctuarium tuum in terra, polluerunt tabernaculum nominis tui.

Dixerunt in corde suo cognatio eorum inter se: venite, comprimamus omnes dies festos Domini a terra.

Signa nostra non vidimus, jam non est propheta: et nos non cognoscat amplius.

Usquequo, Deus, improperebit inimicus? irritat adversarius nomen tuum in finem?

Ut quid avertis faciem tuam? et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem?

Deus autem rex noster ante sæcula: operatus est salutem in medio terræ.

Tu confirmasti in virtute tua mare: tu contribulasti capita draconum super aquas.

Tu confregisti caput draconis magni: dedisti eum in escam populo Æthiopum.

tere additum est, non debet poni in corpore, ne priorem translationem pro scribentium voluntate conturbet. Vides, lector, quam longe abeam a mente S. Doctoris, qui magno stomacho, ac toto animorum impetu probare nituntur Ecclesiam Christi abjecisse Hebr. chronologicæ libri Gene-eos veritatem; quia semel in anno in Ecclesiis decantatur propter antiquitatem chronologia LXX Interpretum, quæ ex Chronico Eusebiano in Martyrologium Romanum derivata est. MART. — Verbum quiescere obelo prænotant Palatinus ms. et Carus.

^c Sine obelo in P. latino ms. est legitur. ^d Veronensis ms., iratus est animus tuus super oves pascuæ tuæ. Et, quam possedisti ab initio. Liberasti virgam virtutis tuæ, mons Sion, in quo habitasti in eo. Eleva manus tuas, etc., in medio solemnitatis tuæ. Et subsequenti versu, sicut ingressus desuper, tamquam silva, etc., ascia et bipenni dejecerunt eam. Quæ subsequitur pericope, Incenderunt igni sanctuarium tuum, in eo ms. desideratur; in Græca autem ejus pagina paulo sequiore manu suppletur, eucpyrian en pyri to agiastirion su.

^e Veronensis ms., cognationes eorum in unum: venit (pro venite), comprimamus omnes solemnitates Dei a terra. Signa nostra non cognovimus, et non est etiam propheta, etc. Altero ab hoc versu, Ut quid avertisti manum tuam et dexteram tuam de medio sinu tui, etc.; tum contrivisti, pro contribulasti.

^f Illud magni, in Veronensis ms., transversa lineola ac punctis subnotatis, jamdiu olim expunctum est:

Tu dirupisti fontes et torrentes : ✕ tu siccasti A
fluvios Ethan :

Tuus est dies, et tua est nox : tu fabricatus es auroram et solem.

Tu fecisti omnes terminos terræ : æstatem et ver, tu plasmasti b en.

Memor esto hujus, inimicus improperavit Domino : et populus insipiens incitavit nomen tuum.

Ne trahas bestiis animas confitentes tibi : et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

Respice in testamentum + tuum : quia repleti sunt, qui obscurati sunt, terræ domibus iniquitatum.

Ne avertatur humilis factus confusus : pauper et inops laudabunt nomen tuum.

Exsurge, Deus, judica causam tuam : memor esto improperiorum tuorum, + eorum quæ : ab insipiente B
+ sunt : tota die.

Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum : superbia eorum, + qui : te oderunt ascendit semper.

Tu dirupisti fontes et torrentes : tu exsiccasti fluvios Ethan.

Tuus est dies, et tua est nox : tu fecisti solem et lunam : tu fecisti omnes terminos terræ ; æstatem et ver, tu fecisti ea.

Memor esto hujus creature tuæ, inimicus improperavit Domino : et populus insipiens exacerbavit nomen tuum.

Ne tradas f bestiis animas confitentes tibi : et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

Respice in testamentum tuum : quia repleti sunt, qui obscurati sunt, terræ domorum iniquitatum.

Ne avertatur humilis factus confusus : pauper et inops laudabunt nomen tuum.

Exsurge, Deus, judica causam tuam : memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.

Ne obliviscaris voces s quærentium te : superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper ad te.

PSALMUS LXXIV.

IN d FINEM, NE DISPERDAS, PSALMUS ASAPH, CANTICI.

Confitebimur tibi, Deus : confitebimur et invocabimus nomen tuum.

Narrabimus mirabilia tua : cum accepero tempus, ego justitias judicabo.

Liquefacta est terra, et omnes qui habitant in ea : ego confirmavi columnas ejus e DIAPSALMA.

Dixi iniquis, Nolite inique agere : et delinquentibus, C
nolite exaltare cornu.

Nolite extollere in altum cornu vestrum : + nolite : loqui adversus Deum iniquitatem.

Quia neque ab oriente, neque ab occidente, neque a desertis montibus : quoniam Deus iudex est.

Hunc humiliat, et hunc exaltat : quia calix in manu Domini, vini meri plenus mixto.

IN FINEM, NE CORRUMPAS, PSALMUS ASAPH, CANTICI.

Confitebimur tibi, Deus : confitebimur tibi, et invocabimus nomen tuum.

Narrabo omnia h mirabilia tua : dum accepero [Ms. cum cepero] tempus, ego justitias [Ms. justitias] judicabo.

Liquefacta est terra, et omnes inhabitantes in ea : ego confirmavi columnas ejus. DIAPSALMA [Ms. tac. DIAPSALMA].

Dixi iniquis : Nolite inique agere : et delinquentibus, nolite exaltare cornu.

Nolite extollere in altum cornu vestrum : et [Ms. tac. et] nolite loqui adversus Deum iniquitatem.

Quia neque ab oriente, neque ab occidente, neque a desertis montibus : quoniam Deus iudex est.

Hunc humiliat, et hunc exaltat : quia calix in manu Domini, vini meri plenus est mixto.

tum plane desiderantur voces in escam. Mox legitur, tu siccasti fontes Ethan : et in fine subsequentis versus æstatem et verum fecisti fontes. Memento hujus, etc. Denique irritavit, pro exacerbavit.

a Neque hic bene tu voculam Palat. ms. unice asterisco illustrat.

b Hierum minus bene idem ms. ea pronomen ob- b pr. notat. Subsequenti autem versiculo addit Diapsalma.

c Carus hunc obelum prætermittit : Palatinus ms. etiam quod subsequitur, pronomen te jugulat. Neuter satis bene.

d Tunc istius psalmi corrupte legitur in editis et m. s. libris, In finem ne corrumpas, etc., excepto tamen Carnutiensi triplici Psalterio, ubi vera ac germana Hieronymi lectio adhuc retinetur, scilicet, In finem ne disperdas, etc. Et miror scriptorum incuriam, qui in opera Hieronymi, non aliena solum inducunt et supposititia : sed, quod magis stupendum, depravationum ipsarum exempla ab ipso notata atque castigata, in ejus translationibus edere non verentur. Incuriosos loci in flagranti delicto hic deprehendimus : cuius rei testem adhibemus ipsum Hieronymum ita disserentem ad v. 38 psal. LXXVII : Si quis autem putat διαφθερί

non perditionem sonare, sed corruptionem, recordetur illius tituli in quo scribitur, εις το τέλος μη διαφθερίης, hoc est, in finem ne disperdas : et non ut plerique χαροζήλωσις interpretantur, ne corrumpas. Hunc locum adversus editores operum S. Hieronymi non urgeamus, ne χαροζήλωσις imperitiæ inadvertentiæ in nos concitetur : quam experti sumus perulgato Prodro mo nostræ editionis. MART.

— Inscrubitur in Palatin. ms. : In finem Psalmus Asaph Cantici, ne corrumpas.

e Illic porro tacet in Palatino ms. Diapsalma, quod tertio ab hoc versu additur, ubi et verbum nolite obelo caret : minus tamen vere.

f Veronens. ms. Ne tradideris bestiis animas confitentium tibi, animas, etc., ne obliviscaris me in finem. Subsequenti versu terra domus iniquorum ; tum memento improperiorum tuorum, quæ, etc. Denique, Ne obliviscaris vocem deprecantium te : superbia eorum qui te oderunt ascendat semper. Quibus omnibus loci ab August'no vix semel atque iterum per librarii mendas abludivit.

g In Gr., τῶν ἐχθρῶν σου, id est, deprecantium te. MART.

h Sic male legi apud Græcos observat Hieronymus. MART.

Et inclinavit ex hoc + in hoc : verumtamen sœx ejus non est exinanita : bibent omnes peccatores terræ.^a

Ego autem annuntiabo in sæculum : cantabo Deo Jacob.

Et omnia cornua peccatorum confringam : + et : exaltabuntur cornua justii.

Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen sœx ejus est exinanita.

Bibent ex i co omnes peccatores terræ: ego autem in sæcula gaudebo, cantabo Deo Jacob.

Et omnia cornua peccatorum confringam: et exaltabuntur cornua justii.

PSALMUS LXXV.

IN FINEM, IN LAUDIBUS, PSALMUS^b ASAPH, CANTICUM + AD ASSYRIUM :

Notus in Judæa Deus : in Israel magnum nomen ejus.

Et factus est in pace locus ejus : et habitatio ejus in Sion.

Ibi confregit potentias arcuum, scutum, c gladium et bellum. DIAPNALMA.

+ Il : luminas tu mirabiliter a montibus æternis : turbati sunt + omnes : insipientes corde.

Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri^d divitiarum in manibus suis.

Ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt qui ascenderunt equos.

Tu terribilis es, et quis resistet tibi? ex tunc ira tua.

De cælo auditum fecisti judicium : terra o tremuit, et quievit.

Cum exurgeret in judicium Deus : ut salvos faceret omnes mansuetos terræ. DIAPNALMA.

Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi : † + et : reliquæ cogitationis diem festum agent tibi.

Vovete, et reddite Domino Deo vestro, omnes qui in circuitu ejus s offertis munera.

Terribili, et ei, qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

IN FINEM, IN LAUDIBUS [Ms. HYMNIS¹, PSALMUS ASAPH, CANTICUM AD AS-YRIOS [Ms. PRO ASSYRIIS].

Notus in Judæa Deus : in [Ms. tac. in] Israel magnum nomen ejus.

Et factus est in pace locus ejus : et habitatio ejus in Sion.

Ibi confregit cornua arcuum, scutum, i gladium et bellum. DIAPNALMA.

Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis : turbati sunt omnes insipientes corde.

Dormierunt somnum suum : et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.

Ab increpatione^k tua, Deus Jacob, dormitaverunt qui ascenderunt equos.

Tu terribilis es, et quis resistet tibi ex [Ms. tac. ex] tunc ab ira tua?

De cælo judicium jaculatum est, terra tremuit, et quievit : dum resurgeret in judicio Deus, ut salvos faceret omnes quietos terræ. DIAPNALMA.

Quia cogitatio hominis confitebitur tibi : et reliquæ cogitationum [Ms. cogitationis] diem festum agent tibi.

Vovete, et reddite Domino Deo vestro, omnes qui in circuitu ejus offertis munera.

Terribili, et ei, qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

PSALMUS LXXVI.

IN FINEM, PRO IDITHUN, PSALMUS ASAPH.

Voce mea ad Dominum clamavi : voce mea ad Deum, et intendit mihi.

In die tribulationis meæ Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum, et non sum deceptus.

Renuit consolari anima mea : memor sui Dei, h et delectatus sum, + et : exercitatus eum, et defecit spiritus meus. DIAPNALMA.

Anticipaverunt vigiliis oculi mei : turbatus sum, et non sum locutus.

^a Alterum hic *Diapsalma* Palatin. ms. subnectit.

^b Nomen *Asaph* in eodem ms. tacet.

^c Rectius hic Palatin. ms. interserit et copulam, *scutum et gladium*, etc.; tacet vero *Diapsalma*, totumque verbum *Illuminans* legit absque obelo.

^d Obelum notant hic loci aliquot mss. cum præpositione *in*, ad hunc modum. + *in : manibus suis*. Quod depravatum esse docuit Hieronymus, ac sine illa particula legendum, *Omnes viri divitiarum manibus suis*. MART.

^e R scripsit sequior manus in Palatin. ms. *timuit*, ubi et quod subsequitur, *Diapsalma* tacet.

^f Ms. Sorboaicus, + *et : reliquæ + cogitationis diem festum : agent tibi*. Cæteri ut nos edidimus. MART.

^g Iterum secundis curis repositum in Palatin. ms. *offerent*, pro *offeris* : antea erat *offerent*.

^h Haud recte Carus cum Palatino ms. hanc et copulam obelo prænotat, a quo subsequentem Pa-

IN FINEM, PRO IDITHUN, PSALMUS ASAPH.

Voce mea ad Dominum clamavi, vox [Ms. et vox] mea ad Deum [Ms. add. meum], et intendit mihi.

In die tribulationis meæ Deum exquisivi manibus meis nocte coram eo [Ms. ipso] : et non sum deceptus.

Negavi consolari animam meam : memor sui¹ Dei, et delectatus sum.

Exercitatus sum, et defecit paulisper spiritus meus. DIAPNALMA. Anticipaverunt vigiliis oculi mei : turbatus sum, et non sum locutus.

D latin. iterum minus recte eximit.

ⁱ Voculas *ex eo* ms. Veronensis. prætermittit : contrario Martianeus *omnes* bis legerat. Sequitur in eo ms. : *ego autem exultabo in sæculum, psalm. Deo Jacob*.

^j In Veronensi ms., *Ibi confregit fortitudinem arcus, scutum, et gladium, et, Illuminans tu admirabiliter, etc.*

^k Tacet Veronensis ms. *pronomen tua*, plus vero habet *omnes* post *dormitaverunt*. Altero ab hoc versu, *De cælo jacularis judicium, terra tremuit, et quievit, cum insurget in judicio Deus, ut salvos faciat omnes quietos corde, etc.* Infra, *Deo nostro, pro vestro, et offerent, pro offeris, ut et auferet, pro aufert*.

^l Antiquarii oscitantia nomen *Dei* in Veronensi ms. prætermisum est, abest et subsequenti versu adverbium *paulisper* : in fine *non sum oblitus* legitur pro *non sum locutus*, quod iterum librarii oscitantia tribuo.

Cogitari dies antiquos. + et : annos æternos + a in A
: mente habui.

+ Et : meditatatus sum nocte cum corde meo b +
et : exercitabar et scopebam spiritum meum.

Numquid in æternum projiciet Deus? c aut non ap-
ponet ut complacitior sit adhuc?

Aut in finem misericordiam suam abscedet, a gene-
ratione in generationem?

Aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in
ira + sua : misericordias suas? DIAPSALMA.

Et dixi, + Nunc : cæpi : hæc mutatio dexteræ ex-
celsi.

Memor fui operum Domini : quia memor ero ab ini-
tio mirabilium tuorum.

Et meditabor in omnibus operibus tuis : et in adinven-
tionibus tuis exercebor.

Deus, in sancto via tua, quis Deus magnus sicut
Deus + noster? : tu es Deus, qui facis mirabilia.

Notam fecisti in populis virtutem tuam : redemisti
in brachio + tuo : populum tuum filios Jacob et Jo-
saph. DIAPSALMA.

Viderunt te aquæ, Deus, viderunt te aquæ : et timue-
runt, et turbatæ sunt abyssi.

Multitudo sonitus aquarum : vocem dederunt nubes.
Etenim sagittæ tuæ transeunt : vox tonitruï tui in
rota.

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi d + terræ : com-
mota est et contremuit terra.

In mari via tua, et semitæ tuæ in aquis multis : et
vestigia tua non cognoscentur.

Deduxisti sicut oves populum tuum, in manu Moysi C
et Aaron.

Cogitavi dies antiquos : et annos æternos in mente
habui.

Et meditatatus sum nocte cum corde meo : f exer-
citabar, et ventilabam in me spiritum meum.

Et dixi, Numquid in æternum projiciet Deus? aut
non apponet, ut beneplacitum sit ei adhuc? aut in
finem misericordiam suam abscedet a sæculo et ge-
neratione?

Numquid obliviscetur misereri Deus? aut contine-
bit in ira misericordiam suam? DIAPSALMA.

Et dixi : Nunc cæpi, hæc est mutatio dexteræ ex-
celsi; memor fui operum Domini, quia memor ero
ab initio mirabilium tuorum.

Et meditatatus sum in omnibus operibus tuis : et in
B *observationibus tuis me exercebo.*

Deus in sancto via tua, quis Deus magnus sicut
Deus noster? tu es Deus, qui facis mirabilia solus.

Notam fecisti in populis virtutem tuam : liberasti
in brachio tuo populum tuum filios Israel et Joseph.
DIAPSALMA [Ms. iac. DIAPSALMA].

Viderunt te aquæ, Deus, viderunt te aquæ : et timue-
runt, turbatæ sunt abyssi, multitudo s sonitus
aquarum, vocem dederunt nubes.

Etenim sagittæ tuæ pertransierunt : vox tonitruï
tui in rota.

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ : vidit et
commota est terra.

In mari via tua, et semitæ tuæ in aquis multis : et
vestigia tua non cognoscentur.

Deduxisti sicut oves populum tuum, in manu
Moysi et Aaron.

PSALMUS LXXVII.

INTELLECTUS ASAPH.

Attendite, popule [Ms. populus] meus, legem meam :
inclinate aurem vestram in verba oris mei.

Aperiam in parabolis os meum : loquar propositio-
nes ab initio.

Quanta audivimus et cognovimus e ea, et patres
nostri narraverunt nobis.

Non sunt occultata a filiis eorum, in generatione al-
tera.

Narrantes laudes Domini et virtutes ejus, et mira-
bilis ejus quæ fecit.

INTELLECTUS ASAPH.

Attendite, b popule meus, legem meam : inclinate
aurem vestram in verba oris mei.

Aperiam in parabolis os meum : loquar propositio-
nes ab initio sæculi,

Quanta audivimus et cognovimus ea : et patres
nostri narraverunt nobis.

Non sunt occultata a filiis eorum, in generatione
altera [Ms. generationem alteram].

Narrantes laudes Domini et virtutes ejus, et mira-
bilis ejus quæ fecit.

^a Ad Palatini ms. hndem unice in voculam veru confodimus, cum antea ipsa etiam verba mente habui jugularentur. Et est tamen in Hebræo יְהוָה, et in Græco ἰμνολογία.

^b Hoc Symmachus apud Hieronymum vertit ἀνασκάπτω, id est, perscrutabar, sive quærebam. MART.

^c Palatin. ms et pro aut, verius : minus autem recte quod verbum apponet obelo prænotat, quod et Carus fecit.

^d Diximus, voce הַיָּם quæ in Hebræo est, non orbem ἀπὸς, sed orbem terræ denotari, atque adeo posse obelum huic voci præfixum commode omitti.

^e Pronomen ea Palatin. ms. et Carus obelo immerito jugulant.

^f In Veronensi ms., exercebar et ventilabam spiritum meum. Et dixi, Numquid in æternum repellat Deus? aut non apponet, ut delectetur adhuc? aut in finem

D misericordiam suam abscedet a progenie in progeniem? Aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua miserationem suam? Tum, hæc immutatio dexteræ excelsi, memoratus sum operum Dei, etc. Et meditabor in omnibus operibus tuis, et in affectionibus tuis garriam. Omnia serme ex Augustino.

^s Idem ms., et conturbatæ sunt abyssi, multitudo sonus aquarum. Tum sagittæ tuæ pertransierunt. Et, Apparuerunt coruscationes tuæ orbi terræ, commota et contremebunda facta est terra. In mari est via tua, etc., atque hæc pleraque omnia cum Augustino.

^h Denuo cum Augustino idem ms. populus, tum eloquar pro loquar, in cuius versu hinc nomen sæculi reticetur. Et paulo post: Non sunt abscondita a filiis, etc. Et, Annuntiantes laudes Domini et potentias ejus, etc.

Et suscitavit testimonium in Jacob : et legem posuit in Israel.

Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis : ut cognoscat generatio altera.

Filii qui nascentur, ^a et ⁺ exsurgent, et narrabunt filiis suis.

Ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei : et mandata ejus exquirant.

Ne fiant sicut patres eorum generatio prava et exasperans.

Generatio quæ non direxit cor suum : ^b et non ⁺ est ⁺ creditus cum Deo spiritus ejus.

Filii Ephrem intendentes et mittentes arcum : conversi sunt in die belli.

Non custodierunt testamentum Dei : et in lege ejus noluerunt ambulare.

Et oblitii sunt benefactorum ejus, et mirabilium ejus, quæ ostendit eis.

Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos. ^c

Interrupit mare, et perduxit eos : et statuit aquas quasi in utre.

Et deduxit eos in nube diei : et tota nocte in illuminatione ignis.

Interrupit petram in eremo : et adaquavit eos velut in abyso multa.

Et ^d deduxit aquam de petra : et eduxit tamquam flumina aquas.

Et apposuerunt adhuc peccare ei : in iram [Ms. sicut] excitaverunt excelsum in iniquo.

Et tentaverunt Deum in cordibus suis : ut peterent ^e escas animabus suis.

Et ⁺ male ⁺ locuti sunt de Deo : dixerunt, Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?

Quoniam percussit petram, et fluxerunt aquæ : ^f et torrentes inundaverunt.

Numquid et panem poterit dare? aut parare mensam populo suo?

Ideo audivit Dominus, ei distulit : et ignis accensus est Jacob, et ira ascendit in Israel.

Et suscitavit testimonium in Jacob : et legem posuit in Israel.

Quam mandavit patribus nostris, et ut notam facerent eam filiis suis, ut cognoscat generatio altera.

Filii qui nascentur, exsurgent : et narrabunt eam filiis suis.

Ut ponant [Al. ponam] in Deo spem suam : et non obliviscantur operum Dei sui : et mandata ejus exquirant.

Ne fiant sicut patres eorum, genus pravum et peramarum, genus quod non direxit cor suum, et non est creditus cum Deo spiritus.

Filii Ephrem intendentes arcum, et mittentes sagittas ^h suas : conversi sunt in die belli.

Non custodierunt testamentum Dei sui : et in lege ^B ejus noluerunt ambulare.

Et oblitii sunt benefactorum ejus, et mirabilium ejus, quæ ostendit eis coram patribus eorum.

Fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos. Interrupit mare, et perduxit eos : et statuit aquas quasi in utrem.

Et eduxit eos in nube diei : et tota nocte in illuminatione ignis.

Interrupit in eremo petram : et adaquavit eos velut in abyso multa.

Et eduxit aquam de petra : et eduxit tamquam [Ms. sicut] flumina aquas.

Et apposuerunt adhuc ⁱ peccare ei : in iram concitaverunt excelsum in siccitate.

Et tentaverunt Deum in cordibus suis, ut peterent ^C escas animabus suis : et male locuti sunt de Deo, et dixerunt, Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?

Quoniam percussit petram, et fluxerunt aquæ : et torrentes inundaverunt.

Numquid et panem poterit dare? aut parare mensam populo suo?

Ideo audivit Dominus, et distulit : et superposuit, et ignis accensus est in Jacob, et ira ascendit in Israel.

^a Minus recte Palatinus ms. et Carus sine obelo hic legunt.

^b Perperam Martianus ipsas et non voculas obelo confoderat, quæ sunt tamen in Hebræo נָחַם. Nos ex Palatini ms. fide ad subsequens verbum substantivum veru transulimus; Carus neutro loco habuit.

^c Addit de suo Palatin. ms. Diapsalma.

^d Rectius ferme in eod. ms. ut et Romana editione opposita, Et eduxit aquam de petra, et deduxit tamquam, etc. Græce : Καὶ ἐξήγαγεν ὕδωρ ἐκ πέτρας καὶ καθήγαγεν, κ. τ. λ.

^e Verius iterum absque obelo Carus, et Palatinus ms. legunt, quemadmodum et in Græco καθήγαγεν; constat nempe ex orationi serie ipsa ac sensu Hebræum verbum נָחַם ibi perinde esse, atque obloqui, seu male de aliquo loqui.

^f Haud bene hic Palatinus ms et copulam obelo jugulat : et subsequenti versui addit Diapsalma.

^g Librarii mendum, ut passim alibi in Veronensi est ms. notam facere a pro eam, non ea, ut ejus editor libri putat : aut certe noluit ille scripsisse notam, sed nota, quod verius putat : sequitur enim et exsur-

gent, et narrabunt ea, etc. Porro, Ut ponant in Deo, et mox Domini pro D. i sui. Tum, Ne fiant tamquam patres eorum, generatio prava, exacerbens (August. amaricans); generatio quæ non correxit cor suum, et non creditus cum Deo spiritus eorum.

^h Tacet idem ms suus, tum legit in diebus belli. ^D Atque iterum tui tacet post nomen Dei, legitque altero versu, Beneficiorum ejus et mirabilium quæ ostendit eis coram patribus eorum. Quæ fecit mirabilia, etc. Et mox, traduxit eos, statuit aquas quasi in utre. Denique : Dirupit petram in deserto, et potavit eos sicut abyssus multa. Ubi etiam pro Dirupit, ejus editor libri ait se emendas e Dirupit.

Pulchre mehercule factum, et sapienter.

ⁱ Idem ms. ex antiquarii tamen errore, peccatores, et in iram? pro peccare ei, etc. Inferius, detraxerunt Deo, pro male locuti sunt de Deo, ac deinde, induxerunt pro inundaverunt. Tum altero ab hoc versu tacet et superposuit : denique legit, crediderunt in Domino, nec speraverunt in salutari suo.

Quia non crediderunt ^a in Deo : nec speraverunt in A salutari ejus.

Et mandavit nubibus desuper : et januas cœli aperuit.

Et pluit illis manna ad manducandum : et panem cœli dedit eis.

Panem angelorum manducavit homo : cibaria misit eis in abundantia.

Transtulit austrum de cœlo : et induxit in virtute sua Africum.

Et pluit super eos sicut pulverem carnes : et sicut ^b arenam maris volatilia pennata.

Et ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum.

Et manducaverunt, et saturati sunt nimis, et desideriam eorum attulit eis : non sunt fraudati a desiderio B suo.

Adhuc escæ ^c eorum erant in ore ipsorum : et ira Dei ascendit super eos.

Et occidit pingues eorum, et electos Israel impedivit.

In omnibus his peccaverunt adhuc : et non crediderunt ÷ ^d in ^e mirabilibus ejus.

Et defecerunt in vanitate dies eorum : et anni eorum cum festinatione.

Cum occideret eos, quærebant eum : et revertebantur, et diluculo veniebant ad ^e Deum.

Et memorati sunt, quia Deus adjutor ÷ est ^f eorum : et Deus excelsus redemptor eorum ÷ est ^g :

Et dilexerunt eum in ore suo : et lingua sua mentiti sunt ei. C

Cor autem eorum non erat rectum cum eo : nec fides habiti sunt in testamento ejus.

Ipse autem ÷ est ^h misericors, ÷ est ⁱ propitius fiet peccatis ^j ÷ eorum ^k : et non disperdet ÷ eos ^l :

Et abundavit ut averteret iram suam : et non accendit omnem iram suam.

Et recordatus est, quia caro sunt : spiritus vadens, ^m et non rediens.

Quoties exacerbaverunt eum in deserto ! in iram [Ms. ira] concitaverunt eum in inaquoso !

^a In Hebræo cum præpositione est באלהים, in Deo : atque adeo perperam Martianæus eam præpositionem veru prænotaverat, quod nos ad ms. quoniam Palatini fidem sustulimus.

^b Rescripsit sequior codicis Palatini emendator arena in recto.

^c Injuria pronomen eorum, quod est et in Hebræo דם, Palatinus ms. et Carus obelo prænotant.

^d Immo vero asterisco prænotanda, non obelo, est in præpositio, quæ et in Hebraico vocabulo resonat אלהים ; abest autem a Græco textu.

^e Rescripsimus Deum, pro eum ad codicis Palatini fidem, Græco ipso textu cogente, πρὸς τὸν Θεόν. Qui subsequenti versu duo obeliverbo substantive præfixi sunt, in eodem ms. et Cari editione desiderantur : subiungit autem ms. ille Diapsalma.

^f Atque hic sine obelo Palatinus ms. legit, minus recte. Alterum quod subsequitur eos pronomen, tamen si neque in Græco sit, additum a se latetur Hieronymus, ne sententia pendeat, et ut Latinum sermonem sua proprietate complectet,

Quia non crediderunt in Deum suum : nec speraverunt in salutare ejus.

Et mandavit nubibus desuper, et ^b januas cœli aperuit : pluit illis manna manducare.

Panem cœli dedit eis, panem angelorum manducavit homo : frumentationem misit eis in abundantia :

Et excitavit austrum de cœlo : et induxit in virtute sua Africum.

Et pluit super eos sicut pulverem carnes : et sicut arenam maris volatilia pennata.

Et ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum.

Et manducaverunt, et saturati sunt nimis, et desiderium eorum attulit eis : et non sunt fraudati a desiderio suo.

Adhuc esca eorum erat in ore ipsorum : et ira Dei ascendit super eos.

Et occidit plurimos eorum : et electos Israel impedivit.

In omnibus his peccaverunt adhuc : et non crediderunt in [Ms. tac. in] mirabilibus ejus.

Et defecerunt in vanitate dies eorum : et anni eorum cum festinantia [Ms. festinatione].

Cum ⁱ occideret eos, tunc inquirebant eum et convertebantur, et ante lucem veniebant ad Deum.

Et memorati sunt, quia Deus adjutor eorum est : et Deus excelsus liberator eorum est.

Et dilexerunt eum in ore suo : et lingua sua mentiti sunt ei. C

Cor autem eorum non erat rectum cum eo : nec fides habita est illis in testamento ejus.

Ipse autem est misericors, et propitius fiet peccatis eorum, et non disperdet eos.

Et multiplicavit ut averteret iram suam ab eis : et non accendit omnem iram suam.

Et memoratus est, quia [Ms. quoniam] caro sunt : spiritus vadens, et non rediens [Ms. revertens].

Quoties exacerbaverunt eum in deserto ! in iram concitaverunt eum in terra sine aqua !

^ε Iterum male cod. Palatin. Et voculam ὀβελίζει : additque in fine versus D. apsalma.

^h In Veronensi ms. portas cœli aperuit, et manna ad manducandum pluit. Et panem cœli, etc. ; tum frumentationem misit eis abundantiam. Excitavit austrum, etc. Atque infra, in medio castrorum ipsorum, in circuitu tabernaculorum suorum : et subsequenti versu, non est denegatum eis desiderium ipsorum. Adhuc eum esca esset in ore eorum, et ira Dei accendit in eos.

ⁱ Codex Veronensis, Cum occiderent eos, requirebant eum, et convertebantur, et vigilabant diluculo ad Deum (ms. diluculo ad eum). Et rememorati sunt, quoniam Deus, etc. Tum subsequentis versiculi postrema ei vocula prætermissa, pergit : Cor autem eorum non est rectum cum eo, nec creditum est eis testamentum ejus. Ipse est enim misericors, et propitius erit peccatis eorum, et non disperdet eos. Et apponet av. rre indignationem suam, et non accendit omnem iram suam. E quibus quædam unice cum Augustino consonant.

Et conversi sunt, et tentaverunt Deum? et sanctum A Israel exacerbaverunt?

Non sunt recordati manus ejus, die qua redemit eos de + manu ; tribulantis.

Sicut posuit in Ægypto signa sua : et prodigia sua in campo Taneos.

Et convertit in sanguinem flumina eorum, et imbrcs a eorum, ne biberent.

Misit in eos cœnomyiam, et comedit eos : et ranam, et disperdit eos.

Et dedit ærugini fructus eorum : et labores eorum locustæ.

Et occidit in grandine vineas eorum : et moros eorum in pruina.

Et tradidit grandini jumenta eorum : et possessionem eorum igni.

Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, et iram, et tribulationem, immissiones [Ms. immissionem] per angulos malos.

Viam fecit semitæ iræ suæ, et non pepercit a morte b animabus eorum : et jumenta eorum in morte conclusit.

Et percussit omne primogenitum in + terra ; Ægypti : primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.

Et c abstulit sicut oves populum suum : et perduxit eos tanquam gregem in deserto.

Et eduxit eos in spe, et non timuerunt : et inimicos eorum operuit mare.

Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, montem quem acquisivit dextera ejus.

Et ejecit a facie eorum gentes : et sorte divisit eis terram, in funiculo distributionis.

Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.

Et tentaverunt, et exacerbaverunt Deum excelsum, et testimonia ejus non custodierunt.

Et averterunt se, et non servaverunt pactum : quem-

^a Immerito cod. Palatinus veru prænotat pronomen eorum; subsequenti autem versu ex veteri scribarum errore cynomyiam, pro cœnomyiam legit.

^b Idem ms. animarum, Græco τῶν ψυχῶν pressius. Subsequentem versu pro in + terra ; Ægypti, rescriptum est secundis curis absolute, ac sine obelo ad Hebraicum exemplar, in Ægypto. Tum legitur, primitias laborum eorum, ut in Veronensi quoque haberi diximus : denique additur in fine versus Diapsalma.

^c Perperam in Martiana editione verbum *absulit*, D obelo confodiebatur, quo in Palatino ms. unice prænotata est de more *abs* præpositio. Est autem luculentissime in Hebræo עָבַר, ut et in Græci codicis Alexandrini editione καὶ ἀπῆραν, absque obelo, quem neque Carus ipse præfixerat.

^d Veronensis ms. : *Et non sunt memores facti manus ejus die quo redemit.* Altero ab hoc versu, *Et convertit in sanguinem* : ad quem locum recole Augustini enarrationem. Tum, *Immisit eos cynomia*, pro *cynomyiam*, aut verius *cœnomyiam* : quod vocabulum fortasse non veteris Latine interpretationis, sed recentioris emendationis proprium fuit. Id ex Hieronymo colligi posse autumo tum hoc ipso ex loco, ubi *muscam caninam* in *cœnomyiam* in accurate altera recognitione sua commutavit : tum vero luculentius ex epist. 105 ad Sunniam et Fretellam in

Et conversi sunt, et tentaverunt Deum? et sanctum Israel exacerbaverunt?

Non d sunt recordati manus ejus, qua die liberavit eos de manu tribulantis.

Sicut posuit in Ægypto signa sua : et prodigia sua in campo Taneos.

Convertit in sanguinem flumina eorum, et pluviales aquas eorum, ne biberent.

Immisit in eos muscam caninam, et comedit eos : ranam, et exterminavit eos.

Et dedit ærugini fructus eorum, et labores eorum locustæ.

Occidit in grandine vineas eorum : et moros eorum in pruina.

Tradidit grandini jumenta eorum : et possessiones eorum igni.

Immisit in eos iram indignationis suæ, indignationem, et iram, et tribulationem, immissiones per angelos malos.

Viam fecit semitæ iræ suæ, et [Ms. tac. et] non pepercit a morte animabus eorum : et jumenta eorum in morte conclusit.

Et percussit omne primogenitum in terra Ægypti [Ms. Ægypto] : primitias e omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.

Et abstulit sicut oves populum suum : et perduxit eos tanquam gregem in deserto.

Et eduxit eos in spe, et non timuerunt : et inimicos eorum operuit mare.

Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, montem hunc quem acquisivit dextera ejus.

Et ejecit a facie eorum gentes : et sorte divisit eis terram, in funiculo distributionis.

Et habitavit in tabernaculis eorum, tribus Israel : et tentaverunt, et exacerbaverunt Deum excelsum, et testimonia ejus non custodierunt.

Et averterunt se, et non observaverunt pactum :

sine, ubi Latinos ante se interpretes notat, quod *muscam caninam* ex prava Græci vocabuli lectione transtulerunt. Κορόμβια, inquit, non ut Latini interpretati sunt, musca canina dicitur per v Græcam litteram ; sed juxta Hebraicam intelligentiam per διδωγγιον debet scribi ot, ut sit Κορόμβια, id est omne muscarum genus. Vetus itaque lectio erat *musca canina* : substitutum deinde est ab Hieronymo, *cœnomyia*, quam rursus vocem in *cynomyiam*, ut prior sensus recoreret, librarii depravarunt. Quoquo autem se res modo habuerit, hinc liquet, in Romano Psalterio potius, quam in Veronensi codice veterem interpretationem esse requirendam. Sequitur porro in codice : *et comedit eos, et ranam, et corrupit eos. Et dedit caniculæ fructus, etc.* ; tum manifesto scoli antiquarii ausu, *muros eorum in ruina*, pro *moros in pruina*. Et, *Tradidit in grandine pecora eorum* : denique, *misit in eos iram indignationis suæ, furorem, et iram, et tribulationes, etc.* Quibuscum sæpius Augustinus convenit.

^e Idem Veron. ms. *primitias laborum ipsorum* : tum infra *deduxit*, pro *eduxit*, ut et postea *perduxit*, pro *induxit*. Et subsequenti versu, *sortem distribuit ei in funiculo distributionis. Et conlocavit in tabernaculis, etc.* Et *avertunt*, et *contempserunt sicut patres eorum, et conversi sunt in arcum prævum.*

admodum patres eorum conversi sunt in arcum prae-
vium.

In iram concitaverunt eum in collibus suis : et in
sculptilibus suis ad æmulationem eum provocaverunt.

Audivit Deus, et sprevit, et ad nihilum redegit valde
Israel.

Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum :
ubi habitavit in hominibus.

Et tradidit in captivitatem virtutem eorum : et pul-
chritudinem eorum in manus inimici.

Et conclusit in gladio populum suum : et hæredita-
tem suam sprevit.

Juvenes eorum comedit ignis : et virgines eorum non
sunt lamentatæ.

Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt : et viduæ
eorum non plorabantur.

Et excitatus est tamquam dormiens Dominus ; tam-
quam potens crapulatus a vino.

Et percussit inimicos suos in posteriora : opprobrium
sempiternum dedit illis.

Et repulit tabernaculum Joseph : et tribum Ephraim
[Ms. Effrem] non elegit.

Sed elegit tribum Juda, montem Sion quem dilexit.

Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum in
terra, quam fundavit in sæcula.

Et elegit David servum suum, et suscipiit eum de
gregibus ovium : de post fetantes accepit eum.

Pascere Jacob servum suum, et Israel, hæreditatem
suam.

Et pavit eos in innocentia cordis sui : et in intellectu
manuum suarum deduxit.

PSALMUS LXXVIII.

^c PSALMUS ASAPH.

Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam : pollue-
runt templum sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in
pomorum custodiam.

Posuerunt morticina servorum tuorum escas volati-
libus cæli : carnes sanctorum tuorum bestiis terræ.

Effuderunt sanguinem eorum tanquam aquam in
circuitu Jerusalem : et non erat qui sepeliret.

Facti sumus opprobrium vicinis nostris : subsannatio
et illusio his qui in circuitu nostro sunt.

^a Palatinus ms. In ira, qui et addit in fine versus
Diapsalma.

^b Ipsum ubi adverbium eodem videtur obelo jugu-
landum : siquidem in Hebræo tantum est ארשכן
tabernaculum habitavit. Minus autem bene Palatinus
ms. et Carus primam subsequentis versiculi et copu-
lam veru prenolant.

^c In Palatin. ms. In finem Psalmus Asaph.

^d Subjungit idem ms. Diapsalma.

^e Ms. Veronensis, in zelum provocaverunt eum,
tum valde pro nimis, atque inferius, in quo inhabitavit
in hominibus. Et tradidit in captivitatem fortitudi-
nem ipsorum et pulchritudinem eorum.

^f Idem ms., sicut unicornum sanctuarium suum, in
terra fundavit eum in æternum. In quem locum S.

PATROL. XXIX.

A quemadmodum patres eorum conversi sunt in arcum
perversum.

In [Ms. Et in] iram concitaverunt eum in collibus
suis : et in sculptilibus suis æmulati sunt eum.

Audivit Dominus, et sprevit, et ad nihilum rede-
git nimis Israel.

Et repulit tabernaculum Silo [Ms. Selom], taber-
naculum suum, in quo habitavit inter homines.

Et tradidit in captivitatem virtutes eorum : et pul-
chritudines eorum in manus inimici.

Et conclusit in gladio populum suum : et hæredi-
tatem suam sprevit.

Juvenes eorum comedit ignis : et virgines eorum
non sunt lamentatæ.

Sacerdotes eorum gladio ceciderunt : viduæ eorum
non ploraverunt [Ms. plorabuntur].

Et excitatus est tamquam dormiens Dominus :
quasi [Ms. tamquam] potens crapulatus a vino.

Et percussit inimicos suos in posteriora : oppro-
brium sempiternum dedit eis :

Et repulit tabernaculum Joseph, tribum [Ms. et
tribum] Ephrem non elegit : sed [Ms. et] elegit tri-
bum Juda, montem Sion quem dilexit.

Et ædificavit sicut unicornuorum sanctificatio-
nem suam : in terra fundavit eam in sæcula.

Et elegit David servum suum, et sustulit eum de
gregibus ovium : et [Ms. tac. et] de post fetantes
accepit eum.

Pascere Jacob populum suum, et Israel, hæredi-
tatem suam.

Et pavit eos sine malitia cordis sui : et in sensu
manuum suarum deduxit eos.

PSALMUS ASAPH.

Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam :
coinquaverunt templum sanctum tuum.

Posuerunt Jerusalem velut pomorum custodia-
rium [Ms. custodiam] : posuerunt mortalia servorum
tuorum escas volatilibus [Ms. escam] cæli : carnes
sanctorum tuorum bestiis terræ.

Effuderunt sanguinem eorum sicut [Ms. velut]
aquam in circuitu Jerusalem, et non erat qui sepe-
liret.

Facti sumus in opprobrium vicinis nostris : deri-
sionem et contemptum his qui in circuitu nostro
sunt.

ipse Pater epistola ad Sunniam ex recensione nostra :
In terra, quam fundavit in sæcula, Pro quo scriptum
invenisse vos dicitis, In terra fundavit eam in sæcula.
In Hebræo ita scriptum est, ut vertit Symmachus,
ὡς τὴν γῆν ἣν ἰδεμελιωσεν εἰς τὸν αἰῶνα. Si autem
non de terra dicitur, quod fundata sit, sed de alia re,
quæ fundata videatur in terra, probent ex prioribus et
sequentibus, quis sensus sit, ut nescio quid quod non
dicitur, fundatum videatur in terra. Sin autem Sancti-
ficium in terra fundatum putant, debuit scribi : In terra
fundavit illud in sæcula.

^g Interserit idem ms. hic sibi. Tum habet, Regere
Jacob servum suum, etc. Et erexit eos in simplicitate
cordis sui, et in intellectu manuum, etc.

^h Veronensis librarii mendis obsitus ms. derisio
et substantia (pro subsannatio) his qui, etc.; subse-

Usquequo, Domine, irasceris in finem : accendetur A
velut ignis zelus tuus ?

Effunde iram tuam in gentes quæ te non noverunt :
et in regna quæ nomen tuum non invocaverunt.

Quia comederunt Jacob : et locum ejus desolaverunt.

Ne memineris iniquitatum nostrarum ^a antiquarum,
cito anticipent nos misericordiæ tuæ : quia pauperes
facti sumus nimis.

Adjuva nos, Deus, salutaris noster, et propter glo-
riam nominis tui ÷ Domine : libera nos : et propi-
tius esto peccatis nostris propter nomen tuum.

Ne forte dicant in gentibus, Ubi est Deus eorum ?
et innotescat in nationibus coram oculis nostris.

Ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est : in-
troeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.

Secundum magnitudinem brachii tui : posside filios
mortificatorum.

Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum,
improperium ipsorum, quod exprobraverunt tibi, Do-
mine.

Nos autem populus tuus, et oves pascuæ tuæ, confi-
tebimur tibi in sæculum.

In generatiōnem et generationem annuntiabimus lau-
dem tuam.

PSALMUS LXXIX.

IN FINEM, PRO HIS QUI COMMUTABUNTUR, TESTIMONIUM C
ASAPH, PSALMUS [Ms. PSALMUS ASAPH].

Qui regis Israel, intende, qui ^b deducis velut ovem
Joseph.

Qui sedes super Cherubim manifestare coram
Ephraim, Benjamin et Manasse.

Excita potentiam tuam, et veni, ut salvos facias nos.

Deus, converte nos : et ostende faciem tuam, et
salvi erimus.

Domine Deus virtutum, quousque irasceris super
orationem servi tui ?

Cibabis nos pane lacrymarum : et potum dabis nobis
in lacrymis in mensura.

Posuisti nos in contradictionem ^c vicinis nostris : et
inimici nostri subsannaverunt nos.

quenti autem versu, exardescet sicut ignis, etc. cum B
Augustino.

^a Atque hic immerito Palatin. ms. vocem *antiqua-*
rum obelo prænotat : additque in fine alterius ab
hoc versus iterum *Diapsalma*.

^b Præpositionem verbi *deducis*, Palatin. ms. de
more prænotat veru.

^c Palatin. ms. *inimicis nostris*, pro *vicinis*, etc.
Græco ipso, γειτόνι, contradicente.

^d In Veronens. ms. *Deus salvator noster propter glo-*
riam nominis tui, etc. ac tertio ab hoc versu rursus
cum Augustino, *recipe in adoptionem filios mortifica-*
torum, et in fine, *Deus in æternum in generatione et*
generatione denuntiabimus laudem tuam.

^e Cum Augustino Veronens. ms., *immutabuntur*,
testimonium ipsi Asaph, Psalmus pro Assyriis : nam

Usquequo, Domine, irasceris in finem : accende-
tur velut ignis zelus tuus ?

Effunde iram tuam in gentes quæ te non nove-
runt, et in regna quæ non invocaverunt nomen
tuum.

Quia [Ms. quoniam] comederunt Jacob : et locum
ejus desolaverunt.

Ne memineris [Ms. memoreris] iniquitates nostras
antiquas, cito nos anticipet misericordia tua : quia
[Ms. quoniam] pauperes facti sumus nimis [Ms.
valde].

Adjuva nos, Deus ^d salutaris noster, et propter
honorem nominis tui, Domine, libera nos : et propi-
tius esto peccatis nostris propter nomen tuum.

Ne quando dicant gentes, Ubi est Deus eorum ?
B et innotescant [Ms. innotescat] in nationibus coram
oculis nostris.

Vindica sanguinem servorum tuorum qui effusus
est : intret in conspectu tuo [Ms. conspectum tuum]
gemitus compeditorum.

Secundum magnitudinem brachii tui, posside filios
morte punitorum.

Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum,
improperium ipsorum, quod exprobraverunt [Ms.
improbraverunt] tibi, Domine.

Nos autem populus tuus, et oves gregis tui, confi-
tebimur tibi, Deus, in sæcula : et in sæculum sæculi
narrabimus laudem tuam.

IN FINEM, PRO HIS QUI ^e COMMUTABUNTUR, TESTIMONIUM
ASAPH, PSALMUS ASSYRIORUM.

Qui regis Israel, intende : qui deducis velut ovem
Joseph.

Qui sedes super Cherubim, ^f apparare coram
Ephrem, Benjamin et Manasse.

Excita potentiam tuam, et veni : ut salvos facias
nos.

Domine Deus virtutum, converte nos : et ostende
faciem tuam, et salvi erimus.

Domine Deus virtutum, quousque [Ms. usquequo]
irasceris in orationem servi tui ?

Cibabis nos pane [Ms. panem] lacrymarum, et
potum dabis nobis in lacrymis in mensura.

Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris :
et inimici nostri deriserunt nos.

quod Assyrios in eo ms. legitur, ex illis est librarii
mendis, quibus sciet, et quæ Lectori tertio quoque
verbo ingerere, nihil intere t. In textu, *Qui pascis*
Israel, et velut oves, plurium numero.

^f Ergo, inquit Hieron. in Isaiam lib. III, c. vi,
errant qui solent in precibus dicere, Qui sedes super
Cherubim et Seraphim, *quod Scriptura non docuit*.
Cæterum et pro *apparare*, rectius multo cum aliis
ferme omnibus libris legit Veronens. *appare*. Altero
ab hoc versu idem ms. *Deus, converte nos, et illumina*
faciem tuam : quo in loco fallit, ac fallitur sæpe lau-
datus Editor Veronensis Psalterii, qui illud *illumina*,
cum solo Augustino consonare ait, cum e contrario
Augustin. unice habeat *ostende*. Inferius idem ms.,
potabis nos, pro potum dabis nobis : denique *subsann-*
naverunt nos, pro deriserunt, etc.

Deus virtutum converte nos : et ostende faciem tuam, A et salvi erimus.

Vineam de Ægypto ⁊ trans ⁊ tulisti, ejecisti gentes, et plantasti eam.

Dux itineris fuisti in conspectu ejus : ⁊ et plantasti radices ejus, et implevit terram.

Operuit montes umbra ejus : et arbusta ejus cedros Dei.

Extendit palmites suos usque ad mare : et usque ad flumen propagines ejus.

Ut quid destruxisti maceriam ejus : et vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?

Exterminavit eam aper de silva : et singularis ferus depastus est eam.

Deus virtutum convertere : respice de cælo, et vide et visita vineam istam.

Et perfice eam quam plantavit dextera tua : et super filium b hominis, quem confirmasti tibi.

Incensa igni et suffossa, ab increpatione vultus tui peribunt.

Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ : et super filium hominis, quem confirmasti tibi.

Et non discedimus a te : vivificabis nos, et nomen tuum invocabimus.

Domine Deus virtutum, converte nos : et ostende faciem tuam, et salvi erimus.

Domine Deus virtutum, converte nos : et ostende faciem tuam, et salvi erimus. DIAPSALMA.

Vineam ex Ægypto transtulisti : ejecisti gentes, et plantasti eam.

Viam fecisti in conspectu ejus : et plantasti radices ejus, et repleta [Ms. impleta] est terra.

Operuit montes umbra ejus : et arbusta ejus cedros Dei.

Extendisti palmites ejus usque ad mare : et usque ad flumen propagines ejus.

⁊ Ut quid deposuisti maceriam ejus : et vindemiant eam omnes, qui transeunt viam?

Exterminavit eam aper de silva : et singularis ferus depastus est eam.

Domine Deus virtutum, converte nunc : respice B de cælo, et vide et visita vineam istam, et dirige eam quam plantavit dextera tua : et super filium hominis, quem confirmasti tibi.

Incensa igni et effossa manu, ab increpatione vultus tui peribunt.

Fiat [Ms. faciat] manus tua super virum dexteræ tuæ, et super filium hominis, quem confirmasti tibi, et non discedimus a [Ms. abs] te.

Vivificasti nos, et nomen tuum invocabimus.

Domine Deus virtutum, converte nos : et ostende faciem tuam, et salvi erimus.

PSALMUS LXXX.

IN FINEM PRO TORCULARIBUS, ASAPH. c

Exsultate Deo adjutori nostro; jubilate Deo Jacob. C Sumite psalmum, et date tympanum, psalterium jucundum cum cithara.

Buccinate in neomenia tuba, in insigni die solemnitate vestra.

Quia præceptum in Israel est, et judicium Deo Jacob.

Testimonium in Joseph posuit d illud cum exiret de terra Ægypti : linguam quam non noverat, audivit.

Divertit ab oneribus dorsum ejus : manus ejus in cophino servierunt.

In tribulatione invocasti ⁊ me ⁊ et liberavi te : exaudivi te in abscondito tempestatis, probavi te apud æquam contradictionis. DIAPSALMA.

IN FINEM, PRO TORCULARIBUS, PSALMUS ASAPH, QUINTA SABBATI.

Exsultate Deo adjutori nostro; jubilate Deo Jacob. c Sumite psalmum, et date tympanum, psalterium jucundum cum cithara.

Canite in initio mensis, tuba, in die insigni solemnitate vestra.

Quia præceptum in Israel est : et judicium Deo Jacob.

Testimonium in Joseph posuit eum [Ms. tac. eum] : dum exiret [Ms. exirent] de terra Ægypti.

Linguam quam non noverat [Ms. noverant], audivit : divertit ab oneribus dorsum ejus : manus ejus in cophino servierunt.

In tribulatione invocasti me, et liberavi te : exaudivi te in abscondito tempestatis, probavi te ad aquas contradictionis. DIAPSALMA.

^a Ex Palatino ms. aliisque originalibus libris sufficimus quæ deerat, et copulam.

^b Tacet in Palatino ms. hominis. quod nomen neque Hebræus ipse textus hic habet, et cum sit tamen in Græco οὐδὲν ἀνθρώπου, par est credere, fuisse abs Hieronymo obelo prænotatum. Subsequentis versus priora duo verba *Incensa igni*, in eodem ms. et apud Carum asterisco non illustrantur, quo et satius fuisset alterum dumtaxat, id est, *igni*, prænotari.

^c Additur in Palatino ms. *Quinta Sabbati*.

^d Injuri. Martianæus pronomen *illud* obelo confederat, quod in Hebræi tamen verbi וְיָשָׁרְוּ vocant, אִלְפִּי perspicuum est. Nos de illo amovendo Palatino ms. monuit.

^e Hæc vero male idem ms. obelum prætermittit.

^f Denuo juxta Augustin. idem ms. : *Ut quid destruxisti maceriam, et, omnes transientes viam, evastavit eam aper*, etc. Tacet præterea subsequenti versu *Domine*, et vero legit *pro nunc*, et mox *perfice eam*, *pro dirige*, etc. Sic paulo post *Succensa*, *pro Incensa*, et penultimo versu *Vivificabis*, *pro Vivificasti*.

^g Ex Augustino Veronens. ms., *Accipite psalmum*, et subsequenti versu, *Tuba canite initio mensis tuba in insigni die*, etc., vitiose autem ms. *insignis*, quod novo errore cumulandum putat ejus editor, *insignes dies* rescribens, fallitque cum *dies* pro *die* haberi in nostro codice affirmat. Sequitur idem cum Augustino ms. : *Quia præceptum ipsi Israel est* : atque altero ab hoc versu, *avertit ab oneribus*, *pro divertit*, etc. ; denique *erui te*, *pro liberavi*, et *probavi te in aqua*, etc., *pro ad aquas*.

Audi, *populus meus*, et contestabor te: *Israel*, si *A* audieris me, non erit in te *Deus recens*, neque adorabis *Deum alienum*.

Ego ⁊ ^a enim sum: *Dominus Deus tuus*, qui eduxi te de terra *Ægypti*; dilata os tuum, et implebo illud. Et non audivit *populus meus* vocem meam: et *Israel* non intendit mihi.

Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinventionibus suis.

Si *populus meus* audisset me: *Israel* ⁊ si: in viis meis ambulasset.

Pro nihilo ⁊ forsitan: inimicos eorum humiliasset; et super tribulantes eos misissem manum meam.

Inimici Domini mentiti sunt ei: et erit tempus eorum in sæcula. **B**

Et cibavit eos ex adipe frumenti: et de petra melle saturavit eos.

PSALMUS LXXXI.

PSALMUS ASAPH.

Deus stetit in synagoga deorum: in medio ⁊ autem: deos ^b dijudicat.

Usquequo judicatis iniquitatem? et facies peccatorum sumitis? DIAPSALMA.

Judicate egeno et pupillo: humilem et pauperem justificate.

Eripite pauperem et egenum de manu peccatoris liberate.

Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terræ. **C**

Ego dixi: Dii estis, et filii Excelsi omnes. ^c

Vos autem sicut homines moriemini: et sicut unus de principibus cadetis.

Surge, *Deus*, judica terram: quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus.

PSALMUS LXXXII.

CANTICUM PSALMI ASAPH.

Deus, quis similis erit tibi? ne taccas, neque compeascar, *Deus*.

^a Antea penes Martianæum atque alios unice adverbium enim obelo prænotabatur, cum tamen verbum quoque substantivum ab Hebræo textu absit.

^b Præpositio verbi dijudicat, in Palatin. ms. de more confoditur.

^c Subjungit idem ms. Palatin. Diapsalma.

^d Veronens. iterum ex Augustino ms. prius hoc nomen *Israel* tacet, et tertio ab hoc versu pronomen *ego*: inde legit implebo illud, et non obaudivit *populus*, etc. Tum, Dimisi eos, secundum affectionibus cordis eorum, et ibunt in affectionibus suis. Et, *Israel* si in viis meis ambulasset. Denique postremo versu, et cibavit illos ex adipe, etc.

^e Juxta Augustinum Veronensis ms. discernere, Usquequo judicatis, etc., tum altero ab hoc versu, Auferite inopem et egenum (Aug. pauperem) de manu peccatoris eruite.

^f In instanti Veronens. habet ms. morimini, et mox caditis, propius Græco. In fine hæreditaberis, pro hæreditabis; Augustinus, disperdes: in quem locum, Non prætereundum, inquit, quod nonnulli codices habent, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus: quia et hoc non inconvenienter accipitur, neque ut simul utrumque fit, quidquam repugnat. Fit ergo

Audi, *populus meus*, et loquar ^d *Israel*: et testificabor tibi.

Israel, si me audieris, non erit in te *Deus recens*: neque adorabis *Deum alienum*.

Ego enim [*Ms.* autem] sum *Dominus Deus tuus*: qui eduxi te de terra *Ægypti*.

Dilata os tuum, et ego adimplebo illud, et non audivit *populus meus* vocem meam, et *Israel* non intendit mihi.

Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum: et ibunt in voluntatibus suis.

Si *plebs mea* audisset me, *Israel* si vias meas ambulasset: ad nihilum inimicos eorum humiliasset, et super tribulantes eos misissem manum meam.

Inimici Domini mentiti sunt ei: et erit tempus eorum in æternum.

Cibavit eos ex adipe frumenti, et de petra melle saturavit eos.

PSALMUS ASAPH.

Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos ^e discernit.

Quousque judicatis iniquitatem? et facies peccantium [*Ms.* faciem peccatorum] sumitis? DIAPSALMA.

Judicate pupillo et egeno: humilem et pauperem justificate.

Eripite pauperem, et egenum de manu peccatoris liberate.

Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terræ.

Ego dixi: Dii estis, et filii Excelsi omnes.

Vos autem sicut homines ^f moriemini: et sicut unus de principibus cadetis.

Exsurge, *Deus*, judica terram, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus.

CANTICUM PSALMI ASAPH [*Ms.* IP81 ASAPH.]

Deus, quis similis erit tibi? ne taccas, neque ^g compeascar, *Deus*.

hæreditas ejus per charitatem. Ex his porro verbis Editor Veronensis Psalterii arguit, non *hæreditabis*, quemadmodum Augustiniani libri omnes ferunt, sed ut in Veronensi est codice, legendum in Hipponensis quoque episcopi testimonio *hæreditaberis*. Quod ego quidem haud facile credam, nullo suffragante libro, maxime autem reliquo activi sensus contextu contradicente: *per charitatem quam suis præceptis et gratia, misericorditer excolendo, terrenam disperdit substantiam*. Immo vero neque satis quid ille sibi velit, intelligo, aut alius puto intelliget, quod pronuntiat, lectum ab Augustino, *hæreditaberis* PASSIVO, non modo aut sensu, sed TEMPORE.

^g In Veronensi ms. *mitescas*, pro *compeascar*. Nam, inquit Augustinus, et sic quidam interpretati sunt, quod hic positum est, neque compeascar, *Deus*, ut dicerent, neque mitescas, *Deus*. Subsequentium versu sonuerunt, pro sonaverunt, et levaverunt, pro extulerunt. Tum, Super plebem tuam machinaverunt consilium: et paulo post, disperdamus eos ex gentibus, et non fit in memoria nomen *Israel* adhuc. Memorat quoque Augustinus codices, qui de gentibus habent: ubi magis interpretes intellectum, quam verbum secuti sunt, etc. quæ videsis.

Quoniam ecce inimici tui sonuerunt, et qui oderunt A te, extulerunt caput.

Super populum tuum malignaverunt consilium : et cogitaverunt adversus sanctos tuos.

Dixerunt : Venite, et disperdamus eos de gente : et non memoretur nomen Israel ultra.

Quoniam cogitaverunt unanimiter, ^a simul adversum te testamentum disposuerunt, tabernacula Idumæorum et Ismahelitarum.

Moab et Agareni, Gebal et Ammon, et Amalech, alienigenæ cum habitantibus Tyrum.

Etenim Assur venit cum illis : facti sunt ⁺ b in ⁺ adjutorium filiis Lot. DIAPSALEMA.

Fac illis sicut Madian et Sisaræ : sicut Jabin in torrente Cisson.

Disperierunt in Endor : facti sunt ut stercus terræ. B

Pone principes eorum sicut Oreb, et Zeb et Zebec et Salmana.

Omnes principes eorum ^c qui dixerunt : ⁺ Hæreditate : possideamus sanctuarium Dei.

Deus meus, pone illos ut rotam : et sicut stipulam ante faciem venti :

Sicut ignis ⁺ d qui : comburit silvam : et sicut flamma comburens montes.

Ita persequeris illos in tempestate tua : et in ira tua turbabis eos.

Imple facies eorum ignominia : et quærent nomen tuum, Domine.

Erubescant et conturbentur in sæculum ⁺ sæculi : et confundantur, et pereant.

Et cognoscant quia nomen tibi Dominus : tu solus C altissimus in omni terra.

Quoniam ecce inimici tui sonaverunt : et qui oderunt te, extulerunt caput.

In plebem tuam astute cogitaverunt consilium : et cogitaverunt adversus sanctos tuos.

Dixerunt, Venite, disperdamus eos ex gente : et non memorabitur nomen Israel amplius.

Quoniam cogitaverunt [*Ms. add. in*] consensum in unum : adversus te testamentum disposuerunt.

Tabernacula Idumæorum et Ismahelitarum [*Ms. Ismaelitum*], Moab et Agareni, Gebal et Ammon, et Amalech, et alienigenæ cum habitantibus Tyrum.

Etenim Assur simul venit [*Ms. fuit*] cum illis, facti sunt in susceptionem filiis Lot. DIAPSALEMA [*Ms. tacet*].

Fac illis sicut Madian [*Ms. Mazia*] et Sisaræ, et sicut Jabin in torrente Cison : disperierunt in Endor, facti sunt sicut [*Ms. ut*] stercus terræ.

Pone principes eorum sicut Illoreb et Zeb et Zebec [*Ms. Zebe*] et Salmana, omnes principes eorum, qui dixerunt : Hæreditate possideamus ^f nobis sanctuarium Dei.

Deus meus, pone illos ut rotam, et [*Ms. tac. et*] sicut stipulam ante faciem venti : et sicut ignem qui comburit silvam, velut si flamma incendat montes.

Ita persequeris eos in tempestate tua : et in ira tua conturbabis eos.

Imple facies eorum ignominia : et quærent nomen tuum, Domine.

Confundantur et conturbentur in sæculum sæculi, et revereantur, et pereant : et cognoscant quoniam nomen tibi Dominus.

Tu solus altissimus super omnem terram.

PSALMUS LXXXIII.

IN FINEM, PRO TORCULARIBUS, FILIIS CORE, PSALMUS.

Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum : concupiscit et deficit anima mea in atria Domini.

Cor meum et caro mea ^o exsultavit in Deum vivum.

Etenim passer invenit ⁺ sibi : domum et turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.

Altaria tua, Domine virtutum, rex meus et Deus meus.

IN FINEM, PRO TORCULARIBUS, FILIIS CORE PSALMUS.

Quam ^o amabilia sunt tabernacula tua, Domine virtutum : concupivit et defecit [*Ms. deficit*] anima mea in atria Domini.

Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum : etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum, ubi reponat pullos suos.

Altaria tua, Domine virtutum, rex meus et Deus meus.

^a Repositum secunda manu in Palatino ms. simul D adversus testamentum tuum disposuerunt, etc., contra originalium codicum fidem.

^b Deest in eodem ms. et apud Carum obelus.

^c Rescripsit in eo codice sequior manus ad hunc modum : Principes eorum ⁺ qui dixerunt, Hæreditate possidemus, etc., haud equidem satis bene : sed neque illud quod voci Hæreditate veru præponitur, nobis aridet. Jam vero cur verbo subsequenti possideamus, S. Pater non addiderit nobis, exponit his in epist. ad Sunniam et Fretelam : Et dicitis quod in Græco sit scriptum, possideamus nobis : quæ superflua questio est : quando enim dicitur, possideamus, intelligitur et nobis.

^d Deest in Palatino ms. obelus, qui altero ab hoc versu copulæ et, ubi dicitur, et quærent, etc., secundis curis immerito præfixus est.

^e Idem ms. et Cari editio plurium numero, exsultaverunt. In quo, inquit S. Pater ad Sunniam et Fretelam, nulla contentio est : si enim legimus exsultavit,

et cor meum exsultavit, et caro mea exsultavit. Sin autem exsultaverunt, duo pariter exsultaverunt : id est, cor et caro.

^f Et dicitis, ait Hieronymus ad Sunniam et Fretelam, quod in Græco sit scriptum, possideamus nobis. Quæ superflua questio est : quando enim dicitur, possideamus, intelligitur et nobis. MART.

— Illud nobis, cur in posteriore Emendatione sua S. Pater omiserit, ad Gallicani laterculi locum hunc dicemus. Porro pro sanctuarium Veronensis ms. præfert altare : subsequenti versu succendit, pro comburit, ac vicissim comburat, pro incendit. Inferius. Imple faciem eorum ignominia, et quærant, etc. denique, Confundantur et revereantur in sæculum, etc.

^o Unice cum Augustino Veronensis liber, Quam dilectissima sunt, etc. : tum altero versu, turtur nidum sibi, ubi, etc. : et post duos alios, cujus est suscriptio abs te, etc. : in convalle plorationis in locum quem disposuit. Etenim benedictionem, etc. Et, apparebit Deus, pro videbitur, etc.

Beati qui habitant in domo tua : in sæcula + sæculorum : laudabunt te. DIAP.SALMA.

Beatus vir cuius a + est : auxilium abs te : ascensus in corde suo disposuit in valle lacrymarum, in loco quem posuit.

Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem : videbitur Deus deorum in Sion.

Domine Deus virtutum, exaudi orationem meam : auribus percipe, Deus Jacob. DIAP.SALMA.

Protector noster aspice Deus : et respice + in : faciem Christi tui.

Quia melior est dies + una : in atris tuis, super millia.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei : magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Quia misericordiam et veritatem b diligit Deus, gratiam et gloriam dabit Dominus.

Non privabit bonis eos qui ambulant in innocentia : Domine virtutum, beatus homo qui sperat in te.

A *Beati qui habitant [Ms. ambulanti] in domo tua, Domine : in sæculum sæculi [Ms. sæcula sæculorum] laudabunt te. DIAP.SALMA.*

Beatus vir, cuius est auxilium abs te, Domine : ascensus in corde ejus disposuit in convalle lacrymarum, in loco quem disposuisti ei.

Etenim benedictionem dabit qui legem dedit : ambulabant de [Ms. a] virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion.

Domine Deus virtutum, exaudi precem [Ms. orationem] meam : auribus percipe, Deus Jacob. DIAP.SALMA.

Protector noster aspice Deus, et respice in faciem Christi tui.

B *Quia [Ms. Quoniam] melior est dies una in atris tuis, super millia.*

Elegi abjectus esse in domo Domini : magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Quoniam [Ms. Quia] misericordiam et veritatem diligit Dominus c, gratiam et gloriam dabit Deus.

Dominus non privabit bonis ambulantes in innocentia : Domine Deus virtutum, beatus homo qui sperat in te.

PSALMUS LXXXIV.

IN FINEM, FILIIS CORE, PSALMUS c.

Benedixisti, Domine, terram tuam : avertisti captivitatem Jacob.

Remisisti iniquitatem plebis tuæ : operuisti omnia peccata eorum. DIAP.SALMA.

Mitigasti omnem iram tuam : avertisti ab ira indignationis tuæ.

Converte nos, Deus salutaris noster : et averte iram a nobis.

Numquid in æternum irascaris nobis? d + aut : extendas iram tuam a generatione in generationem?

+ Deus : tu conversus vivificabis nos : et plebs tua lætabitur in te.

Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam : et salutare tuum da nobis.

Audiam quid loquatur e + in me Dominus Deus : quoniam loquetur pacem in plebem suam,

Et super sanctos suos, et in eos qui convertuntur ad cor.

IN FINEM, FILIIS CORE, PSALMUS.

Benedixisti, Domine, terram tuam : avertisti e captivitatem Jacob.

C *Remisisti iniquitatem plebi tuæ : operuisti omnia peccata eorum. DIAP.SALMA.*

Mitigasti omnem iram tuam : avertisti ab ira indignationis tuæ.

Converte nos, Deus salutaris noster, et averte iram tuam a nobis : ut non in æternum irascaris nobis.

Neque extendas iram tuam a progenie in progenies : Deus, tu convertens vivificabis nos, et plebs tua lætabitur in te.

Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam : et salutare tuum da nobis.

Audiam quid loquatur [Ms. loquetur] in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in [Ms. super] plebem suam, et super sanctos suos, et in eos qui b convertentur ad ipsum.

D ipsum quod subsequitur nomen *Deus* ἐθελίζε.

c Additur in Palatino ms. *David*.

d Minus hic recte Palatinus ms. obelum prætermittit.

e Neque hic bene codex Palatinus in præpositionem dumtaxat jugulat.

f Plus hic iterum habet ms. Veronensis *Deus*, quod nomen in fine versus tacet.

g Interserit idem ms. *Deus*. Mox falso legit ejus editor *plebis tuæ*, pro *plebi*, etc. Porro cum Augustino idem ms. : *Sedasti omnem iram*, pro *Mitigasti*, etc. Et *Converte nos Deus sanitatum nostrarum*, (nam quod *sanitatum* ex eo laudatus modo editor præfert, Antiquarii mendum est longe manifestissimum) *et averte iram tuam a nobis*: non (prætermissa ut vocula) *in æternum irascaris nobis. Vel extendas iram tuam a generatione in generationem.*

h In Veronensi ms. *convertuntur ex corde. Verumtamen prope timentes eum*, etc. Subsequenti versa,

a Hunc quoque obelum Palatin. ms. et Carus omittunt : subsequenti autem versu ms. *benedictiones* legit plurium numero : et insequenti alio præpositionem verbi *exaudi* de more jugulat : denique et subjunctum *Diapsalma* prætermittit.

b Alia Hebraici textus sententia est, *כי שמש רבך יהי*, ut ipsemet veritit S. Pater, *Quia sol, et scutum Dominus Deus, gratiam et gloriam dabit*, etc. Ex quibus ut excuderint LXX : *ὅτι τὸ ἔλεόν σου ἀλλήλων ἀγαπᾷ κύριος*, *Quia misericordiam et veritatem diligit Dominus*, etc., nec satis scio, nec si sciam, pluribus edisserere hic ausim. Certum interea est, aliter eos verba *כי שמש רבך* legisse, ut *misericordiam et veritatem* interpretarentur, nihil vero in Hebraico textu esse, quod *diligit* verbo respondeat : atque adeo jure illud videri obelo confodiendum, quemadmodum et in mss. aliquot, et in nupera eodictis Alexandrini editione est præstitum. Carus

Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius : A ut ^a inhabitet gloria in terra nostra.

Misericordia et veritas obviaverunt : ⁺ sibi [;] justitia et pax osculatæ sunt.

Veritas de terra orta est : et justitia de cælo prospexit.

Etenim Dominus dabit benignitatem : et terra nostra dabit fructum suum.

Justitia ante eum ambulabit : et ponet in via gressus suos.

Verumtamen prope est timentibus eum salutare ipsius : ut inhabitet gloria in terra nostra.

Misericordia et veritas obviaverunt sibi : justitia et pax complexæ sunt se.

Veritas de terra orta est : et justitia de cælo prospexit.

Etenim Dominus dabit benignitatem : et terra nostra dabit fructum suum.

Justitia ante eum ambulabit : et ponet in via gressus suos.

PSALMUS LXXXV.

ORATIO ^b ⁺ IPSI [;] DAVID.

Inclina, Domine, aurem tuam, ⁺ et [;] exaudi me : quoniam inops et pauper sum ego.

Custodi animam meam, quoniam sanctus sum : sal-
vum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.

Miserere mei, Domine, quoniam ad te ^a clamavi
tota die : lætifica animam servi tui, quoniam ad te,
Domine, animam meam levavi.

Quoniam tu, Domine, suavis et mitis, et multæ mi-
sericordiæ omnibus invocantibus te.

Auribus percipe, Domine, orationem meam : et in-
tende voci deprecationis meæ.

In die tribulationis meæ clamavi ad te : quia exau-
disti me.

Non est similis tui in diis, Domine : et non est se-
cundum opera tua.

Omnes gentes quas ⁺ cumque [;] fecisti, venient, et
adorabunt coram te, Domine, et glorificabunt nomen
tuum.

Quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia : tu ⁺ es
[;] Deus solus. ^d

Deduc me, Domine, in via tua, et ingrediar in veri-
tate tua : lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum.

Confitebor, tibi Domine Deus meus in toto corde
meo : et glorificabo nomen tuum in æternum.

Quia misericordia tua magna ⁺ est [;] super me : et
eripuisti animam meam ex inferno inferiori.

Deus, iniqui insurrexerunt super me, et synagoga
potentiam quæsierunt animam meam : et non ^e propo-
suerunt te in conspectu suo.

cucurrerunt, pro obviaverunt, et osculatæ sunt, pro
compl exa. Denique infra unice cum Augustino, dabit
narcissalem, pro benignitatem : et ante eum præibit,
pro ambulabit.

^a De more Palatin. ms. ut ⁺ in [;] habilet.

^b Ignorat idem ms. pronomem ipsi, istumque adeo
obelum.

^c In eodem ms., ad te clamabo tota, etc.

^d Subjungit hic Palatin. ms. Diapsalma : quod ite-
rum tertio ab hoc versu subnectit.

^e Idem ms. de more, non ⁺ pro [;] posuerunt, etc.

^f Voculas ad me, quas neque originales libri alii
habent, Veronensis quoque ms. tacet. Tertio autem
ab hoc versu legit cum Augustino, jocunda animam
servi tui : quoniam ad te, Domine, levavi animam
meam. Quia tu suavis es, Domine, ac mitis, et multum

ORATIO DAVID [*Ms. IPSI DAVID*].

Inclina, Domine, aurem tuam ^f ad me, et exaudi
me : quoniam egenus et pauper sum ego.

Custodi animam meam, quoniam sanctus sum :
salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.

Miserere mihi, Domine, quoniam ad te clamavi
tota die : lætifica animam servi tui, quia ad te, Do-
mine, levavi animam meam.

Quoniam tu, Domine, suavis ac mitis es, et copio-
sus in misericordia omnibus invocantibus te.

Auribus percipe, Domine, orationem meam : et
intende voci deprecationis meæ.

In die tribulationis meæ clamavi ad te : quoniam
exaudisti me.

Non est similis tibi in diis, Domine : et non est
secundum opera tua.

Omnes gentes quascunque [*Ms. quas*] fecisti, ve-
nient : et adorabunt coram te, Domine, et honori-
ficabunt [*Ms. glorificabunt*] nomen tuum.

Quoniam magnus es tu, et facies ^g mirabilia : tu
es Deus solus.

Deduc me, Domine, in via tua : et ambulabo in
veritate tua.

Lætetur [*Ms. delectetur*] cor meum, ut timeat
nomen tuum : confitebor tibi, Domine Deus meus.
in toto corde meo, et honorificabo [*Ms. glorificabo*]
nomen tuum in æternum.

Quoniam misericordia tua magna est super me :
et eripuisti [*Ms. eripisti*] animam meam ex inferno
inferiore.

Deus, ^h iniqui insurrexerunt in me : et synagoga
potentiam quæsierunt animam meam : et non pro-
posuerunt te ante conspectum suum.

misericos omnibus invocantibus te. Auribus infige,
Domine, orationem meam, et intende voci orationis
meæ.

^g Ms. Veronens. misericordias, ex librarii errore,
pro mirabilia : tum cum Augustino, tu es Deus solus
magnus. Deduc, etc.

^h Atque hoc, ut et alia pleraque ad marginem an-
notata, cum Augustino habet Veronens. liber, Deus,
prætereuntes legem insurrexerunt super me : synagoga
potentium inquisierunt animam meam, et non posue-
runt te in conspectu suo. Et tu, Domine Deus miserator
et misericors, longanimis et multum, etc. Videsis et
Hieronymum epist. ad Sunniam et Fretelam, ubi
quod hic additur meus pronomem ad Deus, super-
fluum docet esse, nec in Hebræo haberi, nec in Se-
ptuaginta.

Et tu, Domine Deus, miserator et misericors, patiens A et multæ misericordiæ et verax.

Respice in me, et miserere mei : da imperium tuum puero tuo, et salvum fac filium ancillæ tuæ.

Fac mecum signum in bonum, ut videant qui oderunt me, et confundantur : quoniam tu, Domine, adjuvisti me, et consolatus es me.

Et tu, Domine Deus meus, miserator et misericors, patiens et multum misericors et verax.

Respice in me, et miserere mei : da potestatem puero tuo, et salvum fac filium ancillæ tuæ.

Fac mecum, Domine [Ms. tac. Domine], signum in bonum : ut videant qui me oderunt, et confundantur.

Quoniam tu, Domine, adjuvisti me : et consolatus es me.

PSALMUS LXXXVI.

FILII CORE, PSALMUS CANTICI.

Fundamenta ejus in montibus sanctis : diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Jacob.

Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei. ^a DIAPALMA.

Memor ero Rahab, et Babylonis, scientium me. B

Ecce alienigenæ et Tyrus + et ;^b populus Æthiopum, hi fuerunt illic.

Numquid Sion dicet, Homo, et homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus ?

Dominus narrabit [Ms. narravit] in scripturis populorum, et principum horum qui fuerunt in ea. ^c DIAPALMA.

Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

IN ⁵ FINEM, FILII CORE, PSALMUS CANTICI.

Fundamenta ejus in montibus sanctis : diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.

Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei. DIAPALMA.

Memor ero Raab et Babylonis, scientium me.

Ecce alienigenæ et Tyrus [Ms. Tyri] et populus Æthiopum, hi fuerunt in ea [Ms. tac. in ea].

Mater Sion dicet, Homo, et homo factus est in ea : et ipse fundavit eam altissimus.

Dominus narravit in scripturis [Ms. scripturas] populorum suorum, et principum eorum qui fuerunt in ea. DIAPALMA.

Sicut lætantium omnium nostrum habitatio est in te.

PSALMUS LXXXVII.

CANTICUM PSALMI, FILII CORE, IN FINEM, PRO ^d MELETH AD RESPONDENDUM, INTELLECTUS ✕ EMAN EZRAITÆ :

Domine Deus salutis meæ, in die clamavi + et nocte coram te.

Intret in conspectu tuo oratio mea : inclina aurem tuam ad precem meam. ^e

Quia repleta est malis anima mea : et vita mea inferno appropinquavit.

Æstimatus sum cum descendentibus in lacum : factus sum sicut homo sine adjutorio, inter mortuos liber.

Sicut vulnerati dormientes in sepulcris, quorum non es memor amplius : et ipsi de manu tua repulsi sunt.

Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebris, et in umbra mortis.

CANTICUM PSALMI [Ms. DIAPALMI], FILII CORE, IN FINEM, ^b PRO MAELETH AD RESPONDENDUM, INTELLECTUS EMAN ISRAELITÆ.

Domine Deus salutis meæ, in die clamavi et nocte coram te. C

Intret oratio mea in conspectu tuo : inclina aurem tuam ad precem meam, Domine.

Quia repleta est malis anima mea : et vita mea inferno appropiavit.

Æstimatus sum cum descendentibus in lacum : factus sum sicut homo sine adjutorio, inter mortuos. [Ms. in mortuis] liber.

Sicut vulnerati dormientes projecti in monumentis, quorum non meministi amplius : et quidem ipsi de manu tua expulsi sunt.

Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebris et umbra [Ms. in umbra] mortis.

^a Tacet hic Palat. ms. *Diapsalma*, qui et subsequenti versu *scientibus*, pro *scientium* legit.

^b Immerito nomen *populus*, pro et præcedenti copula, Palat. ms. et Carus obelo jugulant.

^c Hic tacet Palatin. ms. *Diapsalma*, et subsequenti versu verbum est, quod neque in Græco est textu.

^d Idem ms. *Amalech*, Carus, *Maeleth*. Recole quæ ad psalmum LII diximus.

^e Supplet hic sequior manus in Palat. ms. *Domine*; quod nomen et plerique omnes Græci codices habent. Tum subsequenti versu legit, *et vita mea in inferno*: tacet vero insequenti alio, ex librarii, ut videtur, oscitantia, voces *sine adjutorio*.

^f Abundare et superfluum esse verbum, *meus*, docet S. Hieronymus, quia nec in Hebr. habetur, nec in Septuaginta. MART.

^g Tacet Veronens. ms. verba *In finem*. Legit vero altero versu, *Gloriosissima*, pro *Gloriosa*; quam lectionem ipse Augustinus laudat; ut et *scientibus me*, pro

scientium, etc. Porro infra non semel antiquarii oscitantia peccat. In fine iterum cum Augustino habet, *Tamquam jucundatorum omnium habitatio in te*.

^h Corrupte legitur in pluribus mss. *Amalech*; cum in Græco scriptum sit Μακλήθ, *Maeleth*. Pro Αιμάν, *Eman* autem ms. Alexandrinus habet Αἰθάμη, *Etham*: unde fluxit forte asteriscus in posteriori emendatione Psalterii. Vide alias Observationes ad psal. LII. MART.

— Unice cum Augustino Veronensis ms. *pro Meleth*, tametsi minus recte. In textu autem ex manifesto librarii errore, *Deus, salvasti me per diem*, etc. pro *salutis meæ*, etc. Tum altero ab hoc versu rursum cum Augustino, *vita mea in inferno appropinquavit. Deputatus sum cum*, etc., et insequenti, *non meministi adhuc, et ipsi de manu*, etc.; itemque altero ab hoc, *In me confirmata est indignatio tua, et omnes suspensiones tuas*, etc.

Super me confirmatus est furor tuus, et omnes fluctus tuos induxisti super me. DIAPNALMA.

Longe fecisti notos meos a me : posuerunt me abominationem sibi.

Traditus sum, et non egrediebar : oculi mei languerunt præ inopia.

Clamavi ad te, Domine, tota die expandi ad te manus meas.

Numquid mortuis facies mirabilia ? aut medici suscitabunt, et confitebuntur tibi ? ^a DIAPNALMA.

Numquid narrabit aliquis in sepulcro misericordiam tuam ? et veritatem tuam in perditione ?

Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua ? et justitia tua in terra oblivionis ?

Et ego ad te, Domine, clamavi : et mane oratio mea præveniet te. B

Ut quid, Domine, repellis orationem meam ? avertis faciem tuam a me ?

Pauper + sum : ego, et in laboribus a juventute + mea : exaltatus autem, humiliatus sum, et conturbatus.

In me transierunt iræ tuæ : + et : terrores tui conturbaverunt ^b me.

Circumdederunt me sicut aqua tota die, circumdederunt me simul.

Elongasti a me amicum et proximum : + et : notos meos a miseria.

In me confirmata est ira tua : et omnes elationes tuas super me induxisti. DIAPNALMA.

Longe fecisti notos meos a me, posuerunt me in [Ms. tac. in] abominationem sibi : traditus sum, et non egrediebar.

Oculi mei infirmati sunt * præ inopia, clamavi ad te, Domine : tota die expandi manus meas ad te.

Numquid mortuis facies mirabilia ? aut medici resuscitabunt, et confitebuntur tibi ? DIAPNALMA [Ms. tac. DIAPNALMA].

Numquid enarrabit aliquis in sepulcro misericordiam tuam ? aut veritatem tuam in perditione ?

Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua ? aut justitia tua in terra oblivionis ?

Et ego ad te, Domine, clamavi : et mane oratio mea præveniet te.

Ut quid, Domine, repellis orationem meam ? avertis faciem tuam a me ? DIAPNALMA.

Egens sum ego, et in laboribus a juventute mea : exaltatus autem, humiliatus sum et confusus.

In me pertransierunt iræ tuæ : et terrores tui conturbaverunt me.

Circumdederunt me sicut aqua tota die : circumdederunt me simul.

Elongasti a me amicum et proximum : et notos meos a miseria.

PSALMUS LXXXVIII.

^c INTELLECTUS ETHAN EZRAHITE.

Misericordias Domini in æternum cantabo.

In generatione et generationem, annuntiabo veritatem tuam in ore meo. C

Quoniam dixisti : In æternum misericordia edificabitur + in : cœlis : præparabitur veritas tua + in eis :

Disposui testamentum electis meis, juravi David servo meo : usque in æternum præparabo semen tuum.

Et edificabo in generationem et generationem sedem tuam. DIAPNALMA.

Confitebuntur cœli mirabilia tua, Domine : et + enim : veritatem tuam in ecclesia sanctorum.

Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino ? similis erit ^d Deo in filiis Dei ?

Deus qui glorificatur in concilio sanctorum : magnus et terribilis super omnes qui in circuitu ejus sunt.

INTELLECTUS ETHAN ISRAELITÆ.

Misericordias tuas, Domine, in æternum cantabo : in generatione et progenie pronuntiabo [Ms. generatione annuntiabo] veritatem tuam in ore meo.

Quoniam dixisti : In æternum misericordia edificabitur : in cœlis præparabitur veritas tua.

Disposui testamentum electis meis, juravi David servo meo : usque in æternum præparabo semen tuum : et edificabo in sæculum sæculi [Ms. generatione et generatione] sedem tuam. DIAPNALMA.

Confitebuntur cœli mirabilia tua, Domine : et veritatem tuam in ecclesia sanctorum.

Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino ? aut quis similis erit Deo inter filios Dei ?

Deus ^e qui glorificatur in concilio sanctorum : magnus et metuendus super omnes qui in circuitu ejus sunt.

^a In Palat. ms. istud *Diapsalma* reticetur, quod D misso *Diapsalmate, inops sum ego, etc.* Tum ms. *super me transierunt, etc.* Et, *Circumierunt me sicut aqua, etc.*

^b *Me* pronomen, quod deerat, ex Palatino ms. et Caro, tum originalibus libris aliis, et cum primis Hebræo, *וְיָצִיטֵנִי*, sufficimus.

^c Ms. Sorbonicus habet scholion istud : *Israelitæ, vel Ezraite habetur in quibusdam.* In textu ipse legit *Israélite. MART.*

^d Palatinus ms. *Domino*, propius Græco *κυριω*.

^e Cum Augustino, Veronensis ms. *ab inopia, et clamari ad te, Domine : tota die extendi manus meas ad te.* Atque altero ab hoc versu, *enarrabit quis in sepulcro misericordiam tuam et veritatem, etc.* Et in-equenti alio, *et justitia tua in terra oblita.*

^f Juxta Augustin. Veronens. liber, *repluisti orationem meam, avertisit faciem tuam a me ? et præter-*

missum Diapsalmate, inops sum ego, etc. Tum ms. *super me transierunt, etc.* Et, *Circumierunt me sicut aqua, etc.*

^g Veronensis ms. *Deus glorificandus inter filios justorum, magnus et terribilis super omnes, etc.*, neque adamussim cum Augustino, neque cum alio quopiam Psalterio, quod sciam. Et ne tamen hanc putes, quæ ante Hieronymum obtinebat, lectionem, opportune notatum ipsi est in sæpius laudata epistola ad Sunniam et Fretelam, pro *terribili lectum antea horrendum, ubi habet : Octogesimo octavo : magnus et horrendus : pro quo in Græco invenisse vos dicitis, φοβερὸς, quod significat terribilis, timendus, formidandus. Ego puto id ipsum significare et horrendum : non, ut vulgus æstimat, despiciendum et squalidum, etc.*

Domine Deus virtutum, quis similis tibi? potens es, A Domine, et veritas tua in circuitu tuo.

Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum ejus tu mitigas.

Tu humiliasti sicut vulneratum superbum: in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos.

Tui sunt cæli, et tua est terra, orbem et terræ; et plenitudinem ejus tu fundasti: aquilonem et mare tu creasti.

Thabor et Hermon et in nomine tuo exsultabunt: tuum brachium cum potentia.

Firmetur manus tua, et exaltetur dextera tua: justitia et judicium præparatio sedis tuæ.

Misericordia et veritas præcedent faciem tuam: beatus populus, qui scit jubilationem.

Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exsultabunt tota die: et in justitia tua exaltabuntur.

Quoniam gloria virtutis eorum tu es: et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.

Quia Domini est assumptio et nostra: et sancti Israel regis nostri.

Tunc locutus es in visione sanctis tuis, et dixisti: Posui adjutorium in potente, et exaltavi electum de plebe et mea.

Inveni David servum meum: oleo sancto meo unxi eum.

Manus enim mea auxiliabitur ei: et brachium meum confortabit eum.

Nihil proficiet inimicus in eo: et filius iniquitatis non apponet nocere ei.

Et concidam a facie ipsius inimicos ejus: et odientes cum in fugam convertam.

Et veritas mea, et misericordia mea cum ipso: et in nomine meo exaltabitur cornu ejus.

Et ponam in mari manum ejus: et in fluminibus dexteram ejus.

Ipse invocabit me, pater meus es tu: Deus meus et susceptor salutis meæ.

Et ego primogenitum ponam illum, excelsum et præregibus terræ.

Domine Deus virtutum, quis similis tibi? potens es, Domine: et veritas tua in circuitu tuo.

Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum ejus tu mitigas.

Tu humiliasti sicut vulneratum superbum: et in virtute brachii tui dispersisti inimicos tuos.

Tui sunt cæli, et tua est terra: orbem terrarum et plenitudinem ejus tu fundasti,

Aquilonem et mare tu creasti, Thabor et Hermon in nomine tuo exsultabunt: tuum brachium cum potentia.

Firmetur manus tua, et exaltetur dextera tua: justitia et judicium præparatio sedis tuæ.

Misericordia et veritas præibunt ante faciem tuam: beatus populus qui scit jubilationem.

Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exsultabunt tota die: et in tua justitia exaltabuntur.

Quoniam gloria virtutis eorum tu es: et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.

Quoniam Domini est assumptio: et sancti Israel regis nostri. DIAPSALMA.

Tunc locutus es in aspectu filiis tuis, et dixisti: Posui adjutorium super potentem et exaltavi electum de plebe mea.

Inveni David servum meum: oleo in oleo sancto meo unxi eum.

Manus enim mea auxiliabitur ei: et brachium meum confortabit eum.

Nihil proficiet inimicus in eo: et filius iniquitatis non nocebit ei.

Et concidam inimicos ejus a facie ipsius: et odientes eum in fugam convertam.

Et veritas mea, et misericordia mea cum ipso: et in nomine meo exaltabitur cornu ejus.

Et ponam in mari manum ejus: et in fluminibus dexteram ejus.

Ipse invocabit me, pater meus es tu: Deus meus et susceptor salutis meæ.

Et ego primogenitum ponam illum, excelsum præregibus terræ.

^a Verbum est Palatin. ms. obelo jugulat: Hebræis nedum istud, sed et quod præcedit sunt, tacet. Diximus porro de תרבל, unico vocabulo, quod terræ orbem significat. Haud autem bene subsequentis verus obelum idem ms. prætermittit.

^b Ita ms. Palatinus et copulam veru prænotat, quam et præstitisset omnino inducere: nedum enim ab Hebræo textu, sed et a Græco ipso abest.

^c Subjungit idem ms. Diapsalma.

^d Idem ms. confirmabit. Altero ab hoc versu, *Et concidam a facie ejus inimicos, et odientes*, etc., quæ ex Græco, ut videtur, sequior manus reposuit.

^e Obelum præpositioni in idem ms. præponit, a quo subsequenti versu præ vocabulum haud recte eximit. Atque hinc tertio versu pro obelo, quo autem adverbium prænotatur, asteriscum idem ms. et Carus minus iterum bene appingunt.

^f Hic vero juxta Augustin. Veronens. ms. *et in brachio virtutis tuæ: tum altero ab hoc versu, Aquilonem et maria tu, etc.*, et subsequenti, *Confirmetur manus tua, etc.*

^g Juxta Augustinum Veronens. ms., *susceptio, pro assumptio*. De subsequenti versu, ubi *filiis, pro sanctis* legitur, recole Hieronymi observationem epistola ad Sunniam, etc.

^h Sciendum quod in Hebr. LAASIDACH habet; qui omnes τοῖς ὁσίοις σου, id est, *sanctis tuis*, transtulerunt: et sola Sexta editio, *Prophetis tuis*, interpretata est, sensum magis quam verbum exprimentem. Et in Κορυῆ tantum pro *sanctis, filios* reperi. Ita Hieronymus. MART.

ⁱ Iterum cum Augustino, ut et quæ ad libri ora annotantur, Veronens. ms., *Non proficiet, et non apponet nocere ei, et a facie illius, et eos qui oderunt eum fugabo*. Tum quarto ab hoc versu, *primogenitum ponam eum, excelsum apud reges terræ*, et post aliu versum, *semen ejus pro sedem, etc.*

In æternum servabo illi misericordiam meam : et testamentum meum fidele [Ms. fideli] ipsi.

Et ponam in sæculum ⁊ sæculi ⁊ semen ejus ; et thronum ejus sicut dies cæli.

Si ⁊ au'em ⁊ dereliquerint filii ejus legem meam : et in judiciis meis non ambulaverint.

Si justitias meas profanaverint : et mandata mea non custodierint.

Visitabo in virga iniquitates eorum : et in verberibus peccata eorum.

Misericordiam autem meam non dispergam ab eo : neque nocebo in veritate mea.

Neque profanabo testamentum meum : et quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita.

Semel juravi in sancto meo, si David mentiar : semen ejus in æternum manebit.

Et thronus ejus sicut sol in conspectu meo : ⁊ et sicut luna perfecta in æternum, et testis in cælo fidelis. DIAPSALMA.

Tu vero repulisti, et despexisti, distulisti christum tuum.

Exertisti testamentum servi tui : profanasti in terra sanctuarium ejus.

Destruxisti omnes sepes ejus : posuisti firmamentum ejus formidinem.

Diripuerunt eum omnes transeuntes viam : factus est opprobrium vicinis suis.

Exaltasti dexteram deprecantium eum : lætificasti omnes inimicos ejus.

Avertisti adjutorium gladii ejus : et non es auxiliatus ei in bello.

Destruxisti eum ab emundatione : et sedem ejus in terra collisisti.

Minorasti dies temporis ejus : perfudisti eum confusione. DIAPSALMA.

Usquequo, Domine, avertis in finem ? exardescet sicut ignis ira tua ?

Memorare quæ mea substantia : numquid enim vane constituisti omnes filios hominum ?

Quis est homo qui vivet, et non videbit mortem ? aut quis eruet animam suam de manu inferi ? DIAPSALMA.

Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine : sicut jurasti David in veritate tua ?

Memor esto, Domine, opprobrii servorum tuorum, quod continui in sinu meo multarum gentium.

Quod exprobraverunt inimici tui, Domine, quod exprobraverunt commutationem christi tui.

Benedictus, Dominus, in æternum : fiat, fiat.

In æternum servabo illi [Ms. ei] misericordiam meam : et testamentum meum fidele ipsi.

Et ponam in sæculum sæculi sedem ejus : et thronum ejus, sicut dies ⁊ cæli [Ms. sæculi].

Si dereliquerint filii ejus legem meam : et in judiciis meis non ambulaverint.

Si justificationes meas profanaverint : et mandata mea non custodierint.

Visitabo in virga iniquitates eorum : et in verberibus peccata eorum.

Misericordiam autem meam non dispergam ab eo, neque nocebo ei in veritate mea : neque profanabo testamentum meum, et quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita.

Semel juravi in sancto meo, si David mentiar, semen ejus in æternum manebit : et sedes ejus sicut sol in conspectu meo, et sicut luna perfecta [Ms. composita] in æternum, et testis in cælo fidelis. DIAPSALMA.

Tu vero repulisti, et sprevisi, et distulisti christum tuum : avertisti testamentum servi tui, profanasti in terra sanctitatem ejus.

Destruxisti omnes macerias ejus : posuistimunitiones ejus in [Ms. tac. in] formidinem.

Diripuerunt eum omnes transeuntes viam : factus est in [Ms. tac. in] opprobrium vicinis suis.

Exaltasti dexteram inimicorum ejus : lætificasti omnes inimicos ejus.

Avertisti adjutorium gladii ejus : et non es auxiliatus ei in bello.

Dissolvisti eum ab emundatione : et [Ms. tac. et] sepem ejus in terra collisisti.

Minorasti dies temporum ejus : perfudisti eum confusione. DIAPSALMA.

Usquequo, Domine, irasceris [Ms. Deus avertis] in finem ? exardescet sicut ignis ira tua ?

Memorare, Domine, quæ mea est substantia : non enim vane constituisti filios hominum.

Quis est homo qui vivit, et non videbit mortem ? aut quis eruet animam suam de manu inferi ? DIAPSALMA.

Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine : sicut jurasti David in veritate tua ?

Memor esto opprobrii servorum tuorum, quod continui in sinu meo multarum gentium.

Quod exprobraverunt inimici tui, Domine, quod exprobraverunt commutationem christi tui.

Benedictus Dominus in æternum : fiat, fiat.

^a Haud recte Palatinus ms. obelum hunc prætermittit, ut et quod subsequitur in fine versus, *Diapsalma*.

^b Rursum male post Palatinum ms. ipse Carus obelum hic pro asterisco præfigit.

^c Cum Augustino Veronens. ms., et in *flagellis delicta eorum*. *Misericordiam vero meam non disperdam* (August. *dispergam*) ab eo, neque nocebo in veritate mea, ut et mox, non reprobabo, pro non faciam irrita.

^d In eodem ms. ut et penes Augustinum, et ad nihilum reduxisti, distulisti, Domine [quod nomen

Augustin. tacet), *christum tuum*, etc., et tertio ab hoc versu, *jocundasti*, pro *lætificasti*, et in sequenti, *opitulatus es*, pro *auxiliatus*, etc.; et post alium versum, *minuisti dies sedis ejus*, etc.

^e Iidem pari consensu libri, *Memento quæ est substantia mea ; non enim vane constituisti omnes filios hominum. Quis est homo qui vivet, et non videbit mortem : eruet animam suam de manu inferi : quas jurasti David in veritate tua. Memento, Domine, opprobrii, etc.; denique in fine, Benedictio Domini in æternum, etc.*

PSALMUS LXXXIX.

ORATIO MOYSI, HOMINIS DEI.

Domine, refugium ✕ tu : factus es nobis, a generatione in generationem.

Priusquam montes fierent, ^a aut formaretur terra et orbis : a sæculo et usque in sæculum tu es, Deus.

→ Ne : avertas hominem in humilitatem : et dixisti, Convertimini, filii hominum.

Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesternæ, quæ præterit.

Et custodia in nocte : quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.

Mane sicut herba transeat, mane floreat, et transeat : vespere decidat, induret, et arescat.

Quia defecimus in ira tua : et in furore tuo turbati sumus.

Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo : sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.

Quoniam omnes dies nostri defecerunt : → et : in ira tua defecimus.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur : dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni.

Si autem in potentatibus octoginta anni : et amplius eorum labor et dolor.

Quoniam supervenit mansuetudo : et corripiemur.

Quis novit potestatem iræ tuæ ? et præ timore tuo iram dinumerare ? ^b

Dexteram tuam ^c sic notam fac : et eruditos corde in sapientia.

Convertere, Domine, usquequo ? et deprecabilis esto super servos tuos.

Repleti sumus mane misericordia ^d tua, et exultavimus, et delectati sumus omnibus diebus nostris.

^a In Palat. ms. repositum secundis curis et pro aut : Græce etiam est xxi. Additur et *Diapsalma* in fine. Porro qui subsequitur, præfixus ne vocalæ obelus desideratur. Ac re quidem ipsa aut quod proxime præcedit *Deus* nomen, aut hæc negandi particula abundat : quod enim unice est in Hebræo מן, pro variis substratis punctis, *Deum* et non sonat : minime autem repeti ac sumi bifariam debuit. Quin ipsi Septuaginta, tametsi aliter visum Hieronymo est, unice pro *Ne*, sive μή acceperunt, neque enim addunt præcedenti versui, ὁ θεός, ut hic habetur, *Deus*.

^b Alterum hic *Diapsalma* idem ms. subjungit.

^c Asteriscum sic vocalæ Palatin. ms. præponit : tum pro *eruditos*, substituit in eo sequitur manus *compeditos*. Ipse etiam Augustinus in hunc locum. Et *compeditos corde in sapientia : alii codices non habent compeditos, sed eruditos. Verbum enim Græcum in utraque significatione similiter sonat, ut una syllaba paululum differat.*

^d Immerito Palatin. ms. pronomen *tua* obelo prænotat, tum legit in *omnibus diebus*, etc. Rectius porro subsequenti versu præfixum substantivo verbo *sumus* obelum omittit.

^e Veronens. ms. et Augustin. in *generatione et generatione* : tum unus Veronensis, aut *fingeretur terra, et orbis terræ*, etc. Quam tamen lectionem ipse novit Hlpponen. episcopus. ubi ait, *alii codices habent, quod de uno verbo Græco expressum est, fingeretur terra. Sequitur cum eodem Augustiniano psalterio, et a sæculo, et usque in sæculum tu es, tacito,*

A

ORATIO MOYSI, HOMINIS DEI.

Domine, refugium factus es nobis, a generatione et progenie.

Priusquam fierent montes, aut formaretur orbis terræ : a sæculo et usque in sæculum tu es, Deus.

Ne avertas hominem in humilitatem : et dixisti [*Ms. dicas*], Convertimini, filii hominum.

Quoniam mille anni ante oculos tuos, sicut dies hesternæ, quæ [*Ms. hesternus qui*] præterit.

Et sicut ^f custodia in nocte : quæ pro nihilo habentur, anni eorum.

Mane sicut herba transeat, mane floreat, et protranseat : vespere decidat, induret et arescat.

Quia defecimus in ira tua : et in furore tuo turbati sumus.

Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.

Quoniam omnes dies nostri defecerunt, et nos in ira tua defecimus.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur : dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni.

Si autem in potentatibus octoginta anni : et plurimum eorum labor et dolor.

Quoniam supervenit ^g super nos mansuetudo : et corripiemur.

Quis novit potestatem iræ tuæ ? aut [*Ms. et*] præ timore iram tuam [*Ms. iræ tuæ*] dinumerare ?

Dexteram tuam, Domine, ^h notam fac nobis : et eruditos corde in sapientia :

Convertere, Domine, aliquantulum, et deprecari ^C super servos tuos.

Repleti sumus mane misericordia tua : exultavimus, et delectati sunt in omnibus diebus nostris.

quod hic subsequitur, *Deus*. In quem locum Hieronymus sæpius laudata epist. ad Sanniam, etc. *l. dicitis, quod in Græco non sit Deus, quod apud eos deesse manifestum est. Nam et Hebraicum habet, omnes alii interpretes, et Septuaginta similiter trantulerunt, ἀπὸ τοῦ αἰώνος καὶ ἕως αἰώνος οὐ εἶ ὁ θεός, quod Hebraice dicitur, meolam ad-olam atq. el. Vides et quæ in hunc nos locum annotamus, et oppositam Gallicani Psalterii columnam.*

^f Iidem rursus libri, sicut *vigilia in nocte, et, anni erunt eorum*. Subsequenti versu, et præterea, *vespere decidat, durescat, et arescat. Quoniam defecimus, etc.* ut et post alterum versum, et in *ira tua defecimus tacito nos pronominis, ac deinde meditabuntur, pro meditabuntur*. Denique unus Veronensis, *Si amplius in viribus octoginta anni, et amplius ipsi labor et dolor illud quod habetur subsequenti versu super nos, si perfluum notat esse S. Pater in laudata ad Sanniam et Fretelam epistola. Porro sequitur, et erudiemur pro corripiemur, etc.*

^g Super nos hic superfluum est, docente Hieronymo. MART.

^h Atque hic Veronens. ms. sic notam fac mihi, et cum Augustino, quem videsis in enarratione huius loci. Et subsequenti versu, *quousque, pro aliquantulum*. Deinde, *Satiati sumus mane misericordia tua, et exultavimus, et jocundati sumus in omnibus diebus nostris. Jocundati sumus, etc.* Tum, *Et aspice super servos tuos* (Aug. respice in servos, etc.) et in optua, et dirige, etc.

Lectati → sumus: pro diebus, quibus nos humiliasti: A
annis quibus vidimus mala.

Respice in servos tuos et in opera tua: et dirige
filios eorum.

Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, et opera
manuum nostrarum dirige super nos: * et opus
manuum nostrarum dirige:

Delectati sunt pro diebus, in [*Ms. tac. in*] quibus
 nos humiliasti: et annis, in quibus vidimus mala.

Respice in servos tuos, et in opera tua, Domine:
 et dirige filios eorum.

Et sit splendor Domini Dei nostri super nos: et
 opera manuum nostrarum dirige super nos.

PSALMUS XC.

† LAUS CANTICI DAVID:

Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione
Dei → cæli: commorabitur.

Dicet Domino, Susceptor meus + es tu: et refu-
gium meum, Deus meus sperabo in eum.

Quoniam ipse ^b liberavit me de laqueo venantium,
et a verbo aspero.

In: scapulis suis obumbrabit tibi: et sub pennis ejus
sperabis.

Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis a ti-
more nocturno.

A sagitta volante in die, a negotio perambulante in
tenebris, ab incurso et dæmonio meridiano. ^c

Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dex-
tris tuis: ad te autem non appropinquabit.

Verumtamen oculis tuis considerabis: et retribu-
tionem peccatorum videbis.

Quoniam tu es, Domine, spes mea: Altissimum po-
suisti refugium tuum.

Non accedet ad te malum: et flagellum non appro-
pinquabit tabernaculo tuo.

Quoniam angelis suis mandavit de te: ut custodiant
te in omnibus viis tuis.

In manibus portabunt te: ne forte offendas ad lapi-
dem pedem tuum.

Super aspidem et basiliscum ambulabis: + et: con-
culcabis leonem et draconem.

Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam
eum, quoniam cognovit nomen meum.

Clamabit ^d ad me, et ego exaudiam eum: cum ipso
sum in tribulatione, eripiam eum, et glorificabo eum.

Longitudine dierum replebo eum: et ostendam illi
salutare meum.

LAUS CANTICI DAVID [*Ms. IPSI DAVID*].

Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione
 Dei cæli commorabitur.

Dicet Domino [*Ms. Deo*], Susceptor meus es tu, et
 refugium meum, Deus meus [*Ms. add. et*] sperabo
 in eum.

Quoniam ipse liberavit me de ^e laqueo venantium,
 et a verbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi: et sub pennis ejus
 B sperabis.

Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis a
 timore nocturno.

A sagitta volante per diem, a negotio perambu-
 lante in tenebris, a ruina et dæmonio meridiano.

Cadent a latere tuo millia, et decem millia a dex-
 tris tuis: tibi autem non appropinquabit [*Ms. ap-*
propinquabit].

Verumtamen oculis tuis considerabis: et retribu-
 tionem peccatorum videbis.

Quoniam tu es, Domine, spes mea: Altissimum
 posuisti refugium tuum.

Non accedet ad te mala: et flagellum non appro-
 pinquabit [*Ms. appropinquavit*] tabernaculo tuo.

Quoniam angelis suis mandavit [*Ms. mandabit*] de
 C te: ut custodiant te in omnibus viis tuis.

In manibus ^f portabunt te: ne umquam offendas
 ad lapidem pedem tuum.

Super aspidem et basiliscum ambulabis, et concul-
 cabis leonem et draconem.

Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam
 eum, quoniam cognovit nomen meum.

Invocabit [*Ms. invocavit*] me, et ego exaudiam
 eum: cum ipso sum in tribulatione.

Eripiam eum, et glorificabo eum: longitudine
 dierum adimplebo eum, et ostendam illi salutare
 meum.

PSALMUS XCI.

PSALMUS CANTICI, IN DIE SABBATI.

Bonum est confiteri Domino: et psallere nomini tuo,
Altissime.

^a In Palatin. ms. unice præfigitur et copulæ vern, D
 pro asterisco, qui totam hanc pericopen illustrat. In
 quem locum Augustinus, *Huc usque*, inquit (id est,
 Et opera manuum nostrarum dirige super nos), *Psalmus*
istum multi codices habent: sed in nonnullis le-
gitur alius ultimus versus. Et opus manuum nostrarum
dirige. Cui versui diligentes et docti prænotant
stellam, quos asteriscos vocant: quibus significant ea
que in Hebræo vel aliis interpretibus Græcis repe-
riuntur, in Septuaginta vero interpretatione non sunt.
 Idem et quæ nos ad finem Hieronymianæ epistolæ
 nostra recensione 140 ad Cyprianum annotamus.
^b Rectius in Palatino est ms. liberabit: malim vero
 te, pro me, quod subsequitur, legi.

PSALMUS CANTICI, IN DIE SABBATI.

Bonum est confiteri Domino: et psallere nomini
 tuo, Altissime.

^c Subjungit idem ms. hic *Diapsalma*.

^d Minus bene obelum hunc Palatinus ms. omittit:
 recte autem quod sequitur *ego* pronomen tacet.

^e Continenter cum Augustino Veronens. ms. *de*
muscipula venantium, et a verbo aspero. Inter scapulas
suas obumbrabit tibi, et sub alis ejus sperabis. Ac post
duos versus, dena millia, pro decem, etc.

^f Uno verbo tollunt, pro tollent, ablutit Veronens.
 ms. ab Augustino: cætera pari uterque habet con-
 sensu, *nequando offendas: atque altero ab hoc versu,*
eripiam eum, pro liberabo, etc., et in fine eximam (Au-
 gustinus addit *eum*) *et glorificabo eum, longitudine*
dierum replebo eum.

Ad annuntiandum mane misericordiam tuam : et A
veritatem tuam per noctem.

In decachordo psalterio, cum cantico in cithara.

Quia delectasti me, Domine, in factura tua : et ⁊
: in operibus manuum tuarum exultabo.

Quam magnificata sunt opera tua, Domine ! nimis
profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.

Vir insipiens non cognoscet, et stultus non intel-
liget hæc. ^a

Cum exoriti fuerint peccatores sicut fenum : et appa-
ruerint omnes, qui operantur iniquitatem.

Ut intereat in sæculum ^b ⁊ sæculi : tu autem Alt-
tissimus in æternum, Domine.

Quoniam ecce inimici ^c tui, Domine, ⁊ quoniam ecce
inimici tui peribunt : et dispergentur omnes qui ope-
rantur iniquitatem.

Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum : et se-
nectus mea in misericordia uberi.

Et despezit oculus meus inimicos meos : ⁊ et ⁊ in
insurgentibus in me malignantibus audivit auris mea. ^d

Iustus ut palma florebit : sicut [Ms. ut] cedrus Li-
bani multiplicabitur.

Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei nostri
florebunt.

Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi : et bene-
patientes erunt, ut annuntient.

Quoniam rectus Dominus Deus noster : et non est
iniquitas in eo.

PSALMUS XCII.

LAUS CANTICI IPSI DAVID, IN DIE ANTE SABBATUM, QUANDO C
INHABITATA EST TERRA.

Dominus regnavit, decorem indutus est : indutus est
Dominus fortitudinem, et præcinxit se.

Etenim firmavit orbem ⁊ terræ : qui non commove-
bitur.

Parata sedes tua ex tunc : a sæculo tu es. ⁊ E : le-
vaverunt flumina, Domine ⁊ e : levaverunt flumina
vocem suam. ^f ✕ Elevaverunt flumina fluctus suos : a
vocibus aquarum multarum.

✕ Mirabiles elationes maris : mirabilis in altis Domi-
nus.

^a Additur in Palatino ms. *Diapsalma*.

^b Hunc quoque obelum idem ms. omittit, ut et
quod sequitur autem adverbium. Neutrum bene.

^c Deerat penes Martianæum tui pronomen, quod
ex fide originalium librorum, ipsiusque Palatini ms. **D**
sufficiens : deerat autem in ipso Palatino adverbium
ecce.

^d Subnectit Palatin. ms. *Diapsalma* : tum altero
ab hoc versu præserti sequiore manu, in atriis Dei
nostri, voce domus expuncta : atque hoc quidem om-
nino verius juxta Hebr. textum et Græcum.

^e Palatinus ms. et Carus, quando fundata est
terra.

^f Satis diligenter in eodem ms. præpositione *E*
veru transfixa, verbo *levaverunt* asteriscus præponit-
tur, ad hunc modum ✕ *E* : levaverunt flumina, etc.

^g Ms. Veronensis, In decem cordarum psalterio
cum cantico in cithara : tum unice cum Augustino,
quia jocundasti me, etc., atque altero ab hoc versu,
Vir imprudens non cognoscet, etc. Et insequenti, pro-
spexerunt (Aug. prospexerint) omnes qui operantur, etc.

^h Repetit hic Veronensis ms. quemadmodum et in

Ad annuntiandam [Ms. annuntiandum] mane mi-
sericordiam tuam : et veritatem tuam per noctem.

In s decachordo psalterio, cum cantico et cithara.

Quia delectasti me, Domine, in factura tua, et in
operibus manuum tuarum exultabo.

Quam magnificata sunt opera tua, Domine ! nimis
profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.

Vir insipiens non cognoscit : et stultus non intel-
ligit ea [Ms. hæc].

Cum exorientur peccatores sicut fenum : et appa-
ruerint omnes qui operantur iniquitatem : ut inter-
eant in sæculum sæculi.

Tu autem Altissimus in æternum [Ms. add. es],
Domine.

Quoniam ecce inimici tui, Domine, ^b peribunt : et
dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.

Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum : et
senectus mea in misericordia uberi.

Et respexit oculus meus inimicos meos : et insur-
gentes in me malignantes audivit auris mea.

Iustus ut palma florebit : et sicut cedrus Libani
[Ms. Libano] multiplicabitur.

Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei no-
stri florebunt.

Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi : et bene-
patientes erunt, ut annuntient.

Quoniam justus Dominus Deus noster : et non est
iniquitas in eo.

LAUS CANTICI IPSI DAVID, IN ⁱ DIE ANTE SABBATUM,
QUANDO INHABITATA EST TERRA.

Dominus regnavit, decorem induit : induit Domi-
nus fortitudinem, et præcinxit se virtutem.

Etenim firmavit orbem terræ : qui non commo-
vebitur.

Parata sedes tua, Deus, ex tunc : a sæculo tu es.

Elevaverunt flumina, Domine, elevaverunt flumina
voces suas, a vocibus aquarum multarum.

Mirabiles elationes maris : mirabilis in excelsis
Dominus.

originalibus est libris, verba, quoniam ecce inimici
tui: nec tamen videtur Augustinus hanc repetitionem
verborum novisse. Quæ sequuntur pariter ferme ha-
bent, in misericordia pingui. Et respiciet (Aug. res-
pezit), oculus meus in inimicis meis, et in eis qui in-
surgunt in me malignantibus audivit auris mea. Iustus
ut palma florebit, sicut cedrus quæ est in Libano (Au-
gust. tacet voculas quæ est) multiplicabitur. Tum al-
tero ab hoc versu, in senecta pingui (retinetur penes
August. uberi) et tranquillæ erunt, ut annuntient, quo-
niam rectus Dominus Deus meus : quod pronomen
Augustini. tantum non ad lii.

ⁱ Eadem penes Augustin. ac Veroneus. ms. epi-
graphie : In diem ante Sabbatum, quando fundata est
terra. Sed et ipse contextus, induit Dominus fortitu-
dinem, et præcinctus est. Etenim confirmavit orbem
terræ, etc. Et, Parata est sedes tua, Deus, ex illo, et
a sæculo tu es. Tum uno interjecto versu, Mirabiles
suspensuræ maris, etc., et, Testimonia tua credita facta
sunt nimis. Donum tuam decet sanctificatio, Domine,
in longitudinem dierum.

Testimonia tua credibilia facta sunt nimis : domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.

Testimonia tua, Domine, credibilia facta sunt nimis.

Domum tuam, Domine, decet sanctitudo, in longitudinem dierum.

PSALMUS XCIII.

PSALMUS ^a IPSI DAVID, QUARTA SABBATI.

Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere egit. Exaltare qui iudicas terram : redde retributionem superbis.

Usquequo peccatores, Domine, usquequo peccatores gloriabuntur ?

^b Effabuntur et loquentur iniquitatem, loquentur : omnes qui operantur injustitiam ?

Populum tuum, Domine, humiliaverunt : et hereditatem tuam vexaverunt.

Viduam et advenam interfecerunt : et pupillos occiderunt.

Et dixerunt, Non ridebit Dominus, nec intelliget Deus Jacob. ^c

Intelligite, insipientes in populo : et stulti aliquando sapite.

Qui plantavit aurem, non audiet ? aut qui finxit oculum ; non considerat ?

Qui corripit gentes, non arguet, qui docet hominem scientiam ?

Dominus scit cogitationes hominum : quoniam vanæ sunt.

Beatus homo, quem tu erudieris, Domine : et de lege tua docueris eum.

Ut mitiges ei a diebus malis : donec sodiatur peccatori fovea. ^c

Quia non repellet Dominus plebem suam : et hereditatem suam non derelinquet.

Quoadusque justitia convertatur in iudicium : et qui iuxta illam ? omnes qui recto sunt corde. ^e ÷ DIAP-SALMA.

Quis consurget mihi adversus malignantes ? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem.

Nisi quia Dominus adjuvit me ; paulo minus habitasset in inferno anima mea.

Si dicebam : Motus est pes meus, misericordia tua, Domine, adjuvabat me.

Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.

PSALMUS IPSI DAVID, QUARTA SABBATI.

Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere egit.

Exaltare qui iudicas terram : redde retributionem super orbis.

Usquequo peccatores, Domine, usquequo peccatores gloriabuntur ?

^e Pronuntiabunt, et loquentur iniquitatem : loquentur omnes qui operantur injustitiam ?

Populum tuum, Domine, humiliaverunt : et hereditatem tuam vexaverunt.

Viduam et advenam interfecerunt : et pupillos occiderunt.

Et dixerunt : Non videbit Dominus : neque intelliget Deus Jacob.

Intelligite nunc, qui insipientes estis in populo : et stulti aliquando sapite.

Qui plantavit aurem, non audiet ? qui finxit oculum, non considerat ? qui corripit gentes, non arguet ? qui docet hominem scientiam ?

Dominus novit cogitationes hominum : quoniam vanæ sunt.

Beatus homo, quem tu erudieris, Domine : et de lege tua docueris eum, ut mitiges eum a diebus malis, donec sodiatur peccatori fovea.

Quia [Ms. Quoniam] non repellet Dominus plebem suam : et hereditatem suam non derelinquet.

Quoadusque justitia convertatur in iudicium : et qui tenent eam ? omnes qui recto sunt corde. DIAP-SALMA.

Quis exsurget mihi adversus malignantes ? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem ?

Nisi quia Dominus adjuvasset me : paulo minus habitaverat in inferno anima mea.

Si dicebam, motus est pes meus : misericordia tua, Domine, adjuvabat me.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

ⁱ Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam.

^a Pronomen ipsi Palat. ms. tacet.

^b Sine obelis Palatinus ms. et Carus, Effabuntur, et loquentur : tum pro operantur injustitiam, reposuit in eodem ms. sequior manus operantur iniquitatem. Hebraice etiam est פּוֹנֵן.

^c Addit hic idem ms. Diapsalma.

^d S. ipse Pater ad hunc locum in epistola ad Sunniam, etc. : Dicitis in Græco non esse, tu : et verum est ; sed apud Latinos propter εὐρωστία positum est. Si enim dicamus, Beatus homo, quem erudieris, Domine, compositionis elegantiam non habebit. Et quando dicitur, Domine, et apostropha fit ad Dominum, nihil nocet sensui, si ponatur et tu.

^e Reposuit sequior manus in Palatino ms. convertitur. Qui subsequitur obelus, tum et qui altero versu aut particulæ præfigitur, in eodem ms. desiderantur. Denique insequenti alio, habitavit legitur, pro habitasset.

^d Plurium numero idem ms. ut et Augustin., Sabbatorum. In textu verba libere egit, sive, ut August. fidenter egit, ab eodem ms. librarii oscitantia exciderunt.

^e Veronens. ms., Respondent, et eloquentur : penes August. loquentur. Tum uno interjecto versu, Viduam et pupillos interfecerunt, et proselytum occiderunt. Et post duos alios, aut qui finxit (Augustin. finxit) oculum, non considerat ? qui erudit gentes, non arguet, qui docet hominem sapientiam ? (Augustin. scientiam) Dominus scit cogitationes, etc.

^h Penes Augustinum et Veronens. ms., a diebus malignis : tum uno interjecto versu, qui habent eam omnes recto sunt corde, atque alio insequenti, aut quis consistet mihi adversus, etc. denique mox, adjuvit, pro adjuvasset.

ⁱ Præponunt hic iidem libri Domine, quod nomen ubi subsequenti hemistichio legitur, tacent.

Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis A Liborem in præcepto?

Captabunt in animam justi: et sanguinem innocentem condemnabunt.

Et factus est mihi Dominus in refugium: et Deus meus in adiutorium spei meæ.

Et reddet illis iniquitatem ipsorum, et in malitia eorum ^a disperdet eos, ~~✕~~ disperdet illos: Dominus Deus noster.

PSALMUS XCIV.

† LAUS CANTICI ^b IP-SI DAVID:

Venite, exultemus Domino: jubilemus Deo salu'ari nostro.

Præoccupemus faciem ejus in confessione: † et: in psalmis jubilemus ei.

Quoniam Deus magnus, Dominus, et rex magnus B super omnes deos.

Quia in manu ejus ^c sunt omnes fines terræ: et altitudines montium ipsius sunt.

^d Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud: et siccam manus ejus formaverunt.

Venite, adoremus, et procidamus, ^e et: plorems ante Dominum, qui fecit nos: quia ipse est † Dominus: Deus noster. †

Et nos populus pascuæ ejus, et oves manus ejus: hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.

Sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto.

Ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt ^f † me: et viderunt opera mea.

Quadraginta annis offensus sui generationi illi, et dixi: Semper ^g hi errant corde.

Et isti non cognoverunt vias meas, ut juravi in ira mea: si introibunt in requiem meam.

PSALMUS XCV.

† QUANDO DOMUS ÆDIFICABATUR POST CAPTIVITATEM: CANTICUM IPSI DAVID.

Cantate Domino canticum novum: cantate Domino, omnis terra.

Cantate Domino, ^h † et: benedicite nomini ejus, annuntiate de die in diem salutare ejus.

^a Præpositionem prioris verbi *disperdet* Palatinus ms. obelo prænotat.

^b Tacet idem ms. pronomen ipsi.

^c Hic quoque *sunt* verbum idem ms. tacet, neque in ipso tamen Græco textu habetur.

^d Immerito Martianus adverbium *Quoniam* obelo confoderat, quod hic pariter, atque superiori proxime versu, in Hebræo, אֲשֶׁר, vocabulo resonat. Nos de amovenda illa nota Palatinus ipse ms. admonuit: in quo præterea *sicca*, pro *siccam* legitur.

^e Hunc, et qui proxime sequitur, obelum idem ms. haud tamen nunc recte, omittit.

^f Neque hic bene asteriscum in Palatino ms. sequior manus induxit.

^g Voculam *hi*, quæ neque in Græco est, et subsequenti versu pronomen *meas*, idem ms. ignorat.

^h Rectius cum obelo ipsam et copulam Palatin. ms. prætermittit.

ⁱ Veronens. liber, *Et reddet ipsis Dominus secundum iniquitatem* (August. *opera*) *eorum, et secundum malitiam eorum, etc.*

^j Romana hujus Psalmi editio est in quotidiano ec-

Numquid adhæret [Ms. aderit] tibi sedes iniquitatis qui fingis dolorem in præcepto?

Captabunt in animam justi: et sanguinem innocentem condemnabunt.

Et factus est mihi Dominus in refugium: et Deus meus in auxilium spei meæ.

Et reddet ⁱ illis Dominus iniquitates ipsorum: et in malitia eorum disperdet illos Dominus Deus noster.

^j LAUS CANTICI IPSI DAVID.

Venite, exultemus Domino: jubilemus Deo salu'ari [Ms. salvatori] nostro.

Præoccupemus faciem ejus in confessione: et in psalmis jubilemus ei.

Quoniam Deus magnus [Ms. add. est] Dominus, et rex magnus super omnes deos.

Quoniam non repellet Dominus plebem suam, quia [Ms. quoniam] in manu ejus ^k sunt omnes fines terræ: et altitudines montium ipse conspicit.

Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud: et aridam fundaverunt manus ejus.

Venite, adoremus, et procidamus ante Deum, plorems coram Domino, qui fecit nos: quia ipse est Dominus Deus noster, nos autem populus ejus, et oves pascuæ ejus.

Hodie si vocem ejus audieritis: nolite obdurare corda vestra.

Sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto, ubi tentaverunt me patres vestri: probaverunt, et viderunt opera mea.

Quadraginta annis proximus sui generationi huic: et dixi: Semper hi errant corde.

Ipsi vero non cognoverunt vias meas, quibus juravi in ira mea: si introibunt in requiem meam.

CANTICUM ^l DAVID, QUANDO DOMUS ÆDIFICABATUR POST CAPTIVITATEM.

Cantate Domino canticum novum, cantate Domino, omnis terra.

Cantate Domino, et benedicite nomen ejus, bene nuntiate de die in diem salutare ejus.

clesiarum usu.

^k Verba *sunt omnes*, Veronens. ms. æque atque Augustinus tacet: legunt porro *ipsius sunt*, pro *ipse conspicit*. Nec nisi uno atque altero verbo in reliquis dissentiunt, et *aridam* (penes Augustin. additur *terram*) *manus ejus finxerunt*, *Venite adoremus, et prosternamur* (Augustin. *procidamus*; fallitur enim Veronensis Psalterii editor, qui cum eo æsserit Augustinum consentire in hoc verbo) *ei et plorems ante Dominum, qui fecit nos: quoniam ipse est Dominus Deus noster: et nos* (Aug. *nos autem*) *populus pascuæ ejus, et oves in manus* (Augustin. recte *manuum*) *ejus*. Tum uno interjecto versu, *Sicut in amaricatione*: quo de vocabulo superius diximus ad Psalm. Lxv atque alibi. Denique in fine, *semper isti errant corde. Et ipsi non cognoverunt, etc.*

^l In Veronensi ms. *Canticum ipsi David*, quæ tamen verba reliquæ inscriptioni, ut est in Gallicano, postponuntur. In textu altero versu, *Cantate Domino, benedicite nomen ejus, bene nuntiate diem ex die salutare ejus*: quemadmodum et penes Augustinum.

Annuntiate inter gentes gloriam ejus : in omnibus A populis mirabilia ejus.

Quoniam magnus Dominus, et laudabilis nimis : terribilis est super omnes deos.

Quoniam omnes dii gentium dæmonia : Dominus autem cælos fecit.

Confessio et pulchritudo in conspectu ejus : sanctimonia et magnificentia in sanctificatione ejus. ^b

Afferte Domino, patriæ gentium, afferite Domino gloriam et honorem : afferite Domino gloriam nomini ejus.

Tollite hostias, et introite in atria ejus : adorare Dominum in atrio sancto ejus.

Commoveatur a facie ejus universa terra : dicite in gentibus, + quia : Dominus regnavit.

Etenim correxit orbem ^c terræ, qui non commovebitur : judicabit populos in æquitate.

Lætentur cæli, et exsulet terra, + cum : moveatur mare, et plenitudo ejus : gaudebunt campi, et omnia quæ in eis sunt.

Tunc exsultabunt omnia ligna silvarum a facie Domini, quia venit, quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem + terræ : in æquitate : et populos in veritate sua.

PSALMUS XCVI.

+ ^d HUIUS DAVID, QUANDO TERRA EJUS RESTITUTA EST : C

Dominus regnavit, exsulet terra : lætentur insulæ multæ.

Nubes, et caligo in circuitu ejus : justitia et judicium correctio sedis ejus.

Ignis ante ipsum præcedet : et inflammabit in circuitu inimicos ejus.

Illuxerunt [Ms. adluzerunt] fulgura ejus orbi + terræ : vidit, et commota est terra.

^a Verbum substantivum obelo prænotat Palatinus. ms. in Hebræo pro eo est מִן, ille.

^b Subjungit idem ms. *Diapsalma.*

^c De more debuisset nomini terra præponi obelus, neque enim in archetypo hic plus est quam הַבָּרָא. Vide quæ superius hac de re diximus.

^d Palatinus ms. + *Ipsi David, et, restituta est ei.*

^e Prius istud hemistichium, *Annuntiate inter gentes gloriam ejus*, ut et illud quatuor abhinc versibus, *Tollite hostias, et introite in atria ejus*, quod sequior manus suffecit, Veronensis antiquarius, ejusdem vocis ejus recursu deceptus, solemnium librorum lapsu prætermisit. Legit porro hoc ipso versu, in atrio sancto, pro aula sancta, juxta Augustinum.

^f Addunt has voces a ligno pleraque alia post Romanam Latinam Psalteria, Gothicum, Carnutense, San-Germanense, etc., et quod nemo nescit, ac rei caput est, ea omnia, quibus usi sunt veteres Latini Patres, Tertullianus, Lactantius, Arnobius, Augustinus, Cassiodorus, Leo papa, atque alii, quos recenset qui hanc translaticiam ac vulgo notissimam disputationem inierunt. Sunt porro hæc voces et in Veronensi ms. quod nihil equidem mirum est : mirum immo esset, si desiderarentur. Ex hoc autem ipso nuperus ejus Editor libri contendit, Italiam, ut vocat, versionem manifesto esse, quæ in eo conti-

^a Annuntiate inter gentes gloriam ejus : in omnibus populis mirabilia ejus.

Quoniam magnus Dominus, et laudabilis nimis [Ms. valde] : terribilis est super omnes deos.

Quoniam [Ms. quia] omnes dii gentium, dæmonia : Dominus autem cælos fecit.

Confessio et pulchritudo in conspectu ejus : sanctitas et magnificentia in sanctificatione ejus.

Afferite Domino, patriæ gentium, afferite Domino gloriam et honorem : afferite Domino gloriam nomini ejus.

Tollite hostias, et introite in atria ejus : adorare Dominum in aula sancta ejus.

Commoveatur a facie ejus universa terra : dicite in nationibus, Dominus regnavit ^f a ligno : et- B enim correxit orbem terræ, qui non commovebitur.

Judicabit populos in æquitate : ^g et gentes in ira sua.

Lætentur cæli, et exsulet terra : moveatur mare et plenitudo ejus.

Gaudebunt campi, et omnia quæ in eis sunt : tunc exsultabunt omnia ligna silvarum ante faciem Domini, quoniam venit, quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terræ in æquitate, et populos in veritate sua.

^b PSALMUS DAVID, QUANDO TERRA EJUS RESTITUTA EST.

Dominus regnavit, exsulet terra : lætentur insulæ multæ.

Nubes, et caligo in circuitu ejus, justitia et judicium correctio sedis ejus.

Ignis ante eum præbit : et inflammabit in circuitu inimicos ejus.

Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ : vidit, et commota est terra.

tinetur. Ergo, inquam ego, et quæ modo laudavimus alia, eaque invicem diversa Psalteria, Italiam versionem exhibent, siquidem et lectionem hanc servant. Nugæ, addit vero ille, *Quare in Hebraico quoque textu primum existisse eas voces nullus dubito.* Hæc vero levissima conjectura est, quam jamdum olim docti viri exsufflarunt : et qui Hebraice sciunt, et codicem Hebraicum tractant, ferme etiam sciunt eas ibi voces non existisse. Sed hæc persequi, nostri non est instituti : maxime cum non modo a suis codicibus, sed etiam e Græcis (scilicet omnibus) ea verba Hebræos in crucis odium erasisse, sibi editor ille persuaserit.

^g Isthæc verba *et gentes in ira sua*, quæ neque Augustinus in suo novit exemplari, Veronensis ipse ms. reposuit. Cætera cum Augustino legit, *jocundentur cæli, et exsulet terra, commoveatur mare, etc.*; et in fine, *orbem terrarum, pro terræ.*

^h Augustinus ait : *Inscribit Psalmus, Ipsi David, cum terra ejus, etc.*, atque ita adamussim in Veronensi est ms. quemadmodum et in textu *jocundentur*, pro *lætentur*, et secundo versu, *directio*, pro *correctio* : atque altero ab hoc, *Apparuerunt fulgura ejus, etc.*; quod enim *tua* in Veronensi legitur, manifestum librarii est vitium. Denique *fluxerunt a facie Domini, a facie Domini omnis terra, pro terræ, ut est penes Augustinum.*

Montes sicut cera fluxerunt + a facie Domini : a A facie Domini omnis terra.

Annuntiaverunt cœli justitiam ejus : et viderunt omnes populi gloriam ejus.

Confundantur omnes qui adorant sculptilia : a et qui gloriantur in simulacris + suis :

Adorate eum, omnes angeli + ejus : audivit, et lætata est Sion.

Et exsultaverunt filiæ Judæ, propter judicia tua, Domine.

Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram ; nimis exaltatus es super omnes deos.

Qui diligitis Dominum, odite malum : custodit + Dominus : animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos.

Lux orta est justo : et rectis corde lætitia.

Lætamini, justi, in Domino : et confitemini memoriæ sanctificationis ejus.

Montes sicut cera fluxerunt ante faciem Domini : a facie Domini tremuit omnis terra.

Annuntiaverunt cœli justitiam ejus : et viderunt omnes populi gloriam ejus.

Confundantur omnes qui adorant sculptilia : et [Ms. lac. et] qui gloriantur in simulacris suis.

Adorate eum, omnes angeli ejus, audivit, et lætata [Ms. jocundata] est Sion : et exsultaverunt filiæ Judæ, propter judicia tua, Domine.

Quoniam tu es Dominus altissimus super omnem terram ; nimis exaltatus es super omnes deos.

Qui diligitis Dominum, odite a malum : custodit Dominus animas servorum suorum, et de manu peccatoris liberavit eos.

B Lux orta est justo : et rectis corde lætitia.

Lætamini, justi, in Domino : et confitemini memoriæ sanctitatis ejus.

PSALMUS XCVII.

PSALMUS + b IPSI DAVID d.

Cantate Domino canticum novum : quia mirabilia fecit.

Salvavit sibi dextera ejus, et brachium sanctum ejus.

Notum fecit Dominus salutare suum : in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

Recordatus est misericordiæ suæ, et veritatis suæ domui Israel.

Viderunt omnes termini terræ salutare Dei nostri. C

Jubilare Deo omnis terra : cantate, et exsultate, et psallite.

Psallite Domino in cithara, + in cithara : et voce psalmi in tubis e + ductilibus : et voce tubæ cornæ.

Jubilare in conspectu regis Domini : moveatur mare et plenitudo ejus, orbis + terrarum : et qui habitant in eo.

Flumina plaudent manu simul, montes exsultabunt a conspectu Domini : quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem + terrarum : in justitia : et populos in æquitate.

PSALMUS IPSI DAVID.

Cantate Domino canticum novum : quia [Ms. quoniam] mirabilia fecit Dominus.

f Salvavit eum dextera ejus, et brachium sanctum ejus.

Notum fecit Dominus salutare suum : ante conspectum gentium revelavit justitiam suam.

Memor fuit misericordiæ suæ s Jacob, et veritatis suæ domui Israel.

Viderunt omnes fines terræ salutare Dei nostri : jubilate Deo omnis terra : cantate, et exsultate, et psallite.

Psallite Deo nostro in cithara, et cithara, et voce psalmi in tubis ductilibus : et voce tubæ cornæ : jubilate in conspectu regis Domini.

Moveatur mare et plenitudo ejus, orbis terrarum, et universi qui habitant in ea.

Flumina plaudent [Ms. plaudeant] manibus in idipsum, montes exsultaverunt ante faciem Domini : quoniam venit, quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terræ in justitia, et populos in æquitate.

PSALMUS XCVIII.

+ PSALMUS d IPSI DAVID :

Dominus regnavit, irascantur populi : qui sedet super cherubim, moveatur terra.

a Tacet Palatin. ms. et copulam, quæ neque in ipso Græco textu habetur. Addit et in fine versus *Diapsalma*. Quæ præterea subsequenti versu pronomini ejus præfigitur obeli nota, in eodem ms. et Cari editione desideratur.

b Atque hic male idem ms. nomen *David* unice obelo prænotat.

c Minus bene Palatin. ms. hic obelum prætermitit, et *Diapsalma* in fine versus subnequit : demum subsequenti versu, *Domino* præfert secundis curis, pro *Domini*.

d Tacet idem ms. pronomem *ipsi* : in textu autem, qui *sedes* legit, pro *sedet*.

e Veronensis cum August., *odite malignum* : tum

D PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Dominus regnavit, irascantur populi : qui sedes super cherubim, moveatur terra [Ms. commoveatur mare].

unus Veronensis, *animas justorum suorum, de manu peccatorum eruet eos* : ac rursus cum Augustino, *rectis corde jocunditas. Jocundantini just*, etc.

f Unice cum Augustino Veronensis ms., *Sanavit ei dextera ejus*.

g Nomen *Jacob* hic abundare S. ipse Pater in epist. ad Sunniam et Fretelam docet. Mox pro *domui*, habet ms. Veronens. *domus*. Tum altero ab hoc versu, *Psallite Domino in cithara, in cithara* : et pressius Augustino, *regis Domini. Commoveatur mare, et plenitudo ejus, orbis terræ, et omnes qui habitant in eo* (August., ea). Denique, *Montes exsultabunt, pro exsultaverunt, etc.*

Dominus in Sion magnus : et excelsus super omnes A populos.

Confiteantur nomini tuo magno, + quoniam ; terribile et sanctum est : et honor regis judicium diligit.

Tu parasti directiones : iudicium et iustitiam in Jacob tu fecisti. *

Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate scabellum pedum ejus : + quoniam ; sanctum est.

Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus : et Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.

Invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos : in columna nubis loquebatur ad eos.

Custodiebant testimonia ejus : et praeceptum, quod dedit illis.

Domine Deus noster, tu exaudiebas eos : Deus + tu ; propitius fuisti eis, et ulciscens in + omnes ; ad- B inventiones eorum.

Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate in monte sancto ejus : quoniam sanctus Dominus Deus noster.

Dominus in Sion magnus : et excelsus + super omnes populos.

Confiteantur nomini tuo magno et terribili, quoniam sanctum est ; et honor regis judicium diligit.

Tu parasti aequitatem : iudicium et iustitiam in Jacob tu fecisti.

Exaltate Dominum Deum nostrum : et adorate scabellum pedum ejus : quoniam sanctum est.

Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus : et Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.

Invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos : et in columna nubis loquebatur ad eos.

Custodiebant testimonia ejus : et praecepta ejus, quae dederat ^f illis.

Domine Deus noster, tu exaudiebas eos : Deus, tu propitius fuisti illis, et vindicans in omnia studia eorum.

Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate in monte sancto ejus : quoniam sanctus est Dominus Deus noster.

PSALMUS XCIX.

PSALMUS IN CONFESIONE.

Jubilate Deo, omnis terra : servite Domino in lætitia.

Introite in conspectu ejus, in exultatione.

Sciote quoniam Dominus ipse ^b est Deus : ipse fecit ^{ms.} nos, et non ipsi nos.

Populus ejus, et oves pascuæ ejus, introite portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis, confitemini illi.

Laudate nomen ejus, quoniam suavis ^c + est ; Do- C minus, in æternum misericordia ejus : et usque in generationem et generationem veritas ejus.

PSALMUS ^f DAVID IN CONFESIONE.

Jubilate Deo, omnis terra : servite Domino in lætitia.

Intrate in conspectu ejus, in exultatione : scitote quod [Ms. quoniam] Dominus ipse est Deus : ipse fecit nos, et non ipsi nos.

Nos autem populus ejus, et oves pascuæ ejus : intrate portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis confessionum.

Laudate nomen ejus, quoniam [Ms. quia] suavis est Dominus, in æternum misericordia ejus : et usque in sæculum sæculi veritas ejus.

PSALMUS C.

PSALMUS + IPSI ; DAVID.

Misericordiam et iudicium cantabo tibi, Domine.

Psallam ^d + et ; intelligam in via immaculata : quando venies ad me ?

+ Per ; ambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus tuæ.

Non + pro ; ponebam ante oculos meos rem injustam : facientes praevaricationes odivi.

PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Misericordiam et iudicium cantabo tibi, Domine : psallam, et intelligam in via immaculata, quando venies ad me ?

^h Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus tuæ.

Non proponebam ante oculos meos rem malam, facientes praevaricationes odivi : et non adhæsit mihi cor pravum.

Domine Deus noster, tu exaudisti eos, etc., vindicans in omnes affectiones eorum. Deinde solus Veronens. adorate montem sanctum ejus, quoniam sanctus Dominus.

^e Tacet cum Augustino Veronens. ms. hic nomen David ; legit vero in textu, in jocunditate, pro lætitia : atque altero ab hoc versu, intrate in portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis confitemini ei : denique in fine, et usque in generationem et generationem veritas ejus.

^h Idem pari consensu libri hic, Deambulabam, et subsequenti versu, praevaricationem odio habui, etc. Deinde, Cum declinaret a me malignus, non cognoscebam, detrahentem proximo suo occulte, hunc persequer. Superbo oculo et insatiabili corde, huic non conrescebar.

^a Hic iterum *Diapsalma* idem ms. addit : subsequenti autem versu obelum, quem respuit et Carus, omittit.

^b Verbum substantivum, quod in Græco quidem, non autem et in Hebræo hic resonat, Palatinus ms. *obeliq.*

^c Hic vero idem ms. ipsum verbum *est*, æque atque obelum cum originalibus libris ignorat.

^d Sine obelo, haud tamen recte, idem ms. hic legit.

^e Plus habet Veronens. ms. : *est super omnes populos. Confiteantur omnes nomini tuo magno : tum juxta Augustinum, quoniam terribile et sanctum est, etc. Et in fine alterius ab hoc versiculi, quoniam sanctus est, ac deinde, et Samuel in his qui invocant, etc.*

^f Iterum cum Augustino idem ms. : *quæ dedit eis.*

Non adhæsit mihi cor pravum: declinantem a me A malignum non cognoscebam.

Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequerbar.

Superbo oculo, et insatiabili corde, cum hoc non edebam.¹

Oculi mei ad fideles terræ, ut sedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic ministrabat.

Non habitabit in medio domus meæ +^a qui; facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.

In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

Declinantes a me malignos non agnoscebam: detrahentem adversus proximum suum occulte, hunc persequerbar.

Superbo oculo, et insatiabili corde: cum hoc simul non edebam.

Oculi mei super fideles terræ, ¹ ut sedeant hi mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.

Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.

In matutinis interficiebam omnes peccatores terræ: ut disperdam [*Ms. add. eos*] de civitate Domini omnes qui operantur iniquitatem.

PSALMUS CI.

ORATIO PAUPERIS, CUM ^b ANXIUS FUERIT, ET CORAM B DOMINO EFFUDERIT PRECEM SUAM.

Domine, exaudi orationem meam: et clamor meus ad te veniat.

Non avertas faciem tuam a me: in ^c + quacumque; die tribulor, inclina ad me aurem tuam.

In quacumque die invocavero + te; velociter exaudi me.

Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremium aruerunt.

Percussus ^d sum ut fenum, et aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.

A voce gemitus mei, adhæsit os meum carni meæ.

*Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax [*Ms. necticorax*] in domicilio.*

Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto.

Tota die exprobrabant mihi inimici mei + et; qui laudabant me, adversum me jurabant.

Quia cinerem tamquam panem manducabam: et ^e potum meum cum fletu miscebam.

A facie iræ et indignationis tuæ: quia elevans allisisti me.

Dies mei sicut umbra declinaverunt: et ego sicut fenum arui.

Tu autem, Domine, in æternum permanes: et memoriale tuum in generationem, et generationem.

ORATIO ⁵ PAUPERIS, CUM ANXIATUS FUERIT, ET CORAM DEO EFFUDERIT PRECEM SUAM.

Domine, exaudi orationem meam: et clamor meus ad te perveniat.

Ne avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam: in quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.

Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut in frixorio confixa sunt.

Percussus sum sicut fenum, et aruit cor meum, quia [*Ms. quoniam*] oblitus sum manducare panem meum: a voce gemitus mei, adhæserunt ossa mea carni meæ.

Similis factus sum pellicano in solitudine, et factus sum, ^h sicut nycticorax in domicilio: vigilavi, et factus sum sicut passer ⁱ unicus in ædificio.

Tota die exprobrabant ^j me inimici mei: et qui me laudabant, adversum me jurabant.

Quia cinerem sicut panem manducabam: et potum meum cum fletu temperabam.

A facie iræ et indignationis tuæ: quia elevans elisisti me.

Dies mei sicut umbra declinaverunt: et ego sicut [*Ms. velut*] fenum arui.

Tu autem, Domine, in æternum permanes, et memoriale tuum in sæculum sæculi.

^a Sine obelo Palatinus ms. et Carus pronomen hoc D legunt.

^b In Palatino ms. cum anxius fuerit, et ad Dominum precem + ef; fuderit.

^c Minus recte idem ms. et Carus obelum hunc omittunt. Subsequenti vero Palatin. ms. addit *Diapsalma*.

^d Reposuit sequior manus in eodem ms. *Percussus est*.

^e Idem Palatinus ms., et *poculum meum*, etc.

^f Ms. Veronensis, ut simul sederent: atque altero verso. Non habitabat in medio domus meæ faciens superbiam, loquens iniqua: ferme cum Augustino, ut et in fine, omnes operantes iniquitatem.

^g Ferme cum Augustino Veronensis ms., *Oratio inopis cum tardium pateretur* (August., augetur) et in conspectu Domini effudit precem suam. Exaudi, Domine, orationem meam: mox cito, pro velociter. Et post alium versum, *Percussus est sicut fenum, et subsequenti alio, Similis factus sum pellicano, qui*

habitat in solitudine, factus sum sicut nycticorax in parietinis: vigilavi, et factus sum sicut passer singularis in tecto. Iluc refer solidam Hieronymi disputationem in hunc versum, quæ totum sero numerum 63 Epistolæ ad Sunniam et Fretelam tenet.

^h De hac voce *nycticorax* plura disserit Hieronymus in sua epist. Videsis observationes Prodromi nostri ad hunc locum. MART.

ⁱ Ita antiquos Latinorum codices fuisse interpretatos agnoscit idem Hieronymus. MART.

^j Veron. cum August. *exprobrabant mihi inimici tui, mei: Quoniam cinerem sicut panem manducavi, et potum meum cum fletu miscebam. A facie iræ tuæ et indignationis tuæ, quoniam elevans, penes August. levasti.* Hinc duobus interjectis versibus, *Tu vero, Domine, in æternum manes, et memoriale tuum in generationem et generationem. Tu exurgens misereris Sion, quoniam venit* (Augustin. verbum hoc tacet) *tempus, ut miserearis ejus (vel ei) quoniam venit tempus.*

Tu exurgens misereberis Sion : quia tempus ni- A
serendi ^a ejus, ✕ quia venit tempus.

Quoniam : placuerunt servis tuis lapides ejus, et
terræ ejus miserebuntur.

Et timebunt gentes ^b nomen tuum, Domine : et om-
nes reges terræ gloriam tuam.

Quia ædificavit Dominus Sion : et videbitur in glo-
ria sua.

Respexit in orationem humilium : et non sprexit
preces eorum.

Scribantur hæc in ^c generatione altera : et populus
qui creabitur, laudabit Dominum.

Quia prospexit de excelso sancto suo : Dominus de
cælo in terram aspexit.

Ut audiret gemitus compeditorum : ut solveret filios
interemptorum.

Ut annuntient in Sion nomen Domini : et laudem
ejus in Jerusalem.

In conveniendo populos in unum, et reges ut ser-
viant Domino.

Respondit ei in via virtutis suæ : paucitatem dierum
meorum nuntia mihi.

Ne revoces me in dimidio dierum meorum : in
generationem et generationem anni tui.

Initio ^d + tu Domine : terram fundasti : et opera
manuum tuarum + sunt : cæli.

Ipsi peribunt, tu autem permanes : et omnes sicut
vestimentum veterascent [Ms. veterascent].

^e Et sicut oportorium mutabis eos, et mutabuntur : tu
autem + idem : ipse es, et anni tui non deficient.

Filii servorum tuorum habitabunt : et semen eorum C
in sæculum dirigetur.

Tu exurgens misereberis Sion : quia venit tem-
pus miserendi ejus.

Quia [Ms. quoniam] beneplacitum habuerunt
servi tui lapides ejus : et ^f terræ ejus miserebuntur.

Et timebunt gentes nomen tuum, Domine : et
omnes reges terræ gloriam tuam.

Quoniam ædificabit [Ms. ædificavit] Dominus
Sion : et videbitur in majestate sua.

Et respexit in orationes pauperum : et non spre-
xit preces eorum.

Scribantur hæc in generatione altera : et popu-
lus qui creabitur, laudabit Dominum.

Quoniam prospexit de excelso sancto suo : Domi-
nus de cælo in terram prospexit.

Ut audiret gemitum vinculatorum : et solvat filios
B interemptorum.

Ut annuntietur in Sion nomen Domini : et laus
ejus in Jerusalem.

In convertendo populos in unum, et regna ut ser-
viant Domino.

Respondit ei in via ^g virtutis suæ, paucitatem
dierum meorum cunctia mihi : et ne revoces me in
dimidio dierum meorum, in sæculum sæculi anni
tui.

Initio terram tu fundasti, Domine, et opera ma-
nuum tuarum sunt cæli.

Ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes ut
vestimentum veterascent [Ms. veterascent] : et
sicut oportorium mutabis eos, et mutabuntur.

Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.

Filii servorum tuorum inhabitabunt ibi : et semen
eorum in sæculum sæculi dirigetur.

PSALMUS CII.

+ IPSI : DAVID.

Benedic, anima mea, Domino : et omnia quæ intra
me sunt, nomini sancto ejus.

Benedic, anima mea, Domino, et noli oblivisci
omnes retributiones ejus.

Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis : qui sanat
omnes infirmitates tuas.

Qui redimit de interitu vitam tuam : qui coronat te
in misericordia et miserationibus.

^a Male Palat. ms. pronomini ejus obelum præfigit,
cætera sine asterisco legit.

^b Secundis curis repositum in Palat. est ms. time-
bunt gentes nomen Domini : ad Græcum codicis Ale-
xandrini, τὰ ἔθνη τὸ ὄνομα Κυρίου. Insequunt etiam
versu, ædificabit, pro ædificavit, præfert idem ms.
cum G. οὐκ ὀδοῦνται.

^c Idem ms., in generationem alteram.

^d Unice, nec tamen recte, pronomem tu in Palat.
ms. veru transverberat.

^e Neque hic recte apud Carum Et copula obelo
prænotatur, a quo nomen idem tum eximit Palat.
ms. qui et in fine addit Diapsalma.

^f August. et Veronensis. ms. pulveris, pro terræ, et
post unum versum, videbitur in gloria sua. Respexit
in orationem humilium, et non desepxit preces eorum.
Scribantur hæc in generationem alteram : Et mox,
Quoniam prospexit ex alto sancto suo, etc. Denique,
Ut audiret gemitum compeditorum, ut solvat filios
^g artificatorum.

^h Rursum cum August. idem ms., in via fortitudinis

PSALMUS [Ms. IPSI] DAVID.

Benedic, anima mea, Dominum, et omnia inte-
riora mea nomen sanctum ejus.

Benedic, anima mea, Dominum : et noli oblivisci
omnes retributiones ejus.

Qui propitius sit omnibus iniquitatibus tuis : qui
sanat omnes languores tuos.

Qui ^h redimit de interitu vitam tuam : qui satiat
in bonis desiderium tuum.

suæ, exiguitatem dierum meorum annuntia mihi, ne
D revoces me (quod pronomem a Veronensis. ms. exci-
dit) in dimidio dierum meorum in generatione, et ge-
neratione (Augustin., generationum) anni tui. In
principio, Domine, terram fundasti, ubi Augustin.
ordinem impressæ hic lectionis præfert. Cætera pari
denuo consensu, tu autem permanes, et omnes sicut,
etc. Et, Tu vero idem ipse es. Demum postremo versu
voce ibi et sæculi pariter tacent.

^h Inversum in Romana editione horum versuum
ordinem Veronensis juxta Augustinum ms. ad hunc
modum, paucis quoque mutatis verbis, restituit :
Qui relinnet de corruptione vitam tuam : qui co-
ronat te in miseratione et misericordia. Qui satiat
in bonis desiderium tuum : renovabitur sicut aquila,
etc. Deinde solus Veronensis, injuriam accipientibus.
Notas fecisti vias tuas Moysi, etc. Misericors et mi-
sericors Dominus, longanimis et multum misericor-
diæ : quo demum postremo versu cum Augustino
consentit.

Qui replet in bonis desiderium tuum : renovabitur A
ut aquilæ juvenus tua.

Faciens misericordias Dominus, et judicium omnibus injuriam patientibus. ^a

Notas fecit vias suas Moysi : filiis Israel voluntates suas.

Miserator et misericors Dominus, longanimis et multum misericors.

Non in perpetuum irascetur : neque in æternum comminabitur.

Non secundum peccata nostra fecit nobis : neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.

Quoniam secundum altitudinem cæli a terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se.

Quantum distat ortus ob occidente : longe fecit a B
nobis iniquitates nostras.

Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.

Recordatus est, quoniam pulvis sumus : homo sicut fenum dies ejus : tamquam flos agri sic efflorescit.

Quoniam spiritus pertransibit in illo, et non subsistet : et non cognoscat amplius locum suum.

Misericordia autem Domini ab æterno, et usque in æternum super timentes eum.

Et justitia illius in filios filiorum, his qui servant testamentum ejus.

Et memores sunt mandatorum ipsius, ad faciendum ea.

Dominus in cælo paravit sedem suam : et regnum ipsius omnibus dominabitur : ^b

Benedicite Domino, omnes angeli ejus : potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.

Benedicite Domino, omnes virtutes ejus : ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.

Benedicite Domino omnia opera ejus, in omni loco dominationis ejus, benedic, anima mea, Domino.

PSALMUS CIII.

† IPSI ^c DAVID :

Benedic, anima mea, Domino : Domine Deus meus, magnificatus es vehementer.

Confessionem et decorem induisti : amictus lumine sicut vestimento.

Extendens cælum sicut pellem : qui tegis aquis superiora ejus.

Qui ponit nubem ascensum tuum : qui ambulat super pennas ventorum.

^a Addit Palat. ms. Diapsalma.

^b Iterum hic Diapsalma Palatinus ms. subjungit : subsequentis autem versiculi altero hemistichio pronomen illius sequitur ex eodem ms. manus temere abrasit.

^c Pronomen duntaxat ipsi Palatin. ms. jugulat.

^d Iterum cum Augustino Veronens. ms., Quantum distat oriens ab occidente, longe fecit a nobis peccata nostra : tum duobus ab hoc versibus solus Veronensis ; Quoniam spiritus pertransiit in eo, et jam non erit, etc. atque iterum ferme cum Augustino,

Qui coronat te in miseratione et misericordia : renovabitur sicut aquilæ juvenus tua.

Faciens misericordias Dominus : et judicium omnibus injuriam patientibus.

Notas fecit vias suas Moysi : filiis Israel voluntates suas.

Misericors et miserator Dominus, patiens et multum misericors.

Non in finem irascetur : neque in æternum indignabitur.

Non secundum peccata nostra fecit nobis : neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.

Quia [*Ms.* quoniam] secundum altitudinem cæli a terra, confirmavit Dominus misericordiam suam super timentes eum.

Quantum distat oriens ab ^d occasu : elongavit a nobis iniquitates nostras.

Sicut miseretur pater filiis, ita [*Ms.* sic] misertus est Dominus timentibus se : quia [*Ms.* quoniam] ipse fecit figmentum nostrum.

Memento, Domine, quod pulvis sumus, homo sicut [*Ms.* tamquam] fenum dies ejus [*Ms.* illius] : et sicut flos agri ita efflorescit [*Ms.* florescit].

Quia spiritus pertransiit ab eo, et non erit : et non cognoscat amplius locum suum.

Misericordia autem Domini a sæculo est, et usque in sæculum sæculi super timentes eum.

Et justitia ejus super filios filiorum, custodientibus testamentum ejus : et memoria retinentibus mandata ejus, ut faciant ea.

C

Dominus in cælo paravit sedem suam : et regnum ejus omnium dominabitur.

Benedicite Dominum, omnes angeli ejus, potentes virtute qui facitis verbum ejus, ad audiendam vocem sermonum ejus.

Benedicite Dominum, omnes virtutes ejus : ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.

Benedicite Dominum omnia opera ejus in omni loco dominationis ejus : benedic, anima mea, Dominum.

^c PSALMUS IPSI DAVID.

Benedic, anima mea, Dominum : Domine Deus meus, magnificatus es vehementer.

Confessionem et decorem induisti : amictus lumine sicut vestimentum.

Extendens cælum sicut pellem : qui ^f tegit in aquis superiora ejus.

Qui ponit nubem ascensum suum : qui ambulat super pennas ventorum.

Misericordia vero Domini a sæculo usque in sæculum super timentes eum : unoque interjecto versu, Dominus parebit (Augustinus alique paravit) in cælo thronum suum et regnum ejus, etc. ; et insequenti alio, potentes fortitudinem, facientes verbum ejus : ut et demum, facientes voluntatem ipsius, etc.

^e In Veronensi ms. nomen Psalmus non est ; est vero in textu nimis pro vehementer juxta Augustinum, atet quod sequitur, circumamictus lucem sicut vestimentum.

^f Rectius ferme idem ms. in secunda persona hæc duo affert, qui protegit, et mox, qui ponit nubem

Qui facis angelos tuos spiritus : ^a + et ^o ministros A tuos ignem urentem.

Qui fundasti terram super stabilitatem suam : non inclinabitur in sæculum sæculi.

Abyssus sicut vestimentum amictus ejus, super montes stabunt aquæ.

Ab increpatione tua fugient : a voce tonitruⁱ tui formidabunt,

Ascendunt montes, + et ^o descendunt campi, in locum, quem fundasti eis.

Terminum posuisti, quem non transgredientur : neque convertentur operire terram.

Qui emittis fontes in convallibus : inter medium montium pertransibunt + aquæ ^o.

Potabunt omnes bestiae agri : expectabant onagri in siti sua.

Super ea volucres cæli habitabunt : de medio petrarum dabunt voces.

Rigans montes de superioribus suis : de fructu operum tuorum satiabitur terra.

Producens fenum jumentis : et herbam servituti hominum.

Ut educas panem de terra : et vinum ^b lætificet cor hominis.

Ut exhilaret faciem + in ^o oleo : et panis cor hominis confirmet.

Saturabunt ligna campi : + et ^o cedri Libani quas plantavit : illic passeret nidificabunt.

Herodii domus dux est eorum : montes excelsi cervis, petra refugium herinacis.

Fecit lunam in tempora : sol cognovit occasum suum. C

Posuisti tenebras, et facta est nox : in ipsa pertransibunt omnes bestiae silvæ.

^c + Catuli ^o leonum rugientes ut rapiant : et quærant a Deo escam sibi.

Ortus est sol, et congregati sunt : et in cubilibus suis collocabuntur.

Exibit homo ad opus suum, et ad operationem suam usque ad vesperum. ^d

Quam magnificata sunt opera tua, Domine ! omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua.

ascensum ejus. Placuisse Hieronymo ad eum modum efferi et reliqua, qui ambulat, qui facis, qui fundasti, etc. Videsis ejus ad Sunniam et Fretelam epistolam. Augustinus econtrario tertiam personam continenter præfert. Cæterum postremo loco cum Augustino, qui pronomine expuncto, legit idem ms. ἀπλως fundavit terram super firmitatem. Tum, abyssus sicut vestimentum amictus ipsius : et in line alterius ab hoc versus, neque revertentur tegere terram.

^a Hic sine obelo et copulam, minus iterum bene, Palatin. ms. legit.

^b In instanti lætificat, rescripsit in Palatino codice sequior manus, et subsequenti versu, confirmat. Tum saturabuntur pro saturabunt, primis etiam curis scriptum est, quæ tria ad Græcum textum propius accedunt.

^c Sine obelo Catuli leonum idem ms. legit ; in Græco unicum est vocabulum Σκύμνοι, ut et in Hebræo דבשן. Pro Ortus est verbo, quod sequitur, videtur ejus codicis scriba Opertus est prætulisse.

^d Subjungit Palatin. ms. Diapsalma.

Qui facit ^o angelos suos spiritus : et ministros suos ignem urentem [Ms. ardentem].

Qui fundavit terram super stabilitatem ejus : non inclinabitur in sæculum sæculi.

Abyssus sicut pallium amictus ejus, super montes stabunt aquæ.

Ab increpatione tua fugient : a voce tonitruⁱ [Ms. tonitrus] tui formidabunt.

Ascendunt montes, et descendunt campi, in locum, quem fundasti eis, terminum posuisti eis : quem non transgredientur, neque convertentur operire terram.

Qui emittit fontes in convallibus : inter medium montium pertransibunt aquæ.

Potabunt ^f eas omnes bestiae silvarum, expectabunt onagri in siti sua : super ea volucres cæli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces suas.

Rigans montes de superioribus suis : de fructu operum tuorum satiabitur terra.

Producens fenum jumentis : et herbam servituti hominum.

Ut educat panem de terra : et vinum lætificet cor hominis.

Ut exhilaret faciem in oleo : et panis cor hominis confirmet.

Satiabuntur omnia ligna silvarum, et cedri Libani quas plantasti : illic passeret nidificant.

Fulicæ ^s domus dux est eorum : montes excelsi cervis, petra refugium herinacis.

Fecit lunam in tempora, sol cognovit [Ms. agnovit] occasum suum.

Posuisti tenebras, et facta est nox : in ipsa [Ms. ea] pertransibunt omnes bestiae silvarum [Ms. silvæ].

Catuli leonum rugientes ut rapiant : et [Ms. et ut] quærant a Deo escam sibi.

Ortus est sol, et congregati sunt : et in cubilibus suis se collocabunt [Ms. cubabunt].

Exiet homo ad opus suum, et ad operationem suam, usque ad vesperum.

Quam magnificata sunt opera tua, Domine ! omnia in sapientia fecisti : repleta est terra creatura tua.

^e Ms. Carnutensis legit in secunda persona, facis, fundasti : Sorbonicus autem et Editus Cari in tertia persona. MART.

^f Veron. cum August. Potabunt omnes bestiae agri, suscipient onagri in silium suam, super illos volatilia cæli inhabitabunt, de medio petrarum dabunt vocem suam. Tum duobus aliis interjectis versibus, vinum lætificat cor hominis. Ut exhilaretur facies, etc. (August., exhilaret faciem), et panis cor hominis confirmat. Satiabuntur ligna campi, et cedri Libani, quas plantavit : illic passeret nidificabunt : et, montes altissimi cervis, petra refugium hericis et leporibus, ut et cætera minoris momenti, quæ in libri albo annotantur.

^s Vulgus Lingonum vocat une fowligue. Parisini autem diabolium vocant, quod furva sit. Bellonius dicit esse une poule, d'eau. Ita in Thesouro linguæ Latinæ. Porro quam incongrue Hebr. אסידה, Asida, sive hhasida, interpretetur fulica, ex consequentia sensus discere potes. Melius apud Hieronymum Asida, dicitur milvus, qui in excelsis arboribus nidos facere consueverit. MART.

Hoc mare magnum et spatiosum ^a *†* *manibus* ; *illic* **A** *reptilia, quorum non est numerus.*

Animalia pusilla cum magnis, illic naves pertransibunt.

Draco iste quem formasti ad illudendum ei : omnia a te exspectant, ut des illis escam in tempore.

Dante te illis colligent : aperiente te manum tuam, † omnia ; implebuntur bonitate.

Avertente autem te faciem, turbabuntur : auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur.

Emittes Spiritum tuum, et creabuntur : et renovabis faciem terræ,

Sit gloria Domini in sæculum : lætabitur Dominus in operibus suis.

Qui respiciet terram, et †^b facit eam ; tremere : B *qui tangit montes, et fumigant.*

Cantabo Domino in vita mea : psallam Deo meo quamdiu sum.

Jucundum sit ei eloquium meum : ego vero delectabor in Domino.

Deficiant peccatores a terra, et iniqui ita ut non sint : benedic, anima mea, Domino.

Hoc mare magnum et spatiosum : illic [Ms. ibi] reptilia, quorum non est numerus, animalia pusilla^d et magna, illic naves pertransibunt.

Draco iste quem formasti ad illudendum ei : omnia a te exspectant, Domine, ut tu des escam illis in tempore.

Dante te, illi colligent[?] : aperiente te manum tuam, omnia replebuntur ubertate.

Avertente autem te faciem tuam, turbabuntur : auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur [Ms. convertentur].

Emitte Spiritum tuum, et creabuntur, et renovabis [Ms. innovabis] faciem terræ.

Sit gloria Domini in ^e sæculum sæculi : lætabitur Dominus in operibus suis.

Qui respiciet terram, et facit eam tremere : qui tangit montes, et fumigabunt.

Cantabo Domino in vita mea : psallam Deo meo quamdiu ero.

Suavis sit ei laudatio mea : ego vero delectabor in Domino.

Deficiant peccatores a terra, et iniqui [Ms. injusti] ita ut non sint : benedic, anima mea, Dominum.

PSALMUS CIV.

ALLELUIA.

Confitemini Domino, † et ^g invocate nomen ejus : annuntiate inter gentes opera ejus.

Cantate ei, et psallite ei : narrate omnia mirabilia ejus.

Laudamini in nomine sancto ejus : lætetur cor quærentium Dominum.

Quærite Dominum, et confirmamini : quærite faciem ejus semper. ^c

Mementote mirabilium ejus quæ fecit : prodigia ejus, et judicia oris ejus.

Semen Abraham servi ejus : filii Jacob electi ejus. † Ipse Dominus Deus noster, in universa terra judicia ejus.

Memor fuit in sæculum testamenti sui : verbi, quod mandavit in mille generationes.

ALLELUIA.

Confitemini Domino, et invocate nomen ejus : annuntiate inter gentes [Ms. in gentibus] opera ejus.

Cantate ei, et psallite ei : narrate omnia mirabilia ejus.

Laudamini in nomine sancto ejus : lætetur cor quærentium Dominum.

Quærite Dominum, et ^f confirmamini : quærite faciem ejus semper.

Mementote mirabilium ejus, quæ fecit : prodigia et judicia oris ejus.

Semen Abraham servi ejus : filii Jacob electi ejus. † Ipse ^g Dominus Deus noster : in universa terra judicia ejus.

Memor fuit in sæculum testamenti sui : verbi, quod mandavit in mille generationes.

^a Neque hic recte asterisci notam idem ms. omitit. Sanctus ipse Pater epist. ad Sunniam et Fretelam : *Dicitis, inquit, in Græco, manibus, non haberi, et ego novi. Sed ex Hebraico et Theodotionis editione in Septuaginta sub asterisco additum est.*

^b Iterum minus recte Palatinus ms. et Cari editio, ad eam pronomen unice confodiendum, obelum hunc transferunt. Addit præterea Palatin. in fine versus *Diapsalma.*

^c Atque hic in libri albo *Diapsalma* uponit Palatin. ms.

^d Veronensis ms., *pusilla cum magnis*, tum juxta Augustinum, *illic naves commeabunt. Draco hic quem finxisti ad illudendum eis* (Augustin., *ei*) : *omnia a te exspectant, Domine, ut des illis cibum in tempore opportuno. Dante te eis, colligent* (Augustinus, *cum dederis eis, colligent*), *aperiente autem te manum tuam, universa implebuntur bonitate.*

^e Atque hic juxta Augustinum Veronensis. ms. *ἀπὸς* habet in æternum. Tum, qui *aspicit terram* :

D et subsequenti versu, *quamdiu vivo* (Augustin., *sum*). *Suavis sit ei disputatio mea : ego autem jocundabor in Domino.*

^f Veronens. ms., *conrobaramini* : in quem locum S. Augustinus, quem penes est *confortamini*, *Hoc enim, inquit, de Græco expressius interpretatum est. quævis verbum minus Latinum videatur.* Unde et alii codices habent, *confirmamini* : alii, *corroboramini*. Subsequenti versu pariter plus habent *prodigia ejus, etc.*

^g Addit Veronens. ms. *est.* Legit vero juxta Augustinum, *in omni terra* : tum habet, *Memor fuit in æternum, ubi Augustin. cui impressa lectio in sæculum probatur, Alii, inquit, codices habent in æternum, quod ex ambiguo Græco factum est.* Subsequenti versu, *et juramenti sui ipsi Isaac, et statuit illud ipsi Jacob in præceptum, et ipsi Israel in testamentum, etc.,* quemadmodum et ab Augustino lectum, non equidem ubi locus iste proponitur, sed ubi repetitur in ipsa Enarratione, perspicuum est.

Quod disposuit ad Abraham : et juramenti sui ad A
Isaac.

Et statuit illud Jacob in præceptum : et Israel in
testamentum æternum.

Dicens : Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hæ-
reditatis vestræ. ^a

Cum essent numero brevi, paucissimi, et incolæ ejus.

Et pertransierunt de gente in gentem, + et : de
regno ad populum alterum.

Non reliquit hominem nocere eis : et corripuit pro
eis reges.

Nolite tangere christos meos : et ^b + in : prophetis
meis nolite malignari.

Et vocavit famem super terram + et : omne firma-
mentum panis contrivit.

Misit ante eos virum : in servum venundatus est
Joseph.

Humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum
pertransiit ^c animam ejus : donec veniret verbum ejus.

Eloquium Domini inflammavit eum : misit rex, et
solvit eum, princeps populorum, et dimisit eum.

Constituit eum dominum domus suæ, et principem
omnis possessionis suæ.

Ut erudiret principes ejus sicut semetipsum : et
senes ejus prudentiam doceret.

Et intravit Israel ^d + in : Ægyptum : et Jacob
accola fuit in terra Cham.

Et auxit populum suum vehementer : et firmavit
eum super inimicos ejus.

Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus : et
dolum facerent in servos ejus.

^a Alterum *Diapsalma* idem ms. annotat. Tum alter-
terius ab hoc versiculi priorem *Et copulam* ὁβελίζει.

^b Carus et copulam, Palatinus ms. subsequentem
obelum, minus uterque recte, omittunt.

^c In recto anima, juxta Græcum ἡ ψυχῆ, aliosque
Latinos libros, præfert Palatinus ms.

^d Sine obelo legitur in eodem ms. in quo et subse-
quenti versui *Diapsalma* subnectitur. Neutrum bene.

^e Veron. ms. ipsi, pro in. Recolendus porro et Au-
gustini locus : Nonnulli autem codices habent, non
paucissimi et incolæ, sed paucissimos et incolas.
Ubi apparet eos, qui ista ita interpretati sunt, Græcam
fuisse locutionem secutos, quæ transferri non potest in
Latinum, nisi cum ea absurditate, quæ ferri omnino
non possit. Si enim totam ipsam locutionem transferre
conemur, dicturi sumus, In eo esse illos numero brevi
paucissimos et incolas in ea. Quod autem ait Græcus,
In eo esse illos, hoc est Latine, Cum essent : quod
verbum non potest casus accusativus sequi, sed nomina-
tivus. Quis enim dicat, Cum essent paucissimos ? sed,
Cum essent paucissimi. Sequitur in eodem ms. : et
transierunt de gente in gentem, de regno in populum
alterum. Tum sed arguit, pro et corripuit, et maligne
agere, pro malignari : quibus locis ab Augustiniana
lectione longius abit.

^f Habet Veronensis ms. in recto anima, qua de
lectione ad oppositam columnam diximus. Tum elo-
quium Domini ignivit eum, quo de verbo diximus ad
Psalm. lxxv. Augustinus in hunc locum, Eloquium
Domini inflammavit eum : vel quod magis de Græco
expressum alii codices habent, Eloquium Domini igni-
vit eum.

^g Pressius ad Græcum idem ms., et seniores ejus

Quod disposuit ad Abraham, juramenti sui ad Isaac :
statuit illud Jacob in præceptum : et Israel in testa-
mentum æternum.

Dicens : Tibi dabo terram Chanaan, funiculum
hæreditatis vestræ.

Cum essent ^e in numero brevi, paucissimi, et in-
colæ in ea : et pertransierunt de gente in gentem, et
de regno ad populum alterum.

Non permisit hominem nocere eis : et corripuit
pro eis reges.

Nolite tangere christos meos : et in prophetis
meis nolite malignari.

Et vocavit famem super terram : [Ms. lac. et] et
omne firmamentum panis contrivit.

B Misit ante eos virum [Ms. hominem], in servum
venundatus est Joseph : humiliaverunt in compedi-
bus pedes ejus : ferrum pertransiit ^f animam ejus,
donec veniret verbum ejus : eloquium Domini in-
flamavit eum.

Misit rex, et solvit eum : princeps populorum, et
dimisit eum.

Et [Ms. lac. et] constituit eum dominum domus
suæ, et principem omnis possessionis suæ.

Ut erudiret principes suos sicut [Ms. ita ut] scri-
psum : et ^g seniores suos prudentiam doceret.

Et intravit Israel in Ægyptum : et Jacob habitavit
in terra Cham.

Et auxit populum suum nimis : et ^h confirmavit
eum super inimicos ejus.

C Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus :
et dolum facerent in servos ejus.

sapientes faceret. Quam ego lectionem ab Augustini
Enarratione Veronensem antiquarium velim descri-
psisse. Græcus, inquit, habet, Et seniores ejus sa-
pientiam doceret. Quod omni modo ad verbum ita
dici possit, Erudiret principes ejus sicut semetipsum,
et seniores ejus sapientes faceret. Πρεσβυτέρους enim
habet, quos dicere solentur seniores, non γέροντας,
id est, senes : σοφία autem, quod uno verbo La-
tine dici non potest, a sapientia dictum est, quæ
σοφία Græce dicitur : non a prudentia, quæ ὑπόνοια
appellatur. Sequitur in eodem ms. : Et introivit Is-
rael in Ægyptum, et Jacob habitavit in terra Chana-
an, pro Cham. Qua de lectione iterum Augustinus :
Hic, inquit, apertissime demonstratum est, de semine
Cham filii Noe, cujus primitivus fuit Chanaan, exor-
tam fuisse etiam gentes Ægyptiorum. Proinde in qui-
bus codicibus hoc loco legitur Chanaan, emendandum
est. Melius autem interpretatum est, accola fuit, quam
sicut alii codices habent, inhabitavit, quod tantumdem
esset, si et incola diceretur, nihil enim aliud significat.
Nam id ipsum est verbum in Græco isto loco, quod est
et superius, ubi dictum est, Paucissimi, et incolæ ejus.
Porro intelligis, Lector, noluisse Veronensem anti-
quarium hic loci Augustinianæ sententiæ ac lectioni
obsequi.

^h De suo iterum Veronens. codex, Et confortavit
eum. Tum subsequenti versu, ut odisset populum ejus,
et insidiaretur in servis ejus, quas lectiones utpote ab
his quas proferunt Latini libri alii omnes diversas,
ut et alias id genus sæpe, haud debuisset ejus edit r
Psalterii tacitus dissimulare, cum ad eas exponendâs,
quæ nihil fere sunt, Hebræos codices et Græcos,
immo et Chaldæos, et Arabicos, Persicos, Æthiopi-

Misit Moysen servum suum, Aaron quem elegit A ipsum.

Posuit in eis verba signorum suorum et prodigiorum in terra Cham.

Misit tenebras, et obscuravit, et non exacerbavit sermones suos.

Convertit aquas eorum in sanguinem: et occidit pisces eorum.

Edidit ^a terra eorum ranas, in penetralibus [Ms. penetrabilibus] regum ipsorum.

Dixit, et venit ^b cœnomyia, + et: ciniphes, in omnibus finibus eorum.

Posuit pluvias eorum grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum.

Et percussit vineas eorum et ficulneas eorum: et contrivit lignum finium eorum.

Dixit, et venit locusta, et bruchus, ^c cujus non erat numerus.

Et comedit omne fenum in terra eorum ✕ et comedit + omnem: fructum terræ eorum.

Et percussit omne primogenitum in terra eorum, primitias omnis laboris eorum.

Et eduxit eos cum argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus.

Lætata est Ægyptus in protectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos.

Expandit nubem in protectionem + eorum: et ignem ut luceret ^d + eis per: noctem.

Petierunt: et venit coturnix: et pane cœli saturavit eos.

Dirupit petram, et fluxerunt aquæ: abierunt in sicco ^C flumina.

co-que, ac si qui alij sunt, in partes vocet ac jubeat Latine loqui.

^a Juxta fidem mss. codicum epistolæ ad Sunn. et Fretel. videtur Hieronymus hic legisse, *Dedit terra eorum ranas*. Psalterium Carnutense prima manu habuit, *Et dedit*, etc., quod mutatum est in *Edidit*. Male autem in eodem ms. legitur conjunctio *et*, id est, *Et misit terra*, etc., secundum Romanum Psalterium. MART.

^b Ex veteri errore scribitur in Palatin. codice *cynomyia*; minus autem male *sciniphes*, pro *ciniphes*: tametsi placeret impendio magis *sciniphes*, ex Græco *συνίψης*.

^c Tacet idem ms. pronomen *cujus*, quod nec in Hebræo quidem proprie resonat. Perperam vero, ut et Carus, subsequenti versu in præpositionem obelo prænotat, et qui subsequitur, asteriscum omittit. Denique apponit in sequentibus alterius in line *Diapsalma*.

^d Carus cum Palatino ms. unice *eis* pronomen veru confodit. Tum uno interjecto versu, verba quod habuit, sine obelo Palatinus ms. legit: quod certum est mendum.

^e Alterum hoc suorum pronomen cum Augustino, ipsoque Hebræo textu ms. Veronensi. tacet. Porro sequitur, *Et misit tenebras, et contenebricavit, et exacerbaverunt verba ejus*: a) Græcum, maxime qui in codice Vaticano exhibetur: ἑκαστοῦ τῶν λόγων, καὶ τῶν ἐπισημασμένων, καὶ τῶν ἑκαστοῦ τῶν λόγων. Sed et in Hebræo, quod noster ait contenebricare, uno verbo resonat *וַיִּתֵּן*. Quod autem, inquit Augustinus, sequitur in diversis codicibus varie legitur. Alii namque habent, Et

Misit Moysen servum suum, et [Ms. tac. et] Aaron quem elegit ipsum.

Posuit in eis verba signorum suorum, et prodigiorum + suorum in terra Cham.

Misit tenebras, et obscuravit eos: quia exacerbaverunt sermones ejus.

Convertit aquas eorum in sanguinem: et occidit pisces eorum.

^f Misit terra eorum ranas, in cubilibus regum ipsorum.

Dixit, et venit cynomyia et ciniphes [Ms. scynifes], in omnibus finibus eorum.

Posuit pluvias eorum in grandinem, et ignem comburentem in terra ipsorum.

Et percussit vineas eorum et ficulneas eorum: B ^g et contrivit omne lignum finium eorum.

Dixit, et venit locusta et bruchus, cujus non erat numerus: et comedit omne fenum terræ eorum, ^h et comedit omnem fructum terræ eorum.

Et percussit omne primogenitum in terra Ægypti, primitias omnis laboris eorum.

Et eduxit eos in argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus.

Lætata est Ægyptus in protectione eorum: quia cecidit timor eorum super eos.

Expandit nubem in protectionem eorum: et ignem ut luceret eis per noctem.

Petierunt carnes, et venit coturnix: et pane cœli saturavit eos.

^C Dirupit petram, et fluxerunt aquæ: ⁱ et abierunt in sicco flumina.

exacerbaverunt sermones ejus. Alii vero, Et non exacerbaverunt sermones ejus. Sed quod prius dixi, in pluribus invenimus. Ubi autem addita est negativa particula, vix duos codices potuimus reperire, etc.

^f In Veronensi ms., Et eructuabit, quæ lectio a Latinis, aliisque omnibus libris dissentit, atque unice Græco, qui in opposita ejus codicis pagina Latinis præscriptus est litteris, *ezereuzato*, consonat. Vide Hieronymum in epistola ad Sunniam, etc. Tum, uno interjecto versu, idem ms., *Posuit pluvias eorum in grandine, ignem urentem*, etc.; et in sequenti alio, *vineas eorum et ficeta eorum, et contrivit omne lignum*, etc., ubi illud omne abundare, in laudata ad Sunniam epistola Hieronymus docuit.

^g Nomen omne additum ac superfluum declarat Hieronymus; nec habetur in Psalterio Carnutensi. Intactum tamen volumus, quod legatur in ms. Serbonico, inque edito Cari. MART.

^h Sufficit in Veronensi ms. sequitur manus hæc verba, *et comedit omnem fructum terræ eorum*, quæ jamdiu olim ab aliis quoque Latinis libris, solemnique antiquariorum lapsu, ob ejusdem pronominis eorum recursum, videntur excidisse. Ab ipso autem Romano Psalterio abesse, notatum Nobilio est. Mox pro in terra Ægypti, habet idem ms. in terra eorum: et post unum versum, *Jocundata est Ægyptus in protectione eorum, quoniam*, etc. tum in sequenti alio, *ignem, ut illuminaret eis per noctem. Petierunt, et venit coturnix*: quæ maximam partem ab Augustino dissentient.

ⁱ Idem ms., et ambulaverunt in siccitate flumina,

Quoniam memor fuit verbi sancti sui : + quod habuit : ad Abraham puerum suum.

Et eduxit populum suum in exultatione : + et electos suos in lætitia.

Et dedit illis regiones gentium : et labores populorum possederunt.

Ut custodiant justificationes ejus : et legem ejus requirant.

Quia memor fuit verbi sancti sui : quod locutus est ad Abraham puerum suum.

Et eduxit populum suum in exultatione : et electos suos in lætitia.

Et dedit eis regiones gentium : et labores populorum possederunt.

Ut custodiant justificationes ejus : et legem ejus exquirant. ALLELUIA.

PSALMUS CV.

^a ALLELUIA.

Confitemini Domino, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Quis loquetur potentias Domini ? auditas faciet omnes laudes ejus ?

Beati qui custodiunt iudicium : et faciunt justitiam ^B in omni tempore.

Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui : visita nos in salutari tuo.

Ad videndum in bonitate electorum tuorum : ad lætandum in lætitia gentis tuæ, ut lauderis cum hæreditate tua.^b

Peccavimus cum patribus nostris : injuste egimus, iniquitatem fecimus.

Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua : non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.

Et irritaverunt ascendentes ^c ✕ in mare : mare Rubrum.

Et saltavit eos propter nomen suum : ut notam faceret potentiam suam.

Et increpuit mare Rubrum, et exsiccatum est : et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

Et salvavit eos de manu odientium : et redemit eos de manu inimici.

Et operuit aqua tribulantes eos : unus ex eis non remansit.

ALLELUIA.

Confitemini Domino, quoniam ^d bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Quis loquetur potentias Domini ? auditas faciet omnes laudes ejus ?

Beati qui custodiunt iudicium : et faciunt justitias [*Ms.* justitiam] in omni tempore.

Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui : et visita nos in salutari tuo.

Ad videndum in bonitate electorum tuorum : ad lætandum in lætitia gentis tuæ, ut lauderis cum hæreditate tua.

Peccavimus cum patribus nostris : injuste egimus, iniquitatem fecimus.

Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia [*Ms.* admirabilia] tua : et ^e non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.

Et ^f irritaverunt ascendentes in Rubrum mare, et liberavit eos propter nomen suum : ut notam faceret eis potentiam suam.

^C

Et increpavit mare Rubrum, et siccatum est : et eduxit eos in aquis multis sicut in deserto.

Et liberavit eos de manu odientium, et redemit eos de manu inimicorum : et operuit aqua tribulantes eos, unus ex eis non remansit.

et in sequenti versu. quod ad Abraham, prætermissio verbo locutus est, quod neque habetur in Græco. Tum, labores populorum hæreditate possederunt. Ut custodiunt justificationes tuas, et legem, etc., tacito, quod in fine habetur, Alleluia. Longius iterum ab Augustino.

^a Geminum est in Palatino ms. Alleluia.

^b Subdit hic idem ms. Diapsalma.

^c Minus bene idem ms. unice in præpositionem asterisco illustrat. Neque hic tamen, sed statim, ubi secundo dicitur *marr*, in eo exemplari, quod habebat Augustinus ob oculos, asteriscus præponebatur. ^D Codex, inquit, quem intuebar, sic habebat (Et irritaverunt ascendentes in mare, mare Rubrum), et his quidem duobus verbis ultimis, quod dictum est, mare Rubrum, stella fuerat prænotata; qua significantur quæ in Hebræo sunt, et in interpretatione Septuaginta non sunt.

^d In Veronensi Psalterio, quoniam bonum est : et post duos versus, Domine, in bono placito populo tuo.

^e S. ipse Patet epist. ad Sunniam, etc., Dicitis quod in Græco inveneritis : Et non fuerunt memores. Et conjunctio superflua est.

^f Idem Veronens. ms., amaricaverunt ascendentes, etc., de quo nos verbo diximus superius, nec semel. Ille autem loco ipsius est S. Patris insignis recollecta sententia et toties laudata epist. ad Sunniam et Fretulam. In eodem, Et irritaverunt ascendentes

in mare, mare Rubrum. Pro quo in Græco invenisse vos dicitis, καὶ παραίτησαν : et putatis verbum e verbo debere transferri, et amaricaverunt. Sed hæc interpretatio ambulationi consimilis est, sive annihilationi. Legite Ezechiel, et invenietis παραίτησµὸν irrationem, et exacerbationem semper expressum : ubi dicitur, οἶκος παραίτησµῶν, id est, domus exasperans. Augustino autem in hujus Psalmi Enarratione, quem admodum et aliis quæ supra notata sunt, locis, minime verbum illud displicuit, Plures, inquit, codices, quos inspicere potui, et Græci, et Latini sic habent : Et irritaverunt, vel quod expressius de Græco est : Et amaricaverunt ascendentes in Rubro mari. Videsis et quæ ad oppositam Gallicanæ editionis columnam observamus. Porro sequitur in eodem ms. et salvos fecit eos, pro liberavit, et ut notam faceret potentiam suam, absque eis pronomine intermedio. Tum, et eduxit eos per abyssum, sicut, etc., ubi Augustinus, quidam, inquit, volentes istum versiculum totum interpretari, dixerunt, Et eduxit eos in aquis multis : quæ Romanæ editionis est lectio. Denique in eodem ms. : Et salvos fecit eos de manu eorum qui eos oderunt, et redemit eos de manu inimici, et cooperuit, etc., quod ipsum notatum est Ilipponensi episcopo, ubi ait : Hunc versum per circuitum quidam interpretati sunt, verba minus Latina vitantes : Et salvos fecit eos de manu eorum qui oderant eos. Et redemit eos de manu inimici, etc.

Et crediderunt^a in verbis ejus : et laudaverunt laudem ejus.

Cito + fecerunt[;] oblitii sunt operum ejus : et non sustinuerunt consilium ejus.

Et concupierunt concupiscentiam in deserto : et tentaverunt Deum in inaquoso.

Et dedit eis petitionem ipsorum : et misit saturitatem in animas eorum.

Et irritaverunt Moysen in castris, Aaron sanctum Domini.

Aperta est terra, et deglutivit Dathan : et operuit^b super congregationem Abiron.

Et exarsit ignis in synagoga eorum : flamma combussit peccatores.

+ Et[;] fecerunt vitulum in Horeb : et adoraverunt sculptile.

Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum.

Obliti sunt Deum, qui salvavit eos, qui fecit magna in Ægypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari Rubro.

Et dixit, ut disperderet eos : si^c non Moyses electus ejus stetisset in confectione, in conspectu ejus.

Ut averteret iram ejus, ne disperderet + eos[;] et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem.

Non crediderunt verbo ejus, et murmuraverunt in tabernaculis suis : non + ex[;] audierunt vocem Domini.

^d Et elevavit manum suam super eos, ut prosterneret eos in deserto.

Et ut dejiceret semen eorum in nationibus : et dispergeret eos in regionibus.

Et initiati sunt Beelphegor : et comederunt sacrificia mortuorum.

Et irritaverunt eum in adinventionibus suis : et multiplicata est in eis ruina.

Et stetit Phinees, et placavit : et cessavit quassatio.

Et reputatum est ei in justitiam, in generationem et generationem usque in sempiternum.

Et irritaverunt^e + eum[;] ad aquas contradictionis : et vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum ejus.

^a Inmerito Martianæus obelo in præpositionem confoderat, quæ et luculenter in Hebræo est textu בדבריו, ac sine obelo apud Carum pridem legebatur, ut et nunc in Palatino est ms. Legit autem iste in verbis suis, pro ejus, additque in fine versus *Diapsalma*.

^b Illic vero Palat. ms. et Carus male uterque obelum præpositioni super præfigunt.

^c Negandi particulam Palat. ms. obelo prænotat, tum addit in fine versus *Diapsalma* : denique, ut et Cari editio, qui subsequenti versu eos pronomini præligitur, obelum nescit. Haud recte.

^d Neque hic jure Palat. ms. Et voculam ὀδελίζε, et subsequenti versui *Diapsalma* subjungit.

^e Idem ms., irritaverunt ad aquam, minori numero, atque ipso cum pronomine atque obelo expunctis.

^f Ms. Veronensis, festinaverunt, pro cito fecerunt : quod et August. probatur, ubi ait : alii codices intelligibilis habent festinaverunt, oblitii sunt, etc. Tum altero ab hoc versu, petitiones ipsorum, et immisit

Et crediderunt in verbis ejus, et cantaverunt laudes ejus : cito fecerunt, et oblitii sunt operum ejus, et non sustinuerunt consilium ejus.

Et concupierunt [Ms. concupiscent] concupiscentiam in deserto : et tentaverunt Deum in siccitate.

Et dedit eis petitiones eorum : et misit saturitatem in animas eorum.

Et irritaverunt Moysen in castris, et Aaron sanctum Domini.

Aperta est terra, et deglutivit Dathan : et operuit super synagogam Abiron.

Exarsit ignis in synagoga eorum : et flamma combussit peccatores.

Et fecerunt vitulum in Horeb [Ms. Choreb], et adoraverunt sculptile : et mutaverunt gloriam suam, in similitudinem vituli manducantis fenum.

Et [Ms. tac. Et] oblitii sunt Deum, qui liberavit eos : qui fecit magna in Ægypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari Rubro.

Et dixit, ut disperderet eos, si non Moyses electus ejus stetisset in confectione in conspectu ejus, ut averteret iram ejus, ne disperderet eos.

Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem, et non crediderunt in verbis ejus : et murmuraverunt in tabernaculis suis, nec [Ms. non] exaudierunt vocem Domini.

Et elevavit manum suam super eos, ut prosterneret eos [Ms. illos] in deserto ; et ut dejiceret semen eorum in nationibus, et dispergeret eos in regionibus.

Et consecrati sunt Beelphegor : et manducaverunt sacrificia mortuorum.

Et irritaverunt eum in studiis suis : et multiplicata est in eis ruina.

Stetit Phinees, et exoravit, et cessavit quassatio : et reputatum est illi ad justitiam, a generatione in generationem usque in sæculum.

Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis : et vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum ejus, et distinxit in labiis suis.

^d saturitatem, etc. Et in iram miserunt Moysen, etc.; et in sequenti alio, absorbit Dathan, et cooperuit synagogam Abiron, Et exarsit ignis, etc.; et flamma incendit peccatores; quibus ferme omnibus locis ab Augustiniana lectione dissentit.

^e In eodem ms., ut averteret ab indignatione, iram ejus ne disperderet, etc. Atque ita quidem præferre Gr. Vaticanum codicem, sæpe laudatus editor notat adductis verbis : nec tamen animadvertit ὀργῆς, quod ibi legitur, non recti, sed genitivi esse casus, ac sub alia interpunctione sensum, ab indignatione iræ ejus, ne, etc. Subsequenti versu, idem ms., non crediderunt verbo ejus. Atque alio insequenti, ut dejiceret eos in deserto, etc.; et, semen eorum in gentibus, ut disperderet eos in regionibus. Numquam fere cum August.

^f Item m. s., Et exacerbaverunt eum in adinventionibus suis, etc. Et stetit Phinees, etc. Et deputatum est ei ad justitiam in generatione, et generatione usque in sæculum. Et in iram miserunt eam, etc., quia inamaricaverunt spiritum ejus.

Et distinxit → in : labiis suis : non disperdiderunt **A** gentes, quas dixit Dominus illis.

Et commixti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum, et servierunt sculptilibus eorum : et factum est illis in scandalum.

Et immolaverunt filios suos, et filias suas dæmoniis.

^a Et effuderunt sanguinem innocentem : sanguinem filiorum suorum, et filiarum → suarum : quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan.

Et infecta est terra in sanguinibus, et contaminata est in operibus eorum : et fornicati sunt in adinventio-nibus suis.

Et ^b iratus est furore Dominus in populum suum, et abominatus est hæreditatem suam.

Et tradidit eos in manus gentium : et dominati sunt **B** eorum, qui oderunt eos.

Et tribulaverunt eos inimici eorum, et humiliati sunt sub manibus eorum : sæpe liberavit eos.

Ipsi autem exacerbaverunt → eum : in consilio suo : et humiliati sunt in iniquitatibus suis.

Et vidit cum tribularentur : et audivit orationem eorum.

Et memor fuit testamenti sui : et pœnituit eum secundum multitudinem misericordiæ suæ.

Et dedit eos in misericordias, in conspectu omnium qui ceperant eos. ^c

Salvos nos fac, Domine Deus noster : et congrega nos de nationibus.

Ut confiteamur nomini sancto tuo : et gloriemur in laude tua.

Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo, et usque in sæculum : et ^d dicit omnis populus, Fiat, → fiat :

PSALMUS CVI.

ALLELUIA.

Confitemini Domino, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicant qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici : et de regionibus congregavit eos.

^a Immerito Palat. ms. et voculam obelo prænotat, quam notam pro subsequenti asterisco pronomini suarum novo errore præligit. Mox pro infecta legit interfecta, quæ vetus olim lectio fuit. Carus subsequenter verba in sanguinibus veru transverberat : Palat. quæ sequitur alia in operibus. Neuter bene.

^b Iterum minus recte Carus Et copulam ὁβελισι : D mox Palat. ms., populo suo, pro in populum suum legit.

^c Addit Palat. ms. Diapsalma.

^d Palatinus ms., et dicat omnis, etc.

^a Relativum quas in Veronens. ms. tac. A priori-bus autem hujus versiculi verbis per solidos subse-quentes quatuor abrasum in eo codice longa vetus-tate solium, sequitur manus restituit. Legitur porro : Et infecta est terra in sanguine eorum. Et fornicati sunt in adinventionibus suis, et iratus est ira Dominus, etc. Nunc iterum juxta Augustinum, sive qui eum fere continenter describit, Cassiodorium. Est enim harum fidejussor lectionum S. episcopus in Enar-tatione. Ibi : Et interfecta est terra in sanguinibus. Putaremus, inquit, scriptoris errorem, eumque dice-remus pro eo quod est, infecta, fecisse, interfecta, nisi haberemus beneficium Dei, qui Scripturas suas in multis linguis esse voluit; atque ita esse scriptum, In-

Non disperdiderunt gentes, quas dixerat [Ms. dixit] Dominus illis : et commixti sunt inter gentes [Ms. in gentibus], et didicerunt opera eorum, et servierunt sculptilibus eorum, et factum est illis in scandalum.

Et immolaverunt filios suos et filias suas dæmo-niis : et effuderunt sanguinem innocentem, sangui-nem filiorum suorum et filiarum, ° quas sacrificave-runt sculptilibus Chanaan.

Infecta est terra in sanguinibus, et contaminata est in operibus eorum.

Et fornicati sunt in observationibus suis : et iratus est animo Dominus in populum suum, et abominatus est hæreditatem suam.

Et tradidit eos in manus gentium : et dominati sunt eorum, qui oderunt eos.

Et tribulaverunt eos inimici eorum, et humiliati sunt sub manibus eorum : sæpe ^f liberavit eos.

Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo : et humiliati sunt in suis iniquitatibus.

Et respexit eos, cum tribularentur : cum exaudiret orationes eorum.

Et memor fuit testamenti sui : et pœnituit eum secundum multitudinem misericordiæ suæ,

Et dedit eos in misericordias, in conspectu om-nium qui eos ceperant.

Salvos nos fac, Domine Deus noster, et congrega nos de nationibus : ut confiteamur nomini sancto tuo, et gloriemur in laude tua.

C

Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo, us-que in sæculum : et dicite omnis populus, Fiat fiat.

ALLELUIA.

Confitemini Domino, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicant nunc qui redempti sunt a Dom:ino, quos rede-mit de manu inimici : et de regionibus congregavit eos.

terfecta est terra in sanguinibus, inspectis Græcis codicibus, videremus. Et paulo post : Et fornicati sunt in adinventionibus suis. Has dicit adinventiones, quas Græci ἐπινοήματα appellant. Nam hoc verbum est in codicibus Græcis, et hoc loco, et superius, ubi dictum est, Irritaverunt eum in adinventionibus suis. Denique ubi dicitur, Iratus est ira Dominus, hæc notat. Noluerunt quidam interpretes nostri iram pone-re, in eo quod Græcus habet θυμός : sed quidam posuerunt mentem ; quidam vero indignationem, quidam animum interpretati sunt.

^f In eodem ms. sæpe eruit eos. Ipsi autem inamari-caverunt eum in consilio suo, et humiliati sunt in ini-quitatibus suis. Et respexit, cum tribularentur, etc. Et post unum versum : Et dedit eos in misericordiam, in conspectu omnium, qui captivaverant eos : denique, congrega nos de gentibus ut, etc. : quod et Augustino notatum est ibi, Congrega nos de nationibus, vel, sic-ut alii codices habent, de gentibus.

^g Cum Augustino Veronensis ms., quoniam sua-vis est. Et, Dicant qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimicorum, de, etc. Ab Oriente, et Occidente, et Aquilone et Mari. Et post tres versus, Et deduxit eos in viam rectam (ms., recta), ut, etc. Et, Confiteantur Domino miserationes ejus, etc.

A solis ortu et occasu, ab aquilone et mari.

Erraverunt in solitudine in inaquoso : viam civitatis habitaculi non invenerunt :

Esurientes et sitientes : anima eorum in ipsis defecit.

Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur :
 a + et ; *de necessitatibus eorum eripuit eos.*

Et deduxit eos in viam rectam : ut irent in civitatem habitationis.

Confiteantur Domino misericordiae ejus : et mirabilia ejus filiis hominum.

Quia satiavit animam inanem, et animam esurientem satiavit bonis.

Sedentes b + in ; tenebris et umbra mortis, vinclos + in ; mendicitate et ferro.

Quia exacerbaverunt eloquia Dei : et consilium altissimi irritaverunt.

Et humiliatum est in laboribus cor eorum : infirmati sunt nec fuit qui adjuvaret.

Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur : et de necessitatibus eorum liberavit eos.

b + c *Et eduxit eos de tenebris, et umbra mortis : et vincula eorum dirupit.*

Confiteantur Domino misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.

Quia contrivit portas aereas : et vectes ferreos confregit.

Suscepit eos de via iniquitatis eorum : propter injustitias enim d suas humiliati sunt.

Omnem escam abominata est anima eorum : et appropinquerunt usque ad portas mortis.

Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur : + et ; de necessitatibus eorum liberavit eos.

Misit verbum suum, et sanavit eos : et eripuit eos de interitionibus eorum.

Confiteantur Domino misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.

Et sacrificent sacrificium laudis : et annuntient opera ejus in exultatione.

Qui descendunt mare in navibus : facientes operationem in aquis multis.

Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in profundo.

Dixit, et stetit spiritus procellae : et exaltati sunt fluctus ejus.

^a Minus recte Palatin. ms. obelum hunc praetermittit : in fine autem, subsequentis versiculi addit *Diapsalma*.

^b Atque hic male idem ms. obelum respuit.

^c Denuo male Palatin. ms. et voculae obelum praefigit, qui praepositioni subsequentis verbi eduxit, erat de more praeposendus. Subjungit vero huic quoque versiculo *Diapsalma*.

^d Pronomen hoc suas, ut et subsequenti versu adverbium usque, Palatin. ms. et Carus obelo praenotant. Qui autem hinc sequitur praellus et copulae obelus, in eo ms. desideratur, *Diapsalma* autem in alterius ab eo versiculi fine additur. Quae omnia amanuensium putanda sunt vitia.

^e Cum Aug. Veron. Ms., implevit bonis, et mox,

A *A solis ortu et occasu, ab aquilone et mari.*

Erraverunt in solitudine in siccitate : viam civitatis habitationis non invenerunt.

Esurientes et sitientes : anima eorum in ipsis defecit.

Et clamaverunt [Ms. exclamaverunt] ad Dominum, cum tribularentur : et de necessitatibus eorum liberavit eos.

Et eduxit eos in viam rectam : ut irent in civitatem habitationis.

Confiteantur Domino misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.

Quia [Ms. quoniam] satiavit animam inanem : et animam esurientem e satiavit bonis.

*Sedentes in tenebris et umbra mortis, vinclos **B** ligatos in mendicitate et ferro.*

Quia exacerbaverunt eloquium Domini : et consilium Altissimi irritaverunt.

Et humiliatum est in laboribus cor eorum . infirmati sunt, nec fuit qui adjuvaret.

Et clamaverunt [Ms. exclamaverunt] ad Dominum, cum tribularentur : et de necessitatibus eorum liberavit eos.

Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis : et vincula eorum dirupit.

Confiteantur Domino misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.

Quia contrivit portas aereas : et vectes ferreos confregit.

Suscepit eos de via iniquitatis eorum : propter injustitias [Ms. iniquitates] enim suas humiliati sunt.

Omnem escam abominata est anima eorum : et appropriaverunt usque ad portas mortis.

Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur : et de necessitatibus eorum liberavit eos.

Misit verbum suum, et sanavit eos : et eripuit eos de interitu eorum.

Confiteantur Domino misericordiae ejus : et mirabilia ejus filiis hominum.

Ut sacrificent sacrificium laudis : et annuntient opera ejus in exultatione.

Qui descendunt mare in navibus : facientes operationes in aquis multis.

Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in profundo.

Dixit, et stetit spiritus procellae : et exaltati sunt fluctus ejus.

compeditos, pro vinculis ligatos. Tum, Quoniam inamaricaverunt eloquia Domini, et consilium Altissimi exacerbaverunt. Et in subsequentis versiculi fine, qui adjuvaret eos, et alterius insequentis, et de necessitatibus eorum salvos fecit eos : Deinde, vincula eorum dirupit. Confiteantur Domino miserationes ejus, etc.

^f Pariiter Augustinus, et Veronensis liber, et appropinquerunt usque ad portas mortis. Et exclamaverunt, etc. Tum solus Veronensis, salvos fecit, ut superius, pro liberavit, et subsequenti versu, et eripuit eos de corruptione eorum. Ac rursus cum Augustino : Confiteantur Domino miserationes ejus, etc. Et sacrificent sacrificium, etc. Denique, facientes operationem, pro operationes.

Ascendant + usque : ad caelos, et descendant + us- A que : ad abyssos : anima eorum in malis tabescebat.

Turbati sunt, et moti sunt sicut ebrius : et omnis sapientia eorum devorata est.

Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur : et de necessitatibus eorum eduxit eos.

+ Et : statuit procellam + ejus : in auram : et siluerunt fluctus ejus.

a Et lætati sunt quia siluerunt : et deduxit eos in portum voluntatis eorum.

Confiteantur Domino misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum :

Et exalcent eum in ecclesia plebis : et in cathedra seniorum laudent eum.

Posuit flumina in desertum : et exitus aquarum in sitim.

Terram fructiferam in salsuginem, a malitia inhabitantium b in ea.

Posuit desertum in stagna aquarum : et terram sine aqua in exitus aquarum.

Et collocavit illic esurientes : et constituerunt civitatem habitationis.

Et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas : et fecerunt fructum nativitatis.

Et benedixit eis, et multiplicati sunt nimis, et jumenta eorum non minoravit.

Et pauci facti sunt, et vexati sunt, a tribulatione malorum et dolore.

Effusa est c contemptio super principes : et errare fecit eos in invio, et non in via.

Et adjuvit pauperem de inopia : et posuit sicut oves C familias.

Videbunt recti, et lætabuntur : omnis iniquitas oppilabit os suum.

Quis sapiens, et custodiet hæc ? et intelliget misericordias Domini ?

Ascendant usque ad caelos, et descendant usque ad abyssos : anima eorum in malis tabescebat.

Turbati e sunt, et moti sunt sicut ebrius : et sapientia eorum deglutita est.

Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur : et de necessitatibus eorum liberavit eos.

Et statuit procellam in auram : et siluerunt fluctus ejus, et lætati sunt quod siluerunt.

Eduxit eos in portum voluntatis eorum : et de necessitatibus eorum liberavit eos.

Confiteantur Domino misericordiae ejus, et mirabilia [Ms. admirabilia] ejus filiis hominum.

Et exalcent eum in ecclesia plebis [Ms. populi] : et in cathedra seniorum laudent eum.

Quia [Ms. tac. quia] posuit flumina in desertum : B et exitus aquarum in sitim.

Terram fructiferam in f salsilaginem, a malitia inhabitantium in ea.

Posuit desertum in stagnum aquae : et terram sine aqua in exitus aquarum.

Et collocavit illic esurientes, et constituerunt civitatem habitationis.

Et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas : et fecerunt fructum nativitatis.

Et benedixit eos, et multiplicati sunt nimis : et jumenta eorum non sunt minorata.

Pauci facti sunt, et vexati sunt, a tribulatione malorum et dolorum.

Et effusa est contemptio super principes eorum : et seduxerunt eos in invio, et non in via.

Et adjuvavit pauperem de inopia : et posuit sicut oves familias.

Videbunt recti, et lætabuntur : et omnis iniquitas oppilabit os suum.

Quis sapiens, et custodiet hæc ? et tunc intelliget misericordias Domini ?

PSALMUS CVII.

CANTICUM d PSALMI DAVID.

Paratum cor meum, Deus, + paratum cor meum : canabo et psallam in gloria mea.

5 CANTICUM P-SALMI DAVID.

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum : cantabo et psalmum dicam Domino.

^a Minus iterum bene Palatin. ms. et Carus Et copulam veru confodiunt. In fine autem versus ms. addit *Diapsalma*.

^b Vocals in ea rursus immerito Palatin. ms. obelo jungal.

^c Neque hic bene in Palatino ms. *contentio* scribitur, pro *contemptio*.

^d In recto habet idem ms. *Psalmus*. Carus addit, præposito obelo, ipsi. In textu obelum primo statim versus idem ms. temere omittit. De subsequenti videlicet Hieronymum in epist. ad Sunniam et Fretelam, et quæ nos ibi observamus.

^e Veronensis ms., *Conturbati sunt, et commoti sunt sicut ebrius : et omnis sapientia eorum absorpta est. Et exclamaverunt, etc., et de necessitatibus eorum eduxit eos : quibus postremis verbis Augustino consentit, ut et hi quæ sequuntur : Et imperavit procellam, et stetit in auram, etc. (ms., aulam), et jocundati sunt, quoniam siluerunt. Et deduxit eos in portum voluntatis eorum, prætermisso altero hemistichio, et de neces-*

itatibus eorum liberavit eos, quod et plerique Latini alii libri ignorant. Porro ut et superius miserationes, pro misericordiæ.

^f Idem ms. juxta Augustinum, in *salinas*, et mox plurium numero, in *stagna aquarum*. Tum, *Et habitare fecit illic esurientes. Et, fructum frumenti, pro nativitatis, ut et deinde valde, pro nimis, et deminuta pro minorata. Sequitur : Et pauci facti sunt, et vexati sunt a tribulatione dolorum et malorum (Augustin. malorum et dolore). Cætera pari consensu, Effusus est contemptus super principes, et seduxit eos, etc. Et adjuvit pauperem a mendicitate, etc. Videbunt recti, et jocundabuntur, etc., demique, et intelliget miserationes Domini.*

^g Inscriptur in Veronensi ms. *In finem Psalmus ipsi David. In textu cum Augustino, cantabo, et psallam in gloria mea. Exsurge, etc.; atque iterum mox, et psallam tibi in nationibus. Quoniam magnificata (August., magna) est super caelos misericordia, etc.; et subsequenti versu, ut eruantur dilecti tui.*

Exsurge a psalterium et cithara, exurgam diluculo. A
Confitebor tibi in populis, Domine, et psallam tibi
in nationibus.

Quia magna est super cælos misericordia tua : et us-
que ad nubes veritas tua. b

Exaltare super cælos, Deus, et super omnem terram
gloria tua : ut liberentur dilecti tui.

Salvum fac dextera tua, et exaudi me : Deus locutus
est in sancto suo.

Exsultabo, et et : dividam Sichimam : et convallem
tabernaculorum dimetiar.

Meus est Galaad, et meus est Manasses, et Ephraim
susceptio capitis mei.

Juda rex meus : Moab a lebes spei meæ.

In Idumæam extendam calceamentum meum : mihi
alienigenæ amici facti sunt.

Quis deducet me in civitatem munitam ? quis deducet
me usque in Idumæam ?

Nonne tu, Deus, qui repulisti nos ? et non exibis,
Deus, in virtutibus nostris ?

Da nobis auxilium de tribulatione : quia vana salus
hominis.

In Deo faciemus virtutem : et ipse ad nihilum de-
ducet inimicos nostros.

Exsurge psalterium et cithara : exurgam diluculo.
Confitebor tibi in populis, Domine : et psallam
dicam tibi inter gentes.

Quoniam magnificata est usque ad cælos miseri-
cordia tua : et usque ad nubes veritas tua.

Exaltare super cælos, Deus, et super omnem ter-
ram gloria tua : ut liberentur electi tui.

Salvum me [Ms. tac. me] fac dextera tua, et exau-
di me, Deus locutus est in sancto suo : laborabor, et
dividam Sicimam, et convallem tabernaculorum me-
tabor [Ms. dimetiar].

Meus est Galaad, et meus est Manasses : et Ephrem
fortitudo capitis mei.

Juda [Ms. Judas] rex meus, Moab olla spei meæ :
in Idumæam extendam calciamentum meum, mihi
B *allophyli subditi sunt.*

Quis deducet me in civitatem munitam ? aut quis
deducet me usque in Idumæam ?

Nonne tu, Deus, qui repulisti nos ? et non egredie-
ris, Deus, in virtutibus nostris.

Da nobis auxilium de tribulatione : et vana salus
hominum.

In Deo faciemus virtutem : et ipse ad nihilum de-
ducet tribulantes nos.

PSALMUS CVIII.

IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Deus, laudem meam ne tacueris : quia os peccatoris,
et d os dolosi super me apertum est.

Locuti sunt adversus me lingua dolosa, et sermoni-
bus odii circumdederunt me : et expugnaverunt me gratis.

Pro eo ut e me diligere, detrahebant mihi : ego
autem orabam.

Et posuerunt adversus me mala pro bonis : et odium
pro dilectione mea.

Constituë super eum peccatorem : et diabolus stet a
dextris ejus.

Cum judicatur, exeat condemnatus : et oratio ejus
fiat in peccatum.

.....

Fiant dies ejus pauci : et et : episcopatum ejus ac-
cipiat alter.

Fiant filii ejus orphani : et uxor ejus vidua.

IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Deus, laudem meam ne tacueris : quia [Ms. quon-
iam] os peccatoris et dolosi super me apertum est.

Locuti sunt adversus me lingua dolosa [Ms. lin-
guam dolosam], et sermonibus odii circumdederunt
C *me, et expugnaverunt [Ms. debellaverunt] me gratis.*

Pro eo ut diligere me, detrahebant mihi : ego
autem orabam.

Posuerunt [Ms. Et posuerunt] adversus me mala
pro bonis : et odium pro dilectione mea.

Constituë super eum peccatorem : et diabolus stet
a dextris ejus.

Cum judicatur, exeat condemnatus : et oratio ejus
fiat in peccatum.

Fiat habitatio ejus deserta : et non sit qui inha-
bitet in ea.

Fiant dies ejus pauci, et episcopatum ejus accipiat
alter.

Fiant filii ejus orphani, et uxor ejus vidua.

E *Editi ac mss. aliquot libri legunt ante ista :*
Exsurge gloria mea. Quod quidem in Latino minime
legebant Sannia et Fretela : unde ad eisdem scri-
bit Hieronymus : Quod dicitis in Latino non esse, rec-
te in isto psalmo non habet : quia nec apud He-
bræos, nec apud ullum interpretum reperitur, sed
habetur in quinquagesimo sexto psalmo, de quo mihi
videtur in istum locum esse translatum. Cæterum
mss. Carnutensis et Colbertinus num. 2200, et Sor-
bonicus num. 2784, non legunt illud additamentum,
Exsurge gloria mea. In Romano tamen Psalterio,
quod secundam seu median columnam occupat
Psalterii triplicis ms. Sorbonici, errore librariorum
adhuc retinetur ; quod nullatenus apparet in Car-
nutensi codice antiquissimo ac optime notæ. MANT.

^b In Palatin. ms. additur *Diapsalma.*

^c Vacat in eodem ms. abrasum sequiore manu
 spatium, quantum huic sufficiendo nomini satis sit.

D Antea videtur ibi lectum *olla.*

^d Alterum hoc nomen *os* in Palatino ms. deletur.
 Legitur porro, præposito et voculæ obelo *et et : ser-*
monibus, etc. quod et Caro probatur contra origina-
 lium librorum fidem.

^e Minus iterum bene Palatin. ms. asteriscum
 omittit.

^f Cum Augustino hic Veronens. ms., *susceptio.*
 Subsequentem autem versu, *mihi alienigenæ subjecti*
sunt, atque alio insequenti tacet aut voculam : deni-
 que in fine, *inimicos nostros* præfert pro *tribulantes*
nos.

^g Hunc versum, quem neque Veronensis ms. ha-
 bet, Martianæus in uno Sorbonico reperit. Altero ab
 hoc versu legitur in Veronensi codice *pupilli,* pro
orphani, ac deinde cum Augustino *transferantur,* pro
amoveantur.

Nutantes transferantur filii ejus, et mendicent :^a et A ejectionem de habitationibus suis.

Scrutetur fenerator omnem substantiam ejus ~~et~~ et :^c diripiant alieni labores ejus.

Non sit illi adjutor : nec sit qui misereatur pupillis ejus.

Fiant nati ejus in interitum : in generatione una deleatur nomen ejus.

In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini : et peccatum matris ejus non deleatur.

Fiant contra Dominum semper, et dispareat de terra memoria eorum :^b pro eo quod non est recordatus facere misericordiam.

Et persecutus est hominem inopem et mendicum, et compunctum corde mortificare.

Et dilexit maledictionem, et veniet ei : et noluit benedictionem, et elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut vestimentum : et intravit sicut aqua in interiora ejus, et sicut oleum in ossibus ejus.

Fiat ei sicut vestimentum quo operitur : et sicut zona, qua semper praecingitur.

Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi^c apud Dominum : et qui loquuntur mala adversus animam meam.

Et tu, Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum : quia suavis est misericordia tua.

Libera me, quia egenus et pauper ego sum : et cor meum^d conturbatum est intra me.

Sicut umbra cum declinat, ablatum sum : et excussus sum sicut locustae.

Genua mea infirmata sunt a jejunio : et caro mea immutata est propter oleum.^e ~~Et~~ : ego factus sum opprobrium illis : viderunt me, + et : moverunt capita sua.

Adjuva me, Domine Deus meus : salvum me fac secundum misericordiam tuam.

Et sciant quia manus tua haec :^f + et : tu, Domine, fecisti eam.

Maledicent illi, et tu benedices ; qui insurgunt in me, confundantur : servus autem tuus laetabitur.

^a Illic autem ms. Palatin et copulam tacet, quam et Graecus ignorat.

^b Palatinus ms. et Carus pro voculam obelo immo-ri prae-notant.

^c Voces apud Dominum, in eodem ms. desunt : additur vero in fine versiculi Diapsalma. Tum insequenti versu verbum substantivum deletur.

^d In eodem ms. turbatum est, in quo et subsequenti versu et copula obelo confoditur.

^e Atque hic asteriscum idem ms. omittit.

^f Sequitur manus in eodem ms. obelum, ipsamque et copulam induxit.

^g In Veronensi ms. *Fiant coram Domino semper* : quam lectionem inter caeteras ipse laudat Augustinus in Enarratione, ubi illud contra Dominum, dictum accipit perinde atque in conspectu Domini. Nam, subdit, et alii Interpretes sic transtulerunt, *Fiant in conspectu Domini semper : alii vero, Fiant coram Domino semper, etc.* Sequitur in eo ms., et *intereat de terra memoria eorum. Pro eo quod non sunt recordati facere misericordiam, et persecuti sunt hominem, et coherenter, morti tradiderunt* : quam tamen nec verbo

Commoti amoveantur filii ejus, et mendicent ; ejectionem de habitationibus suis.

Scrutetur fenerator omnem substantiam ejus : et [*Ms. tac. et*] diripiant alieni omnes labores ejus.

Non sit illi adjutor : nec [*Ms. non*] sit qui misereatur pupillis ejus.

Fiant nati [*Ms. filii*] ejus in interitum : in una generatione deleatur nomen ejus [*Ms. eorum*].

In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini : et peccatum matris ejus non deleatur.

Fiant ϵ contra Dominum semper : et dispareat de terra memoria eorum.

Pro eo quod non est recordatus facere misericordiam : et persecutus est hominem pauperem et mendicum, et compunctum corde morti tradidit.

Et dilexit maledictionem, et veniet ei : et noluit benedictionem, et ^b prolongabitur ab eo.

Et induit se maledictionem sicut vestimentum : et intravit sicut aqua in interiora ejus, et sicut oleum in ossibus ejus.

Fiat ei sicut vestimentum quo operitur : et sicut zona, qua semper praecingitur.

Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum : et qui loquuntur mala adversus animam meam.

Et tu, Domine, Domine, fac mecum misericordiam propter nomen tuum : quoniam suavis est misericordia tua.

Libera me, quoniam egenus et pauper sum ego : et cor meum conturbatum est in me.

Sicut umbra cum declinat, ablatum sum : et [*Ms. C tac. et*] excussus sum sicut locusta.

Genua mea infirmata sunt praeter [*Ms. a*] jejunio : et caro mea immutata est propter ⁱ oleum, et ego factus sum opprobrium illis.

Viderunt me, et moverunt capita sua : adjuva me, Domine Deus meus, et [*Ms. tac. et*] salvum me fac propter misericordiam tuam.

Ut sciant quia [*Ms. quoniam*] manus tua haec est : et tu, Domine, fecisti eam.

Maledicent illi [*Ms. ipsi*], et tu benedices ; qui insurgunt in me, confundantur : servus autem tuus laetabitur.

tenuis lectionem S. Augustinus memorat.

^b Idem ms., et longe fiet ab eo : tum uno interposito versu, sicut vestimentum quod operietur, ac deinde, qui loquuntur maligna. Et post alium versum, *crue me, quoniam, etc.*, et, *conturbatum est intra me*, qua demum unica praepositione, pro *in*, cum Augustino consentit.

ⁱ Ex Graeco $\delta\epsilon$ $\delta\lambda\alpha\upsilon\sigma$ perperam accepto, pro $\delta\epsilon$ $\delta\lambda\alpha\upsilon\sigma$, perquam simili voce et scriptura, legitur in Veronensi ms. *propter misericordiam* : quae lectio si cui umquam alteri Latino libro probata sit, nescio. Subsequenti autem versu juxta Augustinum, *Deus meus, salvum me fac secundum misericordiam, etc.* Tum solus Veronensis in alterius ab hoc fine, *servus autem tuus jocundabitur* : atque altero insequentis henistichio, et circumamiciantur sicut pallium duplex confusionem suam. Quam ex parte lectionem ipsemet novit Augustinus in Enarratione, ubi de Diploide, quod et ipse nomen retinuit, disputans, *Diplois, inquit, duplex pallium est. Nam quidam etiam sic interpretati sunt istum versum, et operiantur sicut pallium duplex confusionem suam.*

Induantur qui detrahunt mihi, pudore : et operiantur A sicut diploide confusione sua.

Confitebor Domino nimis in ore meo : et in medio multorum laudabo eum.

Quia [Ms. qui] astitit a dextris pauperis : ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

Induantur qui detrahunt mihi, reverentiam : et operiantur sicut diploide confusione sua.

Confitebor Domino nimis in ore meo : et in medio multorum laudabo eum.

Qui astitit a dextris pauperis : ut salvam faceret [Ms. faciat] a persequentibus animam meam.

PSALMUS CIX.

PSALMUS DAVID.

Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.

Virgam virtutis tuæ a emittet Dominus ex Sion : dominare in medio inimicorum tuorum.

Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum, ex utero ante luciferum genui te.

Juravit Dominus, et non pœnitebit eum :

Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

Dominus a dextris tuis : confregit in die iræ suæ reges.

Judicabit in nationibus, implebit [Ms. implevit] ruinas : conquassabit capita in terra multorum.

De torrente in via bibit : propterea exaltabit caput.

PSALMUS DAVID.

Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis : Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.

Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion : et dominaberis in medio inimicorum tuorum.

Tecum principium in die virtutis tuæ, in splendoribus sanctorum : ex utero ante luciferum genui te.

Juravit Dominus, et non pœnitebit eum :

Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

Dominus a dextris tuis : confregit in die iræ suæ reges.

Judicabit in nationibus, implebit ruinas : conquassabit capita multa in terra copiosa.

De torrente in via bibit : propterea exaltabit caput.

PSALMUS CX.

b ALLELUIA.

Aleph. Confitebor tibi Domine, in toto corde + e meo ; Beth. in consilio justorum et congregatione.

Gimel. Magna opera Domini : Daleth. exquisita in omnes voluntates ejus.

He. Confessio et magnificentia opus ejus : Vav. et justitia ejus manet in sæculum * sæculi d ;

Zain. Memoriam fecit mirabilium suorum : Heth. misericors et miserator Dominus : Teth. escam dedit timentibus se.

Jod. Memor erit in sæculum testamenti sui : Caph. virtutem operum suorum annuntiabit populo suo.

Lamed. Ut det illis hæreditatem gentium : Mem. opera manuum ejus veritas et judicium.

Nun. Fidelia omnia mandata ejus : Samech. e confirmata in sæculum sæculi : Ain. facta in veritate et æquitate.

Phe. Redemptionem misit populo suo. Sade. mandavit in æternum testamentum suum.

Coph. Sanctum et terribile nomen ejus : Res. initium sapientiæ timor Domini.

^a Præpositionem verbi *emittet* de more Palatin. ms. obelo prænotat : addit et *Diapsalma* in fine tum hujus, cum subsequentis versiculi.

^b Geminum habet idem ms. *Alleluia*, pro titulo. Neque porro Hebraica elementa versibus præfigit : et qui primo statim occurrit, obelum nescit.

^c *Meo*, hic superfluum esse docuit idem Hieronymus. MART.

^d Legit Palatin. ms. sine obelo : addit autem de suo *Diapsalma*.

^e De more Palatinus ms. præpositionem *con* jugulat ; omittit vero qui postremo habetur in fine Psalmi, obelum.

^f In Veronensi ms. et penes Augustin. *Ipsi David Psalmus. A* tertio autem versu ms., *et dominabitur a mediis inimicorum suorum. Tecum principium, etc.*

ALLELUIA, h REVERSIONIS AGGÆI ET ZACHARIÆ.

Aleph. Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo : Beth. in consilio justorum et congregatione, Gimel. magna opera Domini.

Daleth. Exquisita in omnes voluntates ejus, He. confessio et magnificentia opus ejus : Vav. et justitia ejus manet in sæculum sæculi.

Zain. Memoriam fecit mirabilium suorum : Heth. misericors et miserator Dominus : Teth. escam dedit timentibus se.

Jod. Memor erit in sæculum testamenti sui : Caph. virtutum operum suorum annuntiavit populo suo, Lamed. ut det illis hæreditatem gentium.

Mem. Opera manuum ejus veritas et judicium : Nun. fidelia omnia mandata ejus : Samech. confirmata in sæculum sæculi : Ain. facta in veritate, et æquitate.

Phe. Redemptionem misit populo suo Sade. mandavit in æternum testamentum suum : Coph. sanctum et terribile nomen ejus.

Res. Initium sapientiæ timor Domini : Sin. intellectus bonus omnibus facientibus ea.

in splendore sanctorum : ex utero ante luciferum generavi te. Tum uno interjecto versu, conquassavit in die iræ suæ reges. Judicavit in gentibus replebit ruinas : conquassavit capita super terram multa : in fine, exaltavit, pro exaltabit caput. Fere continenter cum Augustino.

^e Sic legunt mss. Carnutensis et Sorboniensis : et quoque conjunctio legebatur a Sunnia et Fretelo, quam tamen superabundare docet Hieronymus, nec in Hebræo, nec apud LXX reperiri. MART.

^h Isthæc verba, *Reversionis Aggæi et Zachariæ*, in Veronensi ms. desiderantur. In textu altero versu, *Rectorum* legitur, pro *justorum*. Et ad Caph litteram, *fortitudinem operum suorum annuntiabit, etc.* ; et ad Nun, *fidelissima* pro *fidelia*. Denique in fine, *Intellectus bonus facientibus ea. Laus ejus manet, etc.*

Sin. *Intellectus bonus omnibus facientibus eum* : A *Thav.* Laudatio ejus manet in sæculum sæculi.
Thav. laudatio ejus manet in sæculum + sæculi :

PSALMUS CXI.

ALLELUIA, REVERSIONIS AGGÆI ET ZACHARIE :

Aleph. *Beatus vir, qui timet Dominum* : Beth. in mandatis ejus volet nimis.

Gimel. *Potens in terra erit semen ejus* : Daleth. generatio rectorum benedicetur.

Ile. *Gloria et divitiarum in domo ejus* : Vau. et justitia ejus manet in sæculum + sæculi :

Zain. *Exortum est in tenebris lumen rectis* : Heth. misericors et miserator et justus.

Teth. *Jucundus homo qui miseretur et commodat*, Jod. *disponet sermones suos in judicio* : Caph. *quia in æternum non commovebitur.*

Lamed. *In memoria æterna erit justus* : Mem. *ab auditione mala non timebit.*

Nun. *Paratum cor ejus sperare in Domino*. Samech. *confirmatum est cor ejus* : non commovebitur Ain., donec despiciat inimicos suos.

Phe. *Dispersit, dedit pauperibus* : Sade. *justitia ejus manet in sæculum + sæculi* : Coph. *cornu ejus exaltabitur in gloria.*

Res. *Peccator videbit et irascetur* : Sin. *dentibus suis fremet, et tabescet* : Thav. *desiderium peccatorum peribit.*

ALLELUIA REVERSIONIS [Ms. CONVERSI] AGGÆI ET ZACHARIE.

Aleph. *Beatus vir qui timet Dominum* : Beth. in mandatis ejus cupit [Ms. volet] nimis.

Gimel. *Potens in terra erit semen ejus* : Daleth. generatio rectorum benedicetur.

Ile. *Gloria et divitiarum in domo ejus* : Vau. et justitia ejus manet in sæculum sæculi.

Zain. *Exortum est in tenebris lumen rectis* : corde : Heth. misericors et miserator et justus.

Teth. *Jucundus homo qui miseretur et commodat*, Jod. *disponet sermones suos in judicio* : Caph. *quia [Ms. quoniam] in æternum non commovebitur.*

Lamed. *In memoria æterna erit justus* : Mem. *ab auditu malo non timebit.*

Nun. *Paratum est cor ejus sperare in Domino* : Samech. *confirmatum est cor ejus*, non commovebitur, Ain. *donec videat inimicos suos.*

Phe. *Dispersit, dedit pauperibus* : Sade. *justitia ejus manet in sæculum sæculi* : Coph. *cornu ejus exaltabitur in gloria.*

Res. *Peccator videbit, et irascetur* : Sin. *dentibus suis fremet et tabescet* : Thav. *desiderium peccatorum peribit.*

PSALMUS CXII.

ALLELUIA.

Laudate, pueri, Dominum : laudate nomen Domini.

Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, et usque in sæculum.

A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini.

Excelsus super omnes gentes Dominus + et : super cælos gloria ejus.

Quis sicut Dominus Deus noster qui in altis habitat : + et : *humilia respicit in cælo et in terra ?*

Suscitans a terra inopem : et de stercore erigens pauperem.

Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.

Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

ALLELUIA.

Laudate, pueri, Dominum : laudate nomen Domini.

Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, et usque in sæculum.

A solis ortu usque ad occasum, laudate nomen Domini.

Excelsus super omnes gentes Dominus : et [Ms. tac. et] *super cælos gloria ejus.*

Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, et humilia respicit in cælo et in terra ?

Suscitans a terra inopem : et de stercore erigens pauperem.

Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.

Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

PSALMUS CXIII.

ALLELUIA.

In exitu Israel de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro.

* Atque hic sine obelo Palatin. ms. legit, pro quo addit *Diapsalma*.

† Idem ms. præpositionem verbi *Exortum*, ut et infra ad Samech litteram, *confirmatum*, obelis jugulat.

‡ Male idem ms. obelum hic prætermittit, addit vero in fine versus *Diapsalma*.

§ Palat. ms. pari hic pacto, atque vitio obelum omittit : in fine autem versus addit *Diapsalma*.

¶ Nomen corda in Veroneas. ms. non est. Plus vero insequentibus versu, *justus Dominus Deus*. Tunc

D

ALLELUIA.

In exitu Israel ex Ægypto, domus Jacob de populo barbaro.

legitur *Beatus vir, qui miseretur*, etc. Atque infra sub Ain littera, *douce videat super inimicos tuos*. Denique sub sinem *frendet*, pro *fremet* : neque hoc quidem, ut editor ejus Psalterii putat, cum Augustino, a quo lectum *frendet*, libri ejus testantur, atque ex toto contextu liquet.

† Veronensis ms., *Qui erigit a terra inopem, et de stercore exaltat pauperem* : adamussim cum Augustino.

Facta est Judæa sanctificatio ejus, Israel potestas A *ejus.*

Mare vidit, et fugit: Jordanis conversus est retrorsum.

Montes exultaverunt ut arietes + et: colles sicut agni ovium.

Quid est * tibi: mare, quod fugisti? + et tu: Jordanis, quia conversus es retrorsum?

Montes, exultastis sicut arietes + et: colles sicut agni ovium? ^a

A facie Domini mota est terra, a facie Dei Jacob.

Qui convertit petram in stagna aquarum: + et: rupem in fontes aquarum.

Non nobis, Domine, non nobis: sed nomini tuo da gloriam.

Super misericordia tua et veritate tua: ne + ^b quando: dicant gentes, Ubi est Deus eorum?

Deus autem noster in cælo: omnia quæcumque voluit, fecit. + DIAPSALMA:

Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum.

Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt.

Aures habent, et non audient: nares habent, et non odorabunt.

Manus habent, et non palpabunt: pedes habent, et non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo.

Similes illis fiant qui faciunt ea, + et: omnes qui C confidunt in eis.

+ Domus: Israel speravit in Domino: adjutor ^c eorum et protector eorum est.

Domus Aaron speravit in Domino: adjutor eorum et protector eorum est.

Qui timent Dominum, speraverunt in Domino: adjutor eorum et protector eorum est.

Domus memor + fuit: nostri + et: benedixit + nobis:

Benedixit domui Israel: benedixit domui Aaron.

Benedixit + omnibus: qui timent Dominum, pusillis cum majoribus.

^a Atque hic *Diapsalma* Palatin. ms. subjungit: ac subsequenti versu adverbium quia immerito obelo prenotat.

^b Sine obelo Palatinus ms. legit, minus recte.

^c Hoc et subsequentibus duobus versibus in Palatinus ms. *adjutor + eorum*: præfixo pronomini obelo, scribitur, cui salius fuisset e contrario præfigi asteriscum.

^d Veronens. ms. *sanctitas ejus*: tum prætermissis verbis, *Israel regnavit in ea*, quæ gemina est versio hujus hemistichii *Israel potestas ejus*, sequitur, *Mare vidit, et fugit: Jordanes conversus est retro. Montes gesticerunt velut arietes, etc. Quid est tibi, mare, quod fugisti? et tu, Jordane, conversus es retro? Montes, quare gestistis velut arietes? etc.* Quibus omnibus locis vix uno gestiendi verbo, pro exsultandi, ejus cum Augustiniana lectio consentit.

^e Tacet idem ms. *solidam*; tum legit plurium numero, in *stagna aquarum et rupes, etc.* Rursum aliter ab hoc versu pronomem *tua*, ubi dicitur, *mise-*

Facta est Judæa ^d sanctificatio ejus: Israel potestas ejus, Israel regnavit in ea.

Mare vidit, et fugit: Jordanis conversus est retrorsum.

Montes exultaverunt ut arietes, et colles velut agni ovium:

Quid est, mare, quod fugisti? et tu, Jordanis, quare conversus es retrorsum?

Montes, quare exultastis, ut arietes? et colles velut agni ovium?

A facie Domini commota est terra, a facie Dei [Ms. Domini] Jacob.

Qui convertit ^e solidam petram in stagnum aquæ, et rupem in fontes aquarum.

Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da B gloriam.

Super misericordia tua et veritate tua: ne quando dicant gentes, Ubi est Deus eorum?

Deus autem noster ^f in cælo sursum: in cælo et in terra omnia quæcumque voluit, fecit. DIAPSALMA.

Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum ^g hominum.

Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt.

Aures habent, et non audient: nares habent, et non odorabunt.

Manus habent, et non palpabunt: pedes habent, et non ambulabunt.

Non clamabunt in gutture suo: neque enim est spiritus in ore ipsorum.

Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui C confidunt in eis.

Domus Israel speravit in Domino [Ms. Dominum]: adjutor eorum et protector eorum est.

Domus Aaron speravit in Domino [Ms. Dominum]: adjutor eorum et protector eorum est.

Qui timent Dominum, ^h sperent in Domino: adjutor eorum et protector eorum est.

Dominus memor fuit nostri, et benedixit nos: benedixit domum Israel, benedixit Domum Aaron, benedixit omnes timentes se Dominus, pusillos cum majoribus.

ricordia tua, et in fine insequentis *Diapsalma* tacet. Consulto ad hunc versum Hieronymi epist. ad Sunnam et Fretellam.

^f Ita legunt editi ac mss. in hoc Romano Psalterio: manifesto autem addita sunt a librariis hæc verba, *in cælo sursum*, cum apud LXX ita scriptum sit: *Deus autem noster in cælo, et in terra, etc.*; superfluum esse, et in terra, Hieronymus quoque nos docuit. MART.

^g *Illorum*, pro *hominum* in Veronensi est ms.; tum in instanti, *non loquentur, non vident, non audiunt*: reliqua juxta Augustinum, *manus habent, et non contractabunt, etc.*; et, *Non clamabunt in faucibus suis, neque enim, etc.* Denique, *Similes illis fiant omnes, qui faciunt, etc.*

^h In eodem ms., *speraverunt in Dominum*: et subsequenti versu, *omnes timentes Dominum, pusillos cum magnis*. Tum, *Adjiciat Dominus super vos: super vos, et super, etc. Benedicti vos Domino, etc.*, continenter juxta Augustinianum exemplar.

Adjiciat Dominus super vos, ✕ super vos : et super filios vestros.

Benedicti vos a Domino, qui fecit cælum et terram.

Cælum cæli Domino : terram autem dedit filiis hominum.

Non mortui laudabunt te : Domine : neque omnes qui descendunt in infernum.

Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc, et usque in sæculum.

PSALMUS CXIV.

ALLELUIA.

Dilexi, quoniam ^b exaudiet Dominus : vocem orationis meæ.

Quia inclinavit aurem suam mihi : et in diebus meis invocabo.

Circumdederunt me dolores mortis : et pericula inferni invenerunt me.

Tribulationem et dolorem inveni : et nomen Domini invocavi.

O Domine, libera animam meam ; misericors Dominus et justus, et Deus noster miseretur.

Custodiens parvulos Dominus : humiliatus sum, et liberavit me.

Convertere, anima mea, in requiem tuam : quia Dominus benefecit tibi.

Quia eripuit animam meam de morte : oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.

Placebo Domino, in regione vivorum.

PSALMUS CXV.

+ ALLELUIA :

Credidi propter quod locutus sum : ego autem humiliatus sum nimis.

Ego dixi in excessu meo : Omnis homo mendax.

Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi ?

Calicem salutaris accipiam : et nomen Domini invocabo.

✕ Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus ; pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.

O Domine, ✕ quia : ego servus tuus ; ego servus tuus, et : filius ancillæ tuæ.

Dirupisti vincula mea : tibi sacrificabo hostiam laudis, ^d ✕ et in nomine Domini invocabo :

^a Finalia puncta penes Martianæum deerant : in Palatino autem ms. ipsa est etiam obeli nota prætermisssa.

^b Præpositionem verbi exaudiet, et subsequenti versu quia adverbium, juncta Cari editione, Palatin. ms. iungulat.

^c Perperam in eodem ms. unice prius istud nomen Vo'a, asterisco illustratur : subsequenti autem verbo reddam, obelus præfigitur. Denique additur in fine versus Diapsalma.

^d Palatinus ms. ut et Cari editio, et nomen Domini invocabo : qui pariter postremo versu asterisci notam ipsiusque verbum Alleluia omittunt.

^e Cum veronensi ms. Augustinus, vocem deprecationis meæ, Quoniam inclinavit, etc. Et post duos

Adjiciat Dominus super vos, et super filios vestros.

Benedicti vos a Domino, qui fecit cælum, et terram.

Cælum cæli Domino : terram autem dedit filiis hominum.

Non mortui laudabunt te, Domine : neque omnes qui descendunt in infernum.

Sed nos, qui vivimus, benedicimus Dominum, ex hoc nunc, et usque in sæculum [*Ms. sæcula*].

ALLELUIA.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus : vocem orationis meæ.

Quia inclinavit aurem suam mihi : et in diebus meis invocabo ^f cum.

^B Circumdederunt me dolores mortis : pericula inferni invenerunt me.

Tribulationem et dolorem inveni : et nomen Domini invocavi.

O Domine, libera animam meam ; misericors Dominus et justus, et Deus noster miseretur.

Custodiens parvulos Dominus : humiliatus sum, et liberavit me.

Convertere, anima mea, in requiem tuam : quia [*Ms. quoniam*] Dominus benefecit mihi.

Quia eripuit animam meam de morte : oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu : placebo Domino, in regione vivorum.

C

ALLELUIA.

Credidi, propter quod locutus sum : ego autem humiliatus sum nimis.

Ego ^g dixi in excessu mentis meæ : Omnis homo mendax.

Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi ?

Calicem salutaris accipiam : et nomen Domini invocabo.

Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.

O Domine, ego servus tuus ; ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ.

Dirupisti vincula mea : tibi sacrificabo hostiam laudis.

versus, O Domine, erue animam meam, etc. Deus noster miseretur. Et paulo post, humiliatus sum, et salutaris me fecit. Postremo autem solus Veronensis liber, Quoniam liberavit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, et pedes meos a lapsu ; placebo coram Domino, etc.

^f Carnutensis ms. non legit pronomen eum, quod tamen retinet Sorbonicus cum edito. In codicibus Latinis Sannicæ ac Fretelæ non eum, sed te, scriptum erat. Id vero eradendum monet sanctus Hieronymus. MART.

^g Iterum cum Augustino Veronensis ms., Ego autem dixi in ecstasi mea, Et penultimo versu, sacrificabo sacrificium laudis. Denique solus Veronensis, Vota mea Domino meo reddam, etc.

Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus, in atriis domus Domini, in medio tui, Jerusalem. ✠ Alleluia :

Vota mea Domino reddam in atriis domus Domini : in conspectu omnis populi ejus, in medio tui, Jerusalem.

PSALMUS CXVI.

ALLELUIA.

Laudate Dominum, omnes gentes ; laudate eum, omnes populi.

Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus : et veritas Domini + manet : in æternum.

ALLELUIA.

Laudate ° Dominum, omnes gentes : et collaudate eum, omnes populi.

Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus : et veritas Domini manet in æternum.

PSALMUS CXVII.

ALLELUIA.

Confitemini Domino, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicat nunc Israel, + quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicat nunc domus Aaron : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicant nunc qui timent Dominum : quoniam in sæculum misericordia ejus.

De tribulatione invocavi Dominum : et ⁂ exaudivit me in latitudine ✠ Dominus :

Dominus mihi + adjutor : non timebo quid faciat mihi homo.

Dominus mihi adjutor, et ego despiciam inimicos meos.

Bonum est confidere in Domino : ⁂ quam confidere in homine.

Bonum est sperare in Domino : quam sperare in principibus.

Omnes gentes circumierunt me : ° + et : in nomine Domini, ✠ quia : ultus sum + in : eos.

Circumdantes circumdederunt me + et : in nomine Domini, ✠ quia : ultus sum + in : eos.

Circumdederunt me sicut apes + et : exarserunt sicut ignis in spinis + et : in nomine Domini, ✠ quia : ultus sum + in : eos.

Impulsus eversus sum, ut caderem : et Dominus suscepit me.

Fortitudo mea, et laus ⁂ + mea : Dominus : et factus est mihi in salutem.

Vox exultationis et salutis, in tabernaculis justorum.

✠ Dextera Domini fecit virtutem : dextera Domini exaltavit + me : dextera Domini fecit virtutem.

Non moriar, sed vivam : et narrabo opera Domini.

ALLELUIA.

Confitemini Domino, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicat nunc Israel, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicat nunc domus Aaron, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicant nunc omnes qui timent Dominum, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

In tribulatione invocavi Dominum : et exaudivit me in latitudine

Dominus mihi adjutor est : et [Ms. ꝑc. et] non timebo quid faciat mihi homo.

Dominus mihi adjutor est : et ego videbo inimicos meos.

Bonum est confidere in Domino : quam confidere in homine.

Bonum est sperare in Domino [Ms. Dominum] : quam sperare in principibus [Ms. principem].

Omnes gentes circumdederunt me : et in nomine Domini ultus sum eos.

Circumdantes circumdederunt me : et in nomine Domini ⁂ ultus sum eos.

Circumdederunt me sicut apes : et exarserunt sicut ignis in spinis, et in nomine Domini vindicabor in eis :

Impulsus versatus sum, ut caderem : et Dominus suscepit me.

Fortitudo mea, et laudatio [Ms. laus] mea Dominus : et factus est mihi in salutem.

Vox lætitiæ et salutis, in tabernaculis justorum.

Dextera Domini fecit virtutem : dextera Domini exaltavit me.

Non moriar, sed vivam : et narrabo [Ms. enarrabo] opera Domini.

⁂ Propositionem verbi *exaudivit*, Palatin. ms. obelo prænotat : subsequenti autem versu, *adjutor* sine obelo perperam legit, atque alio insequenti addit *Diapsalma*.

⁂ Legebatur typographorum, ut arbitror, vitio, quoniam, pro *quam*.

⁂ Palatini ms. ope, maxime vero ad Hebraici archetypi fidem, obelo et copulam prænotavimus cum hic, tum subsequenti versu, ubi verba hæc eadem, et in nomine Domini recurrunt.

⁂ Admonente nos primo Palatino ms., tum ipsa cogente Hebræi textus lectione *צדתי*, pronomen hocce alterum *mea* obelo confundimus. Præcedenti autem proximo versui in eo ms. additur *Diapsalma*.

⁂ Veronens. ms. *Laudate Dominum, omnes gentes :*

laudent eum omnis populus. Quoniam corroborata est, etc.

⁂ Idem juxta Augustinum ms., *quoniam bonus est. Et, Dicit autem domus Israel, etc. Dicit autem domus Aaron, etc. ; et quarto ab hoc versu, et ego despiciam, pro videbo, etc.*

⁂ In eodem ms., *supra eos* : tum de novo juxta Augustinum, *Circumdederunt me sicut apes suam, et exarserunt, etc. ; et in nomine Domini ultus sum eos. Tanquam cumulus arenæ impulsus sum, ut caderem, etc.* Pariter quoque tertio ab hoc versiculo subjungunt, ac repetunt, *Dextera Domini fecit virtutem* : leguntque post alium versum, *Emendans emendavit me Dominus, etc. ; denique, ingressus in eis, pro in eas.*

Castigans castigavit me Dominus : et morti non tradidit me.

Aperite mihi portas justitiæ, ingressus a in eas confitebor Domino : hæc porta Domini, justi intrabunt in eam.

Confitebor tibi, quoniam exaudisti me : et factus es mihi in salutem.

Lapidem quem reprobaverunt ædificantes : + hic ; factus est in caput anguli.

A Domino factum est istud ;^b et est mirabile in oculis nostris.

Hæc est dies, quam fecit Dominus : exultemus et lætemur in ea.^c

O Domine, salvum me fac ; o Domine, bene prosperare : benedictus qui venit in nomine Domini.

Benediximus vobis de domo Domini : Deus Dominus B et illuxit nobis.

Constituite + diem ; solemnem in condonatis : usque ad cornu altaris.

Deus meus + es ;^d tu, et confitebor tibi : Deus meus + es tu ; et exaltabo te.

+ Confitebor tibi, quoniam exaudisti me : + et factus es mihi in salutem ;

Confitemini Domino, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Castigans castigavit me Dominus : et morti non tradidit me.

Aperite mihi portas justitiæ, ingressus in eas confitebor [Ms. confitear] Domino : hæc porta Domini, justi introibunt per eam [Ms. in ea].

Confitebor tibi, Domine, quoniam exaudisti me ; et factus es mihi in salutem.

Lapidem quem reprobaverunt ædificantes : hic factus est in caput anguli.

A Domino factum est istud : et est mirabile in oculis nostris.

Hæc dies quam fecit Dominus : exultemus, et lætemur in ea.

O Domine, salvum e me fac : o Domine, bene prosperare.

Benedictus qui venit in nomine Domini : benediximus [Ms. benedicimus] vos de domo Domini : Deus Dominus et illuxit nobis.

Constituite diem solemnem in confrequentationibus usque ad cornu altaris.

Deus meus es tu, et confitebor tibi : Deus meus es tu, et exaltabo te.

Confitebor tibi, Domine, quoniam exaudisti me : et factus es mihi in salutem.

Confitemini Domino, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

PSALMUS CXVIII.

+ ALLELUIA :

* Aleph. Beati immaculati in via : qui ambulant in lege Domini.

Aleph. Beati qui scrutantur testimonia ejus : in toto corde exquirunt eum.

Aleph. Non enim qui operantur iniquitatem : in viis ejus ambulaverunt.

Aleph. Tu mandasti, mandata tua custodiri [Ms. custodire] nimis.

Aleph. Utinam dirigantur viæ meæ, ad custodiendas justificationes tuas !

Aleph. Tunc non confundar : cum perspexero in omnibus mandatis tuis.

Aleph. Confitebor tibi in directione cordis : in eo quod didici judicia justitiæ tuæ.

Aleph. Justificationes tuas custodiam : non me derelinquas usquequaque.

^a Minus hic recte Palatinus ms. et Cari editio in præpositioni, quæ et in Hebræa voce עב resonat, obelum præfigunt.

^b In eodem ms. hoc est mirabile, etc.

^c Alterum hic Diapsalma idem ms. subjungit.

^d Ipsum tu pronomen Palatin. ms. obelo transverberat : e contrario Carus ipsum ab eo eximit verbum substantivum. Subsequenti gemino huic loco Palatinus ipsam et copulam ὁβελισµένους includit : Carus iterum e contrario voculas es tu, prænotat asterisco. Denique ex insequenti versu priora tantum verba Confitebor tibi, idem ms. jugulat.

^e Semel, primo cuique versiculo eam, ex qua juxta ordinem inchoatur Hebraici alphabeti litteram, ms. Palatinus præponit.

^f Veronensis liber, factus est iste : olim erat et penes Augustinum, factus est is ; nunc, factus est ei. Satis autem opportune, atque re sua existimavit Psalterii Veronensis editor docere, textum He-

ALLELUIA.

Aleph. Beati immaculati in via : qui ambulant in lege Domini.

Aleph. Beati qui scrutantur testimonia ejus : in toto corde exquirunt eum.

Aleph. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.

Aleph. Tu mandasti mandata tua, Domine, custodiri nimis.

Aleph. Utinam dirigantur viæ meæ, ad custodiendas justificationes tuas !

Aleph. Tunc non confundar : dum respicio in omnia mandata tua :

Aleph. Confitebor tibi, Domine, in directione cordis : in eo quod didici judicia justitiæ tuæ.

Aleph. Justificationes tuas custodiam : non me derelinquas usquequaque.

bræum in casu muliebri habere : voluit puto dixisse, genere feminino. Sed neque hoc ipsum nostra quidquam interest scire, ac nihil porro minus ad laudati codicis lectionem asserendam conducit. Sequitur in eo ms. : Hic est dies quem fecit Dominus ; exultemus, et jocundemur in eo, ferme cum Augustino.

^g Item ms., O Domine, salvum fac vero : tum juncto Augustino : o Domine, prospera iter vero. Mox, uno scilicet interposito versu, Constituite diem festum in frequentationibus usque ad cornua altaris : et insequentis altero hemistichio, Deus meus, et exaltabo te. Iterum ex parte cum Augustino.

^h Pari consensu Augustinus et Veronens. liber, Tu præcepisti mandata tua custodiri nimis : tum altero ab hoc versu, dum inspicio, pro respicio, atque alio insequenti, in eo, cum (August., quod) didicerim judicia justitiæ tuæ, justificationes tuas custodiam, ne derelinquas me usque valde. In quo corrigit junior viam suam ? in custodiendo verba tua.

Beth. *In quo corrigit adolescentior viam suam? in A custodiendo sermones tuos.*

Beth. *In toto corde meo exquisivi te: ne [Ms. non] repellas me a mandatis tuis.*

Beth. *In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi.*

Beth. *Benedictus es, Domine: doce me justificationes tuas.*

Beth. *In labiis meis, pronuntiavi omnia judicia oris tui.*

Beth. *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.*

Beth. *In mandatis tuis exercebor: et considerabo vias tuas.*

Beth. *In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.*

Gimel. + *Re: tribue servo tuo, virifica me: et custodiam sermones tuos.*

Gimel. *Revela oculos meos: et considerabo mirabilia de lege tua.*

Gimel. *Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.*

Gimel. *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore.*

Gimel. *Increpasti superbos: maledicti qui declinant a mandatis tuis.*

Gimel. *Aufer a me opprobrium et contemptum: quia testimonia tua exquisivi.*

Gimel. *Etenim sederunt principes, a + et: adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.*

Gimel. *Nam et testimonia tua meditatio mea est: + et: consilium meum justificationes tuæ.*

Daleth. *Adhæsit pavimento anima mea: vivifica me secundum verbum tuum.*

Daleth. *Vias meas enuntiavi, et exaudisti me: doce me justificationes tuas.*

Daleth. *Viam justificationum tuarum instrue me: et exercebor in mirabilibus tuis.*

^a Obelus Antiquarii oscitantia in Palatino ms. omittitur.

^b Augustin. et Veronens. liber enuntiavi, et mox, *jocundatus sum*, pro *delectatus*; antiquarii autem vitio desunt in Veronensi ms. verba *sicut in omnibus*. Tum sequitur cum Augustino, *garram*, pro *me exercebo*. Denique *In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar* (Veronens. ms. *obliviscebor*) *verborum tuorum. Retribueservo tuo, ut* (Augustin. ut tacet) *vivam, et custodibo verba tua.*

^c In Veronensi ms. *Inquilinus*, pro *Incola*: quam lectionem ipse laudat Augustinus initio sermonis octavi in hunc psalmum. Ibi: *Incola ego sum, etc. sive, ut nonnulli codices habent, Inquilinus ego sum in terra. Quod enim est in Græco, πάροχος, aliqui nostri, inquilinus, aliqui incola, nonnumquam etiam advena interpretati sunt. Sequitur non abscondas, etc., quam negandi particulam Veronensis Psalterii editor tacuit, lectore ne verbo quidem admonito. Insequenti versu idem ms., *desiderare judicia tua, etc.*, atque altero ab hoc, *Aufer a me opprobrium et despectum, quoniam testimonia, etc.*, ac deinde, *adversum me sermocinabantur: servus autem tuus garriebat in justificationibus tuis. Etenim testimonia, etc.*,*

Beth. *In quo corrigit juvenior viam suam? in custodiendo sermones tuos.*

Beth. *In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me a mandatis tuis:*

Beth. *In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi.*

Beth. *Benedictus es, Domine: doce me justificationes tuas.*

Beth. *In labiis meis, b pronuntiavi omnia judicia oris tui.*

Beth. *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.*

Beth. *In mandatis tuis me exercebo: et considerabo vias tuas.*

Beth. *In tuis justificationibus meditabor: non B obliviscar sermones tuos.*

Gimel. *Retribue servo tuo, vivam: et custodiam sermones tuos.*

Gimel. *Revela oculos meos: et considerabo mirabilia de lege tua.*

Gimel. ^c *Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.*

Gimel. *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore.*

Gimel. *Increpasti superbos: maledicti qui declinant a mandatis tuis.*

Gimel. *Aufer a me opprobrium et contemptum: quia testimonia tua exquisivi.*

Gimel. *Etenim sederunt principes, et adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in C tuis justificationibus.*

Gimel. *Nam et testimonia tua meditatio mea est: et consolatio mea justificationes tuæ sunt.*

Daleth. *Adhæsit pavimento anima mea: vivifica me secundum verbum tuum.*

Daleth. *Vias d meas enuntiavi, et exaudisti me: doce me justificationes tuas.*

Daleth. *Viam justificationum tuarum insinua mihi: et exercebor in mirabilibus tuis.*

et consilia tua, justificatio mea. Adhæsit, etc., quibus omnibus locis ab Augustiniana lectione abludivit.

^d Veronensis ms., *Vias tuas*: in quem locum S. Augustinus, *Nonnulli quidem, inquit, codices habent, vias tuas: sed plures, et maxime Græci, vias meas.* Sed et quæ sequuntur, dissentiunt ab Augustino, *garram*, pro *exercebor*, atque altero ab hoc versu, ubi dicitur, *et de lege tua, etc.* Tum inferius sub *He* littera, *Legem statue mihi, Domine, in via justificationum tuarum, et quæram illa (pro illam) semper. Tum, perscrutabor legem tuam, et custodibo illam, etc.*, ac post intermedium versum, *Inclina cor meum, etc. et non in emolumentum, pro avaritiam: quam et Hipponensis episcopus lectionem laudat, ubi Græcæam etymologiam investigans, tali, inquit, Græco verbo appellata, a quo possit intelligi generalis avaritia, qua plus appetit quisque, quam sibi est, πλιον enim Latine plus est: ἔξῃς habitus est, ab eo quo t est habere. Ergo a plus habendo appellata est πλεονεξία, quam Latini Interpretes in hoc loco nonnulli interpretati sunt emolumentum, quidam vero utilitatem, sed melius qui avaritiam. Sequitur in codice Veronensi, *Circum aufer opprobrium meum: mox cum Augustino, judicia enim tua suavia, ut, in tua justitia vivifica me.**

Daleth. Dormitavit anima mea præ tædio : confirma me in verbis tuis.

Daleth. Viam iniquitatis amove a me : et a de lege tua miserere mihi.

Daleth. Viam veritatis elegi : judicia tua non sum oblitus.

Daleth. Adhæsi testimoniis tuis, Domine : noli me confundere.

Daleth. Viam mandatorum tuorum cucurri : cum dilatasti cor meum.

He. Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum : et exquiram eam semper.

He. Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam : et custodiam illam in toto corde + meo.

He. Deduc me in semitam mandatorum tuorum : quia ipsam volui.

He. Inclina cor meum in testimonia tua, et non in avaritiam.

He. Averte oculos meos ne videant vanitatem : in via tua vivifica me.

He. Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.

He. Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum : quia judicia tua jucunda.

He. Ecce concupivi mandata tua : in æquitate tua vivifica me.

Var. Et veniat super me misericordia tua, Domine : salutare tuum secundum eloquium tuum.

Var. Et respondebo exprobrantibus mihi verbum : quia speravi in sermonibus tuis.

Var. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque : quia in judiciis tuis supersperavi.

Var. Et custodiam legem tuam semper in sæculum et in sæculum sæculi.

Var. Et ambulabam in latitudine : quia mandata tua exquisivi.

Var. Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum : et non confundebam.

Var. Et meditabar in mandatis tuis : quæ dilexi.

^a Rectius de præpositionem Palatin. ms. tacet, quæ neque in Hebræo est, neque in Græco ipso textu.

^b Obelo prænotat Palatinus ms. præpositionem verbi exquisivi. Subsequenti versu in testimoniis, pro de testimoniis legit, denuo rectius ad Hebræum תיבתך atque ipsum Græcum ἐν τοῖς μαρτυρίαις. Mox in futuro, et meditabor, tum, et exercebor, pro meditabar, et exercebar. Demum insequenti versu obelum ante sui pronomen per librarii oscitantiam prætermittit.

^c Tacet Veronensis ms. Et copulam, contra Augustini lectionem talemque sententiam : Non enim ait, veniat super me ; sed ait, Et veniat, etc. Subsequenti versu idem ms., respondeam, etc., quoniam speravi in verbis tuis. Et ne auferas ex ore meo verbum veritatis usquequaque : quoniam in judiciis tuis speravi. Et custodibo legem, etc. Et ingrediebar in latitudine, quia testimonia tua exquisivi. Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum : denique in mandatis tuis, quæ dilexi valde ; cui consimile adverbium vehementer tacet subsequenti versu, ubi verba hæc eadem recurrunt. Videsis hac de re Annotationem nostram

Daleth. Dormitavit anima mea præ tædio : confirma me in verbis tuis.

Daleth. Viam iniquitatis amove a me : et lege tua mi crere mel.

Daleth. Viam veritatis elegi : judicia tua non sum oblitus.

Daleth. Adhæsi testimoniis tuis, Domine : noli me confundere.

Daleth. Via mandatorum tuorum cucurri : dum [Ms. cum] dilatares cor meum.

He. Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum : et exquiram eam semper.

He. Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam : et custodiam illam in toto corde meo.

He. Deduc me in semitam [Ms. semita] mandatorum tuorum : quia ipsam [Ms. quoniam eam] volui.

He. Inclina cor meum in testimonia tua, et non in avaritiam.

He. Averte oculos meos, ne videant vanitatem : in via tua vivifica me.

He. Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.

He. Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum : quia judicia enim tua jucunda.

He. Ecce concupivi mandata tua : in æquitate tua vivifica me.

Var. Et veniat super me misericordia tua, Domine : salutare tuum secundum eloquium tuum.

Var. Et respondebo exprobrantibus mihi verbum : quia speravi in sermonibus tuis.

Var. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque : quia in judiciis tuis speravi.

Var. Et custodiam legem tuam semper, in æternum et in sæculum sæculi.

Var. Et ambulabam in latitudine : quia mandata tua exquisivi.

Var. Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum : et non confundebam.

Var. Et meditabar in mandatis tuis : quæ dilexi nimis.

in epist. ad Sunniam et Fretelam ad eum locum. Notatum et sancto Augustino, quocum maximam hactenus partem Veronens. ms. fecit, *Nonnullos codices habere in utroque versu, dilexi valde, aut vehementer : sicut interpretari placuit, quod Græce dicitur σφόδρα. Addendum quod et garram (leg. garricbam) præfert idem ms. pro exercebar : quod iterum Augustino notatum est, ubi ait, Plures interpretes dicere maluerunt exercebar, quam lætabar, aut garriebam, quod aliqui interpretati sunt ex eo, quod Græcus habet ἡδολίσχου.*

^d Nimis superfluum esse scimus ex Hieronymo, apud quem vehementer habetur pro nimis. Consequenter vero positum est adverbium vehementer, quod legitur in ms. Alexandrino Græco, et in Sorbonico Latino Psalterio. Caruntensis codex sic legit : ad mandata tua quæ dilexi nimis. Monendus autem videtur lector, istud vehementer deesse in epistola ad Sunniam et Fretelam tam in editis, quam in mss. libris : quia nisi adsit vehementer vel nimis, non erit verum hoc loco aliquid esse superfluum ut ibidem docuit S. Hieronymus. MART.

Beth. *In quo corrigit adolescentior viam suam? in A custodiendo sermones tuos.*

Beth. *In toto corde meo exquisivi te : ne [Ms. non] repellas me a mandatis tuis.*

Beth. *In corde meo abscondi eloquia tua : ut non peccem tibi.*

Beth. *Benedictus es, Domine : doce me justificationes tuas.*

Beth. *In labiis meis, pronuntiavi omnia judicia oris tui.*

Beth. *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.*

Beth. *In mandatis tuis exercebor : et considerabo vias tuas.*

Beth. *In justificationibus tuis meditabor : non obliviscar sermones tuos.*

Gimel. + *Re : tribue servo tuo, vivifica me : et custodiam sermones tuos.*

Gimel. *Revela oculos meos : et considerabo mirabilia de lege tua.*

Gimel. *Incola ego sum in terra : non abscondas a me mandata tua.*

Gimel. *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore.*

Gimel. *Increpasti superbos : maledicti qui declinant a mandatis tuis.*

Gimel. *Aufer a me opprobrium et contemptum : quia testimonia tua exquisivi.*

Gimel. *Etenim sederunt principes, ^a + et : adversum me loquebantur : servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.*

Gimel. *Nam et testimonia tua meditatio mea est : + et : consilium meum justificationes tuæ.*

Daleth. *Adhæsit pavimento anima mea : vivifica me secundum verbum tuum.*

Daleth. *Vias meas enuntiavi, et exaudisti me : doce me justificationes tuas.*

Daleth. *Viam justificationum tuarum instrue me : et exercebor in mirabilibus tuis.*

Beth. *In quo corrigit juvenior viam suam? in custodiendo sermones tuos.*

Beth. *In toto corde meo exquisivi te : ne repellas me a mandatis tuis :*

Beth. *In corde meo abscondi eloquia tua : ut non peccem tibi.*

Beth. *Benedictus es, Domine : doce me justificationes tuas.*

Beth. *In labiis meis, ^b pronuntiavi omnia judicia oris tui.*

Beth. *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.*

Beth. *In mandatis tuis me exercebo : et considerabo vias tuas.*

Beth. *In tuis justificationibus meditabor : non obliviscar sermones tuos.*

Gimel. *Retribue servo tuo, vivam : et custodiam sermones tuos.*

Gimel. *Revela oculos meos : et considerabo mirabilia de lege tua.*

Gimel. ^c *Incola ego sum in terra : non abscondas a me mandata tua.*

Gimel. *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore.*

Gimel. *Increpasti superbos : maledicti qui declinant a mandatis tuis.*

Gimel. *Aufer a me opprobrium et contemptum : quia testimonia tua exquisivi.*

Gimel. *Etenim sederunt principes, et adversum me loquebantur : servus autem tuus exercebatur in tuis justificationibus.*

Gimel. *Nam et testimonia tua meditatio mea est : et consolatio mea justificationes tuæ sunt.*

Daleth. *Adhæsit pavimento anima mea : vivifica me secundum verbum tuum.*

Daleth. *Vias ^d meas enuntiavi, et exaudisti me : doce me justificationes tuas.*

Daleth. *Viam justificationum tuarum insinua mihi : et exercebor in mirabilibus tuis.*

^a Obelus Antiquarii oscitantia in Palatino ms. omittitur.

^b Augustin. et Veronens. liber enuntiavi, et mox, *jocundatus sum*, pro *delectatus*; antiquarii autem vitio desunt in Veronensi ms. verba *sicut in omnibus*. Tum sequitur cum Augustino, *garriam, pro me exercebo*. Denique *In justificationibus tuis meditabor : non obliviscar* (Veronens. ms. *obliviscor*) *verborum tuorum*. *Retribueservo tuo, ut (Augustin. ut tacet) vivam, et custodibo verba tua.*

^c In Veronensi ms. *Inquilinus*, pro *Incola* : quam lectionem ipse laudat Augustinus initio sermonis octavi in hunc psalmum. Ibi : *Incola ego sum, etc. sive, ut nonnulli codices habent, Inquilinus ego sum in terra. Quod enim est in Græco, πάροχος, aliqui nostri, inquilinus, aliqui incola, nonnumquam etiam advena interpretati sunt*. Sequitur non abscondas, etc., quam negandi particulam Veronensis Psalterii editor tacuit, lectore ne verbo quidem admonito. Insequenti versu idem ms., *desiderare judicia tua, etc.*, atque altero ab hoc, *Aufer a me opprobrium et despectum, quoniam testimonia, etc.*, ac deinde, *adversus me sermocerinabantur : servus autem tuus garricautem justificationibus tuis. Etenim testimonia, etc.*

• Veronens.

et consilia tua, justificatio mea. Adhæsit, etc., quibus omnibus locis ab Augustiniana lectione abluat.

^d Veronensis ms., *Vias tuas : in quem locum S. Augustinus, Nonnulli quidem, inquit, codices habent, vias tuas : sed plures, et maxime Græci, vias meas*. Sed et quæ sequuntur, dissentiant ab Augustino, *garriam, pro exercebor*, atque altero ab hoc versu, ubi dicitur, *et de lege tua, etc.* Tum inferius sub *He* littera, *Legem statue mihi, Domine, in via justificationum tuarum, et quæram illa (pro illam) semper*. Tum, *perscrutabor legem tuam, et custodibo illam, etc.*, ac post intermedium versum, *Inclina cor meum, etc. et non in emolumentum, pro avaritiam : quam et Hipponensis episcopus lectionem laudat, ubi Græcâ in etymologiam investigans, tali, inquit, Græco verbo appellat, a quo possit intelligi generalis avaritia, qua plus appetit quisque, quam sat est, πλιον ἐπι, quam Latine plus est : ἔξῃς habitus est, ab eo quo l est habere. Ergo a plus habendo appellata est πλιον ἐπι, quam Latini Interpretes in hoc loco nonnulli interpretati sunt emolumentum, quidam vero utilitatem, sed melius qui avaritiam. Sequitur in codice Veronensi, *Circum aufer opprobrium meum : mox cum Augustino, judicia enim tua suavia, ut, in tua justitia vivifica me.**

Daleth. *Dormitavit anima mea præ lædio : confirma me in verbis tuis.*

Daleth. *Viam iniquitatis amove a me : et a de lege tua miserere mei.*

Daleth. *Viam veritatis elegi : judicia tua non sum oblitus.*

Daleth. *Adhæsi testimoniis tuis, Domine : noli me confundere.*

Daleth. *Viam mandatorum tuorum cucurri : cum dilatasti cor meum.*

He. *Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum : et exquiram eam semper.*

He. *Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam : et custodiam illam in toto corde + meo :*

He. *Deduc me in semitam mandatorum tuorum : quia ipsam volui.*

He. *Inclina cor meum in testimonia tua, et non in avaritiam.*

He. *Averte oculos meos ne videant vanitatem : in via tua vivifica me.*

He. *Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.*

He. *Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum : quia judicia tua jucunda.*

He. *Ecce concupivi mandata tua : in æquitate tua vivifica me.*

Vav. *Et veniat super me misericordia tua, Domine : salutare tuum secundum eloquium tuum.*

Vav. *Et respondebo exprobrantibus mihi verbum : quia speravi in sermonibus tuis.*

Vav. *Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque : quia in judiciis tuis supersperavi.*

Vav. *Et custodiam legem tuam semper in sæculum et in sæculum sæculi.*

Vav. *Et ambulabam in latitudine : quia mandata tua exquisivi.*

Vav. *Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum : et non confundebam.*

Vav. *Et meditabar in mandatis tuis : quæ dilexi.*

^a Rectius de præpositionem Palatin. ms. tacet, quæ neque in Hebræo est, neque in Græco ipso textu.

^b Obelo prænotat Palatinus ms. præpositionem verbi exquisivi. Subsequenti versu in testimoniis, pro de testimoniis legit, denuo rectius ad Hebræum תיבתך atque ipsum Græcum ἐν τοῖς μαρτυρίαις. Mox in saluro, et meditabor, tum, et exercebor, pro meditabor, et exercebar. Denum in sequenti versu obelom ante tui pronomeu per librarii oscitantiam prætermittit.

^c Tacet Veronensis ms. Et copulam, contra Augustini lectionem talemque sententiam : Non enim ait, veniat super me ; sed ait, Et veniat, etc. Subsequenti versu idem ms., respondeam. etc., quoniam speravi in verbis suis. Et ne auferas ex ore meo verbum veritatis usquequaque : quoniam in judiciis tuis speravi. Et custodibo legem, etc. Et ingrediebar in latitudine, quia testimonia tua exquisivi. Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum : denique in mandatis tuis, quæ dilexi valde ; cui consimile adverbium vehementer tacet subsequenti versu, ubi verba hæc eadem recurringunt. Videtis hac de re Annotationem nostram

Daleth. *Dormitavit anima mea præ lædio : confirma me in verbis tuis.*

Daleth. *Viam iniquitatis amove a me : et lege tua mi erere mei.*

Daleth. *Viam veritatis elegi : judicia tua non sum oblitus.*

Daleth. *Adhæsi testimoniis tuis, Domine : noli me confundere.*

Daleth. *Viam mandatorum tuorum cucurri : dum [Ms. cum] dilatares cor meum.*

He. *Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum : et exquiram eam semper.*

He. *Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam : et custodiam illam in toto corde meo.*

He. *Deduc me in semitam [Ms. semita] mandatorum tuorum : quia ipsam [Ms. quoniam eam] volui.*

He. *Inclina cor meum in testimonia tua, et non in avaritiam.*

He. *Averte oculos meos, ne videant vanitatem : in via tua vivifica me.*

He. *Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.*

He. *Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum : quia judicia enim tua jucunda.*

He. *Ecce concupivi mandata tua : in æquitate tua vivifica me.*

Var. ^c *Et veniat super me misericordia tua, Domine : salutare tuum secundum eloquium tuum.*

Vav. *Et respondebo exprobrantibus mihi verbum : quia speravi in sermonibus tuis.*

Vav. *Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque : quia in judiciis tuis speravi.*

Vav. *Et custodiam legem tuam semper, in æternum et in sæculum sæculi.*

Vav. *Et ambulabam in latitudine : quia mandata tua exquisivi.*

Vav. *Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum : et non confundebam.*

Vav. *Et meditabar in mandatis tuis : quæ dilexi nimis.*

in epist. ad Sunniam et Fretelam ad eum locum. Notatum et sancto Augustino, quocum maximum hactenus partem Veronens. ms. fecit, Nonnullos codices habere in utroque versu, dilexi valde, aut vehementer : sicut interpretari placuit, quod Græce dicitur σφόδρα. Addendum quod et garriam (leg. garricbam) præfert idem ms. pro exercebar : quod iterum Augustino notatum est, ubi ait, Plures interpretes dicere maluerunt exercebar, quam lætabar, aut garricbam, quod aliqui interpretati sunt ex eo, quod Græcus habet ἠδολίον γον.

^d Nimis superfluum esse scimus ex Hieronymo, apud quem vehementer habetur pro nimis. Consequenter vero positum est adverbium vehementer, quod legitur in ms. Alexandrino Græco, et in Sorbonico Latino Psalterio. Carantensis codex sic legit : ad mandata tua quæ dilexi nimis. Monendus autem videtur lector, istud vehementer deesse in epistola ad Sunniam et Fretelam tam in editis, quam in mss. libris : quia nisi adsit vehementer vel nimis, non erit verum hoc loco aliquid esse superfluum ut ibidem docuit S. Hieronymus. MART.

Vav. *Et levavi manus meas ad mandata tua quæ A dilexi : et exercebar in justificationibus tuis.*

Zain. *Memor esto verbi + tui ; servo tuo : in quo mihi spem dedisti.*

Zain. *Hæc me consolata est in humilitate mea : quia eloquium tuum vivificavit me.*

Zain. *Superbi inique agebant usquequaque : a lege + autem ; tua non declinavi.*

Zain. *Memor fui iudiciorum tuorum a sæculo, Domine : et consolatus sum.*

Zain. *Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.*

Zain. *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.*

Zain. *Memor fui nocte nominis tui, Domine : et B custodivi legem tuam.*

Zain. *Hæc facta est mihi : quia justificationes tuas exquisivi.*

Heth. *Portio mea, Domine : dixi, custodire legem tuam.*

Heth. *Deprecatus sum faciem tuam in toto corde + meo ; miserere mei secundum eloquium tuum.*

Heth. *Cogitari vias meas : et a converti pedes meos in testimonia tua.*

Heth. *Paratus sum, et non sum turbatus : ut custodiam mandata tua.*

Heth. *Funes peccatorum circumplexi sunt me + et ; legem tuam non sum oblitus.*

Heth. *Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia justificationis tuæ.*

Heth. *Particeps ego sum omnium timentium te, et custodientium mandata tua.*

Heth. *Misericordia b tua, Domine, plena est terra : justificationes tuas doce me.*

Teth. *Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine : secundum verbum tuum.*

Teth. *Bonitatem et disciplinam, et scientiam doce me : quia mandatis tuis credidi.*

Teth. *Priusquam humiliarer [Ms. humiliar], ego deliqui : propterea eloquium tuum custodivi.*

^a Sequior manus in Palatino ms. reposuit, et averti.

^b Eadem hic manus rescripsit, *Misericordia Domini plena est terra*, etc., propius ad Græcum Alexandrinum exemplar.

^c Alio ordine Veronens. ms., *spem dedisti mihi* : subsequenti autem versu, *quoniam verbum tuum*, quod minus probatur August., ubi, Expressius, ait, interpretati sunt qui non verbum, sed eloquium posuerunt: Græcus enim λόγιον habet, quod est eloquium : non λόγος, quod est verbum. Sequitur, *Superbi inique agebant usque valde a lege*, etc. *Memor fui*, etc., et *exhortatus sum, pro consolatus*, quod item Augustinus notat tibi, *Vel sicut alii codices habent*, et *exhortatus sum, id est, exhortationem accipi*. Utrumque enim potest interpretari de verbo Græco, quod est παρακλήσις, Continuat juxta Augustinum, *Tædium delinuit me a peccatoribus derelinquentibus legem tuam.*

^d In Veronens. ms., *Pars mea* : sermo cum Augustino, nisi hic Dominus mallet, pro *Domine*. Tum, *Precatus sum vulum tuum*, etc. *Quia cogitari vias tuas*, etc. Et, *Paratus sum, et non sum conturbatus* : ad custodienda mandata tua, quod postremum Hippo-nensis episcopus tantum inter variorum glossemata

Vav. *Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi vehementer : et exercebar in tuis justificationibus.*

Zain. *Memento verbi tui servo tuo : in quo e mihi spem dedisti.*

Zain. *Hæc me consolata est in humilitate mea : quia eloquium tuum vivificavit me.*

Zain. *Superbi inique agebant usquequaque : a lege autem tua non declinavi.*

Zain. *Memor fui iudiciorum tuorum a sæculo, Domine : et consolatus sum.*

Zain. *Defectio animi tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.*

Zain. *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco incolatus mei.*

Zain. *Memor fui nocte [Ms. in nocte] nominis tui, Domine : et custodivi legem tuam.*

Zain. *Hæc mihi facta est : quia [Ms. facta est mihi : quoniam] justificationes tuas exquisivi.*

Heth. *Portio d mea, Domine, dixi, custodire legem tuam.*

Heth. *Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo : miserere mei secundum eloquium tuum.*

Heth. *Quia cogitavi vias meas : et converti pedes meos in testimonia tua.*

Heth. *Paratus sum, et non sum turbatus : ut custodiam mandata tua.*

Heth. *Funes peccatorum circumplexi sunt me : legem autem tuam non sum oblitus.*

Heth. *Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia justitiæ tuæ.*

Heth. *Particeps sum ego omnium timentium te, et custodientium mandata tua.*

Heth. *Misericordia tua, Domine, plena est terra : justificationes tuas doce me.*

Teth. *e Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine, secundum verbum tuum.*

Teth. *Bonitatem et disciplinam, et scientiam doce me : quia in mandatis tuis credidi.*

Teth. *Priusquam humiliarer, ego deliqui : f propterea eloquium tuum ego custodivi.*

interpretum censet. Demum altero insequentis versiculi hemistichio, *et legis tuæ non sum oblitus* : rursum cum Augustiniana lectione.

^e Idem ms., *Suavitate*, quod pro *bonitate* nomen continenter usurpat, ut et *suavis*, pro *bonus*. S. Augustinus ibi : *Suavitatem fecisti cum servo tuo, Domine, secundum verbum tuum : vel potius, secundum eloquium tuum. Sed quod ait Græcus, χρηστότητα, aliquando suavitatem, aliquando bonitatem nostri Interpretes transtulerunt*, etc. Hinc ms., *Suavitatem et eruditionem et scientiam doce me, quoniam mandatis tuis credidi*. In quem locum recolenda sunt hæc iterum ex Augustino, *Addidit autem, et eruditionem, vel sicut plures codices habent, eloquium tuum*. Sequitur in ms., *Suavis es, Domine, et suavitate doce me*. Augustin. *Vel, inquit, sicut plures habent, Suavis es tu, rel,*

^f In eodem ms., *propterea verbum tuum ego custodivi*, in quem locum denuo Augustinus, *Vel, inquit, sicut alii expressius habent, eloquium tuum*. Sequitur in ms., *Suavis es, Domine, et suavitate doce me*. Augustin. *Vel, inquit, sicut plures habent, Suavis es tu, rel,*

Teth. *Bonus es tu : et ^a in bonitate tua doce me justificationes tuas.*

Teth. *Multiplicata est super me iniquitas superborum : ego autem in toto corde scrutabor mandata tua.*

Teth. *Coagulatum est sicut lac cor eorum : ego ^b + vero ^c legem tuam meditatus sum.*

Teth. *Bonum mihi quia humiliasti me : ut discam justificationes tuas.*

Teth. *Bonum mihi lex oris tui, super millia auri et argenti.*

Jod. *Manus tuæ fecerunt me et plasmaverunt me : da mihi intellectum, et discam mandata tua.*

Jod. *Qui timent te, videbunt me, et lætabuntur : quia in verba tua supersperavi.*

Jod. *Cognovi, Domine, quia æquitas judiciorum tua : et ^c + in ^d : veritate + tua ^e : humiliasti me.*

Jod. *Fiat misericordia tua, ut consoletur me : secundum eloquium tuum servo tuo.*

Jod. *Veniant mihi miserationes tuæ, et vitam : quia lex tua meditatio mea + est :*

Jod. *Confundantur superbi, quia injuste iniquitatem fecerunt in me : ego autem exercebor in mandatis tuis.*

Jod. *Convertantur mihi timentes te, et qui noverunt testimonia tua.*

Jod. *Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis : ut non confundar.*

Caph. *Defecit in salutare tuum anima mea : + ^d et ^e : in verbum tuum supersperavi.*

Caph. *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum : dicentes, Quando consolaberis me ?*

Caph. *Quia factus sum sicut uter in pruina : justificationes tuas non sum oblitus.*

Caph. *Quot sunt dies servi tui ? quando facies de persequentibus me iudicium ?*

bonus es tu. Atque uno interposito versu (ubi quod dicitur corde meo, pronomen superfluo additum, docet in epistol. ad Sunniam et Fretelam Hieronymus), cætera sic habent in eodem ms. : *Coagulatum est, ut lac, cor meum : ego autem legem tuam meditabor (pro meo tabar). Bonum mihi, quoniam humiliasti me, ut discam justificationes tuas, etc.*

^a Palatinus ms. in præpositionem obelo prænotat, quo satius fuisset, quod sequitur pronomen tua jugulari. In Hebræo est, יִמְסִיב לְמִדְּוָי, ad verbum, et de bonitate doce me.

^b Obelum hunc Palat. ms. et Carus, ut et cod. Alexandrini nupera editio, prætermittunt.

^c Hunc minus recte obelum Palatinus ms. et Carus negligunt.

^d Pro et vocula, quam prorsus tacet, Palatin. ms. subsequenter in præpositionem confudit. Carus utramque + et in ^e : verbum, etc. Optima impressa est lectio.

^e Hoc modo in Græcis codicibus legebant Sunniam et Fretela, sed meo hic superfluum esse docuit eos Hieronymus. MART.

^f Veronensis ms., *finxerunt*, de quo verbo Aug. : *Quidam, inquit, Interpretes noluerunt dicere finxerunt me, sed plasmaverunt me, magis diligentes minus Latine declinare de Græco, quam dicere finxerunt,*

A Teth. *Bonus es tu, Domine, et in bonitate tua doce me justificationes tuas.*

Teth. *Multiplicata est super me iniquitas superborum : ego autem in toto ^a corde meo scrutabor mandata tua.*

Teth. *Coagulatum est sicut lac cor eorum : ego vero legem tuam meditatus sum.*

Teth. *Bonum mihi quod humiliasti me : ut discerem justificationes tuas.*

Teth. *Bonum mihi lex eris tui, super millia auri et argenti.*

Jod. *Manus fecerunt me, et ^f plasmaverunt me : da mihi intellectum, ut [*Ms. et*] discam mandata tua :*

Jod. *Qui timent te, videbunt me, et lætabuntur : B quia in verbo tuo speravi.*

Jod. *Cognovi, Domine, quia æquitas judiciorum tua : et in veritate tua humiliasti me.*

Jod. *Fiat nunc misericordia tua, ut consoletur me : secundum eloquium tuum servo tuo.*

Jod. *Veniant mihi miserationes tuæ, et vitam : quia lex tua meditatio mea est.*

Jod. *Confundantur superbi, quia injuste iniquitatem fecerunt in me : ego autem exercebor in mandatis tuis.*

Jod. *Convertantur ad me, qui timent te, et qui noverunt testimonia tua.*

Jod. *Fiat cor meum immaculatum in tuis justificationibus, ut non confundar.*

Caph. *Defecit in salutare tuo anima mea : et in C verbo tuo speravi.*

Caph. *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum : dicentes, Quando consolaberis me ?*

Caph. *Quia factus sum sicut uter in pruina : justificationes tuas non sum oblitus.*

Caph. *Quot sunt dies servi tui ? Quando facies de persequentibus me iudicium ?*

quod aliquando etiam de simulatione dici solet. Sequitur, *videbunt me, et jocundabuntur, quoniam (sup. in) verba tua speravi. Agnovi, Domine, quoniam justitia judiciorum tua, et veritate tua humiliasti me. Fiat itaque misericordia, etc., secundum verbum tuum servo tuo. Veniant mihi miserationes tuæ, et vitam : quoniam lex tua meditatio mea. Confundantur superbi, quoniam injuste iniquitatem gesserunt in me : ego autem garrivum in præceptis tuis. Et mox, qui cognoscunt testimonia tua : pleraque omnia juxta Augustinum.*

^a Idem ms. : *Defecit in salutare tuum anima mea, et in verbum tuum speravi. Defecerunt oculi mei in verbum tuum, dicentes, quando consolaberis. Quoniam factus sum tanquam uter in gelicidio : quod verbum satis Latinum atque aureæ Latinitatis auctoribus usurpatum, unus quem sciam, Ambrosius retinuit. Tum uno interposito versu, Narraverunt mihi injusti delectationes suas ; sed non ita sicut, etc. In quem locum Augustin. eas (delectationes), sic transferre voluerunt interpretes nostri, quas Græci ἀδολεγίας vocant : quod usque adeo uno verbo nequaquam dici Latine potest, ut aliqui delectationes, aliqui fabulationes eas dicerent. Quod vero addit Veronensis. ms., suas, abundat. Porro injuste persecuti sunt, pro iniqui, etc. Et post tres versus, In generatione veritas tua. Et, dispositione tua permanet dies, quoniam universa serviunt tibi. Nisi qui a lex tua, etc.*

Caph. *Narraverunt mihi iniqui fabulationes : sed non ut lex tua.*

Caph. *Omnia mandata tua veritas : inique persecuti sunt me, adjuva me.*

Caph. *Paulo minus consummaverunt me in terra : ego autem non dereliqui mandata tua.*

Caph. *Secundum misericordiam tuam vivifica me : et custodiam testimonia oris tui.*

Lamed. *In æternum, Domine, verbum tuum permanet in celo.*

Lamed. *In generationem et generationem veritas tua : fundasti terram, et permanet.*

Lamed. *Ordinatione tua perseverat dies, quoniam omnia serviunt tibi.*

Lamed. *Nisi quod lex tua meditatio mea + est : tunc forte periissem in humilitate mea.*

Lamed. *In æternum non obliviscar justificationes tuas : quia in ipsis vivificasti me.*

Lamed. *Tuus sum ego, salvum me fac : quoniam justificationes tuas b exquisivi.*

Lamed. *Me expectaverunt peccatores, ut perderent me : testimonia tua intellexi.*

Lamed. *Omnis consummationis vidi finem : latum mandatum tuum nimis.*

Mem. *Quomodo dilexi legem tuam + Domine : tota die meditatio mea + est :*

Mem. *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo : quia in æternum mihi est.*

Mem. *Super omnes docentes me intellexi : quia testimonia tua meditatio mea + est :*

Mem. *Super senes intellexi : quia mandata tua quæsi.*

Mem. *Ab omni via mala prohibui pedes meos : ut custodiam verba tua.*

Mem. *A iudiciis tuis non declinavi : quia tu legem posuisti mihi.*

Mem. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ! super mel ori meo.*

Mem. *A mandatis tuis intellexi : propterea odivi omnem viam iniquitatis.*

Nun. *Lucerna pedibus meis verbum tuum : et lumen semitis meis.*

Nun. *Juravi et statui custodire judicia justitiæ tuæ.*

Nun. *Humiliatus sum usquequaque, Domine : vivifica me secundum verbum tuum.*

^a Palatinus ms. et Carns ipsam tunc voculam novo obelo consoliunt : immerito.

^b Prepositio verbi *exquisivi* in eodem ms. de more obelo prænotatur. Altero ab hoc versu, *Omni consummationi* legitur in dandi casu, et insequenti alio obelus negligitur, ante nomen *Domine*.

^c In Veronensi ms., *justificationum tuarum, quoniam in illis vivificasti me, Domine* : atque altero ab hoc versu, *Me sustinuerunt peccatores, etc.*, ac deinde, *Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum valde* : itemque alio interjecto versu, *Super inimicos meos super me fecisti mandatum tuum, quo-*

Caph. *Narraverunt mihi iniqui fabulationes : sed non ita ut lex tua, Domine.*

Caph. *Omnia mandata tua veritas : iniqui persecuti sunt me, adjuva me.*

Caph. *Paulo minus consummaverunt me [Ms. tac. me] in terra : ego vero [Ms. autem] non dereliqui mandata tua.*

Caph. *Secundum misericordiam tuam vivifica me : et custodiam testimonia oris tui.*

Lamed. *In æternum, Domine, permanet verbum tuum in cœlo.*

Lamed. *Et in sæculum sæculi, veritas tua.*

Lamed. *Fundasti terram, et permanet : ordinatione tua perseverant dies, quoniam omnia serviunt tibi.*

Lamed. *Nisi quod lex tua meditatio mea est : tunc forsitan periissem in humilitate mea.*

Lamed. *In æternum non obliviscar justificationes tuas : quia in ipsis vivificasti me.*

Lamed. *Tuus sum ego, salvum me fac : quia [Ms. quoniam] justificationes tuas exquisivi.*

Lamed. *Me expectaverunt peccatores, ut perderent me : testimonia tua intellexi.*

Lamed. *Omni consummationi vidi finem : latum mandatum tuum nimis.*

Mem. *Quomodo dilexi legem tuam, Domine : tota die meditatio mea est.*

Mem. *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo : quia in æternum mihi est.*

Mem. *Super omnes docentes me intellexi : quia [Ms. quoniam] testimonia tua meditatio mea est.*

Mem. *Super seniores intellexi : quia [Ms. quoniam] mandata tua exquisivi.*

Mem. *Ab omni via mala prohibui pedes meos : ut custodiam verbum tuum.*

Mem. *A iudiciis tuis non declinavi : quia [Ms. quoniam] tu legem posuisti mihi.*

Mem. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ! super mel et favum ori meo.*

Mem. *A mandatis tuis intellexi : propterea [Ms. propter hoc] odio habui omnem viam iniquitatis, quoniam tu legem posuisti mihi.*

Nun. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine : et lumen semitis meis [Ms. mei].*

Nun. *Juravi et statui, custodire judicia justitiæ tuæ.*

Nun. *Humiliatus sum ^d usquequaque, Domine : vivifica me secundum verbum tuum.*

niam in sæculum mihi est. Ibi Augustinus. Melius, inquit, intellexerunt qui interpretati sunt in æternum, quam qui in sæculum. Et post duos alios, Ab omni via maligni (pro maligna) prohibui pedes meos, ut custodiam verba tua : ac demum dulcia faucibus meis verba tua, pro eloquia, etc., quod S. Augustinus dicit de Græco expressius.

^d Idem ms., *usque valde. Tum, Voluntaria oris nri adproba me (pro adprobato, vel adproba quæso, aut bene, aut nunc), Domine, etc. Ubi dicitur insequenti versu, manibus tuis, pro meis, S. ipse Pater in epist. ad Sunniam et Fretelam ita edisserit : Sciendam, et*

Nun. *Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine: A et iudicia tua doce me.*

Nun. *Anima mea in manibus meis semper: et legem tuam non sum oblitus.*

Nun. *Posuerunt peccatores laqueum mihi: et de mandatis tuis non erravi.*

Nun. *Hæreditate acquisivi testimonia tua in æternum: quia exsultatio cordis mei sunt.*

Nun. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem.*

Samech. *Iniquos odio habui: et legem tuam dilexi.*

Samech. *Adjutor et susceptor meus es tu: + * et: in verbum tuum supersperavi.*

Samech. *Declinate a me, maligni; et scrutabor mandata Dei mei.*

Samech. *Suscipe me secundum eloquium tuum, et vitam: et non confundas me ab expectatione mea.*

Samech. *Adjuva me, et salvus ero: et meditabor in justificationibus tuis semper.*

Samech. *Sprevisti omnes discedentes a b iudiciis tuis: quia injusta cogitatio eorum.*

Samech. *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua.*

Samech. *Confige timore tuo carnes meas: a iudiciis e enim tuis timui.*

Ain. *Feci iudicium et justitiam: non tradas me calumniantibus me.*

Nun. *Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine: et iudicia tua doce me.*

Nun. *Anima mea^d in manibus tuis semper: et legem tuam non sum oblitus.*

Nun. *Posuerunt peccatores laqueos mihi: et a mandatis tuis non erravi.*

Nun. *Hæreditatem acquisivi testimonia tua in æternum: quia [Ms. quoniam] exsultatio cordis mei sunt.*

Nun. *Inclinavi [Ms. declinavi] cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem.*

Samech. *Iniquos odio habui: et legem tuam dilexi.*

Samech. *Adjutor et susceptor meus es tu: et in verbo tuo speravi:*

Samech. *Declinate a me maligni, et scrutabor mandata Dei mei.*

Samech. *Suscipe me secundum eloquium tuum, et vivam: et ne confundas me ab expectatione mea.*

Samech. *Adjuva me, et salvus ero: et meditabor [Ms. meditabo] in tuis justificationibus semper.*

Samech. ** Sprevisti omnes discedentes a justificationibus tuis: quia injusta cogitatio eorum est.*

Samech. *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua.*

Samech. *Infige timore tuo carnes meas, a iudiciis enim [Ms. autem] tuis timui.*

Ain. *Feci iudicium et justitiam: ne tradas me C. persequentibus me.*

apud Hebræos et apud Septuaginta, et omnes alios interpretes scriptum esse, in manibus meis, et non, in manibus tuis, quod Hebraice dicitur *Bachaffi*, etc. Econtrario Augustinus: Nonnulli, ait, codices habent, in manibus meis, sed plures in tuis, et hoc quidem planum est: Justorum enim animæ in manu Dei sunt. Sequitur in eodem ms., et legis tuæ non sum oblitus. Posuerunt peccatores muscipulam mihi, et a mandatis tuis, Domine, non erravi. Hæreditate possedi terram tuam, quod manifestum librarii mendum est pro testimonia tua. Cæterum et Augustino probatur magis, ut dicatur hæreditate possedi, sive hæreditate acquisivi: non hæreditatem, sed hæreditate. Rursum infra ad Samech alteram litteram, Defensor meus, et susceptor meus es tu: et in verbum tuum speravi. Discedite a me, maligni, etc., et, suscipe me secundum verbum tuum; quibus locis consonat quidem sæpe Augustino; sed et ab eo sæpe dissentit.

^a Palatin. ms. pro et vocula, quam nescit, insequentem præpositionem in ἐξελίξαι. Carus utramque et in; verbum, etc. Neuter satis bene.

^b In Palatino ms. a justitiis tuis, etc.

^c Adverbium enim, pro quo in Hebræo proprie est et, in Palatino ms. et penes Carum obelo prænotatur.

^d Ita legunt editi ac mss. libri in Romano Psalterio, nec non exemplaria Græca LXX Interpretum, tam impressa, quam manuscripta: ἐν ταῖς χερσίν σου; Sorbonicus mss. codex editionis LXX, ἐν τῇ χερσίν σου. Sed sciendum, inquit Hieronymus, et apud Hebræos, et Septuaginta, et omnes alios interpretes scriptum esse, in manibus meis, et non in manibus tuis. Quod Hebraice dicitur *bachaffi* (בַּכַּף), etc. Itaque exemplaria Græca quibus utimur, et quæ exstant in Psalterio triplici ms. Sorbonico, non sunt

patri codices LXX Interpretum. MART.

^e In Veronensi ms.: Ad nihilum deduxisti (quod ait Augustin. de Græco diligentius expressum) omnes qui discedunt a justificationibus tuis, quoniam iniqua prævaricatio eorum. Prævaricatores existimari omnes peccatores terræ: propterea dilexi testimonia tua semper. Confige clavis a timore tuo. Recolehdus autem Augustinus ibi. Prævaricantes deputavi vel putavi, vel existimavi omnes peccatores terræ: Multis enim modis nostri interpretati sunt, unum verbum Græcum, quod est ἐλογιάσθη. Et subsequentis sermonis initio, Prævaricatores, vel potius Prævaricantes; Græcus enim παραβαίνοντας ait, non παραβάτας. Tum num. 6, Sic, inquit, Confige clavis, etc., e. pressis interpretati sunt quidam nostri, quod Græce uno verbo dici potuit, id est, καθήλωσον. Hoc alii, Confige, dicere voluerunt, nec addiderunt clavis; atque ita dum volunt uno verbo Græco unum Latinum interpretando reddere, sententiam minus explicaverunt, quoniam in eo quod est, confige, non sonant clavi; καθήλωσον autem sine clavis intelligi non potest, nec nisi duobus verbis Latine dici potest, sicut dictum est, Confige clavis.

^f In eodem ms., ne tradas me nocentibus me: in quem locum denuo Augustinus: Quidam codices habent, ne tradas me persequentibus me: quod enim Græce dictum est τοῖς ἐπιδιωχοῦσι, quidam interpretati sunt nocentibus, quidam persequentibus, quidam calumniantibus. Miror autem, omnium, quos in promptu habere potui, codicum nusquam me legisse adversantibus, cum sine controversia quod Græce ἐπιδιωχο, hoc Latine adversarius appelleretur. Sequitur in eodem ms. Excipe serrum tuum in bono, non calumniantur, etc. et subsequenti versu, et in verbum justitiæ tuæ, ut et insequenti alio, et justitias tuas doce me.

Ain. *Suscipe servum tuum in bonum : non calumnientur me superbi.*

Ain. *Oculi mei defecerunt in salutare tuum , et in eloquium justitiæ tuæ.*

Ain. *Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam : et justificationes tuas doce me.*

Ain. *Servus tuus + sum : ego : da mihi intellectum , ut [Ms. et] sciam testimonia tua.*

Ain. *Tempus faciendi , Domine : dissipaverunt legem tuam.*

Ain. *Ideo dilexi mandata tua , super aurum et topazion.*

Ain. *Propterea ad omnia mandata tua dirigebar : omnem viam iniquam odio habui.*

Phe. *Mirabilia testimonia tua : ideo scrutata est ea anima mea.*

Phe. *Declaratio sermonum tuorum illuminat : + et : intellectum dat parvulis.*

Phe. *Os meum aperui , et attraxi spiritum : quia mandata tua desiderabam.*

Phe. *Aspice in me , et miserere mei , secundum iudicium diligentium nomen tuum.*

Phe. *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum : et non dominetur mei omnis injustitia.*

Phe. *Redime me a calumniis hominum : ut custodiam mandata tua.*

Phe. *Faciem tuam illumina super servum tuum : et doce me justificationes tuas.*

Phe. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei : quia non custodierunt legem tuam.*

Sade. *Justus es , Domine : et rectum iudicium tuum.*

Sade. *Mandasti justitiam testimonia tua : et veritatem tuam nimis.*

Sade. *Tabescere a me fecit zelus meus : quia oblitii sunt verba tua inimici mi :*

Sade. *Ignitum eloquium tuum vehementer : et servus tuus dilexit illud.*

Sade. *Adolescentulus sum ego et contemptus : justificationes tuas non sum oblitus.*

Sade. *Justitia tua , justitia in æternum : et lex tua veritas.*

Sade. *Tribulatio et angustia invenerunt me : mandata tua meditatio mea b + est :*

a Tacet librarii , ut videtur , oscitantia me pronomen in Palatino ms.

b Rectius in Palatino ms. obelus , ipsumque verbum substantivum , quod neque in Hebræo est , neque in Græco , inducitur. Pari pacto altero ab hoc versu obelus , et meo pronomen prætermissum est , tametsi in Græco quidem hoc resonet.

c In Veronensi ms. , intelligere me fac , et scibo testimonia tua. Tempus est faciendi , Domine , dissipaverunt legem tuam. Propter hoc dilexi , etc. Atque iterum , Propter hoc ad omnia mandata tua dirigebar , omnem viam iniquitatis odio habui. Admirabilia testimonia tua , propter hoc scrutata est anima mea. Manifestatio verborum tuorum illuminat , et intelligere facit infantes. Os meum aperui , et duxi spiritum : quoniam mandata tua concupiebam , Respice me , et miserere , etc. Itinera mea dirige secundum verbum tuum , et ne dominetur mihi omnis iniquitas. Redime me a calumniis hominum , et custodibo mandata tua. E qui-

Ain. *Elige servum tuum in bonum , ut non calumnientur mihi superbi.*

Ain. *Oculi mei defecerunt in salutare tuum , et in eloquium justitiæ tuæ.*

Ain. *Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam : et justificationes tuas doce me.*

Ain. *Servus tuus sum ego : + da mihi intellectum , ut sciam testimonia tua.*

Ain. *Tempus faciendi , Domine : dissipaverunt iniqui legem tuam.*

Ain. *Ideo dilexi mandata tua , super aurum et topazion.*

Ain. *Propterea ad omnia mandata tua dirigebar : omnem viam iniquam odio habui.*

Phe. *Mirabilia testimonia tua , Domine : ideo scrutata est ea anima mea.*

Phe. *Declaratio sermonum tuorum illuminat me. et intellectum dat parvulis.*

Phe. *Os meum aperui , et attraxi spiritum : quia mandata tua desiderabam.*

Phe. *Aspice in me , et miserere mei , secundum iudicium diligentium nomen tuum.*

Phe. *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum : et non dominetur mei omnis injustitia.*

Phe. *Redime me a calumniis hominum : ut custodiam mandata tua.*

Phe. *Faciem tuam illumina super servum tuum : et doce me justificationes tuas.*

Phe. *Exitus aquarum transierunt oculi mei : quia non custodierunt legem tuam.*

Sade. *Justus es , Domine : et rectum [Ms. add. est] iudicium tuum.*

Sade. *Mandasti justitiam testimonia tua : et veritatem tuam nimis.*

Sade. *Tabescere me fecit zelus domus tuæ : quia oblitii sunt verba tua inimici mei.*

Sade. *Ignitum eloquium tuum vehementer : et servus tuus dilexit illud.*

Sade. *Adolescentior sum ego et contemptus : justificationes tuas non sum oblitus.*

Sade. *Justitia tua , justitia in æternum : et lex tua veritas.*

Sade. *Tribulatio et angustia invenerunt me : mandata autem tua meditatio mea est.*

D bus nonnullæ Augustino lectiones consonant , alia non item.

d Præstat hic quoque Veronensis Psalterii contextum exscribere : *Per exitus aquarum descenderunt oculi mei , quoniam non custodierunt , etc. ; tum altero ab hoc versu in fine , veritatem valde . Et . Comedit me zelus domus tuæ . in quem locum Augustinus , Habent , inquit , nonnulli etiam codices , domus tuæ , et non tabescit me , sed comedit me . Quod ex alio Psalmo , quantum mihi videtur , putatum est emendandum , ubi scriptum est , Zelus domus tuæ comedit me , etc . Sequitur in eo ms. , quoniam oblitii sunt verborum tuorum inimici mei . Ignitum verbum tuum valde , et servus tuus dilexit illud . Juvenis ego sum et despectus , etc. ; et post alium versum , Tribulatio et necessitas invenerunt me mandata tua meditatio mea est . Justitia testimonia tua , intellectum da mihi , et vivifica me .*

Sade. *Æquitas testimonia tua in æternum : intel- A lectum da mihi, et vivam.*

Coph. *Clamavi in toto corde + meo : exaudi me, Domine : justificationes tuas requiram.*

Coph. *Clamavi ad te, salvum me fac : ut custodiam mandata tua.*

Coph. *Præveni in maturitate, et clamavi : a + quia : in verba tua supersperavi.*

Coph. *Prævenere oculi mei : + ad te : diluculo : ut meditarer eloquia tua.*

Coph. *Vocem meam audi secundum misericordiam tuam, Domine : b secundum judicium tuum vivifica me.*

Coph. *Appropinquerunt persequentes me iniquitati : a lege + autem : tua longe facti sunt.*

Coph. *Prope es tu, Domine : et omnes viæ tuæ veritas.*

Coph. *Initio cognovi de testimoniis tuis : quia [Ms. quoniam] in æternum fundasti ea.*

Res. *Vide humilitatem meam, et eripe me : quia legem tuam non sum oblitus.*

Res. *Judica judicium meum, et redime me : propter eloquium tuum vivifica me.*

Res. *Longe a peccatoribus salus : quia justificationes tuas non c exquisierunt.*

Res. *Misericordiæ tuæ multæ, Domine : secundum judicium tuum vivifica me.*

Res. *Multi qui persequuntur me, et tribulant me : a testimoniis tuis non declinavi.*

Res. *Vidi prævaricantes, et tabescebam ; quia eloquia tua non custodierunt.*

Res. *Vide, quoniam mandata tua dilexi, Domine : in misericordia tua vivifica me.*

Res. *Principium verborum tuorum veritas : d et in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.*

Sin. *Principis persecuti sunt me gratis : et a verbis tuis formidavit [Ms. formidabit] cor meum.*

a Atque hic rectius tacet Palatin. ms. adverbium quæ : quod autem pro eo insequentem in præpositionem obelo prænotat, male habet : atque adeo pejus Cari editio, quæ utramque vocem transverberat + quia in : verba, etc. Male præterea iidem subsequenti versu præfixum voculis ad te obelum præmittunt.

b Expunximus et copulam ad ms. Palatini fidem, Hebræo cum primis, et Græco astipulantibus.

c Præpositionem verbi exquisierunt Palatin. ms. de more prænotat veru.

d Et voculam, quæ deerat, Palatino ms. admonente, ad Hebræi Græcique ipsius textus fidem suffecimus.

e Codex Veronensis, *Exclamavi in toto corde, etc. et justificationes tuas exquiram. Exclamavi, salvum me fac* (sine intermediis vocibus ad te, quas ipso etiam Augustino est : Plures codices non habent, in tempesta nocte, sed immaturitate. Viæ autem unus inventus est, qui habet geminatam præpositionem, id est, in immaturitate. Et paulo post : Quod ergo Græce dictum est ἐν ἀωπία, non uno verbo, sed duobus, id est, præpositione, et nomine : hoc Interpretes nostri quidam dixerunt, in tempesta nocte ; plures immaturitate, non duobus verbis, sed uno, cujus vocabuli nominativus est immaturitas : nonnulli vero in duobus ver-

Sade. *Æquitas testimonia tua in æternum : intel- lectum da mihi, et vivam.*

Coph. e *Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine : justificationes tuas requiram.*

Coph. *Clamavi ad te, salvum me fac : ut custodiam mandata tua.*

Coph. *Præveni in maturitate, et clamavi : et in verbo tuo speravi.*

Coph. *Prævenere oculi mei ad te diluculo : ut meditarer eloquia tua.*

Coph. *Vocem meam exaudi, Domine, secundum misericordiam tuam, et secundum judicium tuum vivifica me.*

Coph. *Appropinquerunt f persequentes me iniqui : a lege autem tua longe facti sunt.*

Coph. *Prope es tu, Domine : et omnia mandata tua veritas.*

Coph. *Initio cognovi de testimoniis tuis : quia in æternum fundasti ea.*

Res. *Vide humilitatem meam, et eripo me : quia legem tuam non sum oblitus.*

Res. *Judica judicium meum, et redime me : propter eloquium tuum vivifica me.*

Res. *Longe est a peccatoribus salus : quia justificationes tuas non exquisierunt.*

Res. *Miserationes tuæ multæ nimis, Domine : secundum judicium tuum vivifica me.*

Res. *Multi persequentes me, et tribulantes me : a testimoniis tuis non declinavi.*

Res. *Vidi non servantes pactum, et tabescebam : C quia eloquia tua non custodierunt.*

Res. *Vide, quia mandata tua dilexi, Domine : in tua misericordia vivifica me.*

Res. *Principium verborum tuorum veritas : in [Ms. et in] æternum omnia judicia justitiæ tuæ.*

Sin. *Principes persecuti sunt me gratis : et a verbis tuis s formidavit cor meum.*

his, sicut Græcus posuit, in immaturitate ; ἀωπία quippe immaturitas est, ἐν ἀωπία, in immaturitate : tanquam si vellet etiam ille qui dixit, in tempesta nocte, præpositione dicere geminata in tempesta, ut una præpositio significet, in qua hora, altera pertinet ad compositionem nominis, etc. Demum in eodem codice subsequenti versu, *meditari verba tua, pro ut meditarer eloquia, etc.*

D f Præfert idem ms. *Appropinquerunt me persequentes me inique*, quam et Augustinus lectionem laudat, excepto librarii mendo in me pronomini repetitione : Sequitur, *Prope es tu, Domine, et omnes viæ tuæ veritas. Ab initio cognovi, etc.* In quem rursus locum Augustinus : *Quod Græcus ait, καταρχάς, aliqui nostri ab initio, aliqui in initiis interpretati sunt. Sed qui pluraliter hoc dicere maluerunt, Græcam locutionem secuti sunt. Latine autem lingue illud potius usitatum est, ut ab initio, vel initio dicatur, quod καταρχάς Græce, quasi pluraliter, sed adverbialiter dicitur, etc.* Subsequenti versu idem ms., *Vide humilitatem meam et redime me, quoniam, etc.* Tum, *propt. r. verbum tuum vivifica me. Longe a peccatoribus salus, quoniam justificationes, etc. Et Miserationes tuæ multæ, Domine, secundum judicia tua vivifica me.* Ac demum altero ab hoc versu, *Vidi insensatos et tabescebam, quoniam verba tua non custodierunt.* Quæ lectio Augustino etiam probatur.

g In Veronensi ms., *trepidavit cor meum. Exul-*

Sin. *Lactabor ego super eloquia tua : sicut qui invenit spolia multa.*

Sin. *Iniquitatem odio habui, et abominatus sum ; legem autem tuam dilexi.*

Sin. *Septies in die laudem dixi tibi, super judicia justitiæ tuæ.*

Sin. *Pax multa diligentibus legem tuam : et non est illis scandalum.*

Sin. *Expectabam salutare tuum, Domine : et mandata tua dilexi.*

Sin. *Custodivit anima mea testimonia tua : et dilexit ea vehementer.*

Sin. *Servavi mandata tua, et testimonia tua : quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.*

Thav. *Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo, Domine : juxta eloquium tuum da mihi intellectum.*

Thav. *Intret postulatio mea in conspectu tuo secundum eloquium tuum eripe me.*

Thav. *Eructabunt labia mea hymnum ; cum docueris me justificationes tuas.*

Thav. *Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum : quia omnia mandata tua æquitas.*

Thav. *Fiat manus tua, ut salvet me : quoniam mandata tua elegi.*

Thav. *Concupivi salutare tuum, Domine ; et lex tua meditatio mea + est :*

Thav. *Vivet anima mea, et laudabit te : et judicia tua adjuvabunt me.*

Thav. *Erravi, sicut ovis quæ perit : quære servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.*

Sin. *Lactabor ego super eloquia tua : sicut qui invenit spolia multa.*

Sin. *Iniquitatem odio habui, et abominatus sum : legem autem tuam dilexi.*

Sin. *Septies in die laudem dixi tibi, super judicia justitiæ tuæ.*

Sin. *Pax multa diligentibus legem tuam, Domine ; et non est illis scandalum.*

Sin. *Expectabam salutare tuum, Domine : et mandata tua dilexi.*

Sin. *Custodivit anima mea testimonia tua : et dilexit ea vehementer.*

Sin. *Servavi mandata tua, et testimonia tua : quia omnes viæ meæ in conspectu tuo, Domine.*

Thav. *Appropiet ^d oratio mea in conspectu tuo, Domine : secundum eloquium tuum da mihi intellectum.*

Thav. *Intret postulatio mea in conspectu tuo, Domine : secundum eloquium tuum eripe me.*

Thav. *Eructabunt labia mea hymnum : cum docueris me justificationes tuas.*

Thav. *Pronuntiabit lingua mea eloquia tua : quia omnia mandata tua æquitas.*

Thav. *Fiat manus tua, ut salvum me faciat : quia mandata tua elegi.*

Thav. *Concupivi salutare tuum, Domine ; et lex tua meditatio mea est.*

Thav. *Vivet [Ms. Vivat] anima mea, et laudabit te : et judicia tua adjuvabunt me.*

Thav. *Erravi, sicut ovis quæ perierat : require ^C servum tuum, Domine : quia mandata tua non sum oblitus.*

PSALMUS CXIX.

CANTICUM GRADUUM.

Ad Dominum cum tribularer clamavi : et exaudivit me.

Domine, libera animam meam a labiis iniquis, ^b + et : a lingua dolosa.

Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi, ad linguam dolosam ?

Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoriis. ^c

Heu mihi ! quia incolatus meus prolongatus est, ha-

to ego in verba tua, etc. Injustitias odio habui, etc. Et, Septies in die laudabo te super judicia, etc. Subsequentem versum tacet nomen Domine : insequentem autem alio exquisivi habet, pro dilexi. Tum, Custodivit anima mea, etc., et dilexi illa valde, pro dilexit, quod S. Augustinus in nonnullis codicibus haberi testatur, ut subaudiatur, anima mea. Denique, quoniam omnes viæ meæ coram te, Domine.

^a Obelus, atque ipsum substantivum verbum in Palatino ms. sequitur manus induxit.

^b In Palat. ms. obelus cum ipsa et copula expungitur : ad Hieronymi scilicet mentem, in epistol. ad Sunniam et Fretelam quam videsis.

^c Additur in Palat ms. Diapsalma.

^d Veronens. ms. *Appropinquet oratio, etc., secundum eloquium tuum, intellectum tribue mihi. Intret postulatio mea coram te, Domine : secundum verbum tuum erue me. Et post intermedium versum, Respondeat*

CANTICUM GRADUUM.

Ad ^e Dominum cum tribularer clamavi : et exaudivit me.

Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa.

Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi, ad linguam dolosam ?

Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoriis.

Heu me ! quia incolatus meus prolongatus est,

D lingua mea, Domine, verba tua : quoniam omnia mandata tua justitia est. Fiat manus tua salvum facere me : quoniam mandata tua elegi. Et in fine, Erravi sicut ovis perdita : vivifica servum tuum, quoniam mandata tua non sum oblitus. In quem locum non omittendum Augustini testimonium, Nonnulli codices non habent quære, sed vivifica. Una quippe syllaba interest, qua inter se in Græco distant ἕσσοις et ἕσσοις, unde et ipsi codices Græci variant.

^e Juxta August. Veronens ms., *Ad te, Domine ; tum, exaudisti me. Libera animam meam a labiis injustis, etc. Quid dabitur tibi, aut quid apponetur, etc. Mox solus Veronens., Sagittæ tuæ potentis, τοῦ Gr. articulo in σοῦ pronomem depravato. Et quod sequitur, Heu me ! quod incolatus meus elongatus est a me, inhabitavi, etc. Denuo autem cum August., multum peregrinata est anima mea. Et, debellabant me gratis.*

vitavi cum habitantibus Cedar : multum incola fuit A anima mea.

Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus : cum loquebar illis, impugnabant me ^a + gratis :

habitavi cum habitantibus Cedar : multum incola fuit anima mea.

Cum his qui oderunt [Ms. oderant] pacem, eram pacificus : dum [Ms. cum] loquebar illis, impugnabant me gratis.

PSALMUS CXX.

CANTICUM GRADUUM.

Levavi oculos meos in montes : unde veniet auxilium mihi?

Auxilium meum a Domino : qui fecit cælum et terram.

Non det in commotionem pedem tuum : neque dormiet qui custodit te.

Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel ^b.

Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super B manum dexteram tuam.

Per diem sol non uret te : neque luna per noctem.

Dominus custodit te ab omni malo : custodiat animam tuam + Dominus :

Dominus custodiat introitum tuum, et exitum tuum : ex hoc nunc, et usque in sæculum.

CANTICUM GRADUUM.

Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi : in domum [Ms. domo] Domini ibimus.

Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis ^c ✕ Jerusalem :

Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas : cujus partici- C cipatio ejus in idipsum.

Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini testimonium Israel ad confitendum nomini Domini.

Quia illic sederunt sedes in judicio, sedes + super ^d domum David.

Rogate + quæ ad : pacem + sunt Jerusalem + ^e et : abundantia diligentibus te.

Fiat pax in virtute tua, et ^f abundantia in turribus tuis.

Propter fratres meos, et proximos meos, loquebar pacem de te.

Propter domum Domini Dei nostri quæsi vi bona tibi.

PSALMUS CXXII.

CANTICUM GRADUUM.

Ad te levavi oculos meos, qui habitas in caelis.

Ecce sicut oculi servorum, in manibus dominorum suorum.

^a Caret obelo postrema vox *isthæc* in Palat. ms.

^b De suo addit Palat. ms. *Diapsalma*.

^c Necessaria asterisci nota Palat. ms. caret. Mox *Illic enim*, pro *Illuc* legit : denique alteri versui subjungit *Diapsalma*.

^d *Isthæc* et copula neque in Palatin. ms. neque in Græci Alexandrini codicis nupera editione jugulatur : nec re tamen vera in Hebr. est textu.

^e Ms. Veronensis, *Ne des ad commovendum pedem tuum, neque dormit (pro dormitet) qui custodit te : ferme cum August. ut et quod semel atque iterum dicitur, Dominus custodiet te, pro custodit.*

^f Cum August. Veronensis. m. *Jocundatus : quo-*

CANTICUM GRADUUM.

Levavi oculos meos ad montes : unde veniet auxilium mihi?

Auxilium meum a Domino : qui fecit cælum et terram.

Non ^e det in commotionem pedem tuum : neque obdormiet qui custodit te.

Ecce non dormitabit neque obdormiet, qui custodit Israel.

Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteræ tuæ.

Per diem sol non uret te : neque luna per noctem.

Dominus custodit te ab omni malo, custodiat [Ms. custodit] animam tuam Dominus.

Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum : ex hoc nunc, et usque in sæculum.

CANTICUM GRADUUM.

Lætatus ^f sum in his quæ dicta sunt mihi : in domum Domini ibimus.

Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis Jerusalem.

Jerusalem quæ ædificatur ut civitas : cujus parti-

cipatio ejus in idipsum.
Illuc [Ms. illic] enim ascenderunt tribus, tribus Domini testimonium Israel ad confitendum nomini tuo, Domine.

Quia illic sederunt sedes in judicio, sedes super domum David.

Rogate quæ ad pacem sunt Jerusalem : et abundantia diligentibus te.

Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis.

Propter fratres meos, et proximos meos, loquebar pacem de te.

Et propter domum Domini Dei mei, quæsi vi bona tibi.

CANTICUM GRADUUM.

Ad te levavi oculos meos, qui habitas in caelo.

Ecce sicut oculi servorum in ^g manibus dominorum suorum.

cum, subsequenti versu, *tuis* tacet. Et post duos alios, *Quoniam ibi sederunt sedes super thronum (August. domum) David, Interrogate quæ, etc., et abundantia his, qui diligunt te.* Denique, *Propter fratres meos et propinquos meos loquebar pacem de te. Propter domum Domini, etc.*

^g *Iidem libri in manus hoc et subsequenti versu ubi legunt, sic oculi nostri ad Dominum Deum nostrum quousque (vel quoadusque) misereatur nostri. Miserere nostri, Domine, miserere nostri : quoniam multum repleti sumus despectione. In plurimum repleta est anima nostra, opprobrium eis qui abundant, et despectio superbis.*

Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ : ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum : donec misereatur nostri^a.

Miserere nostri, Domine, miserere nostri : quia multum repleti sumus despectione.

+ *Quia ; multum repleta est anima nostra : opprobrium abundantibus et despectio superbis.*

CANTICUM GRADUUM.

Nisi +^b quia ; Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel ? nisi + quia ; Dominus erat in nobis.

Cum exsurgerent homines in nos : forte vivos deglutissent nos.

Cum irasceretur furor eorum in nos : forsitan aqua absorbuisset nos.

Torrentem^c pertransiit anima nostra : forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

Benedictus Dominus : qui non dedit nos in captivonem dentibus eorum.

Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium.

Laqueus contritus est, et nos liberati sumus.

Adjutorium nostrum in nomine Domini : qui fecit cælum et terram.

CANTICUM GRADUUM.

Qui confidunt in Domino sicut mons Sion : non commovebitur in æternum qui habitat^d + in ; Jerusalem.

Montes in circuitu ejus, et Dominus in circuitu populi sui : ex hoc nunc et usque in sæculum.

Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum : ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas.

Benefac, Domine, bonis, et rectis corde.

Declinantes autem ad obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem : pax super Israel.

CANTICUM GRADUUM.

In convertendo Dominus captivitatem Sion : facti sumus sicut consolati.

^a Iterum hic *Diapsalma* de suo addit Palatin. ms.

^b Tum hæc, cum quæ sequitur hoc ipso versiculo vox *quia*, in Palatino ms. carent obeli nota.

^c Verbi *pertransiit* præpositio in eodem ms. jugulatur : additur et in fine verius *Diapsalma*.

^d Palatinus ms. et Cari editio obelum hunc nesciunt. Altero ab hoc versu nomen *Dominus* quod neque in Hebræo textu, neque in Græco ipso, jure merito in eodem ms. expungitur : in cujus etiam sine versiculi additur *Diapsalma*. Denique et in *obligationes* legitur pro *ad obligationes*.

^e Augustinus et Veronens. codex, super nos forsitan vivos absorbuissent nos. Et : Dum irasceretur furor ipsorum super nos, forsitan aqua demersisset nos. Torrentem pertransiit anima nostra, forsitan pertransiit anima nostra aquam (ms. ad. quæ est) sine substantia. Tum, dedit nos in venationem. Anima nostra, sicut passer, liberata (Aug. eruta) est de muscipula venantium. Muscipula contrita est, etc., nam quod sunt in Veronensi ms. legitur, manifestus librarii est

Et sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ : ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nobis.

Miserere nobis, Domine, miserere nobis : quia multum repleti sumus contemptione.

Et multum repleta est anima nostra : opprobrium abundantibus et despectio superbis.

PSALMUS CXXIII.

CANTICUM GRADUUM.

Nisi quod [*Ms.* quia] Dominus erat in nobis, dicat nunc [*Ms.* vero] Israel : nisi quia Dominus erat in nobis.

Dum insurgerent homines^e in nos : forsitan vivos deglutissent nos.

Dum irasceretur animus eorum adversus nos : forsitan velut aqua absorbuissent nos.

Torrentem pertransiit anima nostra : forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

Benedictus Dominus : qui non dedit nos in captivonem dentibus eorum.

Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium.

Laqueus contritus est : et nos liberati sumus.

Adjutorium nostrum in nomine Domini : qui fecit cælum et terram.

PSALMUS CXXIV.

CANTICUM GRADUUM.

Qui confidunt in Domino sicut mons Sion : non commovebitur in æternum, qui habitat in Jerusalem.

Montes in circuitu ejus, et Dominus in circuitu populi sui : ex hoc nunc et usque in sæculum.

Quia non derelinquet Dominus virgam peccatorum, super sortem justorum.

Ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas : benefac, Domine, bonis et rectis corde.

Declinantes autem ad obligationem, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem : pax super Israel.

PSALMUS CXXV.

CANTICUM GRADUUM.

In convertendo Dominus captivitatem Sion : facti sumus sicut consolati.

D lapsus.

^f Plurium numero in Veronensi ms. non commovebuntur in æternum qui habitant, etc. ferme cum Augustino : ut et quod sequitur *plebis suæ*, pro *populi sui*. Subsequenti autem versu solius Veronens. *Quoniam non derelinquet virga*, de more, pro *virgam*, sine interposito *Dominus* : et postremo, *Declinantes autem in strangulationem*, quod est tamen ex Augustino emendandum in *strangulationem*.

^g Veronensis ms. *Cum convertit* : melius Augustin. *convertet*, aut *convertit*. Altero ab hæc versu verba *magnificavit Dominus facere cum illis*, ejusdem occursum verbi, sive etiam totius hemistichii similitudine deceptus Veronensis scriba prætermisit ; legit vero mox iterum cum Augustino *jocundati*, *pro lætantes*. Sed in fine, *tollens gremia sua*, etc., quæ, ut bene potuerit ex Græco interpretatio excudi, nulli tamen codicum Latinorum, quos scio, consueat : estque omnium notatu dignissima.

Tunc repletum est gaudio os nostrum : et lingua A
nostra exultatione.

Tunc dicent inter gentes, Magnificavit Dominus fa-
cere cum eis.

Magnificavit Dominus facere nobiscum : facti su-
mus letantes.

Converte, Domine, captivitatem nostram : sicut
torrens in austro.

Qui seminant in lacrymis : in exultatione metent.
Euntes ibant, et flebant, a mittentes semina sua.

Venientes + autem : venient cum exultatione : por-
tantes manipulos suos.

PSALMUS CXXVI.

CANTICUM GRADUUM SALOMONIS.

Nisi Dominus edificaverit domum : in vanum labo-
raverunt qui edificaverunt eam.

Nisi Dominus custodierit civitatem : frustra vigilat
qui custodit b + eam :

Vanum est vobis ante lucem surgere : + surgite :
postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.

Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas
Domini, filii, merces, fructus ventris.

Sicut sagittæ in manu potentis : ita filii c excusso-
rum.

Beatus vir, qui implevit desiderium suum ex ipsis :
non confundetur cum loquetur inimicis + suis : in
porta.

PSALMUS CXXVII.

CANTICUM GRADUUM.

Beati omnes, qui timent Dominum : qui ambulant in
viis ejus.

Labores manuum tuarum *quia : manducabis, bea-
tus es, et bene tibi erit.

Uxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus
tuæ.

Filii tui sicut d novellæ olivarum, in circuitu mensæ
tuæ.

Ecce sic benedicetur homo : qui timet Dominum.

a In Palatin. ms., portantes semina sua.

b Minus hic recte idem ms. et Cari editio obelum
prætereunt : et in subsequentis sine versiculi addit
ms. Diapsalma.

c De hac voce excussorum consule doctam Hiero-
nymi epistolam, cujus initium est : Beatus Pamphi-
lus, etc., ubi docet, hoc loco pro adolescentibus at-
que puberibus, excussos esse positos. MART.

d Ms. Palatinus, sicut novella olivarum, etc. qui et
penultimo versui subjungit Diapsalma.

e Cum Augustino Veronens. ms., in vanum labo-
raverunt edificantes eam : et mox, in vanum vigilavit
(Aug. laboravit) qui custodit eam. Tum, surgite postea
quam sederitis qui, etc. Subsequenti versu solus Veronens.
Cum dederit somnum dilectis ejus, ecce hære-
ditas : et in fine, Beatus vir, qui replevit desiderium
suum ex eis : non confundetur cum loquetur, etc. quæ
sunt tamen levioris momenti.

f Codex Veronensis, Labores manuum tuarum : ex
qua una lectione, si quæ sane multa alia suis locis
lanuimus, argumenta dederunt, coligi recte posse ar-
bitror, non esse hanc veterem, quam Italiam sæpe
laudat, editor versionem vocat. Testis nempe est
omni exceptione major Hieronymus epistola in no-
stra recensione 34 ad Marcellam num. 5, Latinos

Tunc repletum est gaudio os nostrum : et lingua
nostra exultatione.

Tunc dicent inter gentes, Magnificavit Dominus
facere cum illis : magnificavit Dominus facere no-
biscum, facti sumus letantes.

Converte, Domine, captivitatem nostram : sicut
torrens in austro.

Qui seminant in lacrymis, in gaudio metent :
euntes ibant, et flebant, mittentes semina sua.

Venientes autem venient in exultatione : por-
tantes manipulos suos.

CANTICUM GRADUUM SALOMONIS.

Nisi Dominus edificaverit domum : in vanum
laborant qui edificaverunt eam.

Nisi Dominus custodierit civitatem : in vanum vi-
gilant qui custodiunt eam.

In vanum est vobis ante lucem surgere : surgite
postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.

Cum dederit dilectis suis somnum : hæc est hæ-
reditas Domini, filii, merces, fructus ventris.

Sicut sagittæ in manu potentis : ita filii excusso-
rum.

Beatus vir, qui implevit desiderium suum ex
ipsis : non confundetur dum loquetur inimicis suis
in porta.

CANTICUM GRADUUM.

Beati omnes qui timent Dominum : qui ambulant
in viis ejus.

Labores f fructuum tuorum manducabis : beatus
es, et bene tibi erit.

Uxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus
tuæ.

Filii tui sicut novellæ olivarum, in circuitu mensæ
tuæ.

Ecce sic benedicetur omnis homo : qui timet Do-
minum.

libros prætulisse, Labores fructuum tuorum, hancque
pervulgatam lectionem tractatoribus ante se crucem
fixisse, et magno cum primis Pietaviensi Hilario, cui
si demum hæc altera, manuum tuarum, lectio inno-
tuisset, in promptu erat comode locum exponere.
Varia autem, inquit Hieron., opinatus asseruit magis
stare sententiam, si scribatur, fructus laborum, aliquem
manducare, et non labores fructuum : unde spiritua-
lem intelligentiam debere perquiri. Et ex hac occasione
longam ingrediens disputationem, tanta operositate,
quod vobis intelligi, usus est persuadendi, quantum
semper falsitas indiget, ut vera videatur, cum in hoc
loco non Septuaginta interpretes, sed LATINI de Græci
verbi ambiguitate decepti, καρπός, fructus, magis
quam manus interpretati sint : cum καρποι manus quo-
que dicantur, quod in Hebræo ponitur εὐφραΐα : et
Symmachus, quintaque editio transtulerunt, manuum
tuarum, ut ambiguitatem prioris sermonis effugerent.
Erat igitur veteris Latinæ interpretationis lectio fru-
ctuum tuorum, non manuum tuarum, quemadmodum
Hieronymus postea mutavit. Cætera unice habet cum
Augustino Veronensis idem ms., uxor tua sicut vitis
fertilis. Et, filii tui sicut novellæ olivarum, etc. De-
nique, benedicetur homo, sine interjecto omnis.

Benedicat tibi Dominus ex Sion : et videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel.

PSALMUS CXXVIII.

CANTICUM GRADUUM.

Sæpe expugnaverunt me a juventute mea, dicat nunc Israel.

Sæpe expugnaverunt me a juventute mea : etenim non potuerunt mihi.

^a *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores : prolongaverunt iniquitatem suam.*

Dominus justus concidit cervices peccatorum : confundantur et convertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.

Fiant sicut fenum tectorum : quod priusquam evellatur, exaruit.

De quo non implevit manum suam qui metit : et sinum suum qui manipulos colligit.

Et non dixerunt qui præteribant ; benedictio Domini super vos : benediximus vobis in nomine Domini.

PSALMUS CXXIX.

CANTICUM GRADUUM.

De profundis clamavi ad te, Domine : Domine, exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ.

Si iniquitates observaveris : Domine : Domine, quis sustinebit ?

Quia apud te propitiatio est : et propter legem tuam sustinui te, Domine.

Sustinuit anima mea in verbo ejus : speravit anima mea in Domino.

A custodia matutina usque ad noctem, speret Israel in Domino.

Quia apud Dominum misericordia est : et copiosa apud eum redemptio.

Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus ejus.

PSALMUS CXXX.

CANTICUM GRADUUM ^c + DAVID :

Domine, non est exaltatum cor meum : neque elati sunt oculi mei.

^a In Palat. ms. Super, in cuius sine versiculi additur Diapsalma. Tum concidit, pro concidit legit : unde et quæ sequuntur in futuro sequior manus rescripsit, implebit, metet, colliget, pro implevit, metit, etc.

^b Præpositio verbi exaudi in Palatino ms. de more jugulatur. Altero ab hoc versu secundis curis repositum est observabis, pro observaveris : subsequenti alio reticetur et copula : denique alio insequenti prior in præpositio obelo prænotatur, quemadmodum et penes Carum anima mea ÷ in verbo ejus : laud equidem recte.

^c Neque asterisci nota, neque ipsum David nomen in Palatino est ms. In contextu autem quarto versiculo ἀπὸς legitur, Sicut ablactatum super matre, etc.

^d Augustinus et Veronens. ms. dicat vero Israel : et subsequenti versu : longe fecerunt injustitiam suam : ac deinde, confundantur et avertantur retrorsum omnes, etc. Fiant sicut fenum tectorum, quod priusquam evellatur, aruit. De quo non implevit manum suam messor, et sinum suum qui manipulos colligit. Et non

Benedicat te Dominus ex Sion : et videas quæ bona sunt in Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

Et videas filios filiorum tuorum : pax super Israel.

PSALMUS CXXVIII.

CANTICUM GRADUUM.

Sæpe expugnaverunt me a juventute mea, dicat nunc Israel : sæpe expugnaverunt me a juventute mea, etenim non potuerunt mihi.

Supra [Ms. Super] dorsum meum fabricaverunt peccatores : prolongaverunt iniquitates suas.

Dominus justus concidit cervices peccatorum : confundantur et reverentur omnes qui oderunt Sion.

Fiant sicut fenum ædificiorum, quod priusquam evellatur, arescit.

De quo non implevit manum suam qui metet, nec sinum suum qui manipulos colliget.

Et non dixerunt qui præteribant, benedictio Domini super vos : benediximus [Ms. benedicimus] vos in nomine Domini.

CANTICUM GRADUUM.

De profundis clamavi ad te, Domine : Domine, exaudi orationem meam.

Fiant aures tuæ intendentes in orationem servi tui.

Si iniquitates observaveris, Domine : Domine, quis sustinebit ?

Quia apud te propitiatio est : et propter legem tuam sustinui te, Domine.

Sustinuit anima mea verbum tuum : speravit anima mea in Domino.

A custodia matutina usque ad noctem, speret Israel in Domino.

Quia apud Dominum misericordia est : et copiosa apud eum redemptio.

Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus ejus.

PSALMUS CXXX.

CANTICUM GRADUUM. ^f

Domine, non est exaltatum cor meum : neque elati sunt oculi mei.

^d dixerunt transeuntes (August. addit vian) Benedictio Domini, etc.

^e Solus Veronens ms., in vocem obsecrationis meæ, et, quis tolerabit ? Quoniam apud te, etc. Deinde cum Augustino, Sustinuit anima mea in verbum tuum : speravit anima mea in Dominum. A vigilia matutina usque ad noctem, a vigilia matutina speret Israel in Dominum. Quoniam apud Dominum misericordia, et multa apud illum redemptio.

^f Addit Veronensis Psalterii editor ad codicis sui fidem Ipsi David : in subnexa autem ibi annotatiuncula negat illud ipsum David nomen in eo haberi. Porro in textu ferme cum Augustino ms. neque in altum elevati (monet editor legendum elati) sunt oculi mei. Neque ingressus sum in magnis, etc. Atque altero ab hoc versu, quemadmodum qui ablatus est a lacte super matrem suam, sic retributio in anima mea, vel, animam meam. Speret Israel in Dominum ex hoc nunc, quæ postrema una vocula prætermissa ab Augustino codex ablutit.

*Neque ambulavi in magnis : neque in mirabilibus A
super me.*

*Si non humiliter sentiebam : sed exaltavi animam
meam.*

*Sicut ablaetatus est super matre sua : ita retributio
in anima mea.*

*Speret Israel in Domino, ex hoc nunc, et usque in
sæculum.*

*Neque ambulavi in magnis : neque in mirabilibus
super me.*

*Si non humiliter sentiebam : sed exaltavi animam
meam.*

*Sicut ablaetatus super matrem suam : ita retri-
bues in animam meam.*

*Speret Israel in Domino, ex hoc nunc, et usque
in sæculum.*

PSALMUS CXXXI.

CANTICUM GRADUUM.

*Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis
ejus.*

Sicut juravit Domino : votum vovit Deo Jacob.

*Si introiero in tabernaculum domus meæ : si ascen-
dero in lectum * strati mei.*

*Si dederò somnum oculis meis : + et : palpebris B
meis dormitationem.*

*+ Et requiem temporibus meis : donec inveniam
locum Domino : tabernaculum Deo Jacob.*

*Ecce audivimus eam in Ephrata : invenimus eam
in campis silvæ.*

*Introibimus in tabernaculum b ejus : adorabimus in
loco, ubi steterunt pedes ejus.*

*Surge, Domine, in requiem tuam : tu et arca san-
ctificationis tuæ.*

*Sacerdotes tui induantur justitiam : et sancti tui
exsultent.*

*Propter David servum tuum, non avertas faciem
christi tui.*

*Juravit Dominus David veritatem, c + et : non C
frustrabitur eam : de fructu ventris tui ponam super
sedem tuam.*

*Si custodierint filii tui testamentum meum, et te-
stimonia mea hæc, quæ docebo eos.*

*Et filii eorum usque in sæculum, sedebunt super
sedem tuam.*

*Quoniam elegit Dominus Sion : elegit eam in habi-
tationem sibi.*

*Hæc requies mea in sæculum + sæculi : hic habi-
tabo, quoniam prælegi eam.*

*Viduam ejus benedicens benedicam : pauperes ejus
saturabo panibus.*

CANTICUM GRADUUM.

*Memento, Domine, David, et omnis mansuetudi-
nis ejus.*

Sicut juravit Domino : votum vovit Deo Jacob.

*Si introiero in tabernaculum domus meæ : si
ascendero in [Ms. tac. in] lectum stratus mei.*

*Si dederò somnum oculis meis : aut palpebris meis
dormitationem, aut [Ms. et] requiem temporibus
meis.*

*Donec [Ms. Quoadusque] inveniam locum Do-
mino : tabernaculum Deo Jacob.*

*Ecce audivimus d eum in Ephrata : [Ms. Eufrata]
invenimus eum in campis silvæ.*

*Introibimus in tabernaculum [Ms. tabernacula]
ejus : adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.*

*Exsurge, Domine, in requiem tuam : tu et arca
sanctificationis tuæ.*

*Sacerdotes tui induantur justitiam : et sancti tui
exsultent.*

*Propter David servum tuum, non avertas faciem
christi tui.*

*Juravit Dominus David veritatem : et non fru-
strabitur eum.*

*De fructu ventris tui ponam super sedem meam :
si custodierint filii tui testamentum meum : et testi-
monia mea hæc, quæ docebo eos.*

*Et filii eorum e usque in sæculum sæculi, sede-
bunt super sedem meam.*

*Quoniam elegit Dominus Sion : prælegit eam in
habitationem sibi.*

*Hæc requies mea in sæculum sæculi : hic habi-
tabo, quoniam prælegi eam.*

*Viduam ejus benedicens benedicam : pauperes
ejus saturabo panibus :*

^a Palatin. ms. *stratus mei* : ad cujus libri fidem D
subsequentem versu et copulam, quod neque in He-
bræo archetypo resonet, obelo prænotavimus. Per-
peram vero habet insequenti alio versu idem ms.
ubi primam Et voculam unice pro toto hemistichio
transverberat.

^b Atque hic immerito pronomen ejus obelo præ-
notat Palatin. ms., qui et *justitia* altero hoc versu,
pro *justitiam* legit.

^c Obelo temere prætermissio, præfert idem ms.
et non *frustravit eum*. Sed et Græci aliquot libri *αὐτὸν*
habent : in Palatino autem *frustravit* sequiore re-
scriptum est manu.

^d Pronuntiationis tribuendum est vitio quod ea,
pro eam bis hoc versu in Veronensi codice scribitur,
ut et mox *Introibimus, et adoravimus*, pro *Introibi-
mus, et adorabimus*. Cæteræ peculiare ipsi lectiones
sunt, in locum, ubi steterunt, etc. ; et mox, tu et arca

sanctitatis tuæ. Cum Augustino autem per tres inse-
quentes versus, et *sancti tui latentur* : et, *ne aver-
tas faciem*, etc. ; denique, et non *pœnitebit eum*.

^e Veronensis ms. cum Augustino, *Et filii eorum
sedebunt in æternum super sedem tuam* : et mox, *ele-
git eam*, pro *prælegit*, etc. atque altero ab hoc ver-
siculo. *Viduam ejus benedicens, benedicam* : et *pau-
peres ejus*, etc. In quem locum insignis illa est S. ip-
siusmet Patris Annotatio in Questionibus Hebraicis
in Genesim cap. XLIV, v. 21 : *Ubi, inquit, nostri le-
gunt, Viduam ejus benedicens benedicam (licet in
plerisque codicibus, pro vidua, hoc est pro χήρα, non-
nulli legant θήρα), in Hebræo habet SEDA, id est Ciba-
ria ejus benedicens benedicam, etc. Videsis et quæ
nos in eum locum observamus. Demum penultimo
versu, Ibi suscitabo unice iterum cum Augustino ms.
præfert.*

Sacerdotes ejus induam salutari : et sancti ejus A exultatione exultabunt. Sacerdotes ejus induam salutare [*Ms. salutaris*] : et sancti ejus exultatione exultabunt.

Illuc producam cornu David : paravi lucernam christo meo. Illic producam cornu David : paravi lucernam christo meo.

Inimicos ejus induam confusione : super ipsum autem effloret sanctificatio mea. Inimicos ejus induam confusionem : super ipsum autem floret sanctificatio mea.

PSALMUS CXXXII.

CANTICUM GRADUUM, ^b ✕ DAVID :

Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum. Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum.

Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron. Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron.

Quod descendit in oram vestimenti ejus : sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion. Quod descendit in oram vestimenti ejus : sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.

Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem : a + et vitam usque in sæculum. Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem : B et vitam usque in sæculum.

PSALMUS CXXXIII.

CANTICUM GRADUUM.

Ecce + nunc : benedicite Dominum, omnes servi Domini. Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini.

Qui statis in domo Domini, + in atriis domus Dei nostri : Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.

In noctibus + ex : tollite manus vestras in sancta : et benedicite Dominum. In noctibus extollite manus vestras in sancta : et benedicite Dominum.

Benedicat te Dominus ex Sion : qui fecit cælum et terram. Benedicat te Dominus ex Sion : qui fecit cælum et terram.

PSALMUS CXXXIV.

ALLELUIA.

Laudate nomen Domini : laudate, servi, Dominum. Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri. C Laudate nomen Domini : laudate, servi, Dominum. Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.

Laudate Dominum, quia bonus Dominus : psallite nomini ejus, quoniam suave. Laudate Dominum, quoniam benignus est Dominus : psallite nomini ejus, quoniam suavis est.

Quoniam Jacob elegit sibi Dominus : Israel in possessionem sibi. Quoniam Jacob elegit sibi Dominus : Israel in possessionem sibi.

Quia ego cognovi quod magnus + est : Dominus : et Deus noster præ omnibus diis. Quia ego cognovi quod magnus est Dominus : et Deus noster præ omnibus diis.

Omnia quæ + cumque : voluit Dominus, fecit in cælo et in terra : in mari, et in omnibus abyssis. Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cælo, et in terra, ^b in mari et in abyssis.

Educens nubes ab extremo terræ : fulgura in pluviam fecit. Et educens nubes ab extremis terræ : fulgura in pluviam fecit.

Qui producit ventos de thesauris suis : qui percussit primogenita Ægypti ab homine usque ad pecus. Qui producit ventos de thesauris suis : qui percussit primogenita Ægypti, ab homine usque ad pecus.

+ Et : misit signa et prodigia in medio tui, Ægypte : in Pharaonem, et in omnes servos ejus. Misit signa et prodigia in medio tui, Ægypte, in D Pharaonem, et in omnes servos ejus.

a Sequior hic manus rescripsit Illic pro Illuc. De more autem subsequenti versu præpositio verbi effloret prænotatur veru. *vocant : apertura illa scilicet, per quam caput inseritur, quæ ad instar est oris, atque os ipsius vestis appellari non incongrue potest.*

b Cum asterisci nota ipsum David nomen Palatin. ms. ignorat. ^d Male idem ms. sine obelo hic legit.

^e Palatin. ms. in ora, quemadmodum et in Veronensi diximus legi. Neque hoc tamen librarii tribuendum est vitio : tametsi quod in Græco habetur φων, estque τῶς LXX peculiare hic loci vocabulum, ab oris significatione prorsus abluat, ac proprie notet ex eorum sensu simbriam, sive oram vestimenti ex ovina pelle. Quod enim e contrario est in Hebræo שֵׁן, sive שֵׁן כֹּדֵדוֹת, os proprie sonat, id est, super os talaris ejus : ut sæpe in Scripturis de vestimentis dicitur ; ipso Hieronymo interprete in epist. 64 ad Fabiolam num. 4, superiorem eam partem tunicæ notat, qua collo induitur, aperta, quod vulgo capitum

^f Additur in Veronensi ms., ipsi David. In textu penultimo versu legitur in ora, pro oram ; de qua lectione mox dicemus. Et, qui descendit super montem Sion. Quoniam mihi (pro ibi) manavit Dominus, etc.

^g Veronens. ms. quoniam bonus Dominus. Atque altero ab hoc versu, Quoniam ego cognovi, quoniam magnus Dominus, et Dominus noster super omnes deos.

^h Veronens. ms. in mari et in omnibus abyssis. Suscipiens nubes ab extremo terræ, etc. Qui eduxit ventos, etc. ; demum, Immisit signa, etc. fere semper cum Augustino, eoque sæpius uno.

Qui percussit gentes multas : occidit reges fortes. . A

Sehon regem Amorrhæorum, et Og regem Basan, et omnia regna Chanaan.

Et dedit terram eorum hæreditatem, hæreditatem Israel populo suo.

Domine, nomen tuum in æternum : Domine, memoriale tuum in generationem et generationem.

Quia judicabit Dominus populum suum : et in servis suis deprecabitur.

Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum.

Os habent, et non loquentur : oculos habent, et non videbunt.

Aures habent, et non audient : neque enim est spiritus in ore ipsorum.

. . . . .
. . . . .
. . . . .

Similes illis fiant qui faciunt ea, ^a + et omnes qui confidunt in eis.

Domus Israel, benedicite Domino : domus Aaron, benedicite Domino.

Domus Levi, benedicite Domino : qui timetis Dominum, benedicite Domino.

Benedictus Dominus ex Sion : qui habitat in Jerusalem.

PSALMUS CXXXV.

ALLELUIA.

Confitemini Domino, quoniam bonus : quoniam in æternum misericordia ejus.

Confitemini Deo deorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

Confitemini Domino dominorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

Qui facit mirabilia magna solus : quoniam in æternum misericordia ejus.

Qui fecit cælos in intellectu : quoniam in æternum misericordia ejus.

Qui firmavit terram super aquas : quoniam in æternum misericordia ejus.

Qui fecit luminaria magna : quoniam in æternum misericordia ejus.

Seon regem Amorrhæorum, et Og regem Basan : et omnia regna Chanaan ^b occidit.

Et dedit terram eorum hæreditatem, hæreditatem Israel populo suo.

Domine, nomen tuum in æternum : Domine, memoriale tuum in sæculum sæculi.

Quia judicabit Dominus populum suum : et in servis suis consolabitur.

Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum.

Os habent, et non loquentur : oculos habent, et non videbunt.

Aures habent, et non audient : ^c nares habent, et non odorabunt.

B *Manus habent, et non palpabunt : pedes habent, et non ambulabunt.*

Non clamabunt in gutture suo : neque enim est spiritus in ore ipsorum.

Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

Domus Israel, benedicite Dominum : domus Aaron, benedicite Dominum : domus Levi, benedicite Dominum.

Qui timetis Dominum, benedicite Dominum : benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusalem.

ALLELUIA.

Confitemini Domino, quoniam bonus [Ms. add. est] : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Confitemini Deo deorum : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Confitemini Domino dominorum : quoniam in sæculum misericordia ejus :

Qui facit mirabilia magna solus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Qui ^d fecit cælos in intellectu, quoniam in sæculum misericordia ejus.

Qui fundavit terram super aquas : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Qui ^e fecit luminaria magna solus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

^a Nos obelum, qui deerat ante, et copulam, admonente Palatino ms., ad Hebræi textus fidem suffecimus.

^b Verbum *occidit*, quod et Augustinus videtur retinuisse, ms. Veronens. tacet. Tum legit, *Et dedit terram eorum in hæreditatem, hæreditatem Israel servo suo. Domine, nomen tuum in sæcula, memoriale tuum in generatione et generationem. Quoniam judicavit Dominus plebem suam, etc.*, adamussim cum Augustino; non autem quæ infra sunt tria in instanti verba, non loquuntur, non vident, non audiunt, contra quam sæpius laudato editori notatum est. Notum porro huc ascitos esse ex superiori Psalmo cxiii versiculos, qui exinde subsequuntur; in quibus tamen non contractabant, pro palpabunt, et in faucibus suis, pro gutture suo legitur. Denique iterum cum August. *Similes illis fiant omnes qui, etc.*, in fine autem de suo *benedicite Dominus*, pro *benedictus Dominus*.

^c Sequentes versiculi huc translati sunt in Romano Psalterio, ex psalmo superiori cxiii: sic pro voluntate scriptorum plura habemus admisionis genera in veteri Vulgata Græca, atque Latina. MART.

^d In instanti ms. Veronens. *qui facit*, ut et infra, *cælos in intelligentia*: quæ Augustino, quem auctor sum ut consulis, lectio innotuit. Videsis et Hieronymi epistolam ad Sunniam et Fretelam, qui alterum nomen *solus*, ubi dicitur *luminariu magna solus*, de superiori versiculo additum, atque adeo expungendum docet.

^e De hoc verbo, *solus*, Hieronymus aiebat ad Sunn. et Fretel.: *Dicitis quia in Græco inveneritis, magna solus; sed hoc de superiori versiculo est, ubi legimus, qui facit mirabilia magna solus. Ibi ergo legendum est, et hic quasi superfluum, non scribendum.* In editis exemplaribus Græcis verbum, *solus*, legitur, non tamen in ms. Sorbonico editionis LXX. MART.

Solem in potestatem diei : quoniam in æternum misericordia ejus.

Lunam, et stellas in potestatem noctis : quoniam in æternum misericordia ejus^a.

Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum ; quoniam in æternum misericordia ejus.

Qui eduxit Israel de medio eorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

In manu potenti, et brachio excelso : quoniam in æternum misericordia ejus.

Qui divisit mare Rubrum in divisiones : quoniam in æternum misericordia ejus.

Et eduxit Israel per medium ejus : quoniam in æternum misericordia ejus.

Et excussit Pharaonem, et virtutem ejus in mari Rubro : quoniam in æternum misericordia ejus.

Qui traduxit populum suum^b per desertum : quoniam in æternum misericordia ejus.

. . . . .

Qui percussit reges magnos : quoniam in æternum misericordia ejus.

Et occidit reges fortes : quoniam in æternum misericordia ejus.

Seon regem Amorrhæorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

Et Og regem Basan : quoniam in æternum misericordia ejus.

Et dedit terram eorum hæreditatem : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Hæreditatem Israel servo suo : quoniam in æternum misericordia ejus.

Quia in humilitate nostra memor fuit nostri : quoniam in æternum misericordia ejus.

Et redemit nos ab inimicis nostris : quoniam in æternum misericordia ejus.

Qui dat escam omni carni : quoniam in æternum misericordia ejus.

Confitemini Deo cæli : quoniam in æternum misericordia ejus.

^c *+ Confitemini Domino dominorum : quoniam in æternum misericordia ejus.*

PSALMUS CXXXVI.

DAVID PSALMUS, JEREMIE :

Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus : cum recordaremur Sion.

^a De suo addit Palat. ms. *Diapsalma.*

^b Sequior manus in eodem codice rescripsit in deserto : propius Gr. ἐν τῇ ἐρήμῳ.

^c Iluc translatus est versiculus tertius ejusdem psalmi, qui non legitur in Hebræo, nec in LXX Romanæ editionis. Exstat tamen in Græco triplicis Psalterii ms. Sorbonici, atque in omnibus mss. nostris Latinis. MART.

— Obelus temere prætermisus est in Palatino ms. Videsis porro quæ de adscitio hoc versu ad oppositam columnam dicemus.

^d Veron. ms. *per medium* : tum quarto ab hoc versu, *Pharaonem et virtutem ejus in mare Rubrum* : et mox, *Qui eduxit populum suum in deserto* : ferme cum Augustino.

Solem in potestate diei : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Lunam et stellas in potestate noctis : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Qui percussit Ægyptum cum primitivis eorum : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Et eduxit Israel^d de medio ejus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

In manu forti, et brachio excelso : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Qui divisit mare Rubrum in divisiones : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Et eduxit Israel per medium ejus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Et excussit Pharaonem et exercitum ejus in mari Rubro : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Qui transduxit populum suum per desertum : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Qui^e eduxit aquam de petra rupis : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Qui percussit reges magnos : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Et occidit reges mirabiles [Ms. admirabiles] : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Seon regem Amorrhæorum : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Et Og regem Basan : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Et dedit terram eorum hæreditatem : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Hæreditatem Israel servo suo : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Quia [Ms. quoniam] in humilitate nostra memor fuit nostri Dominus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Et redemit nos de manu inimicorum nostrorum : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Qui dat escam omni carni : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Confitemini Deo [Ms. Domino] cæli : quoniam in sæculum misericordia ejus.

Confitemini Domino dominorum, quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

D

PSALMUS DAVID, JEREMIE.

Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus : dum recordaremur tui, Sion.

^e In ms. Sorbonico aliter legimus : *Qui eduxit aquam de medio eorum*. Sed utrumque additum est imperitia et temeritate librariorum : nihil enim hujus versiculi exstat in Scriptura Sacra Hebraica, vel Græca Psalmorum. MART.

^f Postremus hic versus, qui purus purusque tertius est hujus Psalmi, in originalibus ipsisque Latinis emendationibus, in Enarrationibus : non item et, quem modo laudatus Editor citat, Hieronymus, quem notum est lippis atque tonsoribus, Commentarios illos *ψευδοπερσέως*, seu Breviarium in Psalmos, non adornasse.

^g Pro titulo tantum est in Veronensi ms., *Ipsi David*. In textu, *ibi sedimus*, pro *illic*, etc. Tum,

In salicibus in medio ejus suspendimus organa A In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra.

Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cationum.

Et qui abduxerunt nos: hymnum cantate nobis de canticis Sion.

Quomodo cantabimus canticum Domini, in terra aliena?

Si oblitus fuero tui, Jerusalem: oblivioni detur dextera mea.

Adhæreat lingua mea faucibus meis: si non meminero tui.

Si non proposuero Jerusalem, in principio lætitiæ meæ.

Memor esto, Domine, filiorum Edom, in die Jerusalem.

Qui dicunt, Exinanite, exinanite, usque ad fundamentum in ea.

Filia Babylonis a misera, beatus qui retribuit tibi retributionem tuam: quam retribuisti nobis.

Beatus qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram.

In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra.

Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cationum, et qui abduxerunt nos:

Hymnum cantate nobis de canticis Sion. Quomodo cantabimus canticum Domini, in terra aliena?

Si oblitus fuero tui, Jerusalem: obliviscatur me dextera mea.

Adhæreat lingua mea faucibus meis: si non meminero tui.

Si non proposuero tui Jerusalem, in principio lætitiæ meæ.

Memento, Domine, filiorum Edom, in die Jerusalem.

Quid dicunt, Exinanite, exinanite, quousque ad fundamentum in ea.

Filia Babylonis a misera, beatus qui retribuet tibi retributionem tuam: quam tu retribuisti nobis.

Beatus qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram.

PSALMUS CXXXVII.

+ IPSI: DAVID.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: + quoniam audisti verba oris mei:

^b + Et: in conspectu angelorum psallam tibi: adorabo ad templum factum tuum, et confitebor nomini tuo.

Super misericordia tua, et veritate tua: quoniam magnificasti super c + omne: nomen factum tuum.

In + quacumque: die invocavero + te: exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.

Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terræ: quia audierunt + omnia: verba oris tui.

Et cantent in viis Domini: quoniam magna d + est: gloria Domini.

Quoniam excelsus Dominus, et humilia respicit, et alta a longe cognoscit.

Quoniam tibi interrogaverunt nos, etc., verba cationum. A tertio autem ab hoc versu, si tui non meminero. Si non te proposuero Jerusalem in principio jucunditatis meæ: atque alio interposito, Dicentium, Evacuate, evacuate usque ad fundamenta in ea. E quibus pleraque omnia cum Augustiniana lectione consonant.

^a Immerito *ἰπιθρον*, misera, Palatinus ms. obelo prænotat.

^b Ipsam cum obelo et copulam Palatinus ms. et Cari editio prætermittunt.

^c Hanc quoque Palatin. ms. notam asterisci, ac rursum, juncta Cari editione, subsequenti versus priorem obelum per oscitantiam omittit. Addit vero ms. in fine versus de suo *Diapsalma*.

^d Rectius hic verbum ipsum substantivum, cum præposito veru, Palatin. ms. ignorat.

^e Ms. Veronens. *infelix*, promiseram, et, quam retribuisti, non interposito tu pronomine: denique, *Beatus qui tenebit infantes tuos, et elidet eos ad petram*: cum Augustino fere continenter.

^f In Veronensi ms. ut et penes Augustinum, *audisti verba oris mei, et coram angelis psallam tibi*. Tacet et subsequenti versu postrema vox *Domine*: atque inde legitur, *In misericordia, non addito tua, que*

IPSI DAVID.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: quoniam f exaudisti omnia verba oris mei, et in conspectu angelorum psallam tibi.

Adorabo ad templum sanctum tuum: et confitebor nomini tuo, Domine.

Super misericordia tua, et veritate tua: quoniam c s magnificasti super nos nomen sanctum tuum.

In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem tuam.

Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terræ: quoniam audierunt omnia verba oris tui, et cantent in canticis Domino.

Quoniam magna est gloria Domini: quia [Ms. quoniam] excelsus Dominus, et humilia respicit, et alta a longe agnoscit [Ms. cognoscit].

est tamen in Augustiniano Psalterio. Videsis Hieronymum ad hunc versiculi locum, ubi dicitur, *magnificasti super nos*, in epist. ad Sunniam et Fretelam. Porro in eodem ms. et apud Augustinum, *cito exaudi me, multiplicabis me in anima mea in virtute*. Sic in subsequenti fine, *In viis Domini, pro in canticis Domino: tum excelsa, pro alta*. Denique, *retribues pro me, Domine, misericordia tua in æternum: Domine, opera, etc.*

^e Ita ms. Sorbonicus ac editus Cari: ms. autem Carnutensis legit, *super omnia*. Quod magis accedit ad lectionem Antiquorum Latinorum codicum, uti liquet ex his Hieronymi verbis ad Sunn. et Fretel.: *Græco reperisse vos dicitis, super omnes: sed in Septuaginta ita legitur, ὅτι ἐμπαύνας ἐπὶ πάν τὸ ὄνομα, τὸ ἅγιόν σου, sicut et nos in Latinum vertimus. Cæterum apud Hebræos ita esse cognoscite: Quia magnificasti super omne nomen verbum tuum. Juxta editionem autem Latinam hic sensus est: Quoniam magnificasti super omne nomen, hoc est, quod in celo et in terra dici potest sanctum, filium tuum. Notandum vero in ms. Alexandrino scriptum esse adhuc, non ἐπὶ πάν, sed ἐπὶ πάντας, id est, super omnes, ut legebant Sunnia et Fretela in suis exemplaribus Græcis. MART.*

Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me :^a + et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, et salvum me fecit dextera tua.

Domine retribuet pro me : Domine, misericordia tua in sæculum : opera manuum tuarum ne despicias.

PSALMUS CXXXVIII.

IN FINEM, DAVID PSALMUS.

Domine, probasti me, et cognovisti me : tu cognovisti sessionem meam, et resurrectionem meam.

Intellexisti cogitationes meas de longe : semitam meam, et funiculum meum investigasti.

Et omnes vias meas prævidisti : quia non est dolus in lingua mea.

Ecce, Domine, + tu : cognovisti omnia novissima et antiqua : + tu : formasti me, et posuisti super me manum tuam.

Mirabilis + facta est : scientia + tua : ex me : confortata est, + et : non potero ad eam.

Quo ibo a spiritu tuo ? et quo a facie tua fugiam ? ; Si ascendero in cælum, tu illic + es : si descendero in infernum, ades.

Si sumpsero pennas + meas : diluculo : + et : habitavero in extremis maris.

Etenim illuc manus tua deducet me : et tenebit me dextera tua.

Et dixi, Forsitan tenebræ conculcabunt me ? et nox illuminatio mea in deliciis meis.

Quia tenebræ non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur : sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus.

Quia tu possedisti renes meos : suscepisti me de utero matris meæ.

Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es : mirabilia opera tua, et anima mea cognoscit [Ms. cognoscet] nimis.

^a Secundis melioribus curis in eodem ms. obelus ipsaque et copula inducitur.

^b Perperam hic sine obelo idem ms. legit.

^c Vitiose Palatinus ms. ut et Cari editio hoc et subsequenti obelo carent.

^d Hic vero Palatini codicis potiorē fidem secuti, obelus, quo immerito Martianæus tu pronomē confoderat, sustulimus, astipulante luculentissimo Hebraici textus, atque ipsa Cari editione. E contrario quod sequitur verbum substantivum es, jugulavimus, ad ipsius ms. fidem et maxime Hebræi archetypi silentium. Peccat enim ipsa etiam Græci codicis Alexandrini nupera editio in hisce apponendis notis.

^e Unice cum Augustino idem ms., et limitem meum investigasti, etc., quoniam non est dolus, etc. Quod, inquit Hieronymus, solum Sexta Editio interpretata est. Cæterum et apud Septuaginta, et apud omnes interpretes, et ipsam Hebraicam, vel ῥαδίαν, vel λόγον, eloquium, et verbum, scriptum habet. Altero ab hoc versu. Tu finxisti me, etc. Denique, Mirificata est scientia tua ex me : invaluit nec potero ad illam. Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam ?

^f Testatur Hieronymus solam Sextam Editionem interpretatam fuisse δόλον, dolum ; apud LXX vero, et omnes alios interpretes, ac in ipso Hebraico

Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me : et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, et salvum me fecit dextera tua.

Domine, retribue pro me : Domine, misericordia tua in sæculum : opera manuum tuarum ne despicias.

IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Domine, probasti me, et cognovisti me : tu cognovisti sessionem [Ms. sedem] meam, et resurrectionem meam.

Intellexisti cogitationes meas, a [Ms. de] longe, semitam meam, et directionem meam investigasti, et omnes vias meas prævidisti : quia non est dolus in lingua mea.

Ecce tu, Domine [Ms. Domine tu], cognovisti omnia novissima et antiqua.

Tu formasti me, et posuisti super me manum tuam.

Mirabilis facta est scientia tua ex me ; confortata est, nec potero ad eam.

Quo ibo a spiritu tuo ? et a facie tua quo fugiam ? Si ascendero in cælum, tu illic es : et si descendero in infernum, ades.

Si sumpsero pennas meas ante lucem : et habitavero in postremo maris.

Etenim illuc manus tua deducet me ? et tenebit [Ms. contenebit] me dextera tua.

Et dixi, Forsitan tenebræ conculcabunt me : et nox illuminatio mea in deliciis meis.

Quia tenebræ non obscurabuntur abs te : et nox sicut dies illuminabitur.

Sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus : quia tu, Domine, possedisti renes meos et suscepisti me de utero matris meæ.

Confitebor tibi, Domine, quoniam terribiliter mirificatus es : mira opera tua, et anima mea novit nimis.

scriptum esse ῥαδίαν, vel λόγον, id est, eloquium, et verbum. Psalterium igitur Romanum nonnihil habet admistum Sextæ Editionis : ut et editio LXX interpretum in manuscripto Sorbonico, ubi legitur : *Oti uk estin dolos en glossi mu*, hoc est, *Quia non est dolus in lingua mea.* MART.

^a Veronens. ms. et Augustinus ; tu ibi es : si descendero, etc. Si recipiam pennas meas in directum : et habitabo, vel habitavero, in novissima maris. Et post intermedium versum, *Fortasse tenebræ conculcabunt me, et nox illuminatio in deliciis meis. Quoniam tenebræ non obtenebrabuntur, vel, tenebrabuntur, a te, et nox tamquam dies*, etc. Denique, *quoniam tu possedisti renes meos, Domine : suscepisti me a ventre [Aug. ex utero] matris meæ.*

^b Pari consensu idem libri, *mirabilia opera tua, et anima mea cognoscit valde. Non est absconditum os meum a te, quod fecisti in abscondito*, etc. Mox solus Veronensis, *viderunt oculi mei, pro tui : quæ sane dissimulanda sæpius laudato editori lectio non erat*, quippe quæ tam adeo cæteris libris omnibus contraria, ut qui eam unus probat codex San-Germanensis, prætulit tamen *imperfectum tuum, pro meum* : ablutatque adeo penitus sensu. Pergunt porro, *Per diem errabunt, et nemo in eis : mihi autem valde honorificati sunt amici tui, Deus : valde confortatus,*

Non est occultatum os meum a te, quod fecisti, in A occulto : et substantia mea, in inferioribus terræ.

Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur : dies formabuntur, et nemo in eis.

Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus : nimis confortatus est principatus eorum.

Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur : resurrexi, et adhuc sum tecum.

Si occideris, Deus, peccatores : viri sanguinum, declinate a me.

Quia dicitis in cogitatione : accipient in vanitate civitates tuas.

Nonne qui oderunt te, Domine, oderam ? et super inimicos tuos tabescebam ?

Perfecto odio oderam illos : et inimici facti sunt B mihi.

Proba me, Deus, et scito cor meum : interroga me, et cognosce semitas meas.

Et vide si via iniquitatis in me est : et deduc me in via æterna.

PSALMUS CXXXIX.

^b IN FINEM, PSALMUS DAVID.

Eripe me, Domine, ab homine malo : a tiro iniquo eripe me.

Qui cogitaverunt iniquitates in corde : tota die constituebant prælia.

Acuerrunt linguas suas sicut ^c serpentis : venenum aspidum sub labiis eorum. DIAPNALMA.

Custodi me, Domine, de manu peccatoris : et ab hominibus iniquis eripe me. C

Qui cogitaverunt supplantare gressus meos : absconderunt superbi laqueum mihi.

Et funes extenderunt in laqueum : juxta iter scandalum posuerunt mihi. DIAPNALMA.

Dixi Domino, Deus meus es tu : et ex ^a audi, Domine, vocem deprecationis meæ.

Domine, Domine, virtus salutis meæ : obumbrasti ^d super caput meum in die belli.

Ne tradas me, Domine, a desiderio et meo ^e peccatori : cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exallentur. DIAPNALMA.

etc. Tum, exurrexi, et adhuc sum tecum : si occideris, Deus, etc. Et, quoniam dicitis in cogitatione, accipient in vanitatem, vel vanitate, civitates suas. Nonne eos qui oderunt, vel oderant te, Domine, odio habul, et super, etc.

^a In Palatino ms. Defecto odio oderam illos : inimici, etc. ipsa non interposita et copula.

^b In Palatino ms. verba In finem desiderantur.

^c Idem ms. serpentes plurium numero. Retinet porro quod subnectitur Diapsalma, et quæ infra sunt reliqua duo. Tacet et insequenti versu et copulam, quam sane præstat expungere, cum neque in Hebræo sit, neque in Græco ipso textu.

^d Hic autem de suo addit idem ms. Diapsalma. Porro legit, Non tradas, Domine, desiderio meo peccatori : minus recte.

^e Solus Veronen-sis ms. scito cor meum, scruta renes meos, et scito semitas meas.

^f Idem ms. Libera me, Domine, etc., et a viro iniusto erue me. Qui cogitaverunt injustitias, et, consti-

Non est occultatum os meum abs te, quod fecisti, in occulto : et substantia mea, in inferioribus terræ.

Imperfectum meum viderunt oculi tui : et in libro tuo omnes scribentur.

Dies formabuntur, et nemo in eis : mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus : nimis confortatus est principatus eorum.

Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur : resurrexi, et adhuc tecum sum : si occidas, Deus, peccatores.

Viri sanguinum, declinate a me, quia dicitis in cogitationibus vestris : accipient in vanitate civitates suas.

Nonne qui te oderunt, Deus, oderam illos ? et super inimicos tuos tabescebam ?

Perfecto odio oderam illos : et [Ms. tac. et] inimici facti sunt mihi.

Proba me, Deus [Ms. Domine], et scito cor meum : interroga me, et cognosce semitas meas.

Et vide si via iniquitatis in me est : et deduc me in viam æternam [Ms. via æterna].

IN FINEM, PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID]

Eripe ^f me, Domine, ab homine malo : a viro iniquo libera me.

Qui cogitaverunt malitias in corde : tota die constituebant prælia.

Acuerrunt linguas suas sicut serpentis : venenum aspidum sub labiis eorum. DIAPNALMA.

Custodi me, Domine, de manu peccatoris : et ab hominibus iniquis libera me.

Qui cogitaverunt supplantare gressus meos : absconderunt superbi laqueos mihi.

Et funes extenderunt in laqueum ^g pedibus meis : juxta iter scandalum posuerunt mihi. DIAPNALMA.

Dixi ^h Domino, Deus meus es tu : exaudi, Domine, vocem orationis meæ.

Domine, Domine, virtus salutis meæ : obumbrasti caput meum in die belli.

Ne tradas me a desiderio meo peccatori : cogitaverunt adversus me : ne derelinquas me, ne unquam exallentur. DIAPNALMA.

tuebant bella. Acuerrunt linguam suam, etc. Et insequenti versu, Conserva me, Domine, de manu peccatoris, ab hominibus injustis libera me. Tum, absconderunt superbi muscipulam mihi. Et restes extenderunt in muscipula pedibus meis (quæ postrema duo verba superflua esse, Hieronymus epist. ad Sunniam docet) : juxta semitam scandalosa posuerunt mihi : fere continenter ad verbum cum Augustino.

^g Hæc verba, pedibus meis, hoc in loco superflua esse docet sanctus Hieronymus. MART.

^h Iterum cum Augustino idem liber, Dixi, Domine, Deus meus es tu, auribus percipe, Domine, vocem deprecationis meæ. Et, obumbrasti super caput meum in die belli. Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccati, pro peccatori : et, ne forte exallentur. Tum, teget eos. Decidant super eos carbones ignis in terra et dejicies eos, etc., atque altero versu, mala venabuntur in interitum. Denique, Dominus faciet judicium egentis, et causam pauperum : ut et in line in habitabunt, pro habitabunt.

Caput circuitus eorum : labor laborum ipsorum A Caput circuitus eorum [Ms. illorum], labor laborum ipsorum cooperiet eos.

Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos : in miseriis non subsistent.

Vir linguosus non dirigetur in terra : virum injustum mala capient in interitu.

Cognovi quia faciet Dominus iudicium inopis : a + et ; vindictam pauperum.

Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo : + et ; habitabunt recti cum vultu tuo.

Caput circuitus eorum [Ms. illorum], labor laborum ipsorum cooperiet eos.

Cadent super eos carbones ignis, in ignem dejicies eos : in miseriis non subsistent.

Vir linguosus non dirigetur super terram : virum injustum mala capient in interitu.

Cognovi quoniam faciet Dominus iudicium inopum : et vindictam pauperum.

Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo : et habitabunt recti cum vultu tuo.

PSALMUS CXL.

PSALMUS DAVID.

Domine, clamavi ad te, exaudi me : intende voci meæ cum clamavero ad te.

Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo : elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

Pone, Domine, custodiam ori meo : + et ; ostium circumstantiæ labiis meis.

Non declines cor meum in verba malitiæ : ad excusandas excusationes in peccatis.

Cum hominibus operantibus iniquitatem : et non communicabo cum electis eorum b.

Corripiet me iustus in misericordia : et increpabit me : oleum + autem ; peccatoris non impinguet caput meum.

Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum : absorpti sunt juncti petræ iudices eorum.

Audient verba mea, quoniam potuerunt : sicut crassitudo terræ erupta est super terram.

Dissipata sunt ossa nostra secus infernum : quia ad te, Domine, Domine, oculi mei : in te speravi, non auferas animam meam.

Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi : et a scandalis operantium iniquitatem.

Cadent in retiaculo ejus peccatores : singulariter sum ego donec transeam.

PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID].

Domine, clamavi ad te, exaudi me : intende voci orationis [Ms. deprecationis] meæ, dum clamavero ad te.

Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.

B *Elevatio manuum mearum, sacrificium vespertinum.*

Pone, Domine, custodiam ori meo : et ostium d circumstantiæ labiis meis.

Ut non declines cor meum in verbum malum : ad excusandas excusationes in peccatis.

Cum hominibus operantibus iniquitatem : et non combinabor cum electis eorum.

Corripiet me iustus in misericordia, et increpabit me : oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Quoniam adhuc oratio mea in beneplacitis eorum : absorpti sunt continuati petræ iudices eorum, audient verba mea, quoniam potuerunt.

Sicut crassitudo terræ eructat super terram : dissipata sunt ossa nostra secus infernum.

C *Quia ad te, Domine, Domine, oculi mei : in te speravi, ne auferas animam meam.*

Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi : et a scandalis operantibus iniquitatem.

Cadent in retiaculum ejus peccatores : singulariter sum ego, donec transeam.

PSALMUS CXLI.

INTELLECTUS DAVID, CUM ESSET IN SPELUNCA, ORATIO.

Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum.

Effundo in conspectu ejus orationem meam : e tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

In deficiendo ex me spiritum meum : et tu cognovisti semitas meas.

^a Minus recte Palatinus ms. obeli notam hanc præterit. Rectissime autem subsequenti versu eandem voculam et plane omittit, juxta S. ipsiusmet Doctoris mentem in epist. ad Sunniam et Fretelam : *In Græco reperisse vos dicitis, et habitabunt. Sed hic et conjunctio superflua est.*

^b Atque hic de suo Palatin. ms. addit *Diapsalma.*

^c Ad Palatini ms. fidem, astipulantibus vero Hebræo, Græcoque ipso textu, et conjunctionem cum præposito ipsi obelo hinc amovimus.

^d In Veronensi Psalterio, ostium continentis circa labia mea. *Ne declines cor meum in verba maligna : paulo post, et non combinabo cum electis eorum. Emen-*

INTELLECTUS DAVID [Ms. IPSI DAVID], CUM ESSET IN SPELUNCA, ORATIO.

Voce mea [Ms. vocem meam] ad Dominum clamavi : voce mea ad Deum [Ms. Dominum] deprecatus sum.

Effundam in e conspectu ejus orationem meam : et tribulationem meam ante ipsum pronuntiem.

D *In deficiendo in me spiritum meum : et tu cognovisti semitas meas.*

dabit me iustus in misericordia : et arguet me, etc. Tum, Quoniam adhuc et oratio mea, etc. absorpti sunt juxta petram iudices eorum : audientur verba mea, quoniam prævaluerunt. Sicut crassitudo terræ dirupta est super terram, dispersa sunt juxta infernum ossa nostra. Quoniam ad te, etc., ne avertas anima mea (solemni veteri pronuntiandi, sive scribendi more, pro animam meam). Custodi me a muscipula, quæ (pro quam) occultaverunt mihi, et ab scandalis quæ operantur iniquitatem. Cadent in retiaculo peccatores : singularis ego sum, donec transeam. Quæ pleræque omnia cum Augustino, eoque sæpius unico faciunt.

^e Psalterium Veronense, *Effundam ante eum pre-*

In via hac qua ambulabam : absconderunt laqueum A
mihī.

Considerabam ad dexteram, et videbam : ^a et non erat qui cognosceret me.

Perit fuga a me : et non est qui requirat animam meam.

Clamavi ad te, Domine : dixi, Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.

Intende deprecationem meam : quia humiliatus sum nimis.

Libera me a persequentibus me : quia confortati sunt super me.

Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo : me exspectant justī, donec retribuas mihī. B

In via hac qua ambulabam : absconderunt superbi laqueos mihī.

Considerabam a dextris, et videbam : et non erat qui agnosceret me.

Perit fuga a me : non est qui requirat [Ms. inquirat] animam meam.

Clamavi ad te, Domine : dixi, Tu es spes mea : portio mea in terra viventium.

Intende in [Ms. ad] orationem meam : quia [Ms. quoniam] humiliatus sum nimis.

Libera me a persequentibus me : quoniam confortati sunt super me.

Educ de carcere animam meam, ad confitendum nomini tuo, Domine.

Me exspectant justī, donec retribuas mihī.

PSALMUS CXLII.

PSALMUS DAVID, † QUANDO PERSEQUEBATUR EUM FILIUS
^b EJUS.

Domine, exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam, in veritate tua : exaudi me in tua justitia.

Et non intres in iudicium cum servo tuo : quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Quia persecutus est inimicus animam meam : humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi : et anxiatu est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

Memor sui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis : ^c in factis manuum tuarum meditabar.

Expandi manus meas ad te, anima mea † sicut : terra sine aqua tibi. ^d DIAPSALMA.

Velociter exaudi me, Domine : defecit spiritus meus.

Non avertas faciem tuam a me : et similis ero descendentibus in lacum.

Auditam fac mihī mane misericordiam tuam : quia in te speravi.

PSALMUS DAVID [Ms. IPSI DAVID] QUANDO EUM FILIUS
^b SUUS PERSEQUEBATUR.

Domine, exaudi orationem meam, auribus percipe ^e obsecrationem meam, in veritate tua : exaudi me in tua justitia.

Et ne intres in iudicium [Ms. iudicio] cum servo tuo : quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Quia [Ms. quoniam] persecutus est inimicus animam meam : humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuro sicut mortuos sæculi : et anxiatu est in me spiritus meus, in me turbatum est cor meum. C

Memor sui dierum antiquorum, et meditatus sum in omnibus operibus tuis : et in factis manuum tuarum meditabar.

Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi. DIAPSALMA. Velociter exaudi me.

Domine, defecit spiritus meus, ne avertas faciem tuam a me : et ero similis descendentibus in lacum.

Auditam mihī fac mane misericordiam tuam : quia [Ms. quoniam] in te speravi, ^f Domine.

tem meam : tribulationem meam in conspectu ejus, annuntiabo. Dum defecit a me spiritus meus, et tu, etc. Tum, absconderunt mihī muscipulam. Considerabam in dexteram, et videbam : et non erat qui me cognosceret. Subsequenti versu voculæ et non est, librarii oscitantia exciderunt. Tertio autem a fine, Erue me a persequentibus me : quoniam corroborati sunt, etc. Tum, ut consteatur, pro ad confitendum. Ac demum, Ne exspectabunt justī, quoadusque retribuas mihī. Maximam sane partem ad Augustinianum exemplar.

^a Hanc quidem et copulam minus recte, jure autem merito eam quæ altero ab hoc hemistichio subsequitur, et in Hebraico textu non est, Palatinus ms. obelo prænotat.

^b Palatinus ms. filius suus. Et, Domine † ex : audi, etc., præfixo de more præpositioni obelo. Subsequenti versu rescriptum sequiore manu, in iudicio, pro iudicium.

^c Sequior hic manus in Palatin. ms. præfixit et conjunctionem. Porro qui verbo sicut præponitur asteriscus, in eodem ms. et Cari editione desideratur.

^d Tacet Palat. ms. Diapsalma.

^e Idem ms. precem meam : et mox, quoniam non

justificabitur coram te omnis vivens. Tum rursus cum Augustino, Collocaverunt me in tenebrosis, et lædium passus est in me spiritus meus, in me conturbatum est cor meum. Memoratus sum dierum, etc., in facturis manuum tuarum meditatus sum. Extendi manus meas, etc., terra sine aqua sitiivi, pro tibi. Et sitiens quidem, pro sine aqua commode aliis lectum atque expositum scio, ac do lubens : verum, quod Veronensis Psalterii editor putat, sitiivi, pro tibi, (manifestum ejus codicis mendum) probatum quoque Augustino esse, ex eo quod ait, sitire tibi possum, me irrigare non possum, commentum est ejus, qui neque istud quod diximus, glossena, neque sancti Patris contextum attenderit. Demum cito legitur, pro velociter.

^f Ms. Veronens. cum Augustino, quod hic loci prætermittit, Domine, subsequenti versu interserit ad hunc modum : Notam fac mihī, Domine, viam, in qua ingrediar, quoniam ad te levavi animam meam. Tum solus ins. : Libera me de inimicis meis, Domine, quoniam ad te confugi : doce me ut faciam voluntatem (non addito tuam pronomine ex librarii oscitantia) quoniam tu es, etc. Deinde rursus cum Augustino, vivificabis me. In tua justitia educes de tribulatione,

Notam fac mihi viam in qua ambulem : quia ad te levavi animam meam.

Eripe me de inimicis meis, Domine, ad te confugi : doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam : propter nomen tuum, Domine, vivificabis me in æquitate tua.

Educes de tribulatione animam meam : et in misericordia tua disperdes inimicos tuos.

Et perdes omnes qui tribulant animam meam : quoniam ego servus tuus sum.

PSALMUS CXLIII.

† b PSALMUS : DAVID : ADVERSUS GOLIATH : B

Benedictus Dominus Deus meus : qui docet manus meas ad prælium, et digitos meos ad bellum.

Misericordia mea, et refugium meum : susceptor meus, et liberator meus :

Protector meus, et in ipso speravi : qui subdit populum meum sub me.

Domine, quid est homo quia innotuisti ei ? aut filius hominis quia reputas eum ?

Homo vanitati similis factus est : dies ejus sicut umbra prætereunt.

Domine, inclina cælos tuos, et descende : tange montes, et fumigabunt.

Fulgura coruscationem, et dissipabis eos : emitte sagittas tuas, et conturbabis eos.

Emitte manum tuam de alto, eripe me, et libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum.

Quorum os locutum est vanitatem : et dextera eorum, dextera iniquitatis.

Deus, canticum novum cantabo tibi : in psalterio decachordo psallam tibi.

Qui das salutem regibus : qui redemisti David servum tuum de gladio maligno, eripe me.

Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem, et dextera eorum, dextera iniquitatis.

Notam mihi fac viam in qua ambulem : quia ad te, Domine, levavi animam meam :

Eripe me de inimicis meis, Domine, ad te confugi : doce me facere voluntatem tuam, quia tu es Deus meus.

Spiritus tuus bonus deducet me in viam rectam [Ms. terra recta] : propter nomen tuum, Domine, vivificabis me in æquitate tua.

Et educes de tribulatione animam meam : et in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes qui tribulant animam meam : quoniam servus tuus ego sum.

[Ms. PSALMUS] DAVID AD GOLIATH.

Benedictus Dominus Deus meus : qui docet manus meas ad prælium, et digitos meos ad bellum.

Misericordia mea, et refugium meum : susceptor meus, et liberator meus.

Protector meus, et in ipso speravi : subjiciens populos sub me.

Domine, quid est homo quod innotuisti ei ? aut filius hominis quoniam reputas eum ?

Homo vanitati similis factus est : dies ejus sicut umbra prætereunt.

Domine, inclina cælos tuos, et descende : tange montes, et fumigabunt.

Corusca coruscationes tuas, et dissipabis eos : emitte sagittas tuas, et conturbabis eos.

Emitte manum tuam de alto, eripe me, et libera me de aquis multis, et de manu filiorum alienorum.

Quorum os locutum est vanitatem : et dextera eorum, dextera iniquitatis.

Deus canticum novum cantabo tibi : in psalterio decem chordarum psallam tibi.

Qui das salutem regibus : qui liberas David servum tuum de gladio maligno.

Eripe me, et libera me de aquis multis, et de manu filiorum alienorum.

Quorum os locutum est vanitatem : et dextera eorum, dextera iniquitatis.

etc. ; librarii enim manifestum est vitium, quod sequitur in eo codice, *mea ἀπλῶς*, pro *animam meam*. Denique omnes tribulantes, pro omnes qui tribulant.

^a Perperam Martian. ipsum quoque pronomen tu, quod est luculentissime in Hebr. textu, obelo confoderat, a quo nos illud, admonente Palat. ms., atque ipsa Cari edit., exemimus. Mox, in terra recta, pro terram rectam, sequiore manu repositum est in eo codice.

^b Rectius in eodem ms. τὸ *Psalmus* non est : haud autem bene reliquus sine obelo est titulus.

^c Palatinus ms. *qui subdis* : qui et sine obelo aut voculam subsequenti versiculo non recte legit.

^d Idem ms. de suo addit et conjunctionem, et in subsequenti sine versiculi *Diapsalma*. Tum vero post alium versum sequior manus rescripsit, qui redemit David servum suum.

^e Idem ms. in prælio, *digitos meos*, etc., conjunc-

tionem et prætermissa.

^f Veronens. lib., *subdit populum suum sub me* : paulo post, *quoniam ætinas eum. Homo vanitati similis est : dies illius tanquam umbra transeunt*. Neque porro adit tuos pronomen ad cælos, aut tuas insequenti versu ad coruscationes : legitque *disperges*, pro *dissipabis*, ut et mox, *ex alto libera me, et erue me* : quibus omnibus locis vix uno atque altero verbo cum Augustiniana lectione consonat.

^g Hic vero adamussim cum Augustino idem ms. *Erue me, et erue me de manu*, etc., verbis, *de aquis multis*, et repudiatis. Tum altero ab hoc versu : *Quorum filii velut novellæ constabilitæ in juventute sua. Filii eorum compositæ, et ornate sicut similitudo templi. Cellaria eorum, etc., ex hoc in hoc. Dies eorum secundæ multiplicantes in egressibus suis, locos eorum crassi. Non est ruina in eis* (Augustin. *ruina sepiis*), *nec exitus, neque clamor*, etc. ; et in fine, *beatus populus, cujus Dominus Deus ipsius*.

Quorum filii sicut novellæ plantationes [Ms. novella], A in juventute sua.

Filiæ eorum compositæ : circumornatæ , ut similitudo templi.

Promptuaria eorum plena : eructantia ex hoc in illud.

Oves eorum fetosæ , abundantes in egressibus suis : boves eorum crassæ.

Non est ruina maceriæ neque transitus : neque clamor in plateis eorum.

Beatum ^a + dixerunt : populum , cui hæc sunt : beatus populus cujus Dominus Deus ejus.

Quorum filii sicut novellæ plantationes : stabiliti a juventute sua.

Filiæ eorum compositæ : circumornatæ , ut similitudo templi.

Promptuaria eorum plena : eructantia ex hoc in illud.

Oves eorum fetosæ , abundantes in itineribus suis : boves eorum crassæ.

Non est ruina maceriæ neque transitus , neque clamor in plateis eorum.

Beatum dixerunt populum , cui hæc sunt : beatus populus cujus est Dominus Deus eorum.

PSALMUS CXLIV.

LAUDATIO IPSI DAVID.

B

° LAUDATIO IPSI DAVID.

[Aleph.] Exaltabo te , Deus meus rex : et benedicam nomini tuo in sæculum , et in sæculum ^b + sæculi :

[Beth.] Per singulos dies benedicam tibi : et laudabo nomen tuum in sæculum , et in sæculum + sæculi :

[Gimel.] Magnus Dominus , et laudabilis nimis : et magnitudinis ejus non est finis.

[Daleth.] Generatio et generatio ^c laudabit opera tua : et potentiam tuam pronuntiabunt.

[He.] Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur , et mirabilia tua narrabunt.

[Vav.] Et virtutem terribilium tuorum dicent : et magnitudinem tuam narrabunt.

[Zain.] Memoriam abundantiae suavitatis tuæ eruciant , et justitia tua exsultabunt.

[Heth.] Miserator et misericors Dominus : patiens , et multum misericors.

[Teth.] Suavis Dominus universis : et miserationes ejus super omnia opera ejus.

[Jod.] Consteantur tibi , Domine , omnia opera tua : et sancti tui benedicant tibi.

[Caph.] Gloriam regni tui dicent : et potentiam tuam loquentur.

[Lamed.] Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam , et gloriam magnificentiæ regni tui.

[Mem.] Regnum tuum , regnum omnium sæculorum : et dominatio tua in omni generatione , et generationem.

^d + Fidelis Dominus in omnibus verbis suis : et sanctus in omnibus operibus suis :

[Aleph.] Exaltabo te , Deus rex meus : et benedicam nomen tuum in æternum , et in sæculum sæculi.

[Beth.] Per singulos dies benedicam te : et laudabo nomen tuum in æternum , et in sæculum sæculi.

[Gimel.] Magnus Dominus , et laudabilis nimis : et magnitudinis ejus non est finis.

[Daleth.] Generatio et generatio laudabunt opera tua : et potentiam tuam pronuntiabunt.

[He.] Magnificentiam majestatis tuæ , et sanctitatem tuam loquentur : et mirabilia tua narrabunt.

[Vav.] Virtutem terribiliorum tuorum dicent et magnitudinem tuam narrabunt.

[Zain.] Memoriam abundantiae suavitatis tuæ eruciant : et justitia tua exsultabunt.

[Heth.] Misericors et miserator Dominus : patiens , et multum misericors.

[Teth.] Suavis Dominus universis : et miserationes ejus super omnia opera ejus.

[Jod.] Consteantur tibi , Domine , omnia opera tua : et sancti tui benedicent. [Ms. benedicant] te.

[Caph.] Gloriam regni tui dicent : et potentiam tuam loquentur.

[Lamed.] Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam , et gloriam ^f magnificentiæ regni tui.

[Mem.] Regnum tuum , Domine , regnum omnium sæculorum : et dominatio tua in omni generatione , et progenie.

Fidelis Dominus in verbis suis : et sanctus in omnibus operibus suis.

^a Fortasse rectius verbum dixerunt , sine obelo in Palatino est ms. ; neque enim proprie abundat supra originales textus , illebræum אַבַּוּדָא , aut Græcum ὑπερᾶβυσσος , uno verbo.

^b Librarii oscitantia , neque Hebraica elementa singulis versibus præfixa , neque obelum hunc , et qui pene sequitur altero versu , habet Palatin. ms.

^c Sequitur in eodem cod. manus rescripsit plurimum numero laudabunt.

^d Atque hunc perperam sine obelo versiculum Palatinus ms. legit.

^e Inscríbitor in Veronensi ms. ut et penes Augustinum *Laus* , etc. In textu , *Exaltabo te , Deus meus , rex , etc.* ; et mox in sæculum , pro in æternum , ut et postea , *laudabilis valde* , pro nimis. Tum , *Generatio et generatio laudabit opera tua , et virtutem tuam an-*

nuntiabunt , Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur , et mirabilia tua narrabunt . Virtutem terribiliorum tuorum dicent , et magnitudinem tuam loquentur (Augustinus enarrabunt eam). Mox *eruciant* , pro *eruciantur* , et *longanimis* , pro *patiens*. Denique , *Suavis Dominus omnibus , et miserationes ejus in omnia opera ejus.*

^f Idem libri , *gloriam magnitudinis decoris tui . Regnum tuum , regnum , etc.* ; et , in omni generatione , et generatione . Altero ab hoc versu , *Confirmat Dominus omnes decedentes , et , etc.* ; tum , aliis duobus interpositis , *Justus Dominus in omnibus ritibus suis : ac deinde , Prope est Dominus omnibus invocantibus eum , omnibus qui invocant eum in veritate : denique , et preces eorum exaudiet.*

[Lamech.] *Allevat Dominus omnes qui corrunt : et A erigit omnes elisos.*

[Ain.] *Oculi omnium in te sperant, a Domine : et tu das escam illorum in tempore opportuno.*

[Phe.] *Aperis + tu : manum tuam : et implet omne animal benedictione.*

[Sade.] *Justus Dominus in omnibus viis suis : et sanctus in omnibus operibus suis.*

[Coph.] *Prope est Dominus omnibus invocantibus eum b ✕ omnibus invocantibus eum : in veritate.*

[Res.] *Voluntatem timentium se faciet : et deprecationem eorum exaudiet, et salvos faciet eos.*

[Sin.] *Custodit Dominus omnes diligentes se : et omnes peccatores disperdet.*

[Thav.] *Laudationem Domini loquetur os meum : et benedicat omnis c caro nomini sancto ejus in sæculum, B et in sæculum + sæculi :*

[Lamech.] *Allevat Dominus omnes qui ruunt : et erigit omnes elisos.*

[Ain.] *Oculi omnium in te sperant, Domine : et tu das escam illis in tempore opportuno.*

[Phe.] *Aperis tu manum tuam : et implet omne animal [Ms. omnem animam] benedictione.*

[Sade.] *Justus Dominus in viis suis : et sanctus in omnibus operibus suis.*

[Coph.] *Prope est Dominus omnibus invocantibus eum, in veritate.*

[Res.] *Voluntatem timentium se faciet : et orationes eorum exaudiet, et salvos faciet eos.*

[Sin.] *Custodit Dominus omnes diligentes se [Ms. eum] : et omnes peccatores disperdet.*

[Thav.] *Laudem Domini loquetur os meum : et benedicat omnis caro nomen sanctum ejus in æternum, et in sæculum sæculi.*

PSALMUS CXLV.

ALLELUIA, d + AGGÆI, ET ZACHARIÆ :

Lauda, anima mea, Dominum, laudabo Dominum in vita mea : psallam Deo meo quamdiu fuero.

Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, e in quibus non est salus.

Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam : in illa die peribunt + f omnes : cogitationes eorum.

Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus : spes ejus in Domino Deo ipsius qui fecit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt :

Qui custodit veritatem in sæculum, facit judicium injuriarum patientibus ; dat escam esurientibus.

Dominus solvit compeditos : Dominus illuminat cæcos.

Dominus erigit e elisos : Dominus diligit justos.

Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet : et vias peccatorum disperdet.

Regnabit Dominus in sæcula : Deus tuus Sion in generationem et generationem.

ALLELUIA. i

Lauda, anima mea, Dominum, laudabo Dominum in vita mea : psallam Deo meo quamdiu fuero.

Nolite confidere in principibus, neque in filiis hominum, in quibus non est salus.

Exiet spiritus ejus et revertetur in terram suam : in illa die peribunt [Ms. perient] omnes cogitationes eorum.

Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus [Ms. est] : spes ejus in Domino Deo ipsius.

Qui fecit cælum et terram, mare, et omnia quæ in eis [Ms. ea] sunt.

Qui custodit veritatem in sæculum, facit judicium injuriarum patientibus : dat escam esurientibus.

C *Dominus erigit elisos, Dominus solvit compeditos : Dominus illuminat cæcos, Dominus dirigit justos.*

Dominus custodit advenam, pupillum te viduam suscipiet, et viam peccatorum exterminabit.

Regnabit Dominus in æternum ; Deus tuus Sion in sæculum sæculi.

PSALMUS CXLVI.

^h ALLELUIA. + AGGÆI, ET ZACHARIÆ :

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus : Deo nostro sit jucunda, ✕ decoraque : laudatio.

^a Aut veru prænotandum hoc est nomen *Domine*, aut quod juxta P. latini ms. est *fidem*, ac rectius multo videtur, prorsus inducendum, quod nedum in Hebræo sed neque in Græco ipso textu resonet.

^b Asterisci notam Palatinus ms. et Cari editio dissimulant. Sequentis autem proxime verbi *exaudiet præpositionem* ms. de more jugulat.

^c Antiquarii, ut videtur, oscitantia excidit e Palatino ms. *vox caro*.

^d Quæ obelo prænotantur, *Aggæi et Zachariæ* nomina, in Palatino ms. rectius omnino non sunt.

^e Atque hanc rectius pau'o in præpositionem idem ms. respuit juxta originales libros.

^f Haud recte hic idem ms. sine obelo legit, ac de suo addit in fine *Diapsalma*.

^g Secundis curis repositum hic est *allisos*, atque altero ab hoc versu, *viam* minori numero.

^h Rectius in Palatino ms. et Cari editione *Aggæi et Zachariæ* nomina prorsus non adduntur. Sed neque in textus priori versiculo verbum substantivum est additur.

ⁱ Addit Veronens. ms. *Aggæi et Zachariæ* nomina.

ALLELUIA. j

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus : Deo nostro jucunda sit laudatio.

In textu habet, *quamdiu vivo*, pro *fuero*, et, *Nolite fidere in principes, et in filios hominum, quibus non est salus* : propius ad Augustinianum exemplar, ut et quæ sequuntur tribus ab hinc versibus, *Qui custodit veritatem in æternum, facientem judicium injuriam accipientibus : dante (vel dantem) te escam esurientibus. Dominus solvit compeditos : Dominus erigit elisos. Dominus sapientes facit cæcos : Dominus diligit justos. Dominus custodit proselytos, orphanum et viduam* etc. Denique, *Deus tuus Sion in generatione et generationem*.

ⁱ Hic vero eadem *Aggæi et Zachariæ* nomina, ut et ad subsequentes duorum psalmonum titulos, addit Veronens. ms. In Textus altero versu, *concolligens* habet, pro *congregans*, ac deinde cum Augustino, *rocans*, pro *vocat*. Solus autem mox, *prudentiæ ejus*, pro *et sapientiæ*, etc. Tum iterum juxta Augustinum, *humilians*, pro *humiliat*. Et, *Qui cooperit cælum nubi- bus, et parat (ms. pensat) terræ pluviæ. Qui exoriri facit in montibus, etc. Qui dat pecoribus escam, etc.*, et, *corporum qui invocant eum. Non in potentatis equi, etc., nec bene in tabernaculis viri sentiæ. Bene*

Ædificans Jerusalem Dominus : dispersiones Israelis [Ms. Israhel] congregabit.

Qui sanat contritos corde : et alligat contritiones eorum.

Qui numerat multitudinem stellarum : ⁊ et ⁊ omnibus eis nomina vocat.

Magnus Dominus noster, et magna virtus ejus : et sapientiæ ejus non est numerus.

Suscipiens mansuetos Dominus : humilians ⁊ autem ⁊ peccatores usque ad terram.

Præcinite Domino in confessione : psallite Deo nostro in cithara.

Qui operit cælum nubibus : et parat terræ pluviam.

⁊ Qui producit in montibus fenum : ⁊ et herbam servituti hominum ⁊

Qui dat jumentis escam ipsorum : ⁊ et ⁊ pullis corvorum invocantibus eum.

Non in fortitudine equi, voluntatem habebit : nec in tibis viri beneplacitum erit ei.

⁊ Bene ⁊ placitum est Domino super timentes eum, ⁊ et ⁊ in eis qui sperant super misericordia ejus.

Ædificans Jerusalem Dominus : et dispersiones Israel congregans.

Qui sanat contritos corde : et alligat contritiones eorum.

Qui numerat multitudinem stellarum : et omnibus eis nomina vocat.

Magnus Dominus noster, et magna virtus ejus : et sapientiæ ejus non est numerus.

Suscipiens mansuetos Dominus : humiliat autem peccatores usque ad terram.

Incipite Domino in confessione : psallite Deo nostro in cithara.

Qui operit cælum nubibus : et parat terræ pluviam.

Qui producit in montibus fenum : et herbam servituti hominum.

Qui dat jumentis escam ipsorum : et pullis corvorum invocantibus eum.

Non in viribus equi voluntatem habebit : neque in tabernaculis viri beneplacitum est ei.

Beneplacitum est Domino : super timentes eum, et in eos qui sperant in misericordia ejus.

PSALMUS CXLVII.

ALLELUIA ^d AGGÆI, ET ZACHARIÆ :

Lauda, Jerusalem, Dominum : lauda Deum tuum, Sion.

Quoniam confortavit seras portarum tuarum : benedixit filiis tuis in te.

Qui posuit fines tuos pacem : ⁊ et ⁊ adipe frumenti satiat te.

Qui emittit eloquium suum terræ : velociter currit sermo ejus.

Qui dat nivem sicut lanam : nebulam sicut cinerem spargit.

Mittit crystallum suam sicut buccellas : ante faciem frigoris ejus quis sustinebit ?

⁊ E ⁊ mittet verbum suum, et liquefaciet ea : stabit spiritus ejus, et fluent aquæ.

Qui annuntiat verbum suum Jacob : justitias et judicia sua Israel.

ALLELUIA ^e.

Lauda, Jerusalem, Dominum : lauda Deum tuum, Sion.

Quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filios tuos in te.

Qui posuit fines tuos pacem : et adipe frumenti satians te.

Qui emittit ^f eloquium suum terræ : velociter currit sermo ejus.

Qui dat nivem sicut lanam : nebulam velut [Ms. sicut] cinerem spargit.

Mittit crystallum suam sicut frusta panis : ante faciem frigoris ejus quis subsistet ?

Mittet verbum suum, et liquefaciet ea : stabit [Ms. flavit] spiritus ejus, et fluent [Ms. profluent] aquæ.

Pronuntians verbum suum Jacob : justitias et judicia sua Israel.

sensit (Aug. sentiet) Dominus in timentibus eum ; et in his qui sperant, etc.

^a Nos et conjunctioni obelum præfiximus ad Hebræi textus fidem, admonente Palatino ms.

^b Econtrario superfluum obelum hinc nos amovimus, quem plane constat, aut nulli, aut etiam præcedenti proxime, et subsequenti qui relativis fuisse præponendum. Monuit vero nedum Palatinus ms., sed et Cari editio. Minus autem bene insequenti versu idem ms. absque veru habet et copulam.

^c Atque hic ferme rectius *Beneplacitum* legunt Palatinus ms. et Cari editio sine obelo, qui si recte habet, debuit eadem prorsus de causa et præcedenti proxime eidem vocabulo præfigi. Minus autem bene vocula quoque in eis, eodem, quo et copula jugulatur, Carus obelo transverberat.

^d Illic iterum, ut ad superioris psalmi titulum notatum est, *Aggæi et Zachariæ* nomina Palatinus ms. et Cari editio penitus reticent.

^e Iterum, quod et modo notatum est, *Aggæi et*

Zachariæ adduntur hic nomina in Veronensi ms. In textu confirmavit legitur, quod plurium esse codicum, pro *confortavit*, S. quoque Augustinus testatur.

^f Legit cum Augustino Veronensis ms. : *Qui mittit verbum suum terræ : usque in velocitatem currit verbum ejus.* Et, *Qui mittit crystallum suum, sicut, etc. Emittet verbum suum, et tabefaciet, etc.* Ac paulo post, *Annuntians verbum suum, etc.* Et, *Non fecit sic universæ genti, etc.* Postremum denique verbum *Alleluia* prætermittit, quod pari pacto in fine insequentium psalmorum tacet. Rei bujus causam ita Augustinus in Enarratione psalmi cv exponit : *Quidam dicunt unum Halleluia pertinere ad finem psalmi superioris, alterum ad hujus principium. Et hoc asserunt, quod omnes Halleluiatici psalmi habent in fine Halleluia, non omnes in capite : unde quicumque psalmus non habet in fine Halleluia, nec in capite volunt eum habere : quod autem in ejus capite videtur esse, ad finem superioris pertinere, et cætera, quæ tute consulas, satis prolixè toto numero primo disputata.*

Non fecit taliter omni nationi : et judicia sua non manifestavit eis. ALLELUIA.

PSALMUS CXLVIII.

ALLELUIA.

Laudate Dominum de cælis : laudate eum in excelsis.

Laudate eum, omnes angeli ejus : laudate eum, omnes virtutes ejus.

Laudate eum, sol et luna : laudate eum, omnes stellæ et lumen.

Laudate eum, cæli cælorum : et aquæ omnes quæ super cælos sunt, laudent nomen Domini.

Quia ipse dixit, et facta sunt : ipse mandavit, et creata sunt.

Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi : præceptum posuit, et non præteribit.

Laudate Dominum de terra, dracones, et omnes abyssi.

Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum : quæ faciunt verbum ejus.

Montes et omnes colles, ligna fructifera, et omnes cedri.

Bestiæ et universa pecora, serpentes, et volucres pennatæ.

Reges terræ et omnes populi, principes, et omnes iudices terræ.

Juvenes, et virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini : quia exaltatum est nomen ejus solius.

Confessio ejus super cælum et terram : et exaltavit cornu populi sui.

Hymnus omnibus sanctis ejus, filiis Israel, populo appropinquanti sibi. ALLELUIA.

ALLELUIA.

Cantate Domino canticum novum : laus ejus in ecclesia sanctorum.

Lætetur Israel in eo, qui fecit eum : et filii Sion exsultent in rege suo.

Laudent nomen ejus in choro : in tympano et psalterio psallant ei.

Quia beneplacitum est Domino in populo suo : et exaltabit mansuetos in salutem.

^a Palatinus ms. in instanti *Non facit*, qui et post-tremum verbum *Alleluia* omittit.

^b Expungenda vox est *omnes*, quam neque libri nostri mss. addunt, neque Hebræus textus, ad cujus fidem saltem erat obelo jugulanda. Sed neque in Græco est, aut Latinis ipsis emendationibus ac vestigiis libris : ac plane superflua.

^c Perperam sine obelo idem ms. legit.

^d In Palatino ms. *statuit ea in sæculum et in sæculum : sæculi præceptum*, etc. Recte autem habet impressa lectio.

^e Deest in Palatino ms. *Alleluia*.

^f Post Augustinum Veronensis liber, *spiritus tempestatis* : et mox, *Bestiæ et omnia pecora, reptilia, et volatilia pennata*. Tum infra *seniores pro senes* : atque exinde, *confessio ejus in terra et in cælo* : ultimo demum verbo *Alleluia* prætermisso, de quo modo di-

Non fecit taliter omni nationi : et judicia sua non manifestavit eis. ALLELUIA.

ALLELUIA [*Ms. add. AGGÆI ET ZACHARÆ*].

Laudate Dominum de cælis : laudate eum in excelsis.

Laudate eum, omnes angeli ejus : laudate eum, omnes virtutes ejus.

Laudate eum, sol et luna : laudate eum, omnes stellæ et lumen.

Laudate eum, cæli cælorum : et aquæ, quæ super cælos sunt, laudent nomen Domini.

Quia Quoniam ipse dixit, et facta sunt : ipse mandavit, et creata sunt.

Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi : præceptum posuit, et non præteribit.

Laudate Dominum de terra, dracones, et omnes abyssi.

Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum : quæ faciunt verbum ejus.

Montes et omnes colles, ligna fructifera et omnes cedri.

Bestiæ et universa pecora, serpentes et volucres pennatæ.

Reges terræ et omnes populi, principes, et omnes iudices terre.

Juvenes et virgines, senes cum junioribus, laudent nomen Domini.

Quia Quoniam exaltatum est nomen ejus solius ; confessio ejus super cælum et terram.

Et exaltavit cornu populi sui : hymnus omnibus sanctis ejus, filiis Israel, populo appropinquanti sibi. ALLELUIA.

PSALMUS CXLIX.

ALLELUIA.

Cantate Domino canticum novum : laudatio ejus in ecclesia sanctorum.

Lætetur Israel in eo qui fecit ipsum : et filii Sion exsultent super rege suo.

Laudent nomen ejus in choro et tympano : in psalterio psallant ei.

Quia beneplacitum est Domino in populo suo : exaltabit mansuetos in salutem.

^a ximus.

^b Addit et Veronensis. ms. *Aggæi et Zachariæ nomina*. In textus primo statim versu, *laus, pro laudatio* : tum, *qui fecit eum*, et *exsultent in rege suo* : denique, *in choro, in tympano, et in psalterio*, cum Augustino adamussim.

^c Uno hic verbo aliter atque apud Augustinum in Veronensi est ms. *Quoniam bene sensit Dominus* : nempe Augustinus certo certius legit *benefecit*, quod liquet ex ejus Enarratione. Sibi vero magis constat Veronensis liber, qui per *benefecit* verbum, quod hic atque alibi superius *benefecit* esse dicitur, quantum memini, continenter expressit. Cætera pariter cum Augustino consensu, et *exaltabit mansuetos in salute*. Tum altero ab hoc versu, *et fraxinæ bis acutæ in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in gentibus, objurgationes in populis. Ut alligent reges, etc.*

